

© T.C. Kùltür ve Turizm Bakanlığı
Kùtùphaneler ve Yayınlar Genel Mùdùrlùđù

Eser Adı: İskender-nâme
Mùellifi: Behiştî Ahmed
Hazırlayan: Bünyamin Ayçıçeği
Yayın Yılı: 2018
ISBN: 978-975-17- 4008-3
Ana Yayın Numarası: 3572
Kùltür Eserleri Dizisi- 570

Adres: Anafartalar Mahallesi, Cumhuriyet Caddesi,
No: 4, B-Blok, 06030 Ulus/ANKARA
Telefon: 00 90 312 3099001
Faks: 00 90 312 3098998
e-posta: yaphaz@kulturturizm.gov.tr

www.kulturturizm.gov.tr
<http://ekitap.kulturturizm.gov.tr>

Behiştî Ahmed'in *İskender-nâme*'si
(İnceleme-Metin)

Hazırlayan
Dr. Bünyamin Ayçiçeği

İstanbul
2018

KISALTMALAR

b.	beyit
Baş.	Başkanlığı
bk.	Bakınız
C.	Cilt
CBÜ	Celal Bayar Üniversitesi
çev.	Çeviren
DTCF	Dil Tarih Coğrafya Fakültesi
H.	Hicrî
Haz.	Hazırlayan
Hız.	Hazreti
İN	İskender-nâme
Ktp.	Kütüphanesi
M.	Milâdî
MÖ.	Milattan önce
nr.	Numara
ö.	Ölümü
S.	Sayı
TDK	Türk Dil Kurumu
TTK	Türk Tarih Kurumu
Üniv.	Üniversitesi
vr.	varak
Yay.	Yayınları

GİRİŞ*

I. İSKENDER-NÂME’NİN BİR TÜR OLARAK DOĞUŞU VE GELİŞMESİ

Batı dünyasında İskender’le ilgili ilk bilgilere onun resmî tarihçisi Olynthli Kallisthenes’in (MÖ. 360-327) *İskender’in İşleri* adlı eserinde rastlanır. Orta Çağ’da oluşturulmuş efsanevî İskender hikâyesinin temeli de *Pseudo-Callisthenes* adlı rivayete dayanmaktadır.¹ Sonraki dönemlerde de yazılan İskender hikâyeleri bu kaynaktan beslenmiş ve çeşitli değişikliklerle yayılmıştır.

Kur’ân-ı Kerîm’de geçen Zülkarneyn² ile maceraları ve yaşadıkları bölge bakımından aralarında benzerlik bulunan İskender’in hayatı İslâmî edebiyatlarda destanî-efsanevî tarzda yer almıştır. Genelde tarihî eserlerle tefsirlerde Zülkarneyn’in İskender-i Kebîr, İskender-i Ekber, İskender-i Himyerî; Makedonyalı İskender’in ise İskender-i Rûmî, ve İskender-i Yunânî diye anılmasına rağmen edebî eserlerde Zülkarneyn’in kişiliği İskender’in hayatına kuvvetli biçimde sindirilmiştir.³ Arap edebiyatında bu konu *Sîretü’l-İskender* gibi mensur eserler yanında tefsir ve tarih kitaplarında da işlenmiştir. Araplar arasında anlatılan bir halk hikâyesini Ebû İshak es-Sûrî *Kıssatü’l-İskender* adıyla mensur bir kitap haline getirmiştir.⁴

Fars edebiyatında ise İskender’in hikâyesi ilk olarak *Şehnâme*’nin içinde yer almış, müstakil mesnevî halinde de Nizâmî (ö.611/1214?) İskender’in hikâyesini yazmıştır. Türk edebiyatı’ndaki İskender-nâmelerin temelini de Nizâmî’nin eseri oluşturmaktadır.

I.I. Fars Edebiyatında Manzum İskender-nâmeler

İskender-nâmenin ilk manzum şekli Firdevsî (ö. 411/1020?)’nin *Şehnâme*’si içindeki 2500 beyitlik bölümdür. Şair, İran’ın geçmiş hükümdarlarını anlatırken Keyânîlerin son hükümdarı olarak İskender’e yer vermiştir. *Şehnâme*’de İskender, Rum hükümdarı Filip’i

* Behiştî Ahmed’in *İskender-nâme*’si üzerine tarafımızdan bir doktora tezi hazırlanmıştır: [bk. Bünyamin Ayçiçeği (2014). *Behiştî Ahmed Sinan’ın (ö. 917/1511-12?) İskender-nâme’si (İnceleme-Metin)*. Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.] Tezi hazırlarken hiçbir yardımcı esirgemeyen kıymetli hocam Prof. Dr. Nihat Öztoprak’a, metni okuyup fikirlerini paylaşan değerli hocam Prof. Dr. Orhan Bilgin’e, *İskender-nâme* nüshasını bize haber veren Doç. Dr. Ersen Ersoy’a teşekkür ederim.

¹ Albert Murgdich Wolohojian (1969). *The Romance Of Alexander The Great By Pseudo-Callisthenes*. New York: Columbia University. 1-2; Konu hakkında detaylı bilgi için bk.: İsmail Avcı (2014). *Türk Edebiyatında İskendernâmeler ve Ahmed-i Rudvân’ın İskendernâme’si*. İstanbul: Gece Kitaplığı Yay. 33-34.

² Kur’ân-ı Kerîm’de Zülkarneyn’le ilgili bilgi verilmiştir: bk. Kehf 18/83-99.

³ İsmail Ünver (1999). “İskender”. *İslâm Ansiklopedisi*. C. 22. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yay. 557.

⁴ İsmail Ünver (1999). “İskender”. *İslâm Ansiklopedisi*. C. 22. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yay. 557.

(Feylekos) yenen ve onun kızı ile evlenen İran Hükümdarı Dârâ'nın oğlu olup kusursuz ve en büyük insanî meziyetlere sahip bir hükümdar olarak anlatılır. “Pâdişâhî-i İskender” başlığı altında verilen bu bölümde İskender, İran tahtına oturmuş olarak karşımıza çıkar. İskender'in tek amacı hiçbir menfaat beklemeden dünyayı hakimiyeti altına almaktır.⁵ Şehnâme'nin ilgili bölümü, ondan sonra İslamî edebiyatlarda yazılan İskender konulu bütün eserlerin kaynağı olmuştur.⁶

Nizâmî (ö. 611/1214?)'nin *Hamse*'sinin beşinci mesnevisini oluşturan *İskender-nâme* 10.000 beyti aşkın bir eser olup biri tarihî diğeri ahlakî ve tasavvufî nitelikte iki bölümden oluşur. Bu eser Türk edebiyatında yazılan İskender-nâmelere kaynaklık etmesi bakımından önemlidir. İlk bölüm *Şerefnâme-i Sikenderî* adını taşır ve yüksek edebî üslupla ayrıntılı biçimde anlatılan İskender'in hayatı *Pseudo-Callisthenes*'teki rivayetlerle benzerlik gösterir. Bu bölümden sonra klasik mesnevi tertibinde yer alan bölümler bulunur. Ardından şair asıl hikâyeye geçer.⁷ İkinci bölüm *İkbal-nâme*, *İkbal-nâme-i Sikenderî* (*Hirednâme* ve *Hirednâme-i Sikenderî*) adlarını taşır. Bu bölümde Nizâmî'nin İskender'i peygamberlik derecesine yükselttiği görülür; onun felsefî düşünceleriyle Sokrat (ö. MÖ. 399), Eflatun (ö. MÖ. 347) ve Aristo (ö. MÖ. 322)'nin hikmetli öğütlerini nakleder.⁸ Nizâmî; İskender hikâyesinin İran, Arap, Rum ve Yunan edebiyatlarında yazılmış olduğunu bildirdikten sonra, en doğrusunun kendi yazdıkları olduğunu söyler.

Nizâmî'nin *Penc-Genc* adlı hamsesine nazire olarak bir hamse düzenleyen Emîr Hüsrev-i Dihlevî (ö. 725/1325), *Âyîne-i İskender* adlı mesnevîsinde İskender'in hikâyesini anlatmıştır. *Âyîne-i İskender*'in başında, bütün mesnevilerde görülen başlıklar dışında şair, mesnevilerden söz eder, oğluna öğütler verir, kötü işler yapan bir rindi yerer, Sultan Mahmud'la ilgili bir hikâye anlatır.⁹ Emir Husrev İskender hikâyesine girerken bu konuda çok söz yazıldığını bunlardan bir kısmında İskender'e peygamber bir kısmında ise veli yakıştırmasının yapıldığını kendisinin ikinciye benimsediğini anlatır. Husrev, Nizâmî'deki konuların hepsini ele almamıştır. Ele aldıklarında da olayların akışını değiştirmiştir.

⁵ İsmail Ünver (1999). “İskender”. *İslâm Ansiklopedisi*. C. 22. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yay. 558. Ağah Sırrı Levend (1965). *Ali Şir Nevâî Hayatı, Sanatı ve Kişiliği*, C.I. Ankara: TTK Basımevi. 157-158.

⁶ İsmail Ünver (1999). “İskender”. *İslâm Ansiklopedisi*. C. 22. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yay. 558.

⁷ İsmail Ünver (1999). “İskender”. *İslâm Ansiklopedisi*. C. 22. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yay. 557.

⁸ İsmail Ünver (1983). *Ahmedî İskender-nâme İnceleme-Tıpkıbasım*. Ankara: TDK Yay. 10.

⁹ İsmail Ünver (1983). *Ahmedî İskender-nâme İnceleme-Tıpkıbasım*. Ankara: TDK Yay. 11.

Abdurrahman-ı Câmî (ö. 898/1492)'nin *Hirednâme-i İskenderî*'si *Heft Evreng* adlı eserinin içinde yer alır. Eserde, ilmî, hikemî konular ile Yunanlı bilginlerin nasihatleri yer alır. Câmî; Eflatun, Aristo, Sokrat, Pisagor (ö. MÖ. 495) gibi Yunanlı hekimlerin öğütlerinden bahsetmiştir. İsmâil Ünver, *Türk Edebiyatında Manzum İskender-nâmeler* adlı doktora çalışmasında, *Hirednâme-i İskenderî*'de şairin, bir yandan İskenderle ilgili bilgiler verirken öbür yandan öğütlere de büyük ölçüde yer verdiğini, doğrudan doğruya Yunanlı düşünürlerin öğütlerinin anlatıldığı yerler dışında eserde, sonuçlarından ders alınabilecek küçük hikâyelerin de bulunduğunu kaydeder.¹⁰

Bunlardan başka Zeynelâbidîn Ali Abdî Beg Nevîdî Şîrâzî'nin, Bedreddin Keşmîrî'nin, Hasan Bey İtâbî'nin ve Râî Hidâyetullâh'ın henüz bulunamamış olan *İskender-nâme* mesnevîleri bulunmaktadır.¹¹ Z. Safâ da Farsça mensur bir *İskender-nâme*'den söz etmektedir. İran edebiyatında H.6-7. yy.da yazılmış mensur bir *İskender-nâme*, İ.Efşar tarafından yayınlanmıştır. *Pseudo Callisthenes*'in Farsça rivayeti olarak tanıtılan kitabın önsözünde, eser hakkında bilgi verilmiş, çeşitli dillerdeki İskender hikâyelerinden kısaca söz edilmiştir. Sonra İskender kıssasının Farsçadaki durumu kısaca anlatılarak mensur *İskender-nâme* metninin tamamı verilmiştir.¹²

I.II. Türk Edebiyatında Manzum İskender-nâmeler

İskender-nâmenin Türk edebiyatında işlenişi İran'da yazılmış eserlerin örnek alınmasıyla başlamışsa da bunların konuları İran'dakilerin bütünüyle kopyası değildir. İsmail Ünver, Türk edebiyatında mensur olarak yazılmış İskender kitaplarının, daha çok İskender tarihi niteliğinde olup anlatılan olayların İskender'in tarihsel kişiliğini yansıttığını söylemektedir. Mevcut bilgilere göre Türk edebiyatında İskender efsanesinin müstakil bir eser olarak ele alınması XIV. yy.da başlar. Bununla beraber Kaşgarlı Mahmud (ö. 477/1084-85)'un *Dîvânü Lugâti't-Türk* adlı eserinde “Çigil”, “Uygur”, “Tutmaç” ve “Türkmen” kelimelerini açıklarken Zülkarneyn'den söz etmesi ve onu Fars diliyle konuşturması, İskender'in Türkler arasında önceleri bir İran hükümdarı olarak tanındığını gösterir.¹³

¹⁰ İsmail Ünver (1975). *Türk Edebiyatı'nda Manzum İskender-nâmeler*. Doktora Tezi. Ankara: AÜDTCF. 21.

¹¹ İsmail Ünver (1999). “İskender”. *İslâm Ansiklopedisi*. C. 22. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yay. 558.

¹² İ. Efşar. *İskender-nâme*. Tahran 1343; İsmail Ünver (1975). *Türk Edebiyatı'nda Manzum İskender-nâmeler*. Doktora Tezi. Ankara: AÜDTCF. 121.

¹³ İsmail Ünver (1999). “İskender”. *İslâm Ansiklopedisi*. C. 22. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yay. 558.

Ünver, Divan edebiyatında müstakil İskender-nâmeler dışında, başka konulardaki mesneviler içinde de İskender’le ilgili hikâyelere yer verildiğini söyleyerek Taşlıcalı Yahyâ (ö. 990/1582)’nın *Gencîne-i Râz* mesnevisinin baş tarafındaki 21 beyitlik İskender hikâyesini örnek verir.¹⁴ Ayrıca Ünver, XVII. yy. şairlerinden Nâli’nin (ö. 1085-86/ 1674-75) *Tuhfetü’l-Emsâl ve Eş’âr* adlı eserinin içinde yer alan “Hikâyet-i İskender”den bahseder.¹⁵

Türk edebiyatında ilk manzum *İskender-nâme* Ahmedî (ö. 815/1412-13) tarafından 1390’da yazılmıştır.¹⁶ Firdevsî ve Nizâmî’nin eserlerini tercüme etmemiş, onlardan istifade ederek ansiklopedik özelliği bulunan orijinal bir eser ortaya koymuştur. *İskender-nâme*, Germiyanoğlu Mir Süleyman (1361-1387) için yazılmaya başlanmış, Yıldırım Bâyezid (1389-1403)’in büyük oğlu Emir Süleyman (ö.1411)’a sunulmuştur. 8766 beyit ihtiva etmektedir. İskender’le ilgili asıl kısımlar ise 5894 beyittir.¹⁷

Amil Çelebioğlu, Ahmedî’nin klâsik tertibe uygun bu eserinin diğer şiiirlerinden daha öğretici ve temsilî mahiyette olduğunu nitekim kendisinin de:

Ben tarikat şerhin iderem sana / Bu hikâyet bir bahânedür bana

beyitiyle bunu ifade ettiğini belirtir.¹⁸

Bu mesnevinin farklı bir özelliği Hz. Peygamber’den başlayarak Emevî, Abbâsî, İlhanlı ve Osmanlı devletleri tarihinin anlatıldığı bahisleri ihtiva etmesidir. Ünver, eserde 2790 beyitlik geniş yer tutan bir tarih bölümünün kaynağını kesin olarak saptayamadıklarını, ilk bakışta *Şehnâme*’nin kısa bir özeti gibi görünen bölümün, *Şehnâme*’de yer almayan bazı bölümleri ihtiva etmesi sebebiyle Ahmedî’nin başka kaynaklardan istifade ettiği kanısını doğruduğunu söyler.¹⁹ Yıldırım Bâyezid’in oğlu Emîr Süleyman’a sunulmuş olan *İskender-nâme*, yazıldığı çağdan itibaren Şiraz’dan Balkanlara Türk coğrafyasının pek çok muhitinde istinsah edilmiştir.

¹⁴ İsmail Ünver (1975). *Türk Edebiyatı’nda Manzum İskender-nâmeler*. Doktora Tezi. Ankara: AÜDTCF. 347.

¹⁵ Bu eser yayınlanmıştır: Bahir Şelçuk (1999). *Nâli Mehmed Efendi Tuhfetü’l Emsâl (İnceleme-Metin-Dizin)*. <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/55915.tuhfetul-emsalpdf.pdf?0>. [erişim tarihi: 01.03.2018].

¹⁶ Bu eser İsmail Ünver ve Yaşar Akdoğan tarafından yayınlanmıştır: İsmail Ünver (1983). *Ahmedî İskender-nâme İnceleme-Tıpkıbasım*. Ankara: TDK Yay.; Yaşar Akdoğan (hızl.), *Ahmedî İskender-nâme*,

<http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/10667.ahmediskendernameyasarakdoganpdf.pdf?0> [erişim tarihi: 15.02.2018].

¹⁷ Amil Çelebioğlu (1999). *Türk Edebiyatında Mesnevi (XV.yy’a kadar)*. İstanbul: Kitabevi Yay. 67-68.

¹⁸ Amil Çelebioğlu (1999). *Türk Edebiyatında Mesnevi (XV.yy’a kadar)*. İstanbul: Kitabevi Yay. 70-71.

¹⁹ İsmail Ünver (1975). *Türk Edebiyatı’nda Manzum İskender-nâmeler*. Doktora Tezi. Ankara: AÜDTCF. 175.

Hamzavî (ö. 818/1415?), Türk edebiyatında ilk *İskender-nâme* müellifi olarak kabul edilen Ahmedî'nin kardeşidir. Asıl adı ve ölüm tarihi bilinmemekle beraber Ahmedî'yle aynı dönemde yaşadığı söylenebilir. Hamzavî mahlası kendisine, Hz. Hamza'nın savaşlarını anlattığı *Hamza-nâme* adlı eserinden dolayı verilmiştir. İskender'in hikâyesini anlattığı eseri, *Kıssa-i İskender* ya da *Kitâb-ı İskender* olarak adlandırılmaktadır.²⁰ Konularından bazıları Ahmedî'nin *İskender-nâmesi*'ndeki konulara benzer. Ancak bu eser, halkı hedef aldığı için çok sade bir dille kaleme alınmıştır.²¹ Ahmedî'nin ve Hamzavî'nin eserleri arasında, olayların işleniş tarzı, kahramanları ve yer adları bakımından bazı farklılıklar bulunmaktadır.

Ali Şir Nevâî'nin (ö. 906/1501) *Hamse*'sinde beşinci mesnevi olan *Sedd-i İskenderî*²², Nizâmî'nin *İskender-nâme*'siyle Emir Husrev'in *Âyîne-i İskenderî*'sine cevaptır. Agâh Sırrı Levend, tarihte iki İskender'in olduğunu, birinin Dârâ ile savaştığını, ötekinin de Ye'cüc ile Me'cüc için set yaptığını, Nevâî'nin ise bu söylentilerin aslını araştırdığını ifade eder. Sonunda Ali Şir Nevâî'nin de Nizâmî ile Câmî'nin anlattığı gibi İskender'in Feylekus'un oğlu olduğu kanısına vardığını söyler. Nevâî'nin eserinde de İskender'in hocasının Aristo değil, Aristo'nun babası Nikomaçes olduğu belirtilir.²³

Sedd-i İskenderî'nin konusu kaynağı itibarıyla *Şehnâme*'ye dayansa da, Nevâî bu hikâyede Nizâmî'yi esas almıştır.²⁴ Nevâî'nin hikâyecilik kudreti, bu eserde öteki mesnevilerinden daha çok göze çarpar.²⁵

Kaynaklardaki yetersiz bilgilerden “Tütünsüz” veya “Bî-duhan” diye anıldığı, son yıllarını Edirne'de geçirdiği ve sancakbeyi olduğu anlaşılan Ahmed-i Rıdvân diğer bir *İskender-nâme* sahibi Türk şairidir.²⁶ Ölüm tarihi tam olarak bilinmemekle beraber, yapılan

²⁰ Hamzavî'nin eseri üzerine yüksek lisans tezleri yapılmıştır: Aysun Akyol (1990). *Hamzavî Kıssa-ı İskender Metin Sözlüğü ve Dilbilgisi Özellikleri*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.; Nesrin Feyzioğlu (1991). *İskender-nâme Üzerine Bir İnceleme*. Yüksek Lisans Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi; Mahir Kalfa (1994). *Kıssa-i İskender 301a-405a (Giriş-Metin-Dizin)*. Ankara: Ankara Üniversitesi.

²¹ Mahir Kalfa (1994). *Kıssa-i İskender 301a-405a (Giriş-Metin-Dizin)*. Ankara: Ankara Üniversitesi. 4.

²² Bu eser Hatice Tören tarafından yayınlanmıştır: Hatice Tören (2001). *Ali Şir Nevâyî Sedd-i İskenderî (İnceleme-Metin)*. Ankara: TDK Yay.

²³ Agâh Sırrı Levend (1965). *Ali Şir Nevâî Hayatı, Sanatı ve Kişiliği*, C.I. Ankara: TTK Basımevi. 170.

²⁴ Hatice Tören (2001). *Ali Şir Nevâyî Sedd-i İskenderî (İnceleme-Metin)*. Ankara: TDK Yay. 9.

²⁵ Agâh Sırrı Levend (1965). *Ali Şir Nevâî Hayatı, Sanatı ve Kişiliği*, C.I. Ankara: TTK Basımevi. 178.

²⁶ Bu eser İsmail Avcı tarafından doktora tezi olarak çalışılmıştır: İsmail Avcı (2013). *Türk Edebiyatında İskendernâmeler ve Ahmed-i Rıdvân'ın İskendernâmesi*. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi. Ayrıca eser kitap olarak da basılmıştır: İsmail Avcı (2014). *Türk Edebiyatında İskendernâmeler ve Ahmed-i Rıdvân'ın İskendernâmesi*. Ankara: Gece Kitaplığı Yay. Eser, Türk dünyasındaki ve Anadolu sahasındaki İskender-nâmeler hakkında oldukça detaylı bilgiler vermesi bakımından önem arz etmektedir.

araştırmalar onun, 1528-1538 yılları arasında ölmüş olabileceğini kaydeder. Ahmed-i Rıdvân'ın ilk mesnevisi *İskender-nâme*'dir.

Eser II. Bâyezid adına 1500 yılında kaleme alınmıştır. Vezin, plan, konunun işlenişi bakımından Ahmedî'den etkilenmiş olmakla beraber müellif, bazı tasarruflarda bulunarak eserini orijinal hale getirmeyi başarmıştır. Ahmedî'nin *İskender-nâme*'siyle hemen hemen aynı konu sıralamasına sahiptir; ancak belirgin bazı farklılıklar da göze çarpmaktadır.²⁷

Agâh Sırrı Levend, Ahmed-i Rıdvân'ın Ahmedî'nin *İskender-nâme*'sini adım adım takip ettiğini; ancak Ahmedî'nin bıraktığı yerden II. Bâyezid zamanına kadar devam eden Osmanlı tarihi kısmının ilk devirlere ait tarihî kaynaklarımızdan biri olabileceğini, bu özelliğiyle de Ahmed-i Rıdvân'ın eserinin yeni bir *İskender-nâme* nüshası olarak üzerinde durulmaya değer olduğunu belirtir.²⁸

Ahmed-i Rıdvân'ın *İskender-nâme*'sinin en önemli yanı, Osmanlı tarihinden söz eden “Nusret-nâme-i Osman” bölümüdür.²⁹

Bunlardan başka Ebû Hasan Turtusî'nin Doğu Türkçesiyle yazdığı manzum *İskender-nâme*'si ve Nizâmî'nin *Şerefnâme* ve *İkbalnâme*'sinin meçhul bir müellif tarafından mensur ve muhtasar tercümesi bulunmaktadır. Ayrıca Karamanlı Figânî'nin (ö.938/1532) *İskender-nâme*'sinden ve Lâmiî Çelebi'nin (ö.938/1532) *Hirednâme*'sinden kaynaklarda bahsedilmekte ama nüshaları elde bulunmamaktadır.³⁰ İsmail Avcı farklı müelliflere ait, konusu farklı yedi mesnevîde İskender hikâyesinin geçtiğini, birçok metinde de İskender'den söz edildiğini tespit etmiştir. Bunun yanında Türk dünyası edebiyatlarında da İskender hikâyesinin nasıl işlendiğini detaylı bir şekilde anlatmıştır.³¹

²⁷ İsmail Avcı (2014). *Türk Edebiyatında İskendernâmeler ve Ahmed-i Rıdvân'ın İskendernâmesi*. Ankara: Gece Kitaplığı Yay. 169-170.

²⁸ Agâh Sırrı Levend (1951). “Ahmed Rıdvân'ın İskender-nâmesi”. *TD*. S.3. 30-31.

²⁹ İsmail Ünver (1951). “Ahmed Rıdvân'ın İskender-nâme'sindeki Osmanlı Tarihi (Nusretnâme-i Osmân) Bölümü”. *DTCF Türkoloji Dergisi*. S. 8, 348-349.

³⁰ Detaylı bilgi için bk.: İsmail Avcı (2014). *Türk Edebiyatında İskendernâmeler ve Ahmed-i Rıdvân'ın İskendernâmesi*. Ankara: Gece Kitaplığı Yay. 68-70.

³¹ İsmail Avcı (2014). *Türk Edebiyatında İskendernâmeler ve Ahmed-i Rıdvân'ın İskendernâmesi*. Ankara: Gece Kitaplığı Yay. 98-151.

BEHIŞTÎ'NİN (ö. 917/1511-12?) HAYATI VE ESERLERİ

I. HAYATI

Behiştî'nin adı *Sehî Bey Tezkiresi*'nde Ahmed³²; *Meşâirü 'ş-şuarâ*, *Latîfî Tezkiresi*, *Künhü'l-Ahbâr* ve *Riyâzî Tezkiresi*'nde Sinan³³; *Kınalı-zâde Hasan Çelebi Tezkiresi*'nde Süleyman³⁴; *Tuhfe-i Nâilî*'de ve *Osmanlı Müellifleri*'nde Ahmed Sinan³⁵ olarak geçmektedir. Mahlası Behiştî'dir. Bu bilgiler sebebiyle kaynaklarda, şairin adı Behiştî Ahmed Sinan Çelebi olarak zikredilmektedir. Behiştî kendi adını *Hamse*'si içinde yer alan *Leylâ vü Mecnun Mesnevîsi*'nde vr.104^a'da Ahmed olarak şöyle zikretmektedir:

Kadrile beni koma mü'ebbed / Çok hizmetüñ itdi benden Ahmed

Latîfî'den hareketle bazı kaynaklar onun adını Sinan olarak ansalar da bu durumun gerçeği yansıtmadığı düşünülebilir.

Behiştî'nin doğum yeri hakkında incelenen kaynaklarda ve eserlerinde sağlıklı bir bilgi bulunmamakla beraber, doğum târihiyle ilgili kaynakların farklı bilgiler verdiği görülmektedir. Ancak Behiştî'nin mesnevîlerinde, doğum tarihi hakkında yeterli ip ucu olduğu kanaatindeyiz. *Hamse*'si içinde yer alan *Heft Peyker Mesnevîsi*'nin son beytinde müellif şöyle demektedir:

Çihil olmamiş idi sinn-i şerîf / Ki tamâm oldı bu ebyât-ı latîf

*Çü tokuz yüz on üçe irdi hisâb / Hamse hatm oldı vü ketb oldı kitâb*³⁶

Bu beyitten, *Hamse*'yi tamamladığı 913/1507-08 senesinde kırk yaşına henüz varmadığı sonucu çıkarılabilir.

İskender-nâme'de Behiştî, bütün gayretinin *Hamse*'yi bitirmek olduğunu, bu sebeple sözü fazla uzatmak istemediğini, ecelin kendisine yetişmesinden korktuğunu ifade ettikten sonra 5542. beyitte 32 yaşına geldiğini, hâl ehline yakışanın kabalıktan uzak olarak sözü

³² Günay Kut (1978). *Heşt Bihîşt Sehî Beg Tezkiresi*. Harvard: Harvard Üniversitesi. 243-245; Mustafa İsen (1998). *Sehî Bey Tezkiresi Heşt-Behîşt*. Ankara: Akçağ Yay. 172.

³³ Filiz Kılıç (2010). *Aşık Çelebi Meşâ'irü 'ş-Şu'arâ (İnceleme-Metin)*. İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yay. I. 438; Rıdvan Canım (2000). *Latîfî Tezkiretü 'ş-Şu'arâ ve Tabsiratü'n-nuzamâ (İnceleme-Metin)*. Ankara: AKM Yay. 194-196; Mustafa İsen (1994). *Künhü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yay. 153; Namık Açıkgöz (hzl.). *Riyâzî 'ş-Şuara Riyâzî Muhammed Efendi*. 95. http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/54137_540229-rivazu39s-suarapdfpdf.pdf?0 [erişim tarihi: 15.02.2018].

³⁴ İbrahim Kutluk (1981). *Kınalızâde Hasan Çelebi Tezkiretü 'ş-Şu'arâ*. Ankara: TTK Yay. I. 225-226.

³⁵ Cemal Kurnaz (2001). *Mehmet Nâil Tuman Tuhfe-i Nâilî (Divan Şairlerinin Muhtasar Biyografileri) I*. Ankara: Bizim Büro Yay. 113; Bursalı M. Tahir (1333). *Osmanlı Müellifleri*. İstanbul: Matbaa-i Amire. II. 49.

³⁶ Behiştî. *Hamse*. Ushaw College Church Kütüphanesi. vr. 75^a.

uzatmayı bırakması gerektiğini anlatır.³⁷ Ayrıca Behiştî, *İskender-nâme*'nin 5781. beytinde mesnevîyi 909/1504 senesinde bitirdiğini söylemektedir.

Bunlardan hareketle Behiştî'nin *İskender-nâme*'yi 909 senesinde 32 yaşındayken; *Hamse*'sini de 913 senesinde 36 yaşındayken tamamladığı böylece Behiştî'nin 877/1472-73 senesinde doğduğu söylenebilir.

Behiştî'nin babasının adı kaynaklarda Karıştıran Süleyman olarak geçmektedir. Babasının lakâbı olan Karıştıran'dan hareketle onun, Çorlu yakınlarındaki Karıştıran kasabasından olduğu söylenmekte; ancak Karıştıran'ın yer adından çok bir lakap veya aile ismi olduğu üzerinde durulmaktadır.³⁸ Babası hakkında Behiştî, târih konulu eserinde bilgi vermektedir. Buna göre, II. Murad (1421-1444) döneminde Vize beyliğinde bulunan Karıştıran Süleyman, aynı zamanda sınır boylarında muhafızlık yapmıştır. Fatih zamanında İstanbul'un muhasarasında ve fethinde bulunmuş ve bu sırada İstanbul surlarına ilk o çıkmıştır.³⁹

Behiştî, babasının vefatının ardından II. Bâyezid (1481-1512)'in sarayına intisap eder. Sehî Bey (ö. 955/1548-49), Behiştî'nin yakışıklı bir gençken Sultan Bâyezid'in huzurunda hizmet ettiğini belirtir.⁴⁰ Bu durumu Behiştî, *Leylâ vü Mecnûn Mesnevîsi*'nin bir beytinde şöyle dile getirir⁴¹:

Sinnüm on üçinde idi iy Şâh / Sevk itdi ki hidmetüñe Allâh

Mihr ü Müşerî'de Behiştî, 456-477. beyitler arasında hayatıyla ilgili önemli bilgiler vermektedir. Bu beyitlerde müellif, II. Bâyezid'in hizmetinde yirmi yaşına ulaştığını, görevini mükemmel bir şekilde yerine getirdiğini, ancak şu anda kendisinden ayrı olduğunu, ayrılık derdini unutmak için de kendini ilme verdiği, aklî ve naklî ilimlerde uzman olan,

³⁷ Behiştî'nin 32 yaşında ölüm korkusu içinde olması garipsenebilecek bir durum olarak göze çarpmaktadır. Şairin verdiği bilgilerden hareketle *İskender-nâme*'yi 32 yaşında, *Hamse*'sini de 36 yaşında bitirdiğinde şüphe yoktur. Bu yaştaki bir insanın ölüm korkusu içinde olması II. Bâyezid'le yaşadığı tatsızlık sebebiyle öldürülme korkusundan kaynaklandığı düşünülebilir. Bu korku sebebiyle de zaten kendisi Baykara'nın sarayına sığınmak zorunda kalmıştır. Behiştî, 5543, 5544 ve 5545. beyitlerde, daha 32 yaşında bütün saçlarının beyazladığını bu sebeple de uzun ömür sevdasına kapılmasının akıllıca olmayacağını, daha gençken bu sıkıntının kendisini yaşlandırdığını ifade etmektedir. Şairin, öldürüleceği inancına kapılması, belki de bu sebeple bütün saçlarının beyazlaması, genç yaşında sıkıntı içinde kalması ruh halini etkilemiş ve onun dünya hayatına karşı ilgisiz kalmasına, ölüme her an hazırlıklı olmak için çabalamasına sebep olmuştur, denilebilir.

³⁸ Hasan Aksoy (1992). "Behiştî Ahmed Sinan Çelebi". *İslâm Ansiklopedisi*. C. 6. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yay. 144.

³⁹ Fatma Kaytaç (hzl.) (2016). *Behiştî Ahmed Çelebi Târih-i Behiştî: Vâridât-ı Sübhânî ve Fütühât-ı Osmânî (791-907/1389-1502) II*. Ankara: TTK Yay. 4.

⁴⁰ Mustafa İsen (1994). *Künhü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yay. 172.

⁴¹ Behiştî. *Hamse*. Ushaw College Church Kütüphanesi. vr. 104^a.

ilim çevresi tarafından da her yerde hayırla yâd edilen Hatiopoğlu⁴², nun hizmetinde on yıl bulunduğunu anlatmaktadır⁴³:

Tezkirelerde tam sebebi belirtilmemekle beraber Behiştî'nin, yaşanan tatsız bir meseleden dolayı Sultan Hüseyin-i Baykara (ö. 911/1506)'nın yanına gittiği yazılıdır. Burada Molla Câmî (ö. 898/1492)'den ve Ali Şîr Nevâî (ö. 907/1501)'den istifade etmiştir. Sehî Bey'in naklettiğine göre Hüseyin-i Baykara, Behiştî'nin affedilmesi için çeşitli hediyelerle Sultan Bâyezid'e bir elçi göndermiştir. Ancak sonrasında Hüseyin-i Baykara'nın ve Ali Şîr Nevâî'nin ricalarıyla Behiştî, tekrar İstanbul'a dönmüştür. *Meşâirü 'ş-şuarâ'* da ve *Kınalı-zâde Hasan Çelebi Tezkiresi*'nde Behiştî'nin İstanbul'a döndükten sonra yine sancak beyi olarak görevine devam ettiği kayıtlıdır.⁴⁴ *Sehî Bey*'de, Behiştî'nin Acem'den geldikten sonra padişahı öven bir kaside söylediği yazılıdır.⁴⁵ Bursalı Mehmet Tâhir (ö. 1925) *Osmanlı Müellifleri*'nde, dönüşünde Keban beyliği hizmetine tayin edildiğini yazar.⁴⁶ *Behiştî Târihi* üzerine doktora çalışması yapan Fatma Kaytaz, şairin Çöke Yaylası'nda gerçekleştirilen elçi kabulü dolayısıyla kendisi hakkında verdiği malumattan yola çıkarak, onun saray görevlileri arasında II. Bâyezid'in yakınında bulunanlardan birisi olduğu kanaatinin uyandığını söylemektedir. Ayrıca, eserinde 897/1491 yılında yapılan Arnavutluk seferine katıldığı, bu esnada hangi görevde bulunduğu hakkında herhangi bir bilgi verilmediği, bu sefer sonunda herkesin ziyadesiyle ganimete gark olurken sadece kendisinin eli boş kalması dolayısıyla, bu dünyada nasibinin her zaman gam ve yas olduğundan yakındığı ifade edilmektedir.⁴⁷

Behiştî'nin ne zaman öldüğüyle ilgili kesin bir bilgi yoktur. Babinger, hayatının sonu hakkında bir bilgi yoksa da onun 1520'de öldüğünü kabul etmek mümkündür, der.⁴⁸ *Tuhfe-i Nâilî*'de ölümü için 988/1569 tarihi verilmekle beraber, diğer kaynakların bu tarihe itibar etmediği görülmektedir. *Behiştî Târihi* üzerine yapılan çalışmada, *Behiştî*'nin ölüm tarihiyle

⁴²Burada bahsedilen Hatiopoğlu'nun, Behiştî'nin bulunduğu dönem ve muhit de göz önüne alındığında, Hatipzâde Muhyiddin Mehmed (ö. 940/1534) olduğu söylenebilir.

⁴³ Arzu Polat (2017). *Behiştî Sinan'ın (H.917/M.1511-1512) Mühr ü Müşteri Adlı Mesnevisi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi. 289-291.

⁴⁴Filiz Kılıç (2010). *Aşık Çelebi Meşâ'irü 'ş-Şu'arâ (İnceleme-Metin)*. İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yay. I. 438 ; İbrahim Kutluk (1981). *Kınalızâde Hasan Çelebi Tezkireti 'ş-Şu'arâ*. Ankara: TTK Yay. I. 225.

⁴⁵Mustafa İsen (1994). *Künhü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yay. 172; Zehra Göre (2009). "Kerem Kasidelerine Dair". *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi 15. yıl Prof. Dr. Hüseyin Ayan Özel Sayısı* 15. S. 39: 924-925.

⁴⁶ Bursalı M. Tahir (1333). *Osmanlı Müellifleri*. İstanbul: Matbaa-i Amire. II. 49.

⁴⁷ Fatma Kaytaz (hızl.) (2016). *Behiştî Ahmed Çelebi Târih-i Behiştî: Vâridât-ı Sübhânî ve Fütühât-ı Osmânî (791-907/1389-1502) II*. Ankara: TTK Yay. 9.

⁴⁸ Franz Babinger (1982). *Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri*. çev. Coşkun Üçok. Ankara: Kültür Bakanlığı Yay. 49.

ilgili eserinden yola çıkarak bazı çıkarımlar yapılmıştır. *Behiştî Târîhi*'nin II. Bâyezid dönemine ait kısmında, Atik Ali Paşa için kullandığı “*merhûm ve mağfûr*” ifadesinden yola çıkarak onun eserini yazdığı sırada Ali Paşa'nın hayatta olmadığına ulaşıldığı, Ali Paşa'nın Şahkulu ile yaptığı mücadelede 1511 yılının Temmuz ayında Şahkulu'nun askerleri tarafından öldürüldüğü, *Behiştî*'nin eserin muhtelif yerlerinde II. Bâyezid için söylediği ifadelerden padişahın bu sırada hayatta olduğunun ulaşıldığı, II. Bâyezid'in 26 Mayıs 1512 yılında tahtı oğlu Selim (1512-1520)'e bırakarak Dimetoka'ya gidişi esnasında yolda vefat ettiği, buradan hareketle de Behiştî'nin 1511-12 yıllarında, II. Bâyezid'in hükümdarlığının son zamanlarında hâlâ hayatta olduğunun ulaşıldığı söylenmektedir.⁴⁹ Bu bilgilerden hareketle şairin 1511-12 yıllarında vefat ettiği ya da bu yıllardan sonra bir süre daha yaşadığı söylenebilir.

II. ESERLERİ

1. Hamse

Behiştî'nin bir hamse kaleme aldığı bilgisi birçok kaynakta yer alır; ancak şairin *Hamse*'sinin hangi mesnevîlerden oluştuğu hakkında ya bilgi verilmemiş ya da yanlış malumat verilmiştir. Sehî Bey (ö. 955/1548): “Hamse-i Nizâmî'yi bi't-temâm Türkîye terceme itmişdür⁵⁰” der; ancak *Hamse*'nin hangi mesnevîlerden oluştuğu hakkında bilgi vermezken Latîfî (ö. 990/1582), Behiştî'nin bir *Hamse*'si olduğunu söyleyerek mesnevîleri hakkında hatalı bilgi verir.⁵¹ *Künhü'l-Ahbâr*'da: “Lisân-ı Türkî'de hamse nâmına kitâblar dimişdi.⁵²” denilmekte ancak *Hamse*'nin hangi mesnevîlerden oluştuğu söylenilmemektedir. *Osmanlı Müellifleri*'nde de Behiştî'nin *Hamse*'si hakkında bilgi Latîfî'den naklen aktarılmıştır. Aşık Çelebi (ö. 979/1571), Beyânî (ö. 1006/1597), Kınalızâde Hasan Çelebi (ö. 1013/1604) şairin *Hamse*'sinden bahsetmez.

Yapılan son araştırmalar neticesinde Behiştî'nin *Hamse*'sine ulaşılmıştır. Hamsenin tamamı Londra yakınlarındaki Durham'da bulunan Ushaw College Church

⁴⁹ Fatma Kaytaç (hzl.) (2016). *Behiştî Ahmed Çelebi Târîh-i Behiştî: Vâridât-ı Sübhânî ve Fütühât-ı Osmânî (791-907/1389-1502) II*. Ankara: TTK Yay. 11.

⁵⁰ Günay Kut (1978). *Heşt Bihîşt Sehî Beg Tezkiresi*. Harvard: Harvard Üniversitesi. 245. Sehî Bey her ne kadar Behiştî'nin, Nizâmî'nin *Hamse*'sini tercüme ettiğini söylese de Nizâmî'nin *Hamse*'si içinde yer alan *Hüsrev ü Şirin* mesnevîsi Behiştî'nin *Hamse*'sinde yer almamaktadır. Ayrıca Nizâmî'nin *Hamse*'si 35.000 beyitten oluşmaktayken Behiştî'nin *Hamse*'si yaklaşık 16.000 beyitten müteşekkildir.

⁵¹ Rıdvan Canım (2000). *Latîfî Tezkiretî 'ş-şu'arâ ve Tabsratü'n-nuzamâ (İnceleme-Metin)*. Ankara: AKM Yay. 194-195.

⁵² Mustafa İsen (1994). *Künhü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yay. 153.

Kütüphanesindedir. Hamsenin varlığına Eleazar Birnbaum ve V. L. Mènage gibi batılı Türkologlar temas etmişlerdir. Şâirin yaklaşık on altı bin beyitten müteşekkil *Hamse*'sini *Mihr ü Müşterî*, *İskender-nâme*, *Mahzenü'l-Esrâr*, *Leylâ vü Mecnûn*, *Heft Peyker* mesnevîleri oluşturmaktadır.

Behiştî'nin *Hamse*'sinde yer alan mesnevîleri hangi sırayla yazdığı hakkında şunlar söylenebilir: *Mihr ü Müşterî* mesnevîsini, "İskender-nâme'yi yazmaya başlayayım ki her beyti halkı şarap gibi sarhoş etsin" (b.4659) beytinden ve "Ey yâr, tarih 'za' ve 'hâ'ya erdiğinde bu dikensiz meyve olgunlaştı" (b.4662) beytinden hareketle 905'te (28 yaşında) tamamladığı anlaşılmaktadır. Böylece eser hamsenin ilk sırasında yer almaktadır.

Müellif *İskender-nâme*'yi ikinci sırada ve 909 (32 yaşında) senesinde tamamladığını, "Nizâmî gibi nam sahibi olabilmek için kalan üç mesnevîyi de yazarak *Hamse*'yi tamamla" (b.5539); "Hoşa giden, beğenilen bu eser (İskender-nâme) dokuz yüz dokuzda tamamlandı, kelâm nihayete erdi" (b.5781) beyitleriyle ifade etmektedir. *Mahzenü'l-Esrâr*'ın elimizdeki nüshası eksik olup eserin son varakları bulunmamaktadır. Bu nedenle mesnevînin yazım tarihi tam olarak bilinmemektedir Ancak diğer mesnevîlerin istinsah tarihlerinden hareketle *Mahzenü'l-Esrâr*'ın üçüncü sırada 909-912 yılları arasında yazıldığı söylenebilir. *Leylâ ile Mecnûn* mesnevîsi istinsah kaydından hareketle 912'de tamamlanmıştır. *Heft Peyker* mesnevisinin de 913 senesinde beşinci mesnevî olarak kaleme alındığı, "Dokuz yüz on üçte Hamse bitti ve kitap yazıldı" (b.1729) beytiyle söylenmektedir.

Buna göre Behiştî'nin; *Mihr ü Müşterî*⁵³'yi ilk, *İskender-nâme*'yi ikinci, *Mahzenü'l-Esrâr*⁵⁴'ü üçüncü, *Leylâ ile Mecnûn*⁵⁵'u dördüncü ve *Heft Peyker*⁵⁶ mesnevîsini de beşinci sırada kaleme aldığı söylenebilir.

Yazma nüshanın dikkat çeken bir başka özelliği on altı minyatürle bezeli olmasıdır. *Hamse*'ye yazdığı incelemede minyatürlere değinen V. L. Mènage, bunları işin uzmanlarına gösterdiğini ve onlardan aldığı cevaba göre bunların üçünün orijinal olup, XVI. yüzyılın ilk

⁵³ Eser hakkında bir doktora tezi hazırlanmıştır: Arzu Polat (2017). *Behiştî Sinan'ın (H.917/M.1511-1512) Mihr ü Müşterî Adli Mesnevisi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi.

⁵⁴ Eser, Hasan Kaya ve H. İbrahim Demirkazık tarafından yayına hazırlanmaktadır.

⁵⁵ Eser hakkında bir doktora tezi hazırlanmıştır: Zeynel Abidin Aygün (1999). *Behiştî'nin Leyla vü Mecnun Mesnevisi (İnceleme-Metin)*. Adana: Çukurova Üniversitesi.

⁵⁶ Eser hakkında detaylı bilgi için bk.: Şener Demirel (hzl.). *Behiştî'nin Heft Peyker Mesnevisi*. <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/55737.heft-peyker-mesnevisipdf.pdf?0> [erişim tarihi: 01.03.2018].

yarısına ait olduğunu ifade ettiklerini söyler. Diğerlerinin ise yazmanın tamir gördüğü XIX. yüzyılda eklendiğini belirtir.⁵⁷

2. Behiştî Târihi / Tevârih-i Âl-i Osman:

Behiştî Târihi üzerine Fatma Kaytaç doktora tezi hazırlamıştır.⁵⁸ *Behiştî Târihi*'nin Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi nr.2410'da, British Library Add. 7869'da, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Revan nr.1270'te, British Library Add. 24.955'te kayıtlı nüshaları tesbit edilmiştir. British Library Add. 24.955'te kayıtlı nüsha *Behiştî Târihi* 'nden alıntılar içermektedir.

Behiştî Târihi, her padişaha ayrılmış müstakil bölümler halinde, toplam sekiz bölümden oluşmaktadır. Fatma Kaytaç, eserin Osman Gazi (1299-1326), Orhan Gazi (1326-1359) ve I. Murad (1362-1389) dönemine ait kısımlarının ulaşabildikleri nüshalarda bulunmadığını söylemektedir. Müellif, her bölümün başında mesnevî nazım şekliyle, uzun manzum girişler yazmıştır. Fatma Kaytaç, *Behiştî*'nin eserini; Farsça, Arapça ve Türkçe beyitlerle süslediğini, Âyet ve hadislerden iktibaslarla fikirlerini meşrulaştırma yoluna gittiğini, deyimlerle de anlatımını güçlendirdiğini ifade etmektedir. Bu bakımdan eserin edebî ve filolojik açıdan da incelenmeye değer bir özellik taşıdığını söylemektedir.

3. Mevlid:

Müellifin *Mevlid*'iyle ilgili Ramazan Ekinci bir makale yayınlamıştır.⁵⁹ Ekinci eserin, Berlin Devlet Ktp.'de Ms. or. oct. 2413 numarada kayıtlı olduğunu, sehven *Mahzenü'l-Esrâr* adıyla kaydedildiğini belirtmektedir. Ekinci, metinde yer alan Sultan Bâyezid övgüsü ve Moton kalesinin fethi gibi tarihî unsurlardan hareketle *Mevlid*'in *Behiştî*'ye ait olduğunu, hakkında hiçbir şüpheye yer bırakmadan ifade edilebileceğini ve te'lîf tarihi olmadığı için de metinden hareketle eserin, 1500-1512 yılları arasında yazılmış olabileceğini söylemektedir.

⁵⁷ Mînyatürlerin durumu ve *Behiştî*'nin hamseyi yazma hikâyesiyle ilgili yayın çalışmamız devam etmektedir.

⁵⁸ Fatma Kaytaç (2011). *Behiştî Târihi (791-907 / 1389-1502) (Giriş, Metin, Dizin)*. İstanbul: Marmara Üniv. Ayrıca eser basılmıştır: Fatma Kaytaç (hızl.) (2016). *Behiştî Ahmed Çelebi Târîh-i Behiştî: Vâridât-ı Sübhânî ve Fütühât-ı Osmânî (791-907/1389-1502) II*. Ankara: TTK Yay.

⁵⁹ Eser hakkında detaylı bilgi için bk.: Ramazan Ekinci (2014). "Behiştî Mahlaslı Şairlere Ait Mevlidler 1: Behiştî Ahmed Sinan'ın Mevlid-i Şerîfi". *Süfi Araştırmaları-Süfi Studies* 10: 17-79. Eser hakkındaki bilgiler adı geçen makaleden alınmıştır. Ayrıca *Mevlid*'den bizi ilk haberdar eden Şener Demirel'dir. Detaylı bilgi için bk.: Şener Demirel (2013). "Yeni Bir Mevlid Metni: Behiştî Sinan Çelebi'nin Vilâdet-i Resûl Adlı Mesnevisi". *VIII. Milletlerarası Türkoloji Kongresi (30 Eylül - 4 Ekim 2013)*. İstanbul.

4. Behiştî Divanı:

Behiştî'ye ait bir divandan bahsedilse de eser hakkında bugüne kadar kesin bir bilgiye ulaşılamamıştır. Dublin'de bulunan Chester Beatty kütüphanesindeki 430 numaralı yazmanın Behiştî'ye ait olduğu Minorsky (ö.1966) tarafından hazırlanan katalogda yazılıdır.⁶⁰ Ersen Ersoy tarafından hazırlanan makalede, bu divanın bir dibace, Kanuni Sultan Süleyman (1520-1566) Methiyesi, Ahmed Paşa (ö. 902/1496-97), Konyalı Nizâmî (ö. 1469-1473?), Necatî (ö. 914/1509), Şeyhî (ö. 832/1429'den sonra) gibi eski şairleri değerlendiren bir şiir ve dört yüz kırk dört gazelden oluştuğu, kataloğu hazırlayan Minorsky'nin adı geçen divanı Behiştî'ye nisbet ettiği ancak eserin Vizeli Behiştî'ye ait olma ihtimalinin bulunduğu; çünkü divanda Kanuni Sultan Süleyman'ı öven bir methiyenin olduğu, Behiştî'nin ise Sultan Süleyman devrine erişip erişmediğinin bilinmediği söylenmektedir.⁶¹ Ayrıca Yaşar Aydemir'in ilgili kütüphanedeki Divan üzerine bir çalışma yaptığını Şener Demirel bize haber vermektedir.⁶² Eserin durumunun açığa kavuşması, bahsedilen yazma üzerinde yapılacak detaylı bir inceleme sonunda mümkün olacaktır.

Ayrıca Süleymaniye Kütüphanesi'nde [Esad Efendi 3431 (28^a-31^b) , Zühdü Bey 25 (149^b-155^a) ve Yazma Bağışlar 6660 (228^a-235^b)] yer alan Molla Câmî'nin muammâlarının serhi, istinsah kaydındaki tarihten hareketle (h. 977) Behiştî Ahmed'e değil Vizeli Behiştî'ye (ö.979/1571-72) ait olmalıdır.

III. İSKENDER-NÂME MESNEVÎSİ

İskender-nâme, *Hamse*'nin ikinci mesnevîsidir. *fe 'ûlün fe 'ûlün fe 'ûlün fe 'ûl* vezniyle yazılmıştır. Eldeki tek nüsha 5781 beyit olup Durham-Ushaw College Church Library'dedir. Beş tane minyatürü barındıran yazmada eksik varaklar bulunmaktadır.

III.I. *İskender-nâme*'nin Yazılış Sebebi

Behiştî'nin *İskender-nâme*'sini yazma sebepleri ile *Hamse*'sini yazma sebepleri birbirinden ayrı düşünelemeyecek derecede iç içe geçmiştir. Bu durum şairin diğer mesnevîlerinde de görülmektedir. Özellikle *Hamse*'sini II. Bâyezid'e sunma arzusu ve II.

⁶⁰ Vladimir Minorsky (1958). *A Catalogue of Turkish Manuscripts and Miniatures*. Dublin. 53.

⁶¹ Ersen Ersoy (2011). "II. Bayezit Devri Şairlerinden Behiştî'nin Hamsesi". *CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi* IX (2): 259.

⁶² Detaylı bilgi için bk.: Şener Demirel (hzl). *Behiştî'nin Heft Peyker Mesnevisi*. 15.

http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/55737_heft-peyker-mesnevisipdf.pdf?0 [erişim tarihi: 01.03.2018].

Bâyezid'i de devrinin İskender'i hatta ondan daha üstün tavsif etmesi, Behiştî'nin *İskender-nâme*'ye ayrı bir önem atfettiği izlenimi uyandırmaktadır. 240-329. beyitler arasında yer alan *Sebeb-i Te'lif* bölümünde Behiştî, öncelikle Allâh'ı övme isteğini söylemektedir. Ardından gönlünün mahzun olduğunu, gam hastalığının kendisini yorgun bıraktığını, kahır derdiyle mizacı bozulduğundan iyice cisminin ve ruhunun zayıf düştüğünü, ölümün yaklaştığını hissettiğini, Âb-ı Hayât'ı içmek istediği için eserini yazdığını ifade eder. Şair, Hızır gibi ebedî bir hayata kavuşmak istemektedir. Güzel bir eser ortaya koyup nâmının cümle âleme yayılmasını arzu etmektedir.

2321-2325. beyitlerde şair eserini, Tûsî'nin *Şehnâme*'sine cevap niteliğinde yazdığını, amacının İskender'le beraber Bâyezid Hân'ı övmek olduğunu açıkça söylemektedir. Bâyezid ile İskender'i mukayese ederken de şair, İskender'in Ye'cüc'e set yaptığını, diğerinin de İslâm'ın korunması için yeni bir hisar inşa ettiğini ifade etmektedir. Ardından şair 2326-2330. beyitlerde, nazma asıl kıymetini medh edilen kişinin verdiğini, Bâyezid'i överek halk içinde itibar sahibi olmayı arzuladığını ifade eder. Ardından Behiştî, bu arzusunun geçici, asıl övülmesi gerekenin Allah olduğunu, sadece onun rızasını kazanmak için uğraşılmasının önemini vurgular.

4819-4821. beyitlerde şair, ardından gelen her kemal sahibi kişinin kendinden örnekler vermesini istediğini, Nizâmî gibi arkasından gelenlere öncü olmayı arzuladığını ifade eder.

4811, 4829 ve 4830. beyitlerde şair, sıkıntı çekerek, gayret ederek bir hamse yazmak istediğini, bunu da mal-mülk sahibi olmak için değil, nâm sahibi olmak için arzuladığını, haşre kadar baki kalacak şeyin eser olduğunu söylemektedir.

4831-4836. beyitler arasında Behiştî, gagesinin altın olmadığını, hüner göstermek olduğunu; 5539. beyitte de Nizâmî gibi nam sahibi olmak için kalan üç mesneviyi de yazarak hamseyi tamamlamak istediğini ifade eder.

5743-5746. beyitlerde şair, çok beyit yazmanın hüner olmadığını hünerin iyi nazm etmek olduğunu; bu hikâyeyi üçü de devrinin önderleri olan Nizâmî'nin, Hüsrev-i Dihlevî'nin ve Tûsî'nin yazdığını, kendisinin de onları takip ederek nâm sahibi olmak istediğini belirtir.

Şairin İskender'i medhettiği yerlerde aslında Sultan Bâyezid'i övmeyi amaçladığı, *İskender-nâme*'yi yazmasının bir sebebinin de Bâyezid'in kahramanlıklarını anlatmak olduğu ve böylece kendisini affettirmek istediği söylenebilir. Oğuz Kağan destanından bu yana işlenen Türklerin cihan hakimiyeti anlayışı ve bu anlayışla bütün fetihlerini gerçekleştirdiği inancı, özellikle Bâyezid'in hükümdarlığının anlatıldığı bölümlerde görülmektedir.

Bunlardan hareketle Behiştî'nin *İskender-nâme*'sini ve *Hamse*'sini şu sebeplerle yazdığı söylenebilir:

1. Asıl övülmesi gereken Allah'ı övmek ve Allah'ın rızasını kazanmak,
2. Ölümün yaklaştığını hissettiğinden Hızır gibi ebedî bir hayata kavuşmak için Âb-ı Hayât'ı içmek,
3. Güzel bir eser ortaya koyup nâmını bütün dünyaya yaymak,
4. Haşre kadar baki kalacak bir eser ortaya koymak,
5. Tûsî'nin *Şehnâme*'sine cevap yazabilmek,
6. İskender'le beraber Bâyezid Hân'ı överek halk içinde itibar kazanmak,
7. Bâyezid Hân'ın İskender'den daha üstün bir hükümdar olduğunu anlatmak,
8. Nizâmî gibi arkasından gelenlere, özellikle Türk şairlerine öncü olmak,
8. Mal-mülk, altın sahibi olmaktan ziyade; Nizâmî, Hüsrev ve Tûsî gibi nâm sahibi olmak ve hüner gösterebilmek.

III.II. *İskender-nâme*'nin Özeti

Eser; *tevhid*, *münâcât* ve *na't* bölümleriyle başlar. Ardından *Sebeb-i Te'lîf* bölümünde Behiştî, yaşadığı olumsuzluklardan dolayı ölümün yaklaştığını hissettiğini ve Âb-ı Hayât'ı içmek, Hızır gibi ebedî hayata kavuşmak için eserini yazmaya karar verdiğini söyler. Bunun için de İskender gibi büyük mücadelelere girmesine gerek olmadığını, kaleminin kendisini özgür kılacağını belirtir.

Ardından râşid halifeleri ve Bâyezid Hân'ı öven Behiştî, asıl konuya giriş yapar. Burada İskender'in tahta oturmasıyla Rum diyarının şeref bulduğu, bütün dünyaya adaletinin yayıldığı hatta yırtıcı hayvanların bile uysallaşıp koruyucu hale geldikleri anlatılır. Hz. Hızır onun koruyucusu olmuştur. Böylece İskender İran üzerine ordusunu sürer. İskender'in Dârâ ile mektuplaşmaları detaylı bir şekilde anlatılır. Sulh sağlanamadığı için savaş gerçekleşir ve

Dârâ, Kirman'da vezirleriyle istişare neticesinde, İskender'le görünüşte musâlaha etme kararı alır. İskender de Dârâ'nın sulh isteğini kabul eder ve Dârâ'nın ateşe tapmayı ve zulmü bırakmasını, Allâh'a inanmasını nasihat eder. Ancak Dârâ'nın sahte sulh arzusunu anlayan İskender İran şâhıyla giriştiği savaşta onu hezimete uğratar. Savaş meydanında İskender, Dârâ'nın Allâh'a iman etmesini Hz. İbrahim'i de peygamber olarak kabul etmesini ister. Dârâ da Allâh'a ve Hz. İbrahim'e iman eder. İskender'den son olarak, kızını eşi olarak almasını ve halkına zulmetmemesini ister. İskender, istekleri memnuniyetle kabul edince Dârâ, huzur içinde canını teslim eder.

Ardından İskender'in eğlence meclisleri ve Hindistan'a seferi anlatılmaktadır. İskender, İran meselesini halledince Hind ülkesine sefer düzenlemek ister. Bütün beyleri toplayarak sefere çıkar. Konakladığı yerde adı Keyd olan, malı mülkü çok, beldesi mamur, adaletli bir bey yaşar. Hindistan'ın yarısı onun emrindedir. Kendisi müslümandır ve etrafında da hikmet sahibi adamları vardır. İskender'in teklifi üzerine Keyd, kendilerinin de ordusuyla İskender'e destek verebileceğini ifade eder. Bunun üzerine İskender, Hind Fûr'unun kendisine itaat etmesi için mektup gönderir. Burada Behiştî, kendi nazm gücünü överek bölüme başlar. Bu nazm gücünü zevk sahibi olmayanların anlayamayacağını ve kıskananların da aşağılayacağını söyler. Şeyhî ve Ahmedî'yi eleştirerek şiirlerini kuru meze olarak tavsif eder. Kendisinin Nizamî ve Hüsrev'i örnek alarak Tûsî'nin Şehnâmesine cevap niteliğinde bu eseri kaleme aldığını ifade eder. Şair, Allâh'ın kendisini bu yolda utandırmaması için dua eder. İskender ile Bâyezid'i karşılaştırırken, birinin Ye'cüc'e set çektiğini, diğerinin de dini korumak için yeni bir hisar inşa ettiğini söyler. Yüzbinlerce asker, binlerce fil ile hazırlanmış ordular karşı karşıya gelir. İskender, Allâh'ın kendisini muzaffer kılması ve Fûr'u muvahhid yapması için namaz kılar, dua eder. Sıkıntılı bir zamanda İskender Allâh'a Hz. Hızır'ı yardım için göndermesini ister. Hz. Hızır yardım için gelir ve İskender'e savaş taktikleri verir. Filleri nasıl yenebileceklerini anlatır. İskender, Hızır'ın verdiği taktiklerle filleri alt eder. Bütün Hind halkını müslüman olmaya ikna eder.

Sonrasında İskender'in Sind, Çin, Rum ve Rus diyarlarını ele geçirip halkını müslüman yapması anlatılır. İskender; Eflatun, Aristo, Hipokrat, Sokrat ve Hermes'ten kendisine birer nasihatnâme yazmalarını ister. Bilge kişiler de İskender için devlet işleri ağırlıkta olmak üzere birçok konuyu içeren birer nasihatnâme kaleme alırlar.

Ardından İskender'in Âyîne-i İskender'i kurması, Kâbe'yi ziyareti anlatılır. Sonrasında İskender'in dünyanın dört bir tarafına düzenlediği seferler konu edilir. İskender denizler altını da görmek istediğini belirtir. Hakim Belinas da kendisine denizaltıya benzer, demirden bir araç yapar. İskender bu aracın içine binerek deniz altını da keşfeder. İskender'e denizin altındaki bu yolculuğunda bir melek mihmandar olur.

Hikâyenin sonunda İskender'in Hz. Hızır ve İlyas'la beraber Âb-ı Hayât'ı bulmaları, Hızır ve İlyas'ın o sudan içmeleri ancak İskender'in içmemesi ve sonrasında ölümü anlatılır.

Mesnevî'nin sonunda Behiştî şiirlerinin Türkçeye şeref verdiğini, bu mesneviyi yazarken sabaha kadar mürekkep silmediğini anlatır. Bu mesneviyi Nizamî'nin, Husrev-i Dihlevî'nin ve Tûsî'nin yazdığını, dördüncüsünün de kendisi olduğunu ifade eder. Allâh'a hamd ederek, eserini 909 senesinde tamamladığını yazar.

III.III. İskender-nâme'den Hareketle Müellifin Edebî Kişiliği

Sehî Bey, Behiştî'nin ilimleri sırasıyla gördüğünü, her konuda mâhir, çok marifet sahibi biri olduğunu;⁶³ Latîfî, Şeyhî'yi eleştirdiği beyitlerini naklederek haddini aştığını⁶⁴ ancak tezkiresine aldığı şiirin kötü olmadığını söyler.⁶⁵ Gelibolulu Âlî (ö. 1009/1600) ise cevherler saçan beyitlerinin olduğunu, hakkını vermek gerekirse bazı konuları iyi nazm ettiğini ifade eder.⁶⁶

Behiştî, *İskender-nâme*'sinde kendi edebî kişiliği ve söyleyiş tarzıyla ilgili bilgiler verir. Şair, yaşadığı devirde söz söyleyenlerin, şiir erbabının sultanı ve bu yönüyle de devrinin ikinci İskender'i; söz mührünün sahibi olmasından dolayı da devrinin Süleyman'ı olduğunu, kendisinin de taht ve tâcının söz olduğunu ifade eder (b.258-259). Behiştî, belâgat ilminde söz sahibi olduğunu ve orijinal söyleyiş, değişik bir tarz yakaladığını özellikle vurgulamaktadır. Belâgat ilminde son derece yetkin bir konuma yükseldiğini, belâgat atının dizginlerinin elinde olduğunu, bu sebeple de sözünün orijinal oluşuna dikkat çeker (b.264-265). Nazm işinin üstatları, önderleri hangi sanatlı sözü söylediyse kendisinin daha hassas davranarak onları aşkın bir söyleyiş meydana getirdiğini söyler. Sözlerinin laf kalabalığı

⁶³ Mustafa İsen (1994). *Künhü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yay. 173.

⁶⁴ Behiştî, *İskender-nâme*'sinde 2317 ve 2318. beyitlerde Şeyhî ve Ahmedî'yi eleştirmekte, onların yolunu takip edenlerin daimî bir mutluluğa ulaşmalarının mümkün olmadığını, onların şiirlerinin tatsız tutsuz, kuru bir nazmdan ibaret olduğunu ifade eder.

⁶⁵ Rıdvan Canım (2000). *Latîfî Tezkiretü's-şu'arâ ve Tabsratü'n-nuzamâ (İnceleme-Metin)*. Ankara: AKM Yay. 194-195.

⁶⁶ Mustafa İsen (1994). *Künhü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yay. 153.

zannedilmemesi gerektiğini, kendisi gibi kılı kırk yarararak, ince eleyip sık dokuyarak söz söyleyenin bu dünyada az bulunacağını ifade eder (b.265-266). Behiştî kendisini, cevherlerinin eşi benzeri olmayan, kıymetli cevherler saçan bir sarrafa benzetmektedir. Şair, cevher gibi kıymetli sözlerini âleme saçmaktadır (b.2279-2282). Behiştî, söz meclislerine yeni bir tarz getirdiğini, dükkana taze hurma getirdin, şeklinde ifade etmektedir. Ancak gözü olmayanlar, ebu cehil karpuzunu getirdiği taze hurmaya tercih etmektedirler (b. 446).

Behiştî, gece gündüz şiirle uğraştığını sesinin çan sesi gibi kesik kesik gelmediğini, Allâh'ın kendisini bülbül nağmeli, hoş söyleyişli yaptığını, eşeklerin onu işitmemesinin de hiç önemli olmayacağını ifade etmektedir (b.4823-4824). Behiştî, tatlı ve insanları hayran bırakacak derecede güzel söz söylemenin üstün yaratılışlı insanların işi olduğunu, avâmın bunu beceremeyeceklerini; çünkü avâmın sözlerinin eşek sesine benzediğini, kuru nazma da kimsenin itibar etmeyeceğini anlatır (b.5392-5393).

Sözlerine yücelik atfedebilmek maksadıyla da haberci meleklerden yardım aldığını ifade eder. Dilinin meleğe tercüman olduğunu, bu sebeple kaleminin hakikatleri beyân ettiğini; meleklerin ehil olmayan kişiye yardım etmeyip sadece işin ehli kimselere yardım edeceğini, meleğin sözüne ruh kattığını, haberci meleğin yol göstericiliğinde yürüdüğü için de şairlerin rehberi olduğunu anlatır (b.267-272).

Behiştî, kendisinin Türkçeye şeref verdiğini, Türkçeyi avâmın anlayabileceği tarzda kullandığını, Türkçeye hayat vermesi sayesinde de sesinin her yere ulaşabildiğini söylemektedir (b.5733, 5734, 5762).

Şair, zekî insanların mesnevî nazmetmekle övüneceğini; kişinin kelim mülkünün şâhı olabilmesi için, nazım çeşitlerinin herbirinde söyleyiş gücüne sahip olması gerektiğini vurgular (b.455-459). Şair, şiir sanatından haberdar olanların kendi şiirine bakarak, bu işin nasıl yapılacağını öğrenebileceklerini, inciye ipe dizme mazmunuyla anlatmaktadır. Şiirini, orijinal söyleyişini açığa vursa bile kimsenin çalmaya cesaret edemeyeceğini söyler. Başka şairlerin kendi kitabından hayâllerini çalmaya tevessül etmesinin faydasız olacağını, insanın öz oğlunun başkasının velâyetine giremeyeceği misaliyle izah eder. (b. 2287, 2288, 2289, 2296, 2310, 2311, 2312, 2313 ve 4802). Behiştî, Şeyhî ve Ahmedî'yi söyleyiş tarzları ve üslûpları bakımından eleştirir. Onların sözlerinin tatsız tutsuz, kuru bir nazmdan öteye geçemeyeceğini, bu nedenle takipçilerinin de mutluluğa kavuşamayacağını ifade eder

(b.2317-2318). Kendisinin eserini oluştururken Nizâmî ve Hüsrev'in peşinden gittiğini, onların kendisine kılavuzluk yaptığını, tarzını oluştururken onları örnek aldığını, bunun garipsenecek bir durum olmadığını ve Tûsî şehnamesine bir cevap niteliğinde eserini meydana getirdiğini anlatmaktadır (b.2320-2321).

IV. SONUÇ

Şairin işlediği konu klâsik İskender-nâme hikâyelerinden farklı olmamakla birlikte, hikâyeyi ihtisâr ettiği, bazı farklı unsurları hikâyeye kattığı görülmektedir. İskender hikâyesinin yanında II. Bâyezid övgüsü öne çıkmaktadır.

Şair hikâyeye örf, adet, inanç ve sosyal hayat açısından millî bir kimlik kazandırmış; doğum, ölüm, süsleme, giyim-kuşam ve eşyalarla ilgili unsurlarda Türk kültürünün izlerini yansıtmıştır. Bu özellikleriyle eser, döneminin özelliklerini yansıtan bir hüviyet arz etmektedir. Behiştî eserinde deyim ve atasözlerini de kullanarak söyleyişine mahallî unsurları katmayı başarmıştır. Ayrıca döneminin kültür hayatını da eserinde yansıtabilmiştir.

Behiştî -eserinde belirttiği gibi- edebî zevkini, hikâyesinin muhtevâsını başta Firdevsî olmak üzere Nizâmî, Hüsrev ve Molla Câmî'ye borçludur.

İskender-nâme'den hareketle Behiştî'nin orijinal bir söyleyişe sahip olduğu, dönem şairleri içinde söyleyiş güzelliği, ifade tarzı bakımından yer edindiği söylenebilir. Şairin edebî kişiliğinin tam olarak yansıtılabilmesi, divanının tesbiti ve incelenmesiyle mümkün olacaktır.

BİBLİYOGRAFYA

Açıkgöz, Namık (hızl.). *Riyâzî 'ş-Şuara Riyâzî Muhammed Efendi*.

<http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/54137,540229-riyazu39s-suarapdfpdf.pdf?0> [erişim tarihi: 15.02.2018].

Akdoğan, Yaşar (hızl.). *Ahmedî İskender-nâme*.

<http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/10667,ahmediskendernameyasarakdoganpdf.pdf?0> [erişim tarihi: 15.02.2018].

Aksoy, Hasan (1992). “Behiştî Ahmed Sinan Çelebi”. *İslâm Ansiklopedisi*. C. 6. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yay. 144-145.

Akyol, Aysun (1990). *Hamzavî Kıssa-ı İskender Metin Sözlüğü ve Dilbilgisi Özellikleri*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.

Altuntaş, Halil, M. Şahin (hızl.) (2003). *Kur'ân-ı Kerim Me'âli*. Ankara: Diyanet İşleri Baş. Yay.

Avcı, İsmail (2014). *Türk Edebiyatında İskendernâmeler ve Ahmed-i Rıdvân'ın İskendernâme'si*. İstanbul: Gece Kitaplığı Yay.

Aygün, Zeynel Abidin (1999). *Behiştî'nin Leyla vü Mecnun Mesnevisi (İnceleme-Metin)*. Adana: Çukurova Üniversitesi.

Babinger, Franz (1982). *Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri*. çev. Coşkun Üçok. Ankara: Kültür Bakanlığı Yay.

Behiştî. *Hamse*. Ushaw College Church Library.

Bursalı M. Tahir (1333). *Osmanlı Müellifleri*. İstanbul: Matbaa-i Amire.

Canım, Rıdvan (2000). *Latîfî Tezkiretü 'ş-şu'arâ ve Tabsıratü'n-nuzamâ (İnceleme-Metin)*. Ankara: AKM Yay.

Çelebioğlu, Âmil (1999). *Türk Edebiyatında Mesnevi (XV.yy'a kadar)*. İstanbul: Kitabevi Yay.

Demirel, Şener (2013). “Yeni Bir Mevlid Metni: Behiştî Sinan Çelebi'nin Vilâdet-i Resûl Adlı Mesnevisi”. *VIII. Milletlerarası Türkoloji Kongresi (30 Eylül - 4 Ekim 2013)*. İstanbul.

_____ (hızl.). *Behiştî'nin Heft Peyker Mesnevisi*.

<http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/55737,heft-peyker-mesnevisipdf.pdf?0> [erişim tarihi: 01.03.2018].

Ekinci, Ramazan (2014). “Behiştî Mahlaslı Şairlere Ait Mevlidler 1: Behiştî Ahmed Sinan'ın Mevlîd-i Şerîfi”. *Sûfî Araştırmaları-Sufi Studies* 10: 17-79.

Eraslan, Kemal (hızl.) (2001). *Ali Şîr Nevâyî Mecâlisü'n-Nefâyis*. Ankara: TDK Yay.

Ersoy, Ersen (2011). “II. Bayezit Devri Şairlerinden Behiştî'nin Hamsesi”. *CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi* IX (2): 254-259.

Feyzioğlu, Nesrin (1991). *İskender-nâme Üzerine Bir İnceleme*. Yüksek Lisans Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi.

- Göre, Zehra (2009). “Kerem Kasidelerine Dair”. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi* 15. yıl Prof. Dr. Hüseyin Ayan Özel Sayısı 15. S. 39. 919-957.
- Gülle, Sıtkı (2000). “Arap Edebiyatında Makâme ve El-Harîrî'nin Osmanlı Medreselerinde Yüksek Arapça Öğretimi Çerçevesinde Okutulan El-Makâmât'ı”. *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. II. 181-201.
- Hâce Emine Âdil Kıbrısî (hızl.) (1993). *Mevlânâ Firâkî Kırk Sual*. İstanbul: Sebil Yay.
- İsen, Mustafa (1994). *Künhü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yay.
- _____ (1998). *Sehî Bey Tezkiresi Heşt-Behişt*. Ankara: Akçağ Yay.
- Kalfa, Mahir (1994). *Kıssa-i İskender 301a-405a (Giriş-Metin-Dizin)*. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Kaytaç, Fatma (hızl.) (2016). *Behiştî Ahmed Çelebi Târîh-i Behiştî: Vâridât-ı Sübhânî ve Fütühât-ı Osmânî (791-907/1389-1502) II*. Ankara: TTK Yay.
- Kılıç, Filiz (2010). *Âşık Çelebi Meşâ'irü's-Şu'arâ (İnceleme-Metin)*. İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yay.
- Kurnaz, Cemal (2001). *Mehmet Nâil Tuman Tuhfe-i Nâilî (Divan Şairlerinin Muhtasar Biyografileri)*. Ankara: Bizim Büro Yay.
- Kut, Günay (1978). *Heşt Bihîşt Sehî Beg Tezkiresi*. Harvard: Harvard Üniversitesi.
- Kutluk, İbrahim (1981). *Kınalızâde Hasan Çelebi Tezkiretü's-Şu'arâ*. Ankara: TTK Yay.
- Levend, Agâh Sırrı (1951). “Ahmed Rızvan'ın İskender-nâmesi”. *TD*. S.3. 30-31.
- _____ (1965). *Ali Şir Nevâî Hayatı, Sanatı ve Kişiliği I*. Ankara: TTK Basımevi.
- Lugal, Necati (hızl.) (2011). *Şair Tezkireleri (Tezkiretü's-Şuarâ) Devletşah*. İstanbul: Pinhan Yay.
- Minorsky, Vladimir (1958). *A Catalogue of Turkish Manuscripts and Miniatures*. Dublin.
- Okumuş, Ömer (2010). “Süheylî Nizâmeddin Ahmed”. *İslâm Ansiklopedisi*. C. 38. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yay. 33-35.
- Polat, Arzu (2017). *Behiştî Sinan'ın (H.917/M.1511-1512) Mihr ü Müşterî Adlı Mesnevisi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Şelçuk, Bahir (1999). *Nâlî Mehmed Efendi Tuhfetü'l Emsâl (İnceleme-Metin-Dizin)*. <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/55915.tuhfetul-emsalpdf.pdf?0>. [erişim tarihi: 01.03.2018].
- Timurtaş, Faruk K. (1961). “İran Edebiyatında Husrev ü Şirin ve Ferhad ü Şirin Yazan Şairler”. *Şarkiyat Mecmuası*. IV. 73-86.
- Tören, Hatice (2001). *Ali Şir Nevâyî Sedd-i İskenderî (İnceleme-Metin)*. Ankara: TDK Yay.
- Ünver, İsmail (1951). “Ahmed Rızvan'ın İskender-nâme'sindeki Osmanlı Tarihi (Nusretnâme-i Osmân) Bölümü”. *DTCF Türkoloji Dergisi*. S. 8 345-402.

_____ (1975). *Türk Edebiyatı'nda Manzum İskender-nâmeler*. Doktora Tezi.
Ankara: AÜDTCF.

_____ (1983). *Ahmedî İskender-nâme İnceleme-Tıpkıbasım*. Ankara: TDK Yay.

_____ (1999). "İskender". *İslâm Ansiklopedisi*. C. 22. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yay. 557-559.

Wolohojian, Albert Mugrdich (1969). *The Romance Of Alexander The Great By Pseudo-Callisthenes*. New York: Columbia University.

V. METİN

fe‘ülün fe‘ülün fe‘ülün fe‘ül

1^b [105^b]

1. Hudāyā cihān şāhı sensin hemīn
Ki fermān-berūñdür semā vü zemīn
2. Cihān-āferīnsin Hudālık senüñ
Ezel tā ebed ked-ğudālık senüñ
3. Saña yaraşur pādişahlık hemān
Ki sulţānlığūñdur senüñ cāvidān
4. Tapuñdur ħired-bağş u bıħred-nüvāz
Ĥiredsüzlere rehber ü çāre-sāz
5. Tapuñdur fürüzende-i şem‘-i cān
Cilā-bağş-ı āyīne-i ġayb-dān
6. Güşāyende-i çeşm-i bīniş tapuñ
Nigārende-i āferīniş tapuñ
7. Taşavvur idüp ‘aql ü dāniş penāh
Bulamaz senüñ künhüñe ħiç rāh
8. Ne deñlü ki var ise bālā vü pest
‘Ademde iken oldı feyzüñle mest
9. Olup fażluñ ile beşer tīre-ğāk⁶⁷
Bulur ‘aql-ı rüşen bulur rüħ-ı pāk

⁶⁷ Metin hazırlanırken, Kur’an-ı Kerim’den alıntı yapılan yerlerde Diyanet İşleri Başkanlığı Meali kullanılmıştır: Halil Altuntaş, Muzaffër Şahin (hızl.) (2003). *Kur’an-ı Kerim Me’ali*. Diyanet İşleri Baş. Yay. Ankara 2003.

Bu beyitte insanın çamurdan yaratılmasıyla ilgili En’âm 6/2’ye telmih vardır. Âyetin orijinal metni ve mealı şöyledir:

هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ طِينٍ ثُمَّ قَضَىٰ أَجَلًا وَأَجَلًا مُّسَمًّى عِنْدَهُ ثُمَّ أَنْتُمْ مَمْرُورُونَ

“O öyle bir Rab’dır ki, sizi çamurdan yaratmış, sonra (her birinize) bir ecel tayin etmiştir. (Kıyametin kopması için) belirlenmiş bir ecel de O’nun katındadır. Siz ise hâlâ şüpheli ediyorsunuz.”

İnsanın çamurdan yaratılmasıyla ilgili diğer ayetler için bk.: Hicr 15/26-28-29-33, İsrâ 17/61, Mü’minûn 23/12, Secde 32/7, Saffât 37/11.

10. ‘Aṭāñ iledür zinde bu kāyināt
Ḳamu zindeye senden irer ḥayāt
11. Ḳamu ḥalk olup olıcaḳ Ḥālıkı
Ḳamu rızḳ-cüyālaruñ Rāzıkı
12. Nihān [u] ‘ayān [u] derūn u birūn
Bu eşyāya cümle ṭapuñ reh-nümūn
13. Sirişte idüp ṭıynet-i ādemi
Müzeyyen idüp gülşen-i ‘ālemi
14. Zebān-ı güher-pāşa virdüñ kilīd
Dil-i sengden gevher itdüñ pedīd
15. İdüp vācibe mümkini āşinā
Virürsin çerāḡ-ı dile rüşenā
16. Bilinmeyicek yol nümāyende sen
Çü iş beste ola güşāyende sen
17. Olup feyzüñ ile şu lü’lū’-i pāk
Olur kīmyāñ ile zer tīre-ḥāk
18. Olur emrūñ olursa bir ḳaṭre āb
Güzellikde pertev-figen āfitāb
19. Bu germ ile serd ü bu ḥuşk ile ter
Olur mümtezic luṭfuñ olsa eger
20. Yaratduñ bu eşyāya virdüñ ṭırāz
Velī cümleden ḥazretüñ bī-niyāz
21. Şu resme yaratduñ zemīn ü zamān
Meh ü mihr ü encüm bülend-āsumān
22. Ki niçe ki endīşe ola bülend
Aña sa’y ile irgüremez kemend
23. Olupdur be-ḡāyet ḥaşīn ol ḥiṣār
İder peyk-i endīşe-i sengsār

24. Nücümü iden zeyn eflâke sen
Güli iden adın siyeh hâke sen
25. Kimi kim ide dest-i luṭfuñ bülend
İdemez anı pest ḳahr-ı kemend
26. Kimi kim ide cev̄r ü hıṣmuñ nejend
İdemez anı şâhlar ser-bülend
27. Gerek pây-ı pîl ü gerek bâl-i mūr
Ḳamu ḥazretüñden bulur za'f u zūr
28. Bu eşyâda bir zerre bî-kâr yoḳ
Ki anda ya derd ü ya tîmâr yoḳ
29. Ne cevher ki ḥıfz itdi bu cüy-ı jerf
Ḳoduñ anda bir kîmyâ-yı şigerf
30. Felek daḥı bencileyin bendedür
Senüñ ḥıdmetüñde ser-efgendedür
31. Eger 'avn ideyidi 'aḳl ü felek
Yaratmaḳda insân u cinn ü melek
32. Vücūdına 'illet olurdı 'ayân
Ḥaṭâsı anuñ ḥod degüldür nihân
- 2^a [106^a]
33. Her işde felek daḥı mecbürdur
İder ol işi k'anda me'mürdur
34. V'egerni ne deñlü ki eylerse zūr
Ne çâre şikest eyleye pây-yi mūr
35. Cihânda degül kimsene pây-dâr
Hemîn zât-ı bî-çün-ı Ḥaḳ ber-ḳarâr
36. 'Aṭâdur olan senden iy bî-bedel
Bizüm itdügümüz ḥaṭâ vü zilel
37. Libâs eyleyüben bize tîre-ḥâk
Virensin dil-i rüşen ü cân-ı pâk

38. Çü hāküz ‘aceb mi ger ālūdeyüz
Velī luṭf ile gevher-āmūdeyüz
39. Çü nāmuñ senüñ cān-nüvāzī ide
Benümle kaçan dīv-bāzī ide
40. İder kıllaruñ gerçi bī-ḥad günāh
Velī ‘afv u luṭfuñ kılamuya penāh
41. Günāh itmese bendeler bī-şümār
Dinilmez idi saña Āmurz-gār
42. Ümīdüm bu iy luṭfı bī-ḥad İlāh
Çü benden tehī kıala bu bār-gāh
43. Bu çeşm ü bu gūş u bu pāy u bu dest
Ola ‘ākıbet çünkü hāk içre pest
44. Olup hāk-i tīre yine tīre-ḥāk
Varıcağ cinān bāğına rūḥ-ı pāk⁶⁸
45. Viresin aña vaşluñ ile şeref
Ki olmaya sa’y ile sözüüm telef
46. Şu resme ola zinde cān-ı ‘azīz
Ki ‘īd ola aña gehī rūste-ḥīz
47. O demde ki fażluñ idinem penāh
Meded idesin bāğ-ı vaşluña rāh
48. Du‘āsın BEHİŞTİNÜñ it müstecāb
Anı kıılma şermende rüz-ı ḥisāb
49. Bu maḥlūk olan cümle bīnendeye
Şehādet ider Āferīnendeye

⁶⁸ Bu beyitte insanın çamurdan yaratılmasıyla ilgili En’ām 6/2’ye telmih vardır. Âyetin orijinal metni ve meali şöyledir:
هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ طِينٍ ثُمَّ قَضَىٰ أَجَلًا وَأَجَلٌ مُّسَمًّىٰ عِنْدَهُ ثُمَّ أَنْتُمْ مَمْتَرُونَ

“O öyle bir Rab'dır ki, sizi çamurdan yaratmış, sonra (her birinize) bir ecel tayin etmiştir. (Kıyametin kopması için) belirlenmiş bir ecel de O'nun katındadır. Siz ise hâlâ şüphe ediyorsunuz.”

İnsanın çamurdan yaratılmasıyla ilgili diğer ayetler için bk.: Hicr 15/26-28-29-33, İsrâ 17/61, Mü’minûn 23/12, Secde 32/7, Saḫîfât 37/11.

50. Yaradılmışuñ cümlesi bendedür
Aña āferīn k'Āferīnendedür
51. Sezā-yı perestiş perestendeye
Ānāyetger ol mürdeye zindeye
52. Kimine sipihri ider pāy-gāh
Kiminüñ ider mesnedin tīre çāh
53. Kiminüñ idüp luṭfi cānın çerāğ
Kiminüñ urur ḳahrı ḳalbine dāğ
54. Berāber-durur aña kūh ile berg
Mūsāvīdür aña ḳayāt ile merg
55. Ne virür beşer mergi aña gezend
Ne kimse ḳayātı ḳılır sūd-mend
56. İder luṭf ile nāḳış olanı tām
Tamām ol-durur bāḳisi nā-tamām

‘ARŹ-I MŪNĀCĀT BE-DERGĀH-I ḲĀDĪ’L-ḤĀCĀT

57. Ḥudāyā ‘aceb güm-reh ü bī-kesem
Ṭapuñdur hüdā-baḳş u yārī-resem
58. Çerāğ-ı dil ü cānı pür-nūr ḳıl
Teni zulmet-i cürmden dūr ḳıl
59. Çü destüñle oldı sirişte bu ḳāk
Görün kim ola rūḫ mānend-i pāk
60. Eger bir ḳalemde ola biñ zebān
Senün cūd u luṭfuñ ḳılamaz beyān
61. İlāhī şu derde ki döymeye ten
Kerem eyle ben bendeye virme sen
62. Muḳadder ne ḳıldıñ ise ḳüb u zışt
Zarūrī gelür gerçi kim ser-nübişt
63. Ṭapuñ olmaz ise baña reh-nümā
Bu yolda ḳalur cān u dil mübtelā

64. Beni benligümden kılasın hālāş
İdem dergehüñe senüñ ihtisās
65. Göñül şāh-bāzına vir ķüt-ı nāb
Ki bu cīfeden eyleye ictināb
66. Benüm himmetüm şöyle eyle bülend
Sürem ‘arşa-i āsumāna semend
67. Olur dūn-himmet ķapuñdan ba‘īd
Bulur tālīb-i vaşl olan zevķ-i ‘īd
68. Degül mihr-i vaşluñ iñen dağı dūr
Velī dikķate dīdede ķanı nūr
69. Eger luţfuñ olursa perde-rübā
Virür gözlere nūr-ı mihrüñ cilā
70. Eger ķahruñ olur ise perde-dār
Seni görmege gözde yok iķtidār

İN 2^b [106^b]

71. Refī‘dür serā perde-i kibriyā
Girilmez dimeyince luţfuñ derā
72. Bu yoluñ olur düşmeni bī-kerān
Meger luţfuñ ola baña hem-‘inān
73. İdübdür beni nefsi-kāfir esīr
Diriğ olmaz iseñ eger dest-gīr
74. İder her kişi vaşluñı ārzū
Velī degmeye dutmaz ol baht rū
75. Ne bī-çāreyem ben Velī iy Ğanī
Bu hāl ile senden dileyem seni
76. Kişi ben demek olur olsa vücūd
Velī lağv olur ķünkü olmaya būd
77. Sürüş olmuş iken beni itme dīv
Baña ķılmasun dīv-i güm-rāh rīv

78. Çü virdüñ baña pây-gâh-ı bülend
‘Adûlar arasında kılma nejend
79. Şu başa ki luţfuñ geyüre külâh
Anı kimse hâşâ ide hâk-i râh
80. Çün itdüñ ser-efrâz nâm-âverân
‘Înâyet kıl iy Dâver-i dâverân
81. ‘Adûlar baña olmasun çire-dest
Kamu pey-rev olanları eyle pest
82. Çü virdüñ baña gencüñe dest-gâh
Koma bulmasun gence [ol] düzd râh
83. Şu resme kıl iy Dâver-i kâr-sâz
Beni kim olam halkdan bî-niyâz
84. Ne dil kim çapuñda ola râz-dâr
Der-i her deniden anı bâz-dâr
85. Şevâb ol dutup cümle fermânuñı
Dimeyem senüñ râz-ı pinhânuñı
86. Kim olursa esrâruñ âmûhte
Dehâni vü çeşmi gerek dūhte
87. Ne raddeki genc olur ise bedid
Zarūri gerek anda muhkem kilid
88. Kaçan ni‘met ihsân idesin baña
Dilüm şükr-gū eyle def‘i saña
89. Bilürem günâhuma yokdur ‘aded
Velî luţfuña dağı yok hiç had
90. Taşavvur olunsa günâhum olur
Velî luţfuña kim nihâyet bulur
91. Günâhuma vardur perişânlıgum
Helâk itdi cürme perişânlıgum

92. Egerçi kıatı rû-siyâh olmuşam
‘İtâb itme kim ‘öẓr-ḥ’âh olmuşam
93. İdüben bu rû-yı siyâhum sepîd
Kıpuñdan beni eyleme nâ-ümîd
94. Helâle ḥisâb u ḥarâma ‘azâb
Olursa kim ola ki vire cevâb
95. Bilürem günâh işledüm bî-ḥisâb
Ümîdüm bu faẓluñ ide fetḥ-i bâb
96. Eger faẓluñ itmez ise fetḥ-i bâb
Çeker cân u ten âḥiretde ‘azâb
97. Pül-i târdan şöyle ider güzer
Ki ḥayrân kıala kim iderse naẓar
98. Bula raḥm eger ‘aşiyân-ı cihân
Ne noķřân gelür luṭfuña ne ziyân
99. Eger meskeni zâhidüñ ola nâr
İrâdet senüñ zühde yoķ i‘tibâr
100. Kıamu itdügüñ ‘adl ü iḥsândur
Bilemez velî ol ki nâdândur
101. Kim olam bu ben zerre-i ḥâksâr
Ki ma‘dûd olam ben de rûz-ı şümâr
102. Çü Şûr ura dem kıalmaya gözde ḥ’âb
Şaça kıabrüme ebr-i luṭfuñ gül-âb
103. Baña raḥmet it tâ ki encâm-ı kâr
Varam *râği vü merđ*⁶⁹ vü rest-gâr
104. Fezâ-yı cihân gerçi ḥurrem-dürür
Esâs-ı cinân lîk muḥkem-dürür

⁶⁹ Bu beyitte Fecr 89/ 28’e telmih vardır. Âyetin orijinal metni ve meâli şöyledir:

ارْجِعْ إِلَىٰ رَبِّكَ وَأَطِيعْ أَمْرَهُ

“Sen O’ndan hoşnut, O da senden hoşnut olarak Rabbine dön.”

105. Baña eyle ol bāğ içinde mekân
Ki cār ola anda Emīr-i cinān
106. Egerçi ki oldum zalūm u cehūl
Ümīdüm var ide şefā'at Rasūl
107. BEHİŞTĪ bulunmaz zalūmdan rehā
Şefā'at eger itmeye Muşafā

DER-NA'T-I HĀCE KĪ DĪBĀCE-İ KEMĀL-İ Ū KÜNTÜ NEBĪYYEN VE ĀDEME
BEYNE'L-MĀ'İ VE'T-TĪNEST

108. Sipihdār ü ser-ḥayl-i ḥayl-i rusūl
Hüdā-baḥş-ı ümmet delīl-i sübül
109. Firistāde-i Ḥazret-i Girdigâr
Resânende-i emr-i Āmurz-gâr
- İN 3^a [107^a]
110. Müzekki'n-nüfūs u mücellā-yı rūḥ
Mürebbī-yi ḥalk u mu'īn u fetūḥ
111. Maḥarr-ı nübüvvet muṭā' u muṭī'
Müşīr-i me'ād u beşīr ü şefī'
112. Meh-i evc-i şer' u gül-i bāğ-ı 'arş
Fürüzende-şem'-i şebistān-ı ferş
113. Eger olmasa bāğ-ı 'arşuñ güli
Ola mıdı Rūḥu'l-emīn bülbülü
114. Girân-mâyedür ol şadefdür cihān
Girāmī-terī ādemī-zādegān
115. Me'ānī-yi münzelde müşkil-güşâ
Muvāfıqda maḥşūd u menzil-nümā
116. Şeh-i evliyā server-i enbiyā
Ġubār-ı rehi gözlere tütüyā
117. Niyāziş-ger-i Ḥālîk u ehl-i nāz
Kilīd-i der-i genc ü gencūr-ı rāz

118. Muḥammed o ser-çeşme-i enbiyā
Kamu yaradılmışlara muḳtedā
119. Ezel tā ebed cümle bu kāyināt
Vücūdı için buldı zāt u şifāt
120. T̄ariḳat-nümā vāzı‘-ı şer‘dür
Haḳīkatde aşl ol kamu fer‘dür
121. Olup dār-ı ‘ālem ‘imāret-pezīr
Anıñçün düzüldi bu çini serīr
122. Çerāğ-ı kamu ehl-i binişdür ol
Murād-ı kamu āferinişdür ol
123. Şu şem‘a ki virmeye ḥurşīdi nūr
Olur rüşenālıqdan ol şem‘dür
124. Teni maḥrem-i taht-ı eflākdür
Başı şāhib-i tāt-ı levlākdür
125. Bu sāhilde çokdur egerçi biḥār
Yanında kamusu velī kaṭre-vār
126. Kaçan kim muḥīti anuñ ide cüş
Revān cūlar olur çü kaṭre ḥamüş
127. Kamu enbiyānuñ odur serveri
Kamu evliyānuñ o ser-defteri
128. Meh ü mihr-i gerdün ğubār-i rehi
Gülistān-ı Firdevs cevlān-gehi
129. İrişdi çü tevḳī‘-i lā-rayb⁷⁰ aña
‘Ayān oldı dībāce-i ğayb aña
130. Semānuñ mehi idi ḳufl-ı deri
Kilīd oldı engüşti-i peyğamberī

⁷⁰ Bakara 2/2’den nakıs iktibas yapılmıştır. Âyetin orijinal metni ve meâli şöyledir:

ذٰلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيْهِ هُدًى لِّلْمُتَّقِيْنَ

“O kitap (Kur’an); onda **asla şüphe yoktur**. O, müttakiler (sakınanlar ve arınmak isteyenler) için bir yol göstericidir.”

131. İdüp hıdmetin raġbet ile melek
Kılur t ac na'leynin anu  felek
132. Eger z ati olmasa  b-ı Hay t
Zulemde  alurdı  amu k yin t
133. Nev zende-i c n-ı  demd r ol
 amu ehl-i peyg ma h temd r ol
134. Őa undan alup n fe-i  ini b 
G l almış ru ından anu   b-r 
135. Liv sı  amu ümmetine pen h
G n h  mmeti işler ol  zr-  h
136. Egerçi ki  mmet ider k r-ı zişt
Olur menzili  h r amm  behişt
137. Ra im 'l- uş t [u] Őefi' 'z-z n b
Sen olmaz ise  y  Tabibe'l- ul b
138. BEHIŐTI-i dil- aste-i r -siy h
Ebed çaldı v di-i d za da  h

ŞIFAT-I R Z U MI'R C-I SER-T C-I ENB Y 

139. Meger bir gice m h-ı meş al-f r z
Şeb-i töreyi itmiş idi  u r z
140. Felek farkına m h ikl l idi
Her a ter f r zende  and l idi
141. Olup lev -i sebz üzre meh zer-feş n
N c m ile zeyn olmuş idi cih n
142. Felek şanki f n s idi m h şem 
Kev kib  u perv ne gerdende cem 
143. Müşebbek idi köhne p r heni
Virürdi  iy  ra neler revzeni
144.  eker gevher- m de perde-ser 
O perdeyle zeyn oldu köhne ser 

145. Olup sağfı pür Şemse-yi zer-nigār
Muđallā olur nūr ile her cidār
146. Olur sebze-zār-ı felek lāle-zār
Yanar cā-be-cā Şanki Őađrāda nār
147. Geyüp cāme-i sebz ü zerrīn semā
Virür nükhet-i müşg-büyī havā

İN 3^b [107^b]

148. Çerāğ ile pür-cāmi^c idi felek
İdinmiŐdi Pervīni sübhā melek
149. O ferhunde Őebde Rasūl-i Hudā
Yatur çeşm pür-ĥ^āb u dil pür-Őafā
150. Teni ĥufte vü cānı bīdār idi
Dili āyinesi pür-envār idi
151. Tenine ĥađīđ olmuş idi mağar
Velī rūĥı ‘arŐ üzre cevlān-ger
152. Bu pīrāhen-i ĥākiden rūĥı ser
Çıkarup iderken cināna nazār
153. Açar sidreden bāl řāvus-ı ‘arş
Ķudūmünden olur müŐerref bu ferŐ
154. Gelür ol gice peyk-i Rūĥu’l-Emīn
Semāyiken olur mekānı zemīn
155. Getürdi bilesince ferruĥ Hümā
Ki bāl aça irmez segirdüp Őabā
156. Burāĥ-ı Őabā-seyr ü Őađrā-neverd
Seĥāb-ı semā-gīr-i gerdūn-gerd
157. Burāĥı çü berĥ-i felek tīz-kām
Çü řāvus-ı mīnū velī ĥōŐ-ĥırām

158. Burāk idi ammā çü rahşende berķ
Teni mihr tābından olmazdı fark
159. Çemānende serv-i riyāz-ı cinān
Cehānende āhū-yı nāfe-feşān
160. Ne hem-rāh olur aña vü hem-ķıyās
Ne sa'y ile zıllın görür çeşm-i nās
161. Nazār gibi her laħza seyri felek
Ki bir haṭvesidür simāk ü semek
162. Çü tīr-i du‘ā gögden ider güzer
Çü seng-i każā arza def‘ī iner
163. Cihān-gerdlikde hemīn āfitāb
İder seyr sür‘atle hem-çün seḫāb
164. İrer maķşada tīz çün rahş-ı dil
Kılur menzili ṭayy *ke-ṭayyi’s-sicil* ⁷¹
165. Ne na‘l ü ne efsār ü ne pāy-bend
Tenine anuñ virmemişdi gezend
166. Firişte-sirişt [ü] firişte-cemāl
Firişte-ḫıṣāl u firişte-kemāl
167. Rikābı olup çünki dutdı rikāb
Süvār oldı ol ğayret-i āfitāb
168. Çün itdi ‘azīmet ‘inānını süst
Revān irdi Baḥḫādan Aķşāya cüst
169. Burāk-ı ūitābende altında berķ
Sitāmı çü mihr-i felek nūra ğarķ
170. Degül āhu ammā ki nāfe-feşān
Ḥiṭā müşki her-dem deminden demān

⁷¹ Enbiyā 21/104’e telmih vardır. Āyetin orijinal metni ve meālī şöyledir:

يَوْمَ نَطْوِي السَّمَاءَ كَطَيِّ السِّجِلِّ لِلْكُتُبِ كَمَا بَدَأْنَا أَوَّلَ خَلْقٍ نُعِيدُهُ وَعَدَّا عَلَيْهَا إِنَّا كُنَّا فَاعِلِينَ

“(Düşün o) günü ki, yazılı kâğıtların tomarını dürer gibi göğü toplayıp düreiriz. Tıpkı ilk yaratmaya başladığımız gibi onu tekrar o hale getiririz. (Bu,) üzerimize aldığımız bir vaad oldu. Biz, (vâdettiğimizi) yaparız.”

171. Tezerv-i hırāmende ‘ulvī hırām
İdüp şayd şeh-bāzı pes buldı kām
172. Cihān-gīr rākib feres rāh-vār
Zihī merkeb-i hōş zihī şeh-süvār
173. Pes Akşādan irişdi bālāya ol
‘Alem dikdi bu çarḥ-ı vālāya ol
174. Semā perdesinden çün itdi güzer
Cemālinden alur kamer nūr u fer
175. Müşerref olur şöhetinden Şafī
Olur aña tābende sırr-ı hafī
176. ‘Uṭārid görüp anı hayrān olur
Öñünde anuñ levḥa-gerdān olur
177. Kudümünden irişdi Yaḥyāya cān
Deminden Mesihāya virdi revān
178. Görüp Zühre arturdi sūz u figān
Pür oldı şadāsıyla heft āsumān
179. Yüzinden giderdi pes andan niḳāb
K’ide germ olup iktibās āfitāb
180. Cemālün görüp kaldı Yūsuf ṭoña
Du‘ālar kıilup kıldı taḥsīn aña
181. Alup behre Behrām çün buldı kām
Kemend-i maḥabbet anı kıldı rām
182. Olup anda Hārūn ile hem-nişīn
İfāde ider aña ‘ilm-i yaḳīn
183. Virüp Müşteri cānı çün Müşteri
Ḥarīdār olur vaşl-ı niḡ-aḫteri
184. Muşāḫib olur anda Mūsā ile
Pür eyler anı daḫı sevdā ile

185. Zuhal gördi anda ziyāde celāl
Olur meh gibi yiri şaff-ı ni‘āl
186. Olup Muştafāya muşāhib Halīl
Ara yirde olur niçe kāl u kıl
187. Şevābit sipihrine başdı kadem
Yolına nişār itdi encüm direm
188. Şüreyyā idüp silk-i lü’lü’-nişār
Yanar nesr-i şem‘ine pervāne-vār
189. Olup pāy-dār ü olup üstüvār
Şükūhı ile buldı cümle qarār

İN 4^a [110^a]

190. Kāmu rāhına oldu lü’lü’-feşān
Şeref vire tā eşref-i ins ü cān
191. Olur enbiyā rūhı gerdende cem‘
Çü pervāne anlar o rahşende şem‘
192. Piyāde önince kāmı enbiyā
Rikābı gibi rākib ol reh-nümā
193. Cihetden ider çünki tayy defteri
Tek-u-püyadan kaldı her pey-revi
194. Kudümü ider atlası zer-nigār
Kōmaz nūr-ı vahdet yemin ü yesār
195. Hümā-yı şeref idi ‘izzet-pezīr
Çıkar evc-i ‘arşa kalur halk zīr
196. Göremez kimesne anuñ sāyesin
Bulamaz kimesne anuñ pāyesin
197. Çü pervāne pür-suhte-i Cebreīl
Muvāfiqda kalur bulamaz sebīl
198. İder şāh-ı kurb üzre çün aşiyān
Aradan gider perde-i cism ü cān

199. Kamu varlığından çü nevmîd olur
 Gider nîstlik hest-i câvid olur
200. Hudûsın çü mahv itdi envâr-ı zât
 Kâlar zât-ı vâcib görünmez şîfât
201. Tecelliyle mir'âtı buldı cilâ
 Mezîd oldu nûr u zîyâ vü şafâ
202. Müberrâ olup zâtı imkândan
 İrişdi şafâ sırr-ı Sübhândan
203. Varur bir yire yok zemîn ü semâ
 Dağı anda yok 'aql-ı cüz'îye câ
204. Anuñ fikrin itmekte 'âciz hayâl
 Anı bilmede 'aql-ı kâşır muhâl
205. Nazar murğı irmez açup aña bâl
 Olur tûti-i nuḡ vaşında lâl
206. Dil ü cânı olmuşdı pür-iştiyâḡ
 Dem-i vaşl irüp gitdi derd-i firâḡ
207. Olur mündefi' âfet-i intizâr
 Cemâlini çün 'arz kıldı nigâr
208. Çü vaşl idi maḡşûd oldu tamâm
 Didi vü işitdi hezârân kelâm
209. Tamâm itdi Mi'râc çünki Rasûl
 Yine 'âlem-i hâke itdi nüzûl
210. Olup mahzen-i râz-ı genc-i Hudâ
 Mekânına 'avdet ider pür-şafâ
211. İdüp bahş aşhâba genci Rasûl
 Dil ü cândan itdi ḡamusı ḡabûl
212. İḡâ'at idüp aḡniyâ oldılar
 Kamu genc-i esrâr ile ḡoldılar

213. Umūra idüp cümlesi imtişāl
Menāhiden eylediler i‘tizāl
214. Hıuşūşā mükerrerleri çār-yār
Ki olmuş-durur birisi yār-ı gār
215. Şadākatde çün şubh-ı şiddīķdur
Dıraşşende-ħurşīd-i taħķīķdur
216. Tenini idüp tīr-i māra hedef
Dilin dürr-i esrāra itmez şadef
217. İkincisi ‘Ömerdür ol ehl-i dād
Cihān ħalkın itdi ki ‘adliyle şād
218. Musahħar idüp ħalkı bī-taht u tāc
Selāţīn-i ‘ālemden aldı ħarāc
219. Üçüncisi ‘Oşmān ol ehl-i ħayā
Ki hem-rāz idindi anı Muşţafā
220. Odur nāzım-ı vahy-i Ĥayy-ı Ķadīm
Ĥalīm ü ‘alīm ü selīm ü kerīm
221. İki kerre dāmād idinüp Rasül
Anı itdi aşĥāb içinde ķabül
222. İmām-ı çehārum velī mürtezā
Yem-i ‘ilm-i Sübhān ü kān-ı seĥā
223. Der-i ķal‘a-i Ĥayberüñ ķāmi‘i
Şafā çarĥınuñ neyyir-i lāmi‘i
224. Seĥāvetde ebr ü şecā‘atde berķ
Teni ġarb idi ķalbi ammā ki şarķ
225. Çü dīn dārına oldı dördi cidār
Gerek lā-cerem dāra dīvār çār
226. İder dār-ı dīnī ķuşūrı ħarāb
Şaķın hedmine ķılma anuñ şitāb

227. Birisi ‘anāşırdan olursa kem
Muqarrer olur merg-i ādem o dem
228. Seni sen şaķın kılma ‘amden helāk
Dilersen ire cennete rūḥ-ı pāk
229. Olup her biri şāh-ı dervīş-nām
Cihān mülkine virdiler ḥōş-nizām
230. Ola rāzı Ḥaķ cümle aşḥābdan
Daḥı āl-i Aḥmedden aşḥābdan
231. Şalāt āl ü aşḥābına her zamān
Ola ḥaşre dek bendeden armağan

İN 4^b [110^b]

232. BEHİŞTİ imām-ı firistāde-gān
Şefā‘at-geri cümle üftāde-gān
233. Ümidüm bu ide şefā‘at saña
Ki biñ cān ile ümmet olduñ aña
234. Saña ümmetem iy Rasūl-i Ḥudā
Baña şāhid olsun zemīn ü semā
235. Seni görmeden ümmet oldum saña
Terahḥum idüp kıl şefā‘at baña
236. Beni eyleme reddüñ ile melūl
Kuluñam hemīn kullıḡa kıl kabūl
237. Eyā kufl-i kenz-i İläha kilīd
Kamu ümmete şefkatüñdür ümīd
238. Kamu ümmetüñ deñlü itdüm günāh
Benüm gibi ümmetde yok rū-siyāh
239. Günāhum keşir ü şevābum qalīl
Beni kılma maḥşer güninde zelīl

SEBEB-İ TE'LİF-İ İN KİTÂB-I MÜSTETÂB

240. Meger bir gün olmuş idi dil dijem
Beni hasta itmişdi emrâz-ı ğam
241. Mizâcım bozup derd-i kahr ile dehr
İçürmişdi dârü diyü baña zehr
242. Olup derd ü ğam hıl'at-i fâhırum
Şikeste idi hâtır-ı fâtırum
243. Zâ'if oldı mîzâc ulu tab' süst
Muḥâl oldı olmağ baña ten-dürüst
244. Bulup ğuşşadan nabz çün dil sükün
Yaḳîn oldı sevdâdan olam cünün
245. Çü bildüm muḳarrer irişür memât
Diledüm ki nüş idem Âb-ı Hayât
246. Bulam Hızr gibi hayât-ı ebed
Zebûn itmeye ejdehâ-yı laḫad
247. Bulup nazm-ı hûb ile nâm u nişân
Diledüm ki nâmum idem câvidân
248. Sikender çeküp niçe yıl derd ü renc
Cihân-gîr olmağ için dökdi genc
249. Çeküp tîğ-ı kîn eyleyüp dâr ü gîr
Cihâna belâyıla oldı emîr
250. Ne mülk ü ne mâl ü ne hayl [ü] ḫaşem
Cihân dutmağa baña bes bir kalem
251. Devâtum benüm maḫzen-i râzdur
Güher bahrı gönlümle enbâzdur
252. Elümde 'alem ḫâme-i ser-firâz
Ki 'âlemde eyler beni bî-niyâz
253. E'âdiyi itmege şâhib-firâş
Elümde olur seyf-i ḫâme tırâş

254. Suhen mülkine mâliküm ser-be-ser
Kemer-beste bendem her ehl-i hüner
255. ‘Adedsüz me‘arif sipâhın Hudâ
Baña râm idüp eyledi ked-ğudâ
256. Çü ceş-i me‘ânî gele fevc fevc
İde cüş baħr-i güher mevc mevc
257. Dutar ‘âlemi leşker ile güher
Muñi‘üm olur cümle baħr ile ber
258. Zamānumda İskender-i şāniyem
Suhen-gūlaruñ cümle sulţāniyem
259. Süleymān-ı devrem suhen-ğātemem
Suhen taħt u tācum suhen hem-demem
260. Nizāmî vü Husrev olup pişvā
Bu yolda baña oldılar reh-nümā
261. Olup Cāmi-veş bunlaruñ pey-revi
Suhan-gūlaruñ olmuşam serveri
262. Yağup bunlaruñ meş‘alinden çerāğ
Göñül mâ‘adāsından itdi ferāğ
263. Naşīb itdi Hağ baña rüz-ı elest
İdindüm suhen mülkini zīr-i dest
264. İdüp ben de bu fende tarz-ı ‘acīb
Belāğatda oldum be-ğāyet hağīb
265. Ne şan‘at ki itdiyse üstād-kār
Yeg itdüm yazup ben de diğkatde tār
266. Sözümi şağın şanma lāf-ı güzāf
Cihānda benüm gibi yoğ mü-şikāf
267. Zebānum sürüşa olup tercümān
İder nevğ-i ħāmem ħağāyık beyān

268. Serāyende olsa kaçan ol sürüş
Oluram hemān ben de gevher-fürüş

269. Olur lāl ü sākıt olıcağ zebān
Güher-rîz olamaz suhan-der dehān

İN 5^a [111^a]

270. Sürüş olmaya dem ki nā-ehle yār
İder gāyet ehl olanı ihtiyār

271. Sözüñ rüh-bağşı olur ol sürüş
Bulur anı vicdān-ı gevher-fürüş

272. Sürüş-ı Hudādur baña reh-nümā
Ki oldum bu fen ehline pişvā

273. Kümeyt-i belāğat ‘inānumdadur
Sözüm lîk kendü zebānumdadur

274. Ecelden eger bulur isem emān
Yazup hamse olam cihān-pehlevān

275. Bu şan‘atda oldum bulunur kemāl
Ki hamse naşib eyleye Zü’l-Celāl

276. Suhendür kişiden kalan yādigār
Çü kalmaz kalanına ne i‘tibār

277. Suhen ‘illet-i tām-m-ı insāndur
Kavālibdür insān suhen cāndur

278. Suhen pişvādur suhen reh-nümā
Nigārende-i tāk-i her dü serā

279. Suhendür halī-bağş-ı maḥbüb-ken
Virür perveriş emr ü nehye suhen

280. Suhen pāye-i bihterīn beşer
Suhenden füzünü suhenden zarar

281. Suhen cevherīdür ‘aceb kīmyā
Gehī mūmiyā oldı hem tütüyā

282. Suhendür müzeyyen iden ‘ālemi
Suhendür mükerrerem iden ādemi
283. Suhen cevheri baħr-i cāndan gelür
Degül zer ki zer tîre-kāndan gelür
284. Olupdur suhen kîmyā-yı vücüd
Anuñ cümle ma‘lûlî nā-būd u būd
285. Hudādan nebiyye gelen armağan
Suhen şeb çerāğı-durur bî-gümān
286. Mekān-ı metā‘-ı suhen mülk-i cān
Velî reh-güzārı suhen-ver zebān
287. Olup Haqqile halka ol tercümān
Virür cāna maqşūd-ı cāndan nişān
288. Suhen bir perî-veşdür ārāste
Huşuşā ola daħı nev-hāste
289. Pesendīde maṭbū‘ u mevzūndur
Ki her ‘işvesi siħr ü efsūndur
290. Kavāfī aña çünki halhal olur
Görür ‘āşığı anı hōş-hāl olur
291. Geyüre çü nazm aña dībā libās
Kamer pertevinden ide iktibās
292. Dağa yāre çün aña tāze hayāl
Cemāline virür be-gāyet kemāl
293. Çü favūs idüp gāh rengin hayāl
Dağar müşgdēn zīb için aña nāl
294. Olur ‘aql bağında geh cilve-ger
Virür cilvesi cāna nūr-ı başar
295. Olur kilkten çün şeker geh ‘ayān
Mezāk ehli zevk ile bulur revān

296. Siyeh-püş olup geh çü Āb-ı Hayāt
Bulur ölmeden nüş idenler necāt
297. Kamu şey'e yā Rab virürsin vücüd
İder zātuña cümle eşyā sücüd
298. Görinen bilinen kamu kāyināt
Delīl oldı itmege işbāt-ı Zāt
299. Faķirāne işbāt idüp ben zelīl
Getürdüm niçe yirde rüşen delīl
300. Baña feyz kııl kim daħı çok delīl
Yazup cennet-i 'Adni bulam sebīl
301. Ğaraż yazmadan bu kitābı faķir
Seni medħ kıılmaķdur iy dest-gir
302. Bunı yazmada dest-gir ol baña
Mu'ınā şığındum bilürsin saña
303. BEHİŞTİye luţfuñı idüp refiķ
Murādına göster İlāhī tarīķ
304. Her işünde ol yā Rab aña mu'ın
Bilürsin mu'ini ki sensin hemin
305. Ni'am-vāfir u mihmān bī-şümār
İlāhī ziyāde ide Kird-gār
306. Velī-ni'emetüm bezl kııldum ne'am
Ħasūd olsa küfrān velīkin ne ğam
307. Bu cām-ı mey olsun şu yāre helāl
Ki dürdin daħı bile āb-ı zülāl
308. Sözüme eger ta'n ide kem 'ayār
Ne ğam çünkü yoķ cāhile i'tibār
309. Yiter bize bizi bilen iy 'aziz
Ne itse gerek cāhil-i nā-temiz

310. Meşeldür söz ehlini o h̄üb bilür
Her âdem kemâlince h̄işşe alur
311. Çü nazmum gülistândur iy bü'l-heves
Kimi gül-dürür kimisi h̄âr u h̄as
- İN 5^b [111^b]
312. Şu kim bilmedin baña taḥsîn ider
Degül âferîn bil ki nefrîn ider
313. Giçer her kişi gerçi gevher-şinās
Ḳalîl olur ammâ şinās ehl-i nās
314. [O kim ki] ḥasedden bulur biñ 'uyüb
Görinür gözine muḥaḳḳar bu h̄üb
315. Hüner-mendi elbet daḥı bî-hüner
Ḳadîmî bu 'âdet-dürür kim yirer
316. Ola tıfl çün kendüden bî-ḥaber
Belût ile bir aña ḥurmâ-yı ter
317. Olur gerçi ḥanḏal da rengîn ü ter
Degül sîb-i rûmî gibi pür-şeker
318. Benüm gibi olmaḳ gerekdür kişi
Ki bile benüm işledüğüm işi
319. İder gerçi deryâ-yı cevher ḥurüş
Degülem velî ben de gevher-fürüş
320. Olur çün suḥen gevheri pür-bahâ
Anı sîme şatmaḳ ola mı revâ
321. Şu kimse ki dânen-de-i şarrâfdur
Daḳa mı ḥaruñ boynuna h̄iç dür
322. Ne deñlü ki kesb itdüm ise kemâl
Mezîd oldı rûzîde naḳş u zevâl
323. Dutubdur bu söz şöhreti 'âlemi
Olur keşret-i 'ilm rûzî kemi

324. Murādı kişinüñ olıcağ kemāl
Velī māl için gelmez imiş kemāl
325. Yiyen cāh u dünyā için līk ğam
Me‘arifden urursa ‘ayb ola dem
326. Nedür cāh-ı dünyā nedür mülk ü māl
Olur āhır elbette çün pāy-māl
327. Gözükmez baña mülk ü māl-i cihān
Murādum hemīn nāmdur cāvidān
328. Cihān devletine çü yok i‘timād
BEHİŞTĪ kemāli idesin murād
329. Ne Dārā ne Cemşid adı yād ola
Senüñ haşre dek nām-ı nīkūñ qala

MİDḤAT-İ ḤALĪFE-İ ḤULEFĀİ’R-RĀŞİDİN SEDD-İ DĪN

330. Eyā murğ-ı gūyā-yı gevher-nişār
Hümā-yı şeref-bağş-ı ‘Anqā-şikār
331. Çü sī-murğ-ı murtāz u ‘uzlet-güzīn
Kānā‘at-pezirā vü tenhā-nişīn
332. Bulur mürde-diller demüñden hayāt
Sözün cevherinden ğanī kāyināt
333. Güher delmege eyle elmāsı tīz
Cihān halkına ol yine genc-rīz
334. Çü ṭab‘uñ yanında hacīldür bihār
Cevāhirlerüñ hāşını kıl nişār
335. Ki seyr idicek anı gevher-şinās
İde baħr-i ṭab‘uñı andan kıyās
336. Çü ṭab‘uñ ‘arūsı degüldür ‘aķīm
Vücūda getürsün ço dürr-i yetīm

337. Be-ğāyet şemīniyle zeyn eyle tār
Şehūñ eylemege rehine nişār
338. Niçe şeh Süleymān-ı āfāķdur
Melāyik cemāline müştāķdur
339. Hūdāvend-i şemşīr-i şāhib-külāh
İşigi cihān şehlerine penāh
340. Şeh-i Bāyezīd Hān u nuşret-şikār
Sa‘ādet-pezirā vü devlet-şi‘ār
341. Hılāfet serīrinde mesned-nişīn
Vücūdı şeref-baħş-ı tāc u nigīn
342. Şadāķatde Bū Bekr ü ‘Oşmān-ħayā
‘Adilde ‘Ömer tīgde Mürtezā
343. Emīn-i zamān u Dāmīn-i emān
Fürüzende-çeşm [ü] çerāğ-ı cihān
344. Kāpusı selāṭīne mi‘rācdur
İşigi taşu dürretü’t-tācdur
345. Sikender-şükūh u Süleymān-dem
Şeh-i Rūm u Sultān-ı Mışr u ‘Acem
346. Hümāya şeref-baħşdur sāyesi
Sipihri-i berīn kemterīn pāyesi
347. Çü rūḫ-ı mücessem mübārek teni
Çü ħurşīd-i tābān dil-i rūşeni
348. Cemāl ü kemāl ü celāl ü ħışāl
Kemālünde virmiş aña Zü’l-Celāl
349. Raķamhā-yı menşūr-ı şāh-ı cihān
Olur sedd-i Ye’cūc-ı āḫır-zamān

İN 6^a [112^a]

350. Felek gibi nāfizdür aḫkām-ı şāh
Ki geh tīg olur geh bağışlar külāh

351. Hümāyūn-ı tuğrā-yı şāh-ı cihān
Virür māh-ı nevd̄en hemīşe nişān
352. Celāline nisbet bu heft āsumān
Degüldür şehūñ pāye-i nerdübān
353. Melekdür velīkin kabāda nihān
Şanurlar beşer anı halk-ı cihān
354. Eger zerreye mihri virürse tāb
Olur zerre pertev-figen āfitāb
355. Muqābil ola aña ger āfitāb
Ola rīze rīze çü tīre-sehāb
356. Olur hükümüne tevsen-i çerh rām
Virür destine esb-i devlet zimām
357. Cihān şahıdur hem cihān-pehlevān
Nazīrin getürmiş degüldür cihān
358. Çeke seyf-i Dahhākı çün şehriyār
Olur dūş-ı dūşmende her müy mār
359. Dıraşşende şemşīr iken āfitāb
Degül tıgı yanında bir kaçre āb
360. Egerçi ki şemşīridür āb-gün
İder nīl-gün līk jengār hūn
361. Niyāmı olur ma‘den-i la‘l-i nāb
Şafağdur niyāmı şan ol āfitāb
362. Eline ala çünki şemşīr-i tīz
İdemez felek de anuñla sitīz
363. Ele alsa yayın gehī kār-zār
Kaçar haşmı olursa İsfendiyār
364. Çü çeşm-i kemāna işāret ide
Cihān mülkini cümle gāret ide

365. Kemān-ı keyānīsi ebr-i belā
Ĥadeng-i ciger-dūzı tīr-i każā
366. Aça çünki ĥūnī kemānı kemīn
Siperler dutar başa çarĥ-ı berīn
367. Ola nāveki çünki çeşme-güşā
Tolar seyl-i ĥūniyle tās-ı semā
368. Ĥadeng-i neyi çün ola nağme-ger
İder raqş elinde sipihruñ siper
369. Müşebbek ider tārı tīri şehūñ
Urur dāğ bağrına tīğı mehūñ
370. Eline sinān alsa ol şeh-süvār
Kafeş gibi Kāfı ider rağne-dār
371. Sinānı ecel zehrine nāvdān
‘Adūya olur mār-ı āteş-feşān
372. Felek tākına olmasaydı sūtūn
Yıkılurdu bu günbed-i ser-nigūn
373. ‘Aceb mārdu nīzesi cān-sitān
Ki olur ġidā aña mağz-ı yılan
374. Kemendi çeker mār-ı pīçāndur
‘Adū boynuna līk pīçāndur
375. Kemendine bende zemīn ü zamān
Olur bend pīçine pīl-i demān
376. Siperdür aña ĥırz-ı Perverdigār
Her işde olur Ĥızr āmürz-gār
377. Olup çetr [çünkim] bu heft āsumān
İşigünde Keyvān olur pās-bān
378. Şehe bār-geh kurmağa āfitāb
Şalar her gün eṯrāf-ı arza tınāb

379. Ne t̄ayir ki etrende idindi c̄a
Hüm̄ayūn olur s̄ayesinde Hüm̄a
380. ü İskender-i Rūmi kişver-güşā
ü Hızr-ı Nebī güm-rehe reh-nüm̄a
381. Kaan kılta altında cevlan raḡş
Olur taḡt-ḡir u olur t̄ac-baḡş
382. ü k̄an ü ü deryā girān-māyedür
Zafer-şayd-ı şāh̄in Hüm̄a-sāyedür
383. eker şaydı göre Erdeşir-i zūr
Anuñ şayd-ı fitrākı Behrām-ı Gür
384. Eger p̄il-i meste atarsa kemend
İder p̄il-i mesti kemend ile bend
385. Ne mülke ki ‘azm itse ol nām-ver
Olur hem-‘inān aña fetḡ u zafer
386. Eger Hayber olsa ḡişār-ı ‘adu
İder ḡal‘ bābın şeh-i ceng-cū
387. İdüp ḡal‘asın kāfirūñ tār-mār
İder malını ḡaḡ yolu[na] nişār
388. Degüldür ḡatında anuñ peşşe p̄il
Cihān malı yanında şey’-i ḡalīl
389. Bir elinde zer bezlde hem-ü miḡ
Birinde ü ḡurşid-i raḡşende tiḡ
390. Simāt-ı semā şofra-i ḡānıdır
Cihān genci pür-genc-i iḡsānıdır
391. Ne deñlü ki fikr eyleye ‘aḡl-ı nās
‘Aḡsına şāhuñ bulamaz ḡıyās

İN 6^b [112^b]

392. Felek defterinde kevākib eger
Raḡam şıfrı olur ise ser-be-ser

393. İdemez ‘aṭāsını mücmel ‘ayān
Degül ki ide tafşiliyle beyān
394. Cihān olsa şandūk-ı pür sīm ü zer
‘Aṭā-yı şehe kīse bir gün yiter
395. Olursa güher tūde-i āsumān
İder bir kemīne ḳulna revān
396. Kefinden virür idi deryā nişān
Eger olsa dīnār ü dirhem-feşān
397. Seḫā kānı olmuşdı ḡāyet ḫarāb
Yine ḳıldı pür-cevher ol āfitāb
398. Şecā‘atde ḡāyet de merdānedür
Seḫāvetde bī-mişl ü ferzānedür
399. Cihān-pehlevān nāşır-ı dīn-i Ḥaḳ
Simāṭında bu çerḫ-ı çinī çanak
400. Çü baḫr-i ‘aṭāsı şehüñ ide cūş
İder pes zer [ü] sīm-i şāmit ḫurūş
401. ‘Aṭāsıyla pürdür cihān mülk ü māl
Degül luṭfı mevḳūf-ı cüz’ī su’āl
402. Çü iḫsān ide şāh-ı ḫātem-ḫışāl
Ümid ile yok intizāra mecāl
403. Olup sīr ḫāniyla bernā vü pīr
Görür luṭfun anuñ gedā vü emīr
404. Niçe zerre-i kemterī luṭf-ı şāh
İder mihr mānendi şāḫib-külāh
405. Ḳapusında yok bir ḳulı nā-ümīd
Her engüştü ḳufl-ı seḫāya kilīd
406. Şu kim bağlaya ḫudmetinde kemer
Olur çün kemer başda ayak güher
407. Şu resm ile ‘adl itdi ol dād-ḫāh
Ki ḫışn-ı ḫaşın oldı her ḫāb-gāh

408. Kime zehr-i ğamdan irişse memāt
Virür luţfı tiryākı yine hayāt
409. Cihān mülkine ‘adli mi‘mārdur
Nigeh-dār aña baht-ı bīdārdur
410. Bulur ‘adliyle ‘imāret bu hāk
‘Adū mülki qahr ile dāyim harāb⁷²
411. Kudūmiyla ma‘mūr olaldan cihān
Unuduldı nām-ı Anūşīrevān
412. Yağup şem‘ler şağne-i āsumān
Olur her gice qaşırına pās-bān
413. Zemīn dūzağ olmuşdı bī- kār ü kişt
Velī itdi ebr-i ‘aţası behişt
414. Olur sāye şalduğı yirler behişt
Ġubār-ı rehi müşğ ü ‘anber-sirişt
415. Tolar ğulğul-i kūsı ile cihān
Virür kūh gibi şadā āsumān
416. Felekden o şeh bahtı tañ mı füzūn
Ser-efrāzdur şeh felek ser-nigūn
417. Olur halk ħulķına anuñ ‘ibād
Be-ğāyet kemīn bendesi Key-ķubād
418. Güneş gibi rüşendür aña ‘ulūm
‘Adūsı perīşān hem-çün nücūm
419. N’ola mehl buldıysa a‘dā-yı dīn
*Ve ümlī lehüm inne keydī metīn*⁷³

⁷²Kâfiye kelimeleri uyum içinde değildir. Metinde bazı beyitlerde bu durum görülmektedir. Kâfiyenin uymadığı beyitlerde konuda bir farklılaşma olup olmadığı araştırılmış; ancak konunun değişmediği görülmüştür. Müellifin bunu bilinçli bir şekilde yapıp yapmadığı hususu göz önünde tutularak bu tip yerler incelenmiş fakat bunun da söz konusu olmadığı tespit edilmiştir. Bu tip yerlerin müstensih hatası olduğu söylenebilir.

⁷³A‘râf 7/183, Kalem 68/45. âyetten tam iktibas yapılmıştır. Âyetin orijinal metni ve meâli şöyledir:

وَأْمَلَىٰ لَهُمْ إِنَّا كَيْدَىٰ مَبِينٌ

“Onlara mühlet veririm; (ama) benim cezam çetindir.”

420. Cihān H̄usrevā çetr-i heft āsumān
Dutar h̄ar-gehūñ üstine sāye-bān
421. Şükür kim H̄udāvend-i gītī-penāh
Bize virdi sencileyin dād-h̄āh
422. H̄uceste imiş mülk-i mağrib-zemīn
Ki sencileyin şāhı var pāk-dīn
423. Senūñ ‘ahd-i ‘adlūñde iy nām-ver
Yürür gündüzün gün giceler k̄amer
424. Cihān t̄urduğınca olup ser-firāz
Olasın sa‘ādetle bende-nüvāz
425. Her işūñde yārīger olup H̄udā
Ola H̄ızr dāyım saña reh-nümā

TEMEDDUH-I MÜNŞİ-İ İN MÜNŞE’AT-I PÜR-NÜKĀT

426. Eyā bülbül-i büstān-ı cihān
Suhen-gūy-ı t̄ūtī-i şekker-feşān
427. Yine başla bir nağme-i dil-firīb
Ola tā ki dem-beste her ‘andelīb
428. Cihān gülşenin eyleyüp pür-şadā
Yine eyle bir h̄üb-ı dil-keş edā
429. Yi iy t̄ūtī-i Rūmī Mışrī şeker
Ki cān gülşenünden virürsin haber

İN 7^a [113^a]

430. ‘Acemde dahı gerçi çok Zend-vāf
İderler velī fażluña i‘tirāf
431. ‘Aceb oldı bostān-ı Īrān tehī
Senūñ gibi yok anda serv-i sehī
432. Gidüp Cāmī degdi saña taht u t̄ac
Suhen mülki nāmuñla buldı revāc

433. Kaçan Rūmda çopsa bir pehlevān
Olur idi iqlīme şāhib-kırān
434. Bu kişverde sensin cihān-pehlevān
Revādur disem saña şāhib-kırān
435. Şalā idi iqlīme yoç bunda lāf
Cihān-pehlevān kanı hāzā meşāf
436. Cihānda giçer çoç kişi pehlevān
Meşeldür bu kim dilde yoç üstüñān
437. Mücerred söze olmaya i'tibār
Bilinür velīkin gehī kār-zār
438. Düşer gerçi bizden de geh gāh lāf
Degül haç bilür līk lāf-ı güzāf
439. Temevvüc idüp baħr ide çün ħurūş
Nedür seyl kim ide yanında cūş
440. Güneş 'āleme virür iñen źıyā
Fetīle ne deñlü vire rūşenā
441. Çalınur iken nāy-ı rüyīn ü kös
Ne deñlü şadā vire bang-ı ħorus
442. Kaçan ney çalınsa o şeh bezm-i mül
Şafā vire mi şab'a bang-ı dühül
443. Şatarken cihān ħalkına sen güher
Kaçan müşterī bula her pīle-ver
444. İderken řapuñ sīm ile zer nişār
Ala mı mis-i āheni hūş-yār
445. Pür iken senüñ maħzenüñ müşg-nāb
Meşāmı olan hergiz almaz türāb
446. Getürdüñ çü dükkāna ħurmā-yı ter
Gözi olmıyan ħanzal ala meger

447. İder ‘arz-ı ‘arız çü bî-perde hür
Başan zîşt-ruhsârına ola kör
448. Çemende çü fâvûs cevlân ider
Könup zâğ-ı bed-çehre anda n’ider
449. İde çünki şâhîn havâya heves
Göremez anuñ zıllını cüz meges
450. Ola esb-i tâzî yola çün revân
Har-ı leng irişmez aña bî-gümân
451. Cihân şuffasına döşedüñ harîr
Ne işe gerek ola köhne haşîr
452. Hayâlî⁷⁴ bulur Hâtîfî⁷⁵ dağı çok
Ne aşşı velî ‘ilmden hazzı yok
453. Bu kâra ma‘ânî ma‘arîf gerek
Çü esbâb olmaya çekme emek
454. Şu kim ‘ilm ile olmaya âşinâ
Haşâsı olur lâ-cerem câ-be-câ
455. Kim ola ki itmeye hergiz haţâ
Haţâda velîkin gerekdür hafâ
456. Tefâvüt çü Haşşuñ kelâmında var
Bizüm gibiye dağı ne i‘tibâr
457. Şütür-gürbe olmasa lîkin kelâm
Ma‘ânîsi hûb olsa nazmı tamâm

⁷⁴ Hayâlî-i Buhârî (870/1465): Hayâlî-i Buhârî ya da Buhârâyî olarak anılan şair hakkında kaynaklarda fazla bilgi bulunmamaktadır. *Devletşah Tezkiresi*’nde şu bilgiler yer almaktadır: Hayırlı kişilerin sevgilisi Mevlana Hayâlî-i Buhârî Hoca İsmetullâh-ı Buhârî’nin öğrencilerindendir. İstidat sahibi ve hoş tabiatlı biriydi. Dervişane ve akıcı şiirler söylemiştir. Divanı Maveratümehr, Bedahşan ve Türkistan’da çok meşhurdur. [Necati Lugal (hzl.) (2011). *Şair Tezkireleri (Tezkiretü’ş-Şuarâ) Devletşah*. 523.] Ali Şîr Nevâî de çok kısa olarak şu bilgileri verir: Buhârâ’dandır. Hoca İsmet’in öğrencisidir. Kendisi güzel ahlaklı ve güzel tavırlı yiğirmiştir. Onun da kabri Buhârâ’dadır. [Kemal Eraslan (hzl.) (2001). *Ali Şîr Nevâyî Mecâlisü’n-Nefâyis II*. 325.]

⁷⁵ Hâtîfî (927/1531-1532): Safevî şairlerindendir. Adı Abdullah’tır. Horasan kasabalarından Harcürd’de dünyaya gelmiştir. Molla Câmi’nin kızkardeşinin oğludur. Herat’ta dayısının yanında yetişmiştir. Câmi’nin müsaadesile Nizami’nin hamsesine cevap yazmış ve dört kitap meydana getirmiştir. Şirin-ii-Husrev bunlardan biridir. Ayrıca Şah İsmail için Şehname tarzında bir eser yazmağa başlamış, fakat bitirememiştir. Mesnevi nev’inde oldukça kudret gösteren Hatifi, birinci sınıf bir şair değildir. Harcürd’de bir «çâr-bâğ» tertip ve tanzim ettiren Çâr-bâğ’da medfundur. Şirin-ü-Husrev’in yazma nüshaları muhtelif Avrupa kütüphanelerinde mevcut olduğu gibi İstanbul kütüphanelerinde de vardır [Faruk K. Timurtaş (1961). “İran Edebiyatında Husrev ü Şirin ve Ferhad ü Şirin Yazan Şairler”. *Şarkiyat Mecmuası*. IV. 78.]

458. Gerek kudret envā'-ı nazma tamām
Ki kişi ola şāh-ı mülk-i kelām
459. İder meşneviyle fuḥūl iftiḥār
Velī cümlesine gerek iḳtidār
460. Dirüz şi'r dise Süheylī⁷⁶ dürer
Degül meşnevīden velī behrever
461. Saña minnet iy feyzi çok Kird-gār
Ki virdüñ baña külline iḳtidār
462. Ҷo da'vīleri nazma kıl ibtidā
BEHİŞTİ degül ehle da'vī revā
463. İñen daḫı germ olma fikr it me'āl
Kişiye gelür kendü naḳşı kemāl

İBTİDĀ-YI DĀSTĀN U BER-TAḤT NİŞESTEN-İ ŞĀHĪB-ḲIRĀN

464. Suḥen-gū-yı pişine üstād-ı kār
Dimiş eyleyüp la'l ü lü'lü' nişār
465. Tamām oldı çün nevbet-i Feyleḳūs
Sikender derinde felek çaldı kūs
466. Şeref bulup anuñ ile taḥt-ı Rūm
Behişt-i berin oldı ol merzubūm
467. Dutar 'adl ile 'ālemi ser-be-ser
Olur ḫükmüne rām baḫr ile ber

İN 7^b [113^b]

468. Cihān 'adl ü dādıyla ābād olur
Zamān zulm bendinden āzād olur

⁷⁶ Burada bahsi geçen Süheylī'nin, Nizāmeddin Ahmed (918/1513) olması, hayatından ve eserlerinden hareketle kuvvetle muhtemeldir: Çağatay şairi ve devlet adamıdır. Ali Şîr Nevâî'nin *Mecâlisü'n-Nefâis*'te Süheylī'nin şiir kaabiliyetinin daha küçük yaşta anlaşıldığını ve birlikte büyüdüklerini söylemesi, iki arkadaşın aynı tarihlerde dünyaya gelmiş olduğunu düşündürmektedir. Buna göre Süheylī Herat'ta 845 (1441) yılında veya biraz önce doğmuş olmalıdır. Devletşah'a göre Çağatay ulusuna mensup asil bir aileden gelmektedir. Süheylī çok genç yaşta siyaset sahnesinde görülür. Bir müddet emîr sıfatıyla Baykara'nın nedimliğini yapar. Nevâî'nin teklifiyle nişancı tayin edilir. Süheylī'nin hayatının son yılları hakkında kaynaklarda bilgi yoktur. Nevâî ve Devletşah, Süheylī'nin güzel huylu, iyi geçimli, faziletli, dürüst, ilme ve ilim adamlarına değer veren bir insan olduğunu belirtir. [Ömer Okumuş (2010). "Süheylī Nizāmeddin Ahmed". *İslām Ansiklopedisi*. C. 38. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yay. 33-35.]

469. Zamānında çün ‘adlle āğāz ider
Ĥamāme ile bāz pervāz ider
470. Olup mārılar ĥāfız-ı āşiyān
Zemīn emniden oldı çün āsumān
471. İder seyr sahrāda āhū vü bebr
Olur hem-nişīn gevzen ile hizevr
472. Cihān ‘ahd-i ‘adlinde olur cinān
Ni‘am keşretinden olur rāygān
473. Ri‘āyet idüp resm-i ecdādını
İder münteşir ‘adl ile adını
474. Cihān şehlerinden olup nīk-nām
Olur cümle ser-keşler aña ğulām
475. Kelāmı kıamu ĥikmet-āmīz olur
Suĥende dili ĥançer-i tīz olur
476. Nerede ki işitse bir ser-firāz
Getürüp iderdi anı bī-niyāz
477. İşitse nerede bir ehl-i kemāl
Getürüp virürdi aña mülk ü māl
478. Bezimde çü deryā güher-rīz olur
Rezimde velī āteş-i tīz olur
479. Şu vaz‘ı ider geçmedin az zamān
Ki ĥükmine olur musahĥar cihān
480. Cihān şehleri aña muĥtāc olur
Kıamusına ol dūrretü’t-tāc olur
481. Eger eylese pīl-i Hindūya zūr
Olur pīl pā-māl çün mūr-ı ĥor
482. Olursa muķābil aña ejdehā
Bulamaz anuñ ĥançerinden rehā

483. Felek şiri tĩrinden idüp h azer
D kerdi kem nun görüp nesr per
484. Olur z r-mend   cih n-pehlev n
Virür tevsen-i  ar  eline  in n
485. Kaçan olsa cevşen-ver ol şeh-s v r
Zem n g vı gerd n-veş olurdı z r
486. Eline sin n alsa ol n m-ver
Mu ıtu n olur c yı hasta-ciger
487.  Ul mu n  amusından  g h olur
Hem şe sürüş a a hem-r h olur
488.  ek p leşker olsa ne mülke rev n
Olurđı Hızır h zreti hem- in n
489. İdin p kem l ehlini ma remini
İdinmez idi c hili hem-demi
490. Kişiyi ider hem-niş n n k   bed
şa ın bed-muş hib idinme ebed
491. Ebed irmeye ol  az ze gezend
Ki gitmeye g şından anu n bu pend
492. İderdi geh  r z-ı enc m his b
İçerdi geh  enc menle şar b
493. M b rizler ile idüp geh şik r
Olur idi d n ya geh r z-d r
494. şu de l  dökerdi eli s m   zer
Ki k n olmuş idi  amu huşk u ter
495. Bir elinde c m   birisinde t g
Biri mihr-i raşsended r biri m g
496. Alınmadı devrinde yollarda bac
Re ay ya işs n olındı har c

497. Terāzū gerek dest-i her t̄ac-ver
Birinde ḥadīd ola birinde zer
498. Aristō ki her işden āgāh idi
Vezīr idi vü maḥrem-i šāh idi
499. Sikender şeh ola Aristō vezīr
‘Aceb midür olsalar āfāk-gīr

MÜRĀSELE-İ SİKENDER-İ ŞĀHĪB-KİRĀN BĀ-ŞĀH-I İRĀN

500. Çü fīrūz-mend ola bir ser-firāz
Olamaz ‘adūlar aña çāre-sāz
501. Ne maḥşūdı kim Ḥaḫdan ide ümīd
Der-i beste ise bulunur kilīd
502. Sūvār olup olsa ne mülke revān
Olur feth u nuşret aña hem-‘inān
503. Gül-i feth rāhın idüp gül-sitān
Olur ḫanda kim ḫonsa bāg-ı cinān
504. Virür bīde uğrar ise daḫı bār
Olur seng dūr giçse ol kūhsār
505. Ne vādīye kim uğraya ḫuşk ola
Şuyı kevşer ola gili müşg ola
- 8^a [114^a]
506. Çıḫarmadan ol ḫançer-i āb-gūn
Düşer ḫaşm atından yire ser-nigūn
507. Daḫı çekmedin tīg-i āteş-feşān
Dil-i ḫaşm yanup virür def‘-i cān
508. Eline daḫı almadan ol kemān
Tolar düşmenüñ oḫ gibi aḫzı ḫan
509. Cihān-gīr ola çünki bir şehriyār

- Olur bir kiřisi ‘adūya hezār
510. Ne mülke ki feth eylemege gider
Bulur varmadan dağı aña zafer
511. Çü cāndan kişi nā-hirāsān olur
Helāk-i ‘adū aña āsān olur
512. Şu kimse ki havfiyle eyleye ceng
Kaçan ide meydān içinde direng
513. Baş ortaya koyan olur yine baş
Muħanneř kişiye güç olur savaş
514. Degül āhudan rūzi yūzuñ füzün
İder bişini bulsa günde zebün
515. Ne deñlü ola peşşede ya mecāl
Getürdi ki Nemrūda bunca zevāl
516. Olur ħōr gerçi ki mūř-ı naħif
Dem olur düşer pīli eyler za‘if
517. Egerçi ki yok mūrda hiç tāb
Getürmez velī şir çeşmine ħāb
518. Ziyāde-dürür bāzdan kazda tāb
İder līk silleye bağrın kebāb
519. Ğalīvājda dağı var çenk ü bāl
Velī řāhin eyler anı bī-mecāl
520. Ciger yok kim eyleye zinde řikār
Zarūri ğalīvāj olur cife-ħār
521. Őu kimse ki havf ide rūz-ı neberd
Dimez merd olan kimsene aña merd
522. Şu kim yok řecā‘atden anda eşer
Olur kār-zār olsa ħasta-ciger
523. Muħanneř ki pür ola şalbinde bīm
Ħarām ola aña virürlerse sīm

524. Çü var māye şāhīn şikārına çüst
Aña zeng-i zerrīn degüldür dürüst
525. Çü şayd eylemekde ola yüz süst
Yeg andan şu sinnevr kim ola çüst
526. Yükün çekmeden har çü nālān ola
Revā mı aña hazz pālān ola
527. Gerek ihtiyāt olana rüz-ı ceng
Degül şol kadar kim vire nāma neng
528. Deminde gerek hīle vaqtinde tīg
Ki dönmeve fırsat geçürdüñ dirīg
529. Şu yirde ki hīle gerek itme ceng
İderler saña yoksa dünyāyı teng
530. Şitābuñ direngüñ dahı pīri var
Gelür rāst olsa maḥallinde kār
531. İder sa'y iki ḥaşm vaqt-i kıtāl
Birine virür fetḥ u nuşret Celāl
532. Zafer olmaya çünki bir şāha yār
Başılur ola ḥayli ger şad-hezār
533. Çü fırsatda olmaya nuşret mu'īn
Olur elde bī-kār şemşīr-i kīn
534. Elinde olup süzen anuñ sinān
Olur leng altında esb-i devān
535. Sa'ādet anuñ kim geh-i kār-zār
İder fetḥ murğını āsān şikār
536. Ele almadan tīr ü tīg u teber
Kemīnden kemānını şunar zafer
537. Yazan pīr tārīḥ-i İskenderi
Şu resme raqam itdi bu defteri

538. Ki bir gün Sikender o şāhib-kırān
Cihān-gīr ü gerden-keş ü nev-cuvān
539. Oturmuş müşerref idüben serīr
Yanında Aristō muqarreb vezīr
540. Cihān guşşasından buluban ferāğ
Muşāhibleri ile eylerdi lāğ
541. Kırup bezm-i şāhī idüp ‘īş ü nūş
Gehī mey içüp geh ider sāz gūş
542. Eline alup cām-ı şāhen-şehi
Gehī pür ider idi gāhī tehī
543. İdüp cāmı geh la‘l la‘l-i müzāb
Geh elmās iderdi pür eyleyüp āb
544. Ter-āteş ala pür olup āb-ı huşk
Mu‘aţtar iderdi dimāğı çü müşğ
545. Olup şekker-efşān u hem nūş-bahş
Güneş gibi meyden kadeh pür-dıraşş
546. Hırāmān olup sāki-i hōş-hırām
Şunardı yüz iğrāz u nāz ile cām
547. Alup ‘ūd ile bülbül-i hōş-nevā
Virürdi şadāsı kulūba şafā
- İN 8^b [114^b]
548. Delinüp dil-i ney viricek nefes
Dimāğa tılardı hevā vü heves
549. Enīn ile itdükce barbuţ figān
Olurdu şurāhīnün eşki revān
550. Müdām işdügünce güzeller şarāb
Piyālenün ağzı tılardı lu‘āb
551. Sürüd eylese her kaçan arğanün

- Cigerden olurdu revān rūd-ı hūn
552. Melek sāki vü hūr rāmişgerān
İderler şehūñ meclisini cinān
553. Mey-i surh ile nuql-i hūrmā-yı ter
Virür meclisine şehūñ zīb ü fer
554. Süreken bu nev^c ile zevk ü şāfā
Gelüp didi bir bende kim Hūsevā
555. Şeh-i şāh-ı Īrān u Tūrān-zemīn
Rasūl itmiş irsāl hem āferīn
556. İcāzet diler dest-būs itmege
Diyüben peyāmın dönüp gitmege
557. Ayıtdı n'ola gelsün ol nām-dār
Şafālar virür yār-ı peygāmbār
558. Bizüm rūhumuzdur şehin-şāh-ı şark
Rasūlün kılalum zer ü sīme ğark
559. Buyurdu hemān oldı dīvān-ı şāh
Olur kapuya cem^c cümle sipāh
560. İki cānibe kondı kürsī-i zer
Otur aña iki yel-i nām-ver
561. Gelüp bir bir oturdu erkānlar
Müzeyyen idüp şadri a'yānlar
562. Arada serīr-i şeh-i nām-dār
Yanında Aristō-yı dānā-yı kār
563. Şeref virdi dīvāna şāhib-kırān
Şaf-ārā vü leşker-keş ü pehlevān
564. Varup şāhdan hācib itdi haber
Ki gele rasūl-i şeh-i mu^cteber
565. İde dest-būs-i şeh-i tēc-ver
Diye şāha neyise şehden haber

566. Gelüp ihtirām ile ol ser-firāz
Öñinde niyāz ile kıldı namāz
567. Rükū‘ eyleyüp itdi çok āferīn
Sücūd idüp öpdi öñinde zemīn
568. Başın ҡaldurup didi iy pādişāh
Saña yaraşur taht u tāc u sipāh
569. Felek saña taht u güneş tāc ola
Cihān şehleri cümle muhtāc ola
570. Boyuñ servi ser-sebz ü hurrem ola
Doğunmaya aña muhālif havā
571. Hemīşe günüñ günden iy pādişāh
Yeg itsün Hudāvend-i hursīd ü māh
572. Hudāvend-i Īrān u Tūrāniyān
Ser-i ceng-cüyān-ı āteş-feşān
573. İdüp hazret-i şāha çok çok selām
Kuluñ ile gönderdi bir kaç peyām
574. Ayıtdı ki İskender-i Feylaķos
Şeh oldu gelüp itmedi dest-būs
575. Budur resm kim Rūma olursa şāh
Geyer şāh-ı Īrān-zemīnden külāh
576. Gelüp Rūmdan bunda tamğa vü bāc
Gelür tuhfe diyü hemīşe harāc
577. Ri‘āyet iden resm-i ecdādını
Müdām añ-durur hayr ile adını
578. Gerek gönderüben bize tavķ u tāc
Hedāyā diyü gönderesin harāc
579. İdesin ҡadīmī neyise rüsüm
Dilerseñ ki saña ҡala mülk-i Rüm

580. Cuvān olana yaraşur duta pend
V'egerni ider devletine gezend
581. Bilürsin degül mülküñüz ol diyār
Niyābet için itdiler ihtiyār
582. Münāşib meşeldür çü peymānedür
Şanan mülki ğāyetde dīvānedür
583. Dağı elçiye her ne ise haber
Virüp eyle irsāl kālā vü zer
584. İşidüp cihān-gīr oldı dijem
Kemān kaçını itdi hışm ile ham
585. İdüp kâşıdı tīr-i hışm-ı nişān
Ġazab eyleyüp şāh-ı gerden-keşān
586. Didi kim olan kimse fermān-revā
Diline geleni dimek 'ayb ola
587. Sözi şol kişinüñ ki ma'kül ola
Ne kim dirse elbette maqbül ola
588. Niçün şāh olan ola beyhüde-gü
İde mümteni' olanı cüst ü cü
589. N'ola aşlı olsa anuñ mu'teber
Velī anda yok bende olan hüner

İN 9^a [115^a]

590. Cihānda benem Rüstem-i dāstān
Hüner-mend-i dānende şāhib-ķırān
591. Kişiden kişiyi hüner yeg ider
Neseb didüğüñ unudulur gider
592. Gedā-zāde kim ola şāhib-hüner
Şu şeh-zādeden yeg k'ola bed-güher
593. Halīfelik ol ādemedür revā
Ki ola yaradılmışa muķtedā

594. Bilüp Hâzret-i Hâkķı esmâyı hem
Bile kim degül dehr şābit-ķadem
595. Bu mülki baña virdi Rabbü'l-beşer
Elümden ol alur alursa eger
596. Hudānuñ-durur mülk ü maluñ Hudā
Virür her kime kim görürse revā
597. Hâķuñ nāyibi kāmil insāndur
Cihān cismdür aña ol cāndur
598. Zemīn ü zamān ü simāk ü semek
Anuñ cümle maķkümü cinn ü melek
599. Şu kim nāyib-i Hâzret-i Hâķ ola
Benī-nev'ine ola mı ked-ķudā
600. Şeh olan kişi virmedinse ģarāc
Yeg ol künc-i külķanda cān vire aç
601. Kime dest-i ķudret geyürdiyse tāc
Alınmadı sa'y ile andan ģarāc
602. Hünerde çü andan Hâķ itdi füzün
Niçün ben beni aña idem zebün
603. Şu 'ādet ki meşrū' u ma'ķül ola
Revāsı odur kim o maķbül ola
604. Şu 'ādet ki bid'at ola nā-sezā
Aña resm dimek ķatı cehl ola
605. Anıñçün Hudā virdi 'aķl ü şinās
Ki farķ eyleye ģayr ile şerri nās
606. Dutarlar şu pendı k'ola sūd-mend
Ko ol pendı kim nāma vire gezend
607. Ķo māzīleri ģāle eyle nazār
Eger 'āķıl iseñ eyā tāc-ver

608. Zamān ile ef^cī olur ejdehā
Siyeh-seng olur gevher-i pür-bahā
609. Degül mest-i şīr olmuşam şīr-mest
Uramaz kemer-bendüme kimse dest
610. Cihānda gehī şulḥ olur gāh ceng
Ele ki güher alınur gāh seng
611. Niçe müddet idi iderdüñ huzūr
Diledi velī ḥāṭıruñ ceng ü şūr
612. Benüm ile gel cenge itme heves
Ki şeh-bāz ile başa çıkmaz meges
613. Degüldür baña mülk almaḡ murād
Murād ol idem def^c-i şūr u fesād
614. oparma yirümden ki opmaya toz
Beni itme zinhār āteş-fürüz
615. Degül ġayrı iklīme mülḥaḡ bu büm
‘Alā-ḡaddi şehlük-dürür taḡt-ı Rüm
616. Saña dönmedüġüm degül mi kerem
Bu cür’et neden iy şeh-i muḡterem
617. Eger eyler iseñ benüm ile ceng
Gözüñe idem cümle āfāḡı teng
618. Neseb da‘visin o getür tiġ u tīr
Ki tiġ ile faḡr eyler āfāḡ-ġīr
619. Yiter saña bāġuñ o bu ḡuşeyi
Bize oḡ mı gördüñ bu bir küşeyi
620. Beni ḡālüme o gel incitme sen
Dilerseñ ki başuñ ola saġ esen
621. ‘İnānum çü süst ü rikābum girān
İdem ben kim olur baña hem-‘inān

622. Kaıtma beni itmeyem t̄a ki k̄in
Şaın yanmasun oda Īr̄an-zem̄in
623. Şaın benden itme benümle neberd
Ki ş̄ir ile ceng idemez ş̄ir-merd
624. Ne mülk ü ne māl ü ne taht ü ne t̄ac
Korum saña ayruķ añarsañ ħar̄ac
625. Bizüm ile iy ş̄ah-ı ş̄ahib-külāh
Diril eyle kim dirilür iki ş̄ah
626. V'egerni ki bil çok temāşā olur
Ne taht ü ne t̄ac ü ne Dārā kalur
627. Sebeb olmayayum hele cenge ben
Bu cānibden olmasun evvel fiten
628. Çü k̄aşid iştidi ne ise cevāb
Revān döndi Dārāya dil pür-şitāb
629. Gelüp didi bir bir ne ise kelām
Cevābını bildi şehin-şeh tamām
630. İştidi çü peygām-ı Īskenderi
Dıraşende oldu gözi aḫteri
631. Didi 'aksine döndi gerdün meger
Ki Īskender āheng-i Dārā ider

İN 9^b [115^b]

632. Degül gerçi ḫālince kuvvetde mūr
İdemez velī pence-i ş̄ire zūr
633. Egerçi ki var peşşede vaż'-ı p̄il
Olur l̄ik pā-māl olıcak zel̄il
634. Meşeldür bu dirler duraldan cihān
Yavuz sirke eyler ḫumuna ziyān
635. Yavuz başluluk gütdürür çok gürāz

Gerek hūy-ı bedden atı itirāz

636. açan kim anatlasa umaĝa mūr
Gelūr bāline kesr baına ŗūr
637. açan cenk ide [ŗīr ile] gūrĝ-i aplus
açan ıa bāz ile baa ĝorūs
638. Tel-i rīk ile hem-ser ola mı āf
Dilūñ yok kemūĝı n'ola itse lāf
639. Bir ola mı baĝr ile bir atre āb
Ya hem-enk ola mı megesle 'uāb
640. ü bilmedi ĝaddini ol bī-ĝayā
Anı oldu te'dīb ılma revā
641. ü kendüye görmez ululuk revā
ılayum anı ben daĝı bī-nevā
642. Anuñ ünkü ŗāh olmadın ĝazı yok
Velī-'ahd-i Rūm olmaĝa bende o
643. İdüp arabāsiyla anı esīr
Yirine idem bir ulumı emīr
644. O ĝıŗm ile emr eyledi yine ŗāh
Ki āŗıd ide a'ı tekrār-ı rāh
645. Rasūle virüp gūy ile ŗavlecān
Didi bunu git ki ol nev-cuvān
646. Cuvāndur daĝı buña itsün heves
Degül vat-i meydān u tīĝ u feres
647. Daĝı virdi hem küncüd-i bī-ŗümār
Didi bunu ayaĝına [it] niŗār
648. Du'ā eyleyüp āŗıd oldu revān
ŗeh-i Rūma irdi velī bī-revān
649. Gelüp ŗāhuñ öñinde öpdı zemīn
Du'ālar idüp ıldı o āferīn

650. Virüp armağanını idüp du‘ā
Hep emr itdügün didi fermān-revā
651. Bilüp remzini itdi gāyet gāzab
Bir iki ḥorūs itdi def‘ī taleb
652. Yidi erzeni murğ çünkim dürüst
Ele aldı şeh gūy u çevgānı çüst
653. Ayıtdı benüm olıcağdur cihān
Zemīn gūydur himmetüm şavlecān
654. Ki didi kürī şekldür bu zemīn
Yazup deftere mübed-i dūr-bīn
655. Baña kendünün ihtiyār [ile] şāh
Virecekdürür mülk ü māl [ü] sipāh
656. Hele eylemiş kendüye fāl-i bed
Aña ḥayli yaña Ḥaḫ ide meded
657. İdelüm anuñ ile şīrāne ceng
Göre kim nice ider imiş peleng
658. Nice çağdu[ğ]ı[nı] göre tīg-ı tīz
Bile nice olur gehī rüsteḥīz
659. Göre ol da çün rüz-ı meydān ola
Ki ejder nice āteş-efşān ola
660. Aña cümle ‘ālem olursa sipāh
Ne ğam çünki baña mu‘āvin İlāh
661. Uzadam çü ben tīg-ı Rümīye dest
Yanumda qarıncaca yoğ pīl-i mest
662. Müdārā ide şanma Dārāya ben
Şarılursa daḥı tenüme kefen
663. Göre ḥāli çün rüz-ı meydān [ola]
Şütürbān ile ḫadri yeksān ola

664. Uyur ejdehā kuyruğunu başar
Felek yüz çevürdi şehüñden meger
665. Benüm Feylaḡos oğlı Rümī-nijād
Göre ḡālını çünki eyler ‘inād
666. Beni çünki Ḥaḡ itdi şāhib-ḡırān
İdemez baña ḡaḡ-ı ‘ālem ziyān
667. Eger ehl-i idrāk şeh-i şehriyār
Koyup Ḥaḡḡı ma‘būd idinmezdi nār
668. Eger baña fırsat virürse Ḥudā
Olursam ‘Acem mülkine ked-ḡudā
669. Ne āteş koyam ne ḡod āteş-gede
Uram tıġı ızlāl iden mübede
670. İdüp cümle Īrānı Yezdān-perest
İdem ḡadr-i āyīn-i bī-dīni pest
671. Ölüm yoḡdur elçiye iy bed-gümān
Yüri gelmesün saña bizden ziyān
672. Bu ‘ādetdür elçiye yoḡdur zevāl
Yüri şāhuña itme bizden ḡayāl
673. Ne gördüñ işitdüñ ise vir ḡaber
O ḡāzır osun ben de itdüm sefer

İN 10^a [116^a]

674. Gelüp virdi Dārāya ḡāşıd cevāb
İşidicek itdi be-ġāyet ‘itāb
675. Buyurdı ele aldılar ḡā[me]ler
Yazıldı selāḡīn için nāmeler
676. Ki Çīn ile Māçīn Ḥıḡā vü Ḥoten
Sipāhī olup bir yire encümen
677. ‘İrāḡ u Semerḡand u Māzenderān

Şeh-i Kürd ü Şirvân Āzar-baycân

678. Hābeş leşkeri vü ‘Arab hayli Hind
Sipāh-ı ‘Acem Türk ü sulţān-ı Sind
679. Geleler kıamu hıdmetine şehūñ
Ola cem‘ girdinde encüm mehūñ
680. Gelüp leşkeri ile her pādişāh
Derinde olur cem‘ hayli sipāh
681. Çün on iki kez yüz biñ oldu sipāh
Çaķup deldiler deştde bār-gāh
682. Sikender cihān-gīr ü şāhib-kırān
Yel-i nām-dār-ı cihān-pehlevān
683. İder yanına cem‘ hayli sipāh
Kıamu āhenīn-cāme āhen-külāh
684. İder elli biñ pehlevān-ı güzīn
Didi kim yiter baña bunlar hemīn
685. Ayak bağıdur çoklık olmaķ sipāh
Yiter bu kıadar nāşır olsun İlāh
686. Kıamu tīg-ı Hindū gibi şaf-şiken
Kıamu āhenīn-dil çü Şāmī micen
687. Çü şeş-per urup cümlesi saht-müşt
Zirih gibi biri birisine püşt
688. Çü tīre ser-efrāz ü çün tīr çüst
Kıamu cenge çālāklar şulha süst
689. Kıamunuñ kıaşı kīneden çün kemān
Kıamu tīr-endāz u āteş-feşān
690. Çü zūpīn-i serküb-i serdārlar
Bezimde bulut rezmde nārlar
691. Çü hançer kıamu tīz ü sīne-şikāf
Kıamu cengde şābit-kādem hem-çü Kıāf

692. Kolu her birinüñ çü hamm-ı kemend
Kime olsa piçân ider def'i bend
693. İki yayılı iki cevşenlüler
Geyimlü yedeklü atı ikişer
694. İdüp 'azm-i dārū olurlar revān
Ġazab-nāk ü pür-kīn çü şīr-i jeyān
695. Getürmiş bile bir direfş-i bülend
Tırāzı münakkaş çü zībā- perend
696. Boyı istikāmetde serv-i sehī
Güneş gibi başında tāk-ı mehī
697. Dırahtı şanasın sütün-ı felek
Tırāzı hemān sidre üzre melek
698. Nereye ki 'azm itse ol şeh-süvār
Giderdi bile serv-i hursīd-bār
699. Görinmez olup tozıdan mihr ü māh
Sekiz itdi gerdūnı gerd-i siyāh
700. Öñince çekilüp niçe bād-pā
Yürür der-peyince niçe dil-rübā
701. Geçüp anı şūrī gider şāh-ı tīz
Dimāğı tolu kīne dil pür-sitīz
702. Yakın geldi çün Rūma şāh-ı 'Acem
Re'āyāya itdi sipāhı sitem
703. Kılup hayli gāret idüp şūr u şer
İderler katı mülk-i Rūma zarar
704. Bir iki gün ārām idüp şehriyār
İderler[di] āsāyiş için qarār
705. Okıtdı nüvisendeyi yanına
Didi ol suhen cevheri kânına

706. Ki ele alup hāme hāme-tırāş
Yaza şāha bir nāme-i dil-hırāş
707. Nice nāme kim tır-i dil-düz ola
Çü tız-āb gāyet ciger-süz ola
708. Belinden devātın çıkardı debīr
Ele aldı kırtās-ı çinī-ħarīr
709. Ne emr itdi ise şeh-i muħterem
İder hōş-nüvis (hattat) anı ānī raqam

MEKTŪB-I İSKENDER BE-DĀRĀ BİN DĀRĀB⁷⁷

710. Yazar ibtidā nām-ı Ĥayy-ı Qadīm
Ki yokdur anuñ zıddı mişli ‘adīm
711. Ĥudāvend-i devlet-dih-i dest-gīr
Penāhende-i halk bālā vezīr

İN 10^b [116^b]

712. Fürüzende-i meş‘al-i āfitāb
Nümāyende dānāya rāh-ı şavāb
713. Tüvānā vü dānā iden ādemi
Müzeyyen iden halk ile ‘ālemi
714. Güşāyiş viren ol der-i besteye
Şifā-sāz u şihhatda ol hasteye
715. Virür kimine taht u tēc-ı mihān
İder kimini hōr muhtāc-ı nān
716. Ta‘absuz virür kimine gāh u genc
Kimine ‘abeş çekdürür derd ü renc
717. Ne anı ider cidd ü cehdi ġanī
Ne hōd bunı ihmāli eyler denī

⁷⁷ Her ne kadar başlıkta “İskender’in Dârâ’ya Mektubu” denilse de bu mektub, Şâh’ın ağzından yazılmıştır.

718. Yine hikmetin ol bilür hâkim ol
Virür kimine az u kimine bol
719. Didi iy ser-efrâz ü ser-keş cuvân
Niçün bilmedin kaç bucağdur cihân
720. Bunuñ gibi sevdāya itdüñ heves
Kaçan ura Sîmurğa pençe meges
721. Şu kim bilmeye kendü miğdârını
Digergün ider devr anuñ kârını
722. Gel itme velî-ni‘metüñe ‘inād
Dilerseñ kim olmayasın nâ-murād
723. Günāhuñ dile kim idem çok kerem
Kılam Rūma anca eḡālīm zām
724. Senüñ gibi biñ var ola tāk-dār
Üzengim çeker olıcak [ol] süvār
725. Bu deñlü sipāhiyle bu māl ile
Olursın baña haşm şu hāl ile
726. Kaçan bāza hem-bāl ola şeb-pere
Kaçan ura dendān gürge bere
727. Kaçan kirm ide ejdehā ile ceng
Kaçan ceng ide gürbe ile peleng
728. Dilerseñ ki devlet ola saña yār
Baş ur işigüme benüm bende-vār
729. Giçeyüm suçuñdan vireyüm emān
Ne ceng olsun aşsun ne yok yire çan
730. Anuñ haqqı için ki yaratdı nār
Senüñ eylerem yoksa tahtuñı dar
731. Olup kişver-i Rūma āteş-feşān
Ne şehir ü ne dihden çoram bir nişān

732. urup mürden idem zemîni esîr
Ekem ser-be-ser mülk-i Rûma şaîr
733. Muavin-dürür baña çün nâr-ı pāk
İdem mi as u ardan iç bāk
734. adîd ile birdür oda çünki mûm
Demürden imiş dut ki sen alk-ı Rûm
735. Kemānuñı Őun çekme Őemřî-i kîn
Elüñ ile göndür ki azıma sîn
736. azer eyle ışmumdan iy nev-cuvān
Yidi başlu Őubāna dōymez yılan
737. Yidi kiřverüñ Őāhıyam iy zaîf
Benüm ile sen andan olmaş arîf
738. Ne midāruñ ola senüñ iy faîr
Ki benüm ile idesin dār ü gîr
739. Çü ul oğlı ulsın bil ařluñı sen
Eban an cedim Őāh-ı İrān benem
740. Havāya Şaın atma pertāb seng
Yılan ağzına Őoqa zinhār ceng
741. Gözüñe Őokup iřtiyārî iber
Ayađuña vurma elüñle teber
742. Havāya Çaçan kimse destiyle āk
açan geye başına destār-ı pāk
743. Bilüp nūř ide mi kiři iç sem
Meger kim ola aqlı ğāyetde kem
744. Uran tîĝa kendüyi mecnûn olur
ıyābetde elbetde maĝbûn olur
745. Oda kendüyi Őara olan atar
Őarābına dîvāne ağu atar

746. Ğarūr-ı cevānīden eyle hāzer
Dilerseñ ki irmeye benden zarar
747. N'ola hışm itdüm ise saña ben
Müdārāyı elden kıoma bāri sen
748. Ulusına itse müdürā kışi
Murādınca olur hemīře işi
749. Bilürsin beni nesl-i Rüyīn-tenem
Zamānumda ben dağı bir Behmenem
750. Çü ben deprenem deprenür bu zemīn
Olur āsumān [u] zemīn āhenīn
751. Murādumca gelmezse senden cevāb
İrişdüm saña tiğ ile pür-řitāb
752. Tamām oldu çün nāmeyi aldı řāh
Virür kıāřıda kim ide 'azm-i rāh
753. Alup nāmeyi kıāřıd oldu revān
İrişdi şehe gördi řāhib-kırān
- İN 11^a [117^a]
754. Açıp okıdı nāmeyi nāme-h'ān
İşidüp anı geldi řāhib-kırān
755. Buyurdı debīre yaza bir cevāb
Ki her bir cevābı ola bir kıtāb
756. Yazup itdi mektūbı kātib tamām
Revān oldu anı alup bir ğulām
757. İletdi şehin-řāh-ı Īrāna tīz
Görür eylemiş Ğusrevi nev-sitīz
758. İtāle idüp řāh-ı pīrüz-ger
Görür zehre āmīz kılmış şeker

CEVĀB-I MEKTŪB-I İSKENDER⁷⁸

759. Yazup nāmede nām-ı Yezdān-ı pāk
İden hāki insān ü insānı hāk
760. Cilā-baḥş-ı mir'āt-ı ehl-i yaḳīn
Güşāyende-i dīde-i dūr-bīn
761. Feşānende ol dūddan āb-ı pāk
Nişānende āb üzre ol tīre-hāk
762. Firāzende-i ḳadd-i serv-i revān
Fürūzende-i meş'al-i āsumān
763. Bülendī-dih-i bende-i ser-bülend
Gehī ercümend eyleyen geh nijend
764. Cihān-āferīn ü cihān-dār-ı pāk
Ki emrindedür hem semek hem simāk
765. Berāber yanında şeh ile gedā
İder her kimi istese ked-ḥudā
766. Dilerse ider bir emīri esīr
Dilerse ider bir esīri emīr
767. Eger 'avnı ola anuñ reh-nümün
İder peşşe Nemrūd[ı] ḥ'ör [u] zebün
768. Niyāzı aña ḥalḳuñ ol bī-niyāz
Ḳamu çāresüzlerdür ol çāre-sāz
769. Muṭabbaḳdur emr ile ṫāḳ-ı sipihr
Münevverdür emr ile mir'āt-ı mihr
770. İden tīg-ı ḥurşīde miḡı niyām
Ḳılan tevsen-i çarḥa emri licām
771. Bize gönderüp āsumāndan kitāb
'Ayān eyleyen ol ḥaṫā vü şavāb

⁷⁸ Başlıkta İskender'in mektubuna cevap anlamına gelen, "Cevāb-ı mektüb-ı İskender" yazmasına rağmen muhtevâyâya bakıldığında mektubun, İskender'e yazılmadığı anlaşılmaktadır.

772. Ne deñlü ki halk eyler ise beşer
Biri birine beñzemez bu şuver
773. Her işüñ egerçi ki esbâbı var
İden oldur esbâbı ammâ ki var
774. Viren ‘aql âyīnesine cilâ
Viren rūh şem‘ine nūr u şafâ
775. Egerçi ki fi‘linde iğrâz yok
Velī hikmete müşt Emil fi‘li çok
776. Virür hikmeti hükmi-dünyâya fer
Görür hükmin[i] çeşm-i şâhib-nazar
777. Ne kim istese kâdir-i ber-kemâl
Degül hiç mümkün yanında muhâl
778. Cihân mümkün ol vâcib ü hâlıkı
Kamu rızq-cüyâlaruñ râzıkı
779. Kamu muhdeş ü zât-ı vâcib hemîn
Muqarrer hudûş-ı semâ vü zemîn
780. Hudâ birdürür birliğine güvâh
Yiter seyr-i hurşid ü rahşende mâh
781. Dimiş dağı iy şâh-ı İrân-zemîn
Gerek şâh olanlar ola dūr-bîn
782. Cihân şahlığı ked-hudâlıkdur[ur]
Beş on şaşa fermân-revâlıkdur[ur]
783. Neden ked-hudâlığa bunca gurūr
Beş on gün ululığa böyle sürūr
784. Degül bir cüzüñ bir gedâdañ füzün
Anı gayet-i fakrı itmiş zebün
785. İderseñ niçe halkı ma‘zül sen
Seni dağı ma‘zül ider Zü‘l-Minen

786. Şaķın mevtden olma iñen emīn
Senūñ gibi çoķ [cān] yimişdür zemīn
787. Ne yire ki iy şeh başarsañ ķadem
Cebīn-i Keyūmersđürür rüy-i Cem
788. Ne deñlü ulu olsañ iy pādişāh
İder çarĥ āĥır seni ĥāk-i rāh
789. Neñe ġarresin iy bir avuc tūrāb
Olur her ‘imāret bilürsin ĥarāb
790. Mizācuñ olur ise sengīn ĥisār
İder mencinīķ-i zamān tār-mār
791. Ĥudāyı Ĥudā bil seni sen ġulām
Ķo nārı perestiş Ĥaķa kıl mūdām

İN 11^b [117^b]

792. Nedür nār bir ‘unşur-ı kemterīn
Revā mı diyesin cihān-āferīn
793. Velī ni‘metüñe çü yoķ minnetüñ
Ne deñlü ziyāde ola ‘izzetüñ
794. Şu kimse ki olmaya Yezdān-şinās
Ne deñlü teveccüh ide aña nās
795. Seni cehlüñ ile iden pādişāh
‘Aceb mi baña virse taĥt ü külāh
796. Hemīşe iden düşmenine ‘aķā
Muĥibbine itse degül mi revā
797. Ĥaķuñ luķfı baña eger ola yār
Oluram cihān mülkine şehriyār
798. Bir avuc zemīne de iy pādişāh
Ne lāzım ola iki şāĥib-külāh
799. Bir evde yaraşmaz iki ked-ĥudā
Hemīn bir olur ĥalķa fermān-revā

800. Beni itdi Hâk çünki şâhib-kırân
Gerek mülküm ola ser-â-ser cihân
801. Kâmu şehlerüñ ser-firâzı benem
Kâmu gâvdur esb-i tâzî benem
802. Tutup ‘âlemi tîğ ile çün güneş
Dikem tāk-ı gerdūna zerrîn direfş
803. Ola raşşum altumda çün kim çemân
Yidi haţvesidür bu heft âsumân
804. Cihân şehlerinden alup taht u tâc
Memâlikden alsam gerekdür harâc
805. Alam tîğum ile başuñdan külâh
Müfid olmaya mülk ü mâl [ü] sipâh
806. İştüñ muqarrer ki Cemşid Şâh
Nice aldı tîğ ile taht u külâh
807. Ya Şâh-ı Ferîdün-ı fîrüz-baht
Yaluñuz nice aldı tâc ile taht
808. Dutup tîğ ile ‘âlemi ol emîr
Edindi selâţini fermân-pezir
809. Olardan nem eksük benüm Husrevâ
N’içün şehlük olmaya baña revâ
810. Ümîdüm bu kim cümlesinden güzîn
İde ben kılını cihân-âferîn
811. Murâdum degüldür hemîn taht u tâc
Murâdum bu kim dîne virem revâc
812. Virem ben de dîn-i Halîle şeref
‘Abeş yire ‘ömr eylemeyem telef
813. Tola ‘âleme hüküm-i şuhf-ı Halîl
İtâ‘at kim itmezse idem zelîl

814. İñen daħı t̄iz eyleme cenge çeng
Ki maħfī degül ħāl-i gūr u peleng
815. Çü []⁷⁹
Şu kim zūr-mend ola zāhir ola
816. İki p̄l-i mestüz iki zūr-mend
İdüp ħam ħorġımı p̄çān kemend
817. Olalum bu meydānda zūr-āzmāy
Görelüm kimüñ māderi ide vāy
818. İki ş̄rüz ortada bir gūr var
Naşīb aña olur ki baħt ola yār
819. İki zi'b-i cey'ān u bir dönbe var
Görelüm kime vire Perverdigār
820. İki esb-i t̄az̄ilüvüz bād-pāy
Ola kim bu meydānda pāy-āzmāy
821. İki merd-i meydānuz ehl-i neberd
Biline neberd olıcak ħadr-i merd
822. İki şāh-bāzuz şem̄in kebk-vār
İder çüst olan her kim ise şikār
823. Virür aña ħurmā-yı naħl-i bülend
Ki irişdire şāħ-ı naħle kemend
824. Çü 'uķāb şayda ide t̄iz-çeng
Olur cev̄f-i 'ālem ġalīvāja teng
825. Şu dem döndürem Rūma şāhā sipāh
Ki ya baş virem yāħud alam külāh
826. Cihān ħāli mi şanduñ iy şehriyār
Bu 'ālem-dürür çoķ olur t̄ac-dār
827. Begenmedüġüñ mişeden ş̄ir-i mest
Çıķar iy şehinşāh-ı āteş-perest

⁷⁹ Yazma nüshada boş bırakılmıştır.

828. Begenmedügüñ hār içinden ‘ayān
Olur H̄usrevā ef‘i-yi cān-sitān
829. Ele tīg alındı çün iy şehriyār
Müdārā-yı Dārāya ne i‘tibār
830. Degül bāziçe hışm ü kīn ü sitiz
Alalum ele nize vü tīg-ı tiz
831. Kılıç ayırur bizi şimdengirü
Çü ‘azm eyledük olalum rü-be-rü
832. Baña idecegüñ sehāyı şehā
Yanuñdağı kullaruña kıl ‘aṭā
833. Yigitlikde bulunur iy şeh kemāl
Bedīhi-dürür [hem] degüldür zevāl

İN 12^a [118^a]

834. Velī-ni‘metüm Haḫdur iy şeh benüm
Ki perverdedür ni‘metiyle tenüm
835. Bir içim şuyuñ içmedüm ben şehā
Neden sen velī-ni‘met olduñ baña
836. Egerçi ki Sīmurğdur[ur]şehriyār
İder līk Sīmurğ[ı] ‘Ankā şikār
837. Günāhum benüm yoḫ sen itdüñ günāh
Gerek sen olasın yine ‘özr-ḫ‘āh
838. Olan kimsene başına tāc-dār
Üzengüñi çekmekden itmez mi ‘ār
839. Benüm gibi ser-dār ü şāhib-kırān
Vara mı kapuña eyā bed-gümān
840. Bilürem ki aşıñda vardur keyān
Keyāna degül vaḫf līkin cihān
841. Kılıc ehlinüñdür hemişe cihān
Dutar ‘ālemi kim o şeh-pehlevān

842. Ölenler gelüp saña olmaz mu'în
Ne dirsen añup anları gâh-ı kîn
843. Nesin sen ki hışım eyleyesin baña
Velî hışımı ben göstereyüm saña
844. Çü Hağdan mü'eyyed ola bir kişi
Olur feth u nuşret hemîşe işi
845. Ecelden Hudâ virür ise emân
Elüme girerse serîr-i Keyân
846. İdem halk-ı Īrânı Yezdân-şinâs
Koyup nârı Hağğa ideler sipâs
847. Çü Īrân naşîb ola iy şeh baña
İdem eñ faķîrini fermân-revâ
848. Kılup her birine 'ağâ sîm ü zer
Kimesneye kılmayam aşlâ zarar
849. Koma[yam] o milketde cevr ü sitem
Hüküm defter-i cebr ü zulme rağam
850. Bu mağşüd ol dem virür saña dest
Ki sindân ola şîşe ile şikest
851. Seni baht-ı bed hem-çü İsfendiyâr
Getürür ki Rüstem helâk ide zâr
852. Beni görme Rüstemden eksük 'azîz
Ki tâ kopmaya başuña rüsteğîz
853. Velî sen yaşarsañ cihânda hezâr
Ne mümkün olasın çü İsfendiyâr
854. Urupdur yoluñı senüñ dîv-i dñn
İdiserdür a'dâya âhır zebñn
855. Şağın hâtemî olma dîve qarîb
Hemîşe iden hem-nişîn-i lebîb

856. Aramağ murādum degüldi seni
Yirümden yine sen ıoparduñ beni
857. N'ola baht oldu ise saña yār
Sezā-vār-ı tahtem ben iy tād-dār
858. Degül şehligüm kimseden hıç kem
Gözüñi aç iy şāh-ı mülk-i 'Acem
859. Gözüñ açmaz iseñ olursın zelīl
Çeker çeşmüñe nīzemüñ mīli mīl
860. İdüp anı āzürde mektüb-ı şāh
Yürüttdi şeh-i Rüm üzre sipāh
861. Getür sākıyā cām-ı cān-perveri
Ki kibr ile kīnden yuyam defteri
862. Ne şulh eyleyem kimse ile ne ceng
Dutam sīnemi her kim urursa seng
863. Sürüd eyle iy muṭrib-i nağme-ger
Ki nāyuñ virür bezm-i cāndan haber
864. Beni itmedin nār-ı hicrān-remād
Dilüm vaşl-ı kavli ile eyle şād

CENG-İ EVVEL-İ SİKENDER BE-DĀRĀ BİN DĀRĀB

865. Zamāne 'aceb şa'bede-bāzdur
İşi geh hağāret geh i'zāzdur
866. Murād atına bindürür gāh çüst
Gehī indürür zār ü ğam-gīn ü süst
867. Yapub bir bināyı ide çün tamām
Kılur yine yıķmasına ihtimām
868. Dizer yine senge urur şīşeyi
Şınā'at idinmiş bu kim pīşeyi
869. İder la'li geh zīver-i tād-ı şāh
Olur meskeni geh gil ü hāk-i rāh

870. İder dürlü dürlü ğarāyib ‘ayān
Ki ŧerh itmek ile olunmaz beyān

871. Biri minnet ile birin ŧād ider
Biri bendi birini āzād ider

İN 12^b [118^b]

872. Birinüñ olur ‘azli birine naŧb
Biri yir ider biri [birini] kesb

873. Zamānuñ bunuñ gibi çoğdur iŧi
İñen dağı ğāfil gerekmez kiŧi

874. Zamān u felek līk esbābdur
Ħađuñ emri olmasa ne tābdur

875. İŧ anuñ-durur ğayra ne i‘tibār
Sebebdür ŧamu ol Ħudāvendigār

876. Ĉe ger ŧa‘bede-bāz olur[sa] nihān
İder anı evzā‘-ı ŧüret ‘ayān

877. Suħen-güy-ı efsāne-i dil-güŧā
İdüp neyden engüŧ-i mu‘ciz-nümā

878. Kılup çeŧmeyi ağıtdı Āb-ı Ħayāt
Pür oldı kerāmāt bu kāyināt

879. Dimiŧ çün ol iki ŧeh-i ceng-cū
Yađın ŧaldı kim olalar rü-be-rū

880. İdüp bir yiri ihtiyār iki ŧāh
İki cānibe ŧondı geldi sipāh

881. Olup her yañadan ŧalāye süvār
ŧamu kīne-ħāh u ŧamu nīze-dār

882. Gice ŧubħa dek oldılar pās-bān
ŧolanup sipāhı çü gerdün-devān

883. Müheyyā idüp ālet-i kār-zār
İki yañadan leşker itdi qarār
884. Seher çekdi çün mihr-i raşşende tīg
Sipihre siper dutdı gird oldı mīg
885. Sikender cihān-gīr ü leşker-şiken
Yel-i ser-firāz u ser-i encümen
886. Gav-ı pīl-zūr u şeh-i tāk-dār
Olur āhene ğarķ mānend-i nār
887. Geyüp pīreher üzre evvel zirih
İder cā-be-cā ‘ıķd-i zerrīn-girih
888. Geyer üstine cevşen-i zer-nigār
Felek gibi yidi ķat āyīne-vār
889. Kūşandı geyim üzre zencīr-i zer
Ki vaż‘ı virür ejdehādan ħaber
890. Daķar beline ħancer-i āb-gūn
Ki meydān içini ide rūd-ı ħūn
891. Belinde o ħūn-rīz ü derd-i kıtāl
Görinür kemer-gāh-ı kūhda hilāl
892. Kūşandı iki tīg-ı ħārā-şikāf
Ki tāze kedū gelmez anlara Kāf
893. Daķı çarķ vaż‘ında çarķī siper
Getürür ki tīg olmaya kār-ger
894. Daķınup iki kīş-i āteş-feşān
Daķar iki ķurbāna iki kemān
895. Kemānı anuñ nışf-ı gerdūn idi
Oķı lūle-i çeşme-i ħūn idi
896. Geyer begter üstine āhen-kūlāh
Ki tāk ala āhen kūlāhıyla şāh

897. Demirden sütün oluban iki rān
Döner āhenīn Bīsütūna hemān
898. Elinde sinānı sütün-ı felek
Çeker şafha-i çarha nevk ile hak
899. Elinde ya ol ejder-i cān-sitān
Şu mīz-āba beñzer ola hūn-feşān
900. Biner gāv-ser rahşa çüst ol esed
Ki ide niçe haşma zīnini lahd
901. Görür leşkeri cümle olmuş süvār
Müheyyā kamu cenge vü kīne-dār
902. Alup ortaya haymeyi çün veted
Belā seyline cümle olmuşdı sed
903. Çıkup haymeden viridi halka selām
Kamu baş urup itdiler ihtirām
904. Sitāyiş ider beglere cümle şāh
Olur istimāletle hōş-dil sipāh
905. Didiler şehe iy şehin-şāh-ı garb
Kılalum bugün şāh-ı Şark ile harb
906. Fidā yoluña baş u cān u cihān
Senüñ iy ser-efrāz-ı şāhib-kırān
907. Ne yirde düşerse anuñ mīh u na‘l
Kılalum o yirüñ huşisini la‘l
908. Birimüz kalınca kılalum kıtāl
Ümīd ol ki nuşret vire Zü‘l-Celāl
909. Didi bunlara şāh-ı şāhib-kırān
Cihānda benem Rüstem-i dāstān
910. Ne deñlü ki ‘ālemde var pehlevān
Benüm şimdi yanumda hep bī-gümān

911. Uvaḳ halkıdur anlara ne şümār
Olurlar kılıc göricek tār-mār
912. Ne deñlü ki güncişk ola bī-şümār
Olur cümle bir seng ile tār-mār
913. ‘Adū şātdur biz şehā gürg-i tīz
Başa mı çıça itmek ile sitiz

İN 13^a [119^a]

914. Bunı didi düzdi alayın dilīr
Dizildi sipāhı çü tīr-keşde tīr
915. Sikender yanında iki pehlevān
Var idi ikisi de şāhib-ķırān
916. Muhantās u Ḳaytās-ı Rūmī-nejād
İderdi ḳatı anlara i‘timād
917. Cenāheyn olur ol iki şāh-bāz
Düzer ḳalbde cān gibi ser-firāz
918. Çalındı dühül ḳıldı zurnā fiğān
Ṭolı ḡulḡul-i kūs oldu cihān
919. Şaḡup şaḡular itdi nāle nefīr
Daḡı olmadan arada dār ü ḡīr
920. Çözer tūḡ ol şu ki müşḡ-i siyāh
Dögüp kūs göḡsin ider būk āh
921. Tamām oldu çün meymene meysere
Yüridi ‘adūya çeri yek-sere
922. Yanında Aristō-yı sāt-şinās
Şuṭurlāb ehli vü mevzūn-ķiyās
923. Çü vaḳt oldu ‘arz eyledi vaḳt-dān
Yüridi ‘adū üzre şāhib-ķırān
924. Yüridi çün ol ebr-i āteş-feşān
Ḳarardı ḳara tozıdan āsumān

925. İrişdi Demür Tağ'a⁸⁰ çün zelzele
Pür oldı zemîn ü zamân velvele
926. Bu cānibde pes pūr-ı İsfendiyār
Geyüp cevşen oldı seherden süvār
927. Biner leşker-i şāh-ı Īrān-zemîn
Olur āsumān u zemîn āhenîn
928. Cenāheyne qodı iki pehlevān
Durur qalbde kendü şāh-ı cihān
929. Olup leşker-i ins ü cin encümen
Şan olmış sipāh-ı şehe şaf-şiken
930. Görinmezdi arz u semādan nişān
Zemîn oldı esb ü amac āsumān
931. Ne leşker muḥīṭ idi ol bī-girān
Görinmezdi ādemden aqlā cihān
932. Bulınurdu mūra zübāba 'aded
Anuñ yog idi līk 'addine ḥad
933. Tırāz-ı sināna virüp bād tāb
Havāyı pür itmişdi perr-i 'uqāb
934. Qara tozda şan rumḥ-ı sīne-güzār
Şeb-i tīrede mūm idi tāb-dār
935. Şeh öñünce esbān-ı şahrā-neverd
İderlerdi İştāhrı na'l ile gerd
936. Şalınur qafasında zerrīn-'alem
Gider sāyesinde şeh-i muḥterem
937. Hümā gibi olduqca sāye-figen
Bulurdu sa'adet şeh-i encümen

⁸⁰ Kehf 18/95-96'da Zülkarneyn'in iki dağın arasında, demir kütlelerini eriterek bir set oluşturduğu anlatılmaktadır. Bu beyitte geçen Demir Dağ ifadesi, bu hadiseyle de ilgili olabileceği için büyük harfle yazılmıştır.

938. Şadā-yı dühül nāle-i bük u nāy
Süheyl-i semend ü çiring-i derāy
939. Zemīn ehlini eyledi cümle ker
Düşerdi yire murğ iderken güzer
940. Olup āhene esb ü insān ğark
Yüridi mehābetle sulţān-ı şark
941. Gelüp iki ‘asker olur rū-be-rū
El urur silāhına her ceng-cū
942. Gelüp bir araya iki küh-ı Qāf
Müzeyyen olur anlarıñla meşāf
943. Tolup çavuş āvāzı ile cihān
Öter taş-veş çīnī-yi āsumān
944. Tolar leşker ile cihān ser-be-ser
Bulunmazdı deprenmege tığa yir
945. O deryālar içinde her pīl-i mest
Şu mevc idi yanında gerdūn-ı pest
946. Ciger çāk idüp na‘rahā-yı bülend
Gulū-gīr olmuşdı hamm-i kemend
947. Qara tozıda kurş-ı hursīd ü māh
Şu dīnār idi kim başa gerd-i rāh
948. Siyeh gerd içinde münīr āfitāb
Ya şol germ idi kim virür gīce tāb
949. Toz içinde her nīze-i tāb-dār
Görinür duhān içre gūyā şerār
950. Havāda nefesden gürīzende miğ
İdüp havf olur elde lertzende tīg
951. İdüp bār-ı āhen miyānını ham
Zemīn gāvına itdi hayli sitem

952. Şu deñlü ziyāde idi esb ü nās
Olur sīnesi zāhr-ı hūta mūmās
953. Alup her mübāriz ele tīg-ı tīz
‘Ayān oldu pes hālet-i rüsteḥīz
954. Kemīnden çıkup çüst Çāçī-kemān
İdindi dil ü dīdeyi oḡ nişān
955. İdüp cenge destini nīze dirāz
Olur pest zaḥmıyla çoḡ ser-firāz

İN 13^b [119^b]

956. Şalup başını gürz-i gerden-şikest
Ne ser ḡor şikest eylemedük ne dest
957. Gerer sīnesini siper çarḡ-vār
Felek gibi çarḡı [da] āyīne-dār
958. Tolar toz [ile] çeşm ü gūş-ı cihān
Ne ‘ālem görinür ne söyler zebān
959. Bilinmez olup gerdden rüy u mū
Ġubār ile pür oldu nāy-ı gulū
960. Olup gerd-i mīgına gerdün ġarḡ
Dühül ra‘d olur tīg-ı raḡşende berḡ
961. Ḥazānda dökilür gibi berg-i bīd
Dökilürdi peykān-ı surḡ u sepīd
962. Şadā-yı ‘uyūnān şahrā-neberd
Niçe kehrubāyı ider lāciverd
963. Çü esb-i dilīrān pūyān olur
Zemīn mehd mānendi cūnbān olur
964. Tek-u-pūyada atlar idüp şitāb
Olur lü’le her mū aḡar germ-āb
965. Çıḡan na‘l ile sengden her şerer
Tōḡunsa yaḡar sengi hem-çün şecer

966. Ara yirde seyrāncı sakķā-yı merg
İçen şerbetinden ider cānı terk
967. Gelüp rezmde zihden āvāz-ı zih
Derā-yı tene tīr-i cānet bidih
968. Giderken ḥadeng eyledügi şadā
Nişān olıcaķ şaḥşa eyler ğazā
969. Şu deñlü dikildi yire nīzeler
Ki ḥoldı cihānuñ içi rīzeler
970. Demür ḥışt ile küşte-pāymış ḥiṣār
Ki kaçāğa bulmaya zinde kenār
971. Selāmet yoluna yapup gülle sed
Ḷomazdı ki şihḥatden ire meded
972. O mīz-āb-ı ḥūn-tiĝ çok Ḷan ider
Felek āsiyābın ki gerdān ider
973. Virür Ḷalkān altında şemşīr tāb
Çü nīlūfer altında rahşende āb
974. Virürdi silāḥ u seleb şöyle tāb
Ki Ḷomaz idi dīdede tāb u nāb
975. Kiminden çıkuban kemend ü kemān
Kimi ejdehā oldı kimi yılan
976. Göñülde idüp mihr-i āzermi terk
Siyāsetler eylerdi cellād-ı merk
977. Nehengi ḥadengüñ olup bāl-ver
Virür mergden ehl-i rezme ḥaber
978. Kemend ejdehādur müselsel şiken
İder bend olursa ‘adū pīl-ten
979. Mübārizlerüñ na‘rası şavt-ı pīl
Dimāğun bozup çarḥuñ itdi ‘alīl

980. Şu resme tolar ‘āleme çākaçāk
Ki olur zemīn zümresi def‘i çāk
981. Zemīni sipeh şöyle pā-māl ider
Ki at na‘lī meydānı ğırbāl ider
982. Görinür idi raḥneden gāv u ḥūt
Olur mürdeler mūr ile māra kūt
983. Olup raḥnelerden zemīn dīde-ver
İderdi bu ceng-i ‘azīme nażar
984. Ḥurūş eylese cengde pīl-i mest
Ne pā pāy-dār ü ne dutardı dest
985. Tolup kabzalıardan avuc ābile
Açılmazdı kef līk germ-āb ile
986. Olur şöyle germ āteş-i kār-zār
Çıkar miğfer ü gözler[in]den şerār
987. Şeh evvel sürer leşker öñince pīl
Cihānı ider gerdi deryā-yı Nīl
988. Urur Rūmiler pīle tīr-i ḥadeng
Kimi küşte olur pilüñ kimi leng
989. Toğunup peleng pīle oldukça ğarķ
Şanurlar ki gögden iner kūha berķ
990. Yatur pīl ü ḥortūm-ı pīl-i demān
Şanasın ki şu‘bān idi cān-sitān
991. O rezm içre ḥortūm-ı pīl-i veġā
Yatur meşk kavli gibi cā-be-cā
992. O kan bahri içinde her küşte pīl
Dümensüz gezerdi [sefīl ü] zelīl
993. Başındaki kullāb lenger-mişāl
Görinürdi kūh üzre gūyā hilāl

994. Çeker gūşını p̄l iderdi siper
Çalurdı dili t̄r-i ḥasta-ciger
995. Kızıl kan olup aqđı rūd-ı Furāt
Kenārında lāle olur her nebāt
996. Kesilmiş Furāt içre ḥūnīn-rān
Zaḥīm-ḥurde māhī idi ḥūn-feşān
997. Çü miğferlü baş rūda ğalṭān olur
Hemīn çağz mānendi pinḥān olur

İN 14^a [120^a]

998. Çurar māhiye şebke āhen-zirih
Olur şaşṭ bir māhiye her girih
999. Furātuñ ṭutup yüzini ser-be-ser
Yatur berg-i nīlūfer olup siper
1000. Şu yüzinde her t̄r-i āteş-feşān
Yürür idi şöyle ki ābī yılan
1001. Şu içinde rūşen güher-dār-ı t̄ġ
Güneş idi olmuş şafaq aña miğ
1002. Furāt içre hem nīze-i cān-gūdāz
Görinür şuda hem-çü māhī-i mār
1003. Çakıl taşları gibi yaturdı baş
Çamu ḥuşk yir kandan olmuşdı yaş
1004. Yire şöyle te'şīr kılmışdı kan
Bulunurđı tā gāva deñlü nişān
1005. Olur cāy-ı meydān çün kān-ı la'1
Başar mühr aña cā-be-cā mīḥ-i na'1
1006. Kılıcdan şunuñ gibi çok kan olur
Şanur kim görürse ki ṭūfān olur
1007. Üşüp Rūmīnūñ birisine hezār
Sehil qaldı kim olalar tār-mār

1008. Göricek anı şāh-ı şāhib-ķırān
Ele aldı şemşīr-i āteş-feşān
1009. Urur kīn ile hışma tīg u teber
Ne cevşen şavar tīgını ne siper
1010. Göricek şehi şaldı Kaytās at
Nice at ki her ayağıydı kanat
1011. Muhanṭās daḥı çeküp tīg-ı tīz
Kopardı ‘adū başına rüsteḥīz
1012. Bulup kuvvet-i kalb anuñla sipāh
İderler niçe biñ ‘adūyı tebāh
1013. Seherden irişince tā vaḳt-i şām
İki şeh ider cengde ihtimām
1014. Çü şām irdi döndi iki tāk-dār
Könup leşker ol gice itdi qarār
1015. Zārūrī gice terk iderler neberd
Kimi zaḥm kanın yudı kimi gerd
1016. Kimi merhem ile başın bend ider
Geyim çākine kimi peyvend ider
1017. Şehin-şāh-ı Īrān u pūr-ı cihān
Oḳıtdı ne deñlü ki var pehlevān
1018. Didi kim sebep ne ki bunca sipāh
Şınup geh idinürdi kalbi tebāh
1019. Bir avuc kişidür sipāh-ı ‘adū
Kamu cāndan olduğ için ceng-cū
1020. İrişmiş iken cümlesine şikest
Yine oldı anlar bize çīre-dest
1021. Didiler ki iy Husrev-i şarḳ u garb
Dil ü cān ile eyledük biz de ḥarb

1022. Biz anlara g̃alib iken nā-gehān
Kem̃inden çıkar bir cihān-pehlevān
1023. Ne Rüstem döyer aña ne Zāl-i zer
Geyimlü fili çalsa iki böler
1024. Ne qalbe ki ‘azm ide ol şaf-şiken
Tağilur öñinden çü kâh encümen
1025. Elinüñ ikisinde var iki tîg
Tegerg atdı başlar iki tîg-ı miğ
1026. Çeriye virür hamlesi inşikāk
Nereye ki ‘azm ide olur soğak
1027. İki pehlevānı da vardur sütürg
Sipeh güs fend idi anlar çü gürg
1028. Anı şoñra bildük Sikender imiş
Bu işi iden ol dilāver imiş
1029. Beş on ger şımışken şıdılar bizi
Penāh anıñ içün idindük sizi
1030. Didi şeh kim eylerse anı tebāh
Virüp aña Rūmı idem Rūma şāh
1031. O leşkerde var idi bir pehlevān
Ki muştına döymezdi pīl-i demān
1032. Eger hamle kılsa idi aña şīr
Ne gürz alur idi eline ne tīr
1033. Yapuşup gulūsına ol nīze-dār
Çeküp çāk iderdi anı gürbe-vār
1034. Gev-i Hind ü Sind ü Hıta vü ‘Arab
Aña qorquban baş egerlerdi heb
1035. Yel-i pīl-peyker gav-ı pīl-zūr
Didi yārın iy şeh idem anı h̃ör

1036. İdüp anı muhkem kemend ile bend
Getürem şehin-şāh-ı zār ü nejend
1037. Çü şeh dutula ğayra ne i'tibār
Şınup cümle leşker olur tār-mār
1038. Feraḥ virdi şāhla ḥisāb-ı feraḥ
Mübārek dilinde ḳomadı teraḥ
1039. İdüp ol gice şubḥ olunca ḳarār
Seḫerden yine leşker oldı süvār
- İN 14^b [120^b]
1040. İki yañadan şaf dutuban sipāh
Sipāh ile zeyn oldı āverd-gāh
1041. Yine girdi meydāna cengī serān
Kesildi yine baş revān oldı ḳān
1042. Yine dutdı dünyāyı bang-ı derāy
Fiğān eyledi kūs u rüyāne-nāy
1043. Tolup ğulğul-i kūs [u] rüyāne-kās
Semā çıñradı ol şadādan çü ḫās
1044. Uzatdı elin merḫabāya sinān
Yine toza ğarḳ oldı pīr ü cuvān
1045. Ziyāde olur varduğınca neberd
Aşar nīlgün perde gerdūna gerd
1046. İdüp kīneden şīr-i nerler ḫurūş
Yine itdi ḫūfān-ı ḫūnīn cūş
1047. ḫurūş ile her ejder-i cān-sitān
İderdi niçe serveri bī-revān
1048. Uzadup elin tīĝa her pīl-i mest
Niçe fārisūñ ḳadrin eylerdi pest
1049. Görinmez idi tozuñ içinde şaf
Virür tāb ışıklar çü dürr-i Necef

1050. Hün-ālūde olup rikāb u sinān
Olur hūn ile şāh-ı mercān sinān
1051. Kılıcdan olup çāk bez-i güstüvān
Kırıldı rakīb ü güsiste ‘inān
1052. Düşüp atdan ayru yaturdı eyer
Olup tozuñ içinde zīr ü zeber
1053. Yatur rezmdede çok ser-i ser-firāz
Ne ser idügi bellü ne şabl-bāz
1054. Şütür üzre rüyīn humlar hemān
Cibāl üzre teller idi bī-gümān
1055. Kaçan itse rüyīne-humlar şadā
Yanınca bile kūh iderdi edā
1056. O ceng içre sultān-ı şāhib-kırān
Ser-i tāc-dārān-ı leşker-keşān
1057. Şeh-i Rūm-ı ser-dār ü Rüstem-nişān
Cihān-gīr ü gurd u cihān-pehlevān
1058. Gezerdi hurūşān çün pīl-i mest
Kemberbine kimse urmazdı dest
1059. Bir elinde şemşīr -i āteş-feşān
Birinde siper çarhı çün āsumān
1060. Kime ursa bir darb-ı tīg ol dilīr
İki nīme eylerdi olursa sīr
1061. Ne serdāra kim vurdı ise sinān
Atından dahı düşmeden virdi cān
1062. Ne fīle ki urdıysa gürz-i girān
Ya mağzı çıkup virdi ya def‘i cān
1063. Ne miğfer bilür gürzi ne hōd siper
İderdi kime ursa zīr ü zeber

1064. O da‘vī iden pehlivāna ‘ayān
Şehī gösterür yine bir pehlevān
1065. Didi budur ol istedüğüñ dilīr
Nazar kııl ki niçe ider dār ü gīr
1066. Koma haşmuñı itmedüñ ise lāf
Velī ‘ayb olur merde lāf-ı güzāf
1067. Bilicek şehī pīl-peyker hemān
Kılıc çekdi irdi çü pīl-i demān
1068. İderken Sikender biri ile hārb
İrüp nā-gehān urdı tīg ile dārb
1069. Kesüp cevşenin eylemedi ziyān
Kōlın līk dārb eyledi nā-tuvān
1070. Dönüp bir kılıç urdı şāhib-kırān
Siper dutdı şemşīrine pehlevān
1071. Velī hāyil olmadı aşlā siper
İder zaħm ile anı hasta-ciger
1072. Çalar yine tekrār şāhib-kırān
Kesip başını kanın eyler revān
1073. Göricek bu cengi sipāh-ı ‘adū
Kāmu havf idüp dutdı kaçmağa rū
1074. Şeh-i nāmbere pūr-ı İsfendiyār
Ser-efrāz ü ferhunde vü tāc-dār
1075. Buyurdu kāmı leşkeri bī-dirīg
Şehin-şāh üstine [hem] çekdi tīg
1076. Görüp anı Rümīler itdi savaş
Koyup şeh yoluna kāmı cān u baş
1077. Kāmı kudretin itmeyüben dirīg
Biri birine urdılar tīr ü tīg

1078. Karışur toz içinde iki sipâh
 Ne haşmın görür kimse ne bellü rāh
1079. Yidi gün iderler bu resm ile ceng
 İdüp biri birine meydānı teng
1080. Sekizinci gün şāh-ı nuşret-şikār
 Başup şark haylin ider tār-mār
1081. İderken şehin-şāh-ı Īrān ceng
 Sa'ādet atın görđi kim oldı leng
- 15^a [121^a]
1082. Yanında görür kalmadı cenge er
 Yüzin döndürüp didi eyne'l-mefer
1083. Koyup haşma genc-i silāh u 'alem
 Furātı geçüp başdı şarka kadem
1084. Kovup kırdı varınca şuya sipâh
 Şuyı geçmege virmedi izn şāh
1085. Furāta varınca görünmezdi yer
 Kemend ü kemān idi tīr ü teber
1086. Zemīn oldı ol cengden āsumān
 Bulut toz şafağ oldı hūn-ı revān
1087. Yatur na'l resminden artuğ kemān
 Virür her biri māh-ı nevden nişān
1088. Yaturdı bulut gibi her ejdehā
 Toz içinde peykān görünür sühā
1089. Hemīn nesr-i tã'ir idi her 'uqāb
 Kılıclar virür berğ mānendi tãb
1090. Tuğulğa yatur cā-be-cā çün nücüm
 Virür tãb günden gicede çü müm
1091. Olup rīze-i nīzeden kehkeşān
 Zemīne mübeddel olur āsumān

1092. Virür şu'le gün gibi âhen-siper
Virür tâb-ı rahşende tiğ u teber
1093. Eyer ser-nigün[dur] şikeste 'inân
Fütâde tabıl-bâz u bergüstüvân
1094. Tolu at u pîl oldu naţ'-ı zemîn
Piyâdeydi ferzâneler hâli zîn
1095. İdüp küşteyi nîm-küşte seyr
Şaçılmış yatur dest pâ vü ciger
1096. O şîr-cenge def'î şu deñlü 'uqâb
Ki ne yir göyinürdi ne âfitâb
1097. 'Uqâb itmese bâlini sâye-bân
Yanardı güneş tâbına her cuvân
1098. Rezimde ider halka hıdmet çe ger
Olur dest-i merd âhır ammâ ciger
1099. Şikâr oldu düşmen şehe cümle şîr
Biri Rûminüñ itdi anın esîr
1100. Esîr oldu gerçi [ki] çok kîne-h'âh
Kamusın yine itdi âzâd şâh
1101. Didi ben size itmezem hışm u kîn
Murâd ol olasız kamu ehl-i dîn
1102. Derîde gelür kûs-ı gerdün-mişâl
Olur nây-ı rüyîne beste-mağâl
1103. 'Alem gerdenine dağuban kefen
Gelür rahm ide tâ şeh-i encümen
1104. Şehüñ karşusunda olup ser-nigün
Turur başı aşğa hõr u zebün
1105. Gelür esterî üstürî bî-girân
Tolu ester ü üstür olur cihân

1106. İderler Şu deñlü ğanāyīmi cem‘
Ki ne göz görüp ne iŐitmiŐdi sem‘
1107. Şu genci ki yığmıŐdı Dārāb-Şah
Anuñ zerresin görmez idi sipāh
1108. Anı büt idinmiŐdi Dārā-yı Şüm
ÜleŐdürdi ğalkına Dārā-yı Rüm
1109. Ğanī oldu māl ile cümle sipāh
Cebe-ğānesini ğamu aldı Őāh
1110. Ğoyup ğacdı [tüm] ğayme vü ğar-gehi
‘Adū meskeni oldu ārām-gehi
1111. Ğonar ğar-gehine anuñ tāc-dār
İder bir niğe müddet anda ğarār
1112. Furātı geğüp dutdı Dārā ğü rāh
Biri birine irmez oldu sipāh
1113. Varup bir ğıŐārı idindi penāh
Yine beglere nāme gönderdi Őāh
1114. Yine encümen oldu ğayli sipāh
Gelür yanına niğe Őāğib-külāh
1115. Sipāha ider bulduğı mālı bağş
Süre tā ki yine Şeh üstine rağŐ
1116. Gelür yanına leşker-i bī-girān
Yine leşker ile pür olur cihān
1117. Müheyyā ider yine esbāb-ı ceng
Ki dünyāyı ide ‘adūsına teng
1118. Bir ay anda durdı vü itdi ğarār
Ki her yañadan geldi bir tāc-dār
1119. Müheyyā idüp cümlesi berg-i rāh
Ğöğe ğaŐd-ı İskender idüp sipāh

1120. Gelüp virdiler şāh-ı Rūma haber
Ki hāzır ol irdi şeh-i fitne-ger
1121. Yine oldı deryā-yı cevşen revān
Cihānda opa tā ki tūfān-ı an
1122. Bu işi bilüp şāh-ı ‘ālem-penāh
Buyurdı ki hāzır olalar sipāh
1123. Nereden ki dūşmen olursa ‘ayān
O cāniblere süst ideler ‘inān
- 15^b [121^b]
1124. Ne yoldan ki zāhir olursa ğubār
Gide aña toĝrı nie nīze-dār
1125. Sipeh ğāfil olmaya hāzır ola
Nereden gelürse vara ol yola
1126. Görürler yine cūş kıldı Furāt
Sipeh dutdı yir yüzini çün nebāt
1127. ‘Ayān oldı nāgeh berāber sipāh
Çarışmış ol ebre ğubār-ı kibār
1128. Göründügi gibi irakdan serāb
Virür toz içinde geyimlerde tāb
1129. Geye cevşen anı görüp şehriyār
Olur āhenin bād-pāya süvār
1130. Binüp leşker-i Rūm düzdi alāy
Kimi nīz aldı ele kimi nāy
1131. İki yañada baĝladı şaf sipāh
Tolar ālet-i harb āverd-ĝāh
1132. İki yañadan açıluban kemīn
Çekildi iki yañadan tīĝ-ı ķīn
1133. Göñülde idüp iki leşker neberd
Sipihrūñ sūtūn oldı tākına gerd

1134. Eger yir yir olmasa tozdan sütün
Yıkılır idi köhne tāk-ı nigün
1135. Melaḥ gibi pervāz ider tīr-i tīz
Ki ol kişt-zār ile ide sitīz
1136. O ḥarmanda ceng-i serān hem-çü mūr
Dürer dāne yirine ser pūr-sürūr
1137. ‘Aceb ḥarman idi ‘aceb kişt-zār
Ki dās idi şemşīr-i āteş-nişār
1138. İdüp üç gün üç gice ḡāyetde ceng
İki ḥayl kılmadı bir dem direng
1139. Çü dördünci gün şubḥ-dem urdı dem
İder şarf-ı maḡdūr ḥayl-i ‘Acem
1140. Görüp anı ḡayret ider şāh-ı Rūm
Çeküp tīḡı Dārāya eyler hücūm
1141. Yıkup ḡalbini şadrını bozdı şāh
Çü ḡalb olmaya ten tīz olur tebāh
1142. Başar anları gird-i āverd-ḡāh
Zarūrī olup gözledi cümle rāh
1143. Duyuş virmeyüp şāh-ı Īrān-penāh
Gözetdi yine kaçmaḡa def‘i rāh
1144. Didi ölmedin dirlik oldu ‘azīz
Sipihir ile nice kılayam sitīz
1145. Çü devlet benüm ile olmadı yār
Zarūrī olup kaçdı ol şehriyār
1146. Kovup şöyle kırdı yine ḡalk-ı Rūm
Ki küşte ile tıldı ol merzubūm
1147. Varup Cehreme şāh-ı Īrān-zemīn
Ne deñlü ki var ise genc-i defīn

1148. Çamusın çıkardup idüp zād-ı rāh
 Koyup Cehremi vardı İştahra şāh
1149. Döküp genci devşirdi yine sipāh
 Geçüp taht-ı İştahra şāhib-külāh
1150. Didi iy dilīrān-ı Īrān-zemīn
 ‘Aceb itdi devrān bizüm ile kīn
1151. Ne dirsüz bu işüñ nedür çāresi
 Nice oñıla bu ciger yāresi
1152. Ne tedbīr idersüz baña diñ hemān
 Kõmuşam yo[lu]ñuzda ben baş u cān
1153. Eger itmeyem düşmene intiķām
 Ne şehlük olur ked-ħudālīķ ħarām
1154. Murādum benüm bu çekem derd ü renc
 ‘Adū yoluna şarf idem yine genc
1155. İdem bir daħı anuñ ile neberd
 Kõpa yine ‘ālemde tũfān-ı gerd
1156. Bu def‘a daħı olur isem zebūn
 Muķarrer bilüñ baħtum oldu nigūn
1157. [] ⁸¹ olur hemān
 Ziyāde olıcak irişür ziyān
1158. ‘Adūyı kişi görmeden şād-kām
 Yeg ol kim ola yüz şuyıyla be-nām
1159. Dilümdekin itdüm size ben ‘ayān
 Diñüz fikrũñüz siz de itmeñ nihān
1160. Didiler ki iy şāh-ı Īrān-penāh
 Saña ırş ile degdi taht-ı külāh
1161. Cihān mülkini ħalk idelden Īlāh
 Senüñ neslüñ olur bu Īrāna şāh

⁸¹ Yazı zarar gördüğünden okunamamıştır.

1162. Saña yaraşur olmaq Īrāna şāh
Ki ul ođlı ūldur saña bu sipāh
1163. Niūn virelūm dūşmene mūlk ũ māl
Ŗolince Ŗniinde ılalum ıtāl
1164. İdelūm bu def‘a dađı ihtimām
Ya anlar tamām ola ya biz tamām
1165. Sikender gibi gelse dūşmen hezār
Yanuğdan şehā olmazuz tār-mār
- 16^a [122^a]
1166. Budur dāyimā hāl-i ceng ũ cidāl
Gehī baş gider geh girer deste māl
1167. Başılmış iken gāh olur bir sipāh
Başarına nuşret viricek Īlāh
1168. Döküp biri birine dāmen sipāh
Olup biri birine pūşt ũ penāh
1169. Ya bir ad idevūz vire ya baş
ılalum Ŗlince anuğla savaş
1170. İşidüp bu sözi olur şād şāh
Durur şehr-i İştahrada ār māh
1171. Gerek olanı cenge ihzār ider
Gerek tiğ olsun gerekse teber
1172. Bu cānibde Rūmī-i şāhib-ırān
Şaf-endāz ũ leşker-şiken pehlevān
1173. Furātı geüp itdi ‘azm-i ‘Irā
Velī leşkere itdi gāyet yasa
1174. Ki bir nesne almayalar bī-bahā
Re‘āyāya ılmaya kimse cefā

1175. Didi baña bu mülki virdi Hudā
Re‘āyāyı incitmek olmaz revā
1176. ‘Adū için itmek re‘āyāya kīn
Hudānuñdur mülk ü bende hemīn
1177. Ra‘iyyetlere eyleyenler sitem
Şoñunda çeker lā-cerem çok elem
1178. Ne deñlü ki dutıldı ise esīr
Virüp hıl‘at itdi birine emīr
1179. Bu ‘adl ile fetħ idüp Īrānı Şāh
Çeker yine Dārāya cenge sipāh
1180. Çü Dārā işitdi ki irişdi şāh
Yine geldi cenge o cengī sipāh
1181. Binüp leşker ile ider ol da ‘azm
Ki Īskender ile ide yine rezm
1182. Gelüp yüz be yüz oldu çün iki şāh
Olur saķf-ı meydāna hāk-i siyāh
1183. Ele aldılar yine gürz-i girān
Bulut gibi şacdı yire gürz kĀn
1184. Mülākī ola şeş-per[i] çün siper
Çıkar her perinden ğazabdan şerer
1185. Atıldı yine şöyle tīr-i ħadeng
Havāda havāya ki rāh oldu teng
1186. Eger açsa meydānda bir peşşe per
İder anı biñ tīr ħasta-ciger
1187. İderler şunuñ gibi ol günde ceng
Ki kĀn eyledi mūra küncini teng
1188. Şu resme iki leşker itdi ħurūş
Ki lerzān olurdı o meydānda gūş

1189. Ura na‘ra çün şāh-ı şāhib-ķırān
Olur kūhda gūrbe şīr-i jiyān
1190. Kime gürz ursa şeh-i pūr-hüner
İder idi pīli yele zīr zeber
1191. Bütün ‘askeri deñlü eylerdi ceng
Ne h‘āb u ne ārām ider ne direng
1192. Yanında ol iki cihān-pehlevān
Nereye giderlerse cūy idi ķān
1193. Olur oķdan āhen gele hār-püşt
Açılmaz idi ķabzadan hīç müşt
1194. Giçer cevşeni tiĝ-ı hursīd-i tāb
Şanasın geyer raĥneden āfitāb
1195. Rededen revān nāveg-i hūn-feşān
Geçer şebkeden şanki āb-ı revān
1196. İrişince şeb oldu ĝāyetde ceng
Bu ‘ālem yine oldu Dārāya teng
1197. Egerçi ki maķdūrı şarf itdi şāh
Ne aşşı mu‘īn olmadı çün İlāh
1198. Olup tīre ‘ālem çü baĝlandı göz
‘Adūdan kaçup şāh döndürdi yüz
1199. Kırup mümkün oldıķça Rūmī sipāh
Ķovarlar görüninceye deñlü rāh
1200. Hezīmet olup şāh-ı āteş-perest
İrişdi çerisine [ol] şeh şikest
1201. İder şükr Yezdāna Yezdān-perest
Ki a‘dāsını eyledi zīr-i dest
1202. Alup kaçdı başını şāh-ı ‘Acem
Bulunmadı pinhān idüben ‘ālem

1203. Seherden durup ŧāh-ı ŧāhib-ķırān
Çeküp leŧker İŧāhra olur revān
1204. Varup feth ider taht-ı Dārāyı ŧāh
Durur anda āsāyiŧ eyler sipāh
1205. Eline ne girdi ise anda ŧāh
Virür leŧkere hōŧ-dil olur sipāh
1206. Bu yaña kaçup Husrev-i baħr ü ber
Varur ŧehr-i Kirmāna ħasta-ciger
1207. Olup cem' yanına kār-āgehān
Didiler ki iy pādiŧāh-ı cihān
- 16^b [122^b]
1208. Ĥudā virmedi cengde çün zafer
Müfid olmadı sa'y ü tiĝ u teber
1209. Müdārā gerekdür anuñla hemān
Ki ceng ile vardı ħarābe cihān
1210. İderseñ anuñ ile bir dahı ceng
İder anı kim göre eyler peleng
1211. Ķavī oldı varduķca ol bir za'if
Olamaz imiŧüz biz aña ħarīf
1212. Sa'adet bize olmadı çünki yār
Müdārāyı kılmak gerek ihtiyār
1213. Müdārā olur ħalka ħıŧn-ı ħaŧin
Çü āhende āteŧ gerek gizlü kīn
1214. Begendi o pendı ķabül itdi ŧāh
Biraz anda ārām kıldı sipāh
1215. Yanında ŧehüñ var idi bir cuvān
Suħen-güy u dānā vü gevher-feŧān
1216. Risālet için eyleyüp ihtiyār
Oķıtdı anı yanına ŧehriyār

1217. Didi şāha var eyle bizden selām
Dilümden benüm söyle bir kaç peyām
1218. Di kim iy şehin-şāh-ı leşker-şiken
Gav-ı pīl-zūr u ser-i encümen
1219. Niçe bir ola ara yirde kıtāl
Celāli koyup gösterelüm cemāl
1220. Niçe müddet oldı ki çekdüñ ta‘ab
Niçe hün-ı halka olalum sebep
1221. Kıtālî koyup olalum bezm-sāz
Sizüñ ile iy Kayşer-i ser-firāz
1222. Savaşmak haţādur barışmak hüner
Dimişlerdür iy Husrev-i baħr ü ber
1223. Hünerüñle uħvet idelüm şehā
Re‘āyā daħı çekmesünler belā
1224. Gelicek bir iş başa iy tāc-dār
Olalum biri birimiz ile yār
1225. Ne vech ile dirseñ kılayum emīn
Ki çekmeyem ayruķ saña tīg-ı kīn
1226. Ne deñlü ki ‘ālemde ben var olam
‘Adūña ‘adū yāruña yār olam
1227. Diger-gün olursa daħı bu cihān
Saña gelmeye benden aşlā ziyān
1228. İki kardaşuz dutalum ‘ālemi
Geçer ‘ömr çün hoş görelüm demi
1229. Alalum ele tīg yirine cām
Günümüz ki ‘id ola qadr ola şām
1230. Ne genci ki yığdıysa İsfendiyār
Yoluña sentüñ eyleyeyem nişār

1231. Saña tuhfe iy şâh-ı Cem-iķtidâr
Virem taht-ı zer tâc-ı gevher nigâr
1232. Ne deñlü ki vardur metâ‘-ı ‘aceb
Saña pîş-keş gönderem ben de heb
1233. Kerem idüp iy şâh-ı şâhib-ķırân
Baña ehl-i beytim idesin revân
1234. Bilür anları şeh ki mazlûmdur
Gereklülerü lîk meşûmdur
1235. Kimüñ kim sarâyında olmaya zen
Sa‘âdet anuñ iy şeh-i encümen
1236. Olur merde zen naķş u ‘ayb-ı hafî
Ne çekdügi maħfî degüldür şafî
1237. Ne deñlü ki pûşîde-rûlar ki var
Baña gönderesin eyâ şehriyâr
1238. Şehe gönderür dahı çok armağan
Deger eñ kemini ki mâl-ı cihân
1239. Niçe esb-i tâzî-yi sîmîn licâm
Şurâhî-i zerrîn güher-dâr-câm
1240. Şehe lâyıķ olanı gönderdi heb
Kim ola ara yirde şulha sebep
1241. Bir ay olıcak şâha oldu haber
İrişdi diyü elçi-yi mu‘teber
1242. Didi n’ola gelsün ne buyurdı şâh
Bilelüm dutalumaña göre râh
1243. Gelüp baş urup elçi virdi selâm
Du‘â eyleyüp didi neyse peyâm
1244. Didi elçiye şâh-ı şâhib-ķırân
Ki şâh oldu bâ‘iş bu cenge hemân

1245. Murādum degüldi anuñla kıtāl
Zarūrī-dürür eyledüğüm cidāl
1246. Murādum budur kim müselmān ola
Koyup āteşi ehl-i ĩmān ola
1247. Kimesneye kılmaya cevır ü sitem
Ola rāzı andan sipāh-ı ‘Acem
1248. Gerekmez baña mülk-i ĩrān-zemīn
Revān eyledük yine şāha hemīn
1249. Her emrümde ĥarc eyleyüp iktidār
Olayum her işinde ben aña yār
- 17^a [123^a]
1250. Kırındāş olalum kıyalum ġazāb
Çeriler daĥı çekmesünler ta‘ab
1251. İdüp zindeġānī iki pādīşāh
Olalum biri birimüz[e] penāh
1252. Ne miġdār pūşīde-rūlar ki var
Yine yirlü yirindedür ber-ķarār
1253. Birinüñ yüzün gö[r]memişdür beşer
Degül kimseden kim irişe żarar
1254. Sarāyına Dārānuñ iy pür-hüner
Ne mümkin ki uğraya yakın bir er
1255. Burūcında şābit kıamu çün nücüm
Birinüñ yüzün gö[r]medi ĥalk-ı Rüm
1256. İlet cümlesini n’ola şāha sen
Şikestī yok içinde hep saġ esen
1257. Sikender idüp cümlesine ‘aġā
İder anlara ‘arż-ı cūd u seġā
1258. Virür elçiye ĥayli māl ü kıumāş
Zer-i surĥ u sīm ü ġirān-māye taş

1259. Virür esb-i tâzî vü zerrîn eyer
Muraşşa' kılıclar muraşşa' kemer
1260. Didi elçiye şâha idüp selâm
Diyessin ki bildük murâdın tamâm
1261. Anuñ aña bizüm bize ba'd ez-în
Arada dağı olmasun kibr ü kîn
1262. Durursa eger 'ahdine şehriyâr
Olinca olam cümle işinde yâr
1263. Bozarsa velî 'ahdini pâdişâh
İderse yine cem' cenge sipâh
1264. Dönüp itmeyem mülk-i Rûma nazar
Ya bir iş aşam ya virem bunda ser
1265. Yazup 'ahd-nâme cihân-pehlevân
Şehe gönderür bî-kıyâs armağan
1266. Cevâbın alup elçi oldu revân
Oturdu bir ay anda şâhib-ķırân
1267. Ki fi'l-cümle âsâyiş idüp sipâh
Döne mülk-i Rûma ide 'azm-i râh
1268. Varup şâha elçi çü virdi haber
Ferah oldu gâyetde ol tâc-ver
1269. Görüp ehl-i beytini dil-şâd olur
Şanasın esîr idi âzâd olur
1270. Kamu şâhidin şükr idüp âşikâr
Didiler firiştedür ol şehriyâr
1271. Bizi hoşca gördi o fermân-revâ
İlâhî murâdını virsün Hudâ
1272. Yüzün görmedük gördük el'âfını
Ta'accübler eylerdük inşâfını

1273. ‘Adū işini itmedi mülke ol
Hudā şıhhat ile vire Rūma yol
1274. Bi-ḥamdillah oldu uḥuvvet tamām
Arañuzda siz sađ ü anlar selām
1275. Didi dađı Bānū ki iy pādişāh
Olur her ne tađdīr kılsa İlāh
1276. Ne oldu ise oldu gitdi şaha
Gerek göñlüñüzde ki kīn olmaya
1277. İdinür ise anı dāmān-ı şāh
N’ola ol da başına şāhib-külāh
1278. Bu peyvend olursa arada eger
Olursın şehā Husrev-i baḥr ü ber
1279. Eger eyler iseñ anuñla kıtāl
Gelür başımuza yine çok zevāl
1280. ‘Adū sözine uyma şaқın hemīn
Dilerseñ olasın belādan emīn
1281. Begenüp sözün didi Bānūya şāh
Bu pendı kabūl itdüm iy yüzi māh
1282. Hele ben de şabr ideyim bir zamān
Görelüm nedür gerdiş-i āsumān
1283. Naşīb olur ise eger ittiḥād
Uḥuvvet ola ol-durur ḥod murād
1284. Meger kim var imiş iki pehlevān
İkisi de destūr-ı şāh-ı cihān
1285. Velī bir gün ide diyü şeh zarar
İdermiş ikisi de gāyet ḥazer
1286. Şehe rīv idüp ol iki dīv-zād
Didiler ki iy şāh-ı ‘ālī-nijād

1287. Sikender kim ola eyā ser-firāz
Müdārā idüp kim kılasın niyāz
1288. Duralı cihān vire geldi hārāc
Denā'et neden aña ne ihtiyāc
1289. Kişi olmadın şöyle fermān-revā
Yeg ol kim ola bir dihe ked-ḥudā
1290. Dönüp gitmedin Rūma evlā şerīr
İdelüm şeh-i Hind-Fūra ḥaber
1291. Bu işde ola k' ola bize mu'īn
'Adūdan alavuz anuñ ile kīn
- 17^b [123^b]
1292. Bu fırsat degül mi ki Rūmī sipāh
Bulamaz nevāle yemez esbi kāh
1293. Atı lāğar u kendü ḥör u zelīl
Kimi yaşlu yatur kimisi 'alīl
1294. Bu def'a eger irmey'aña zarar
Dutar 'ālemi tīg ile ser-be-ser
1295. Aña sa'y idüp şimdi iy tāc-ver
Oñat fikr idüp olalum çāre-ger
1296. Gelüp Fūr iderse anuñ ile ceng
Aña bil ki eyler bu āfākı teng
1297. İdüp cem' bir daḥı cenge sipāh
Yürimelüm üstine iy pādişāh
1298. Yine anuñ ile kılalum kıtāl
İdelüm kamu 'askerin pāy-māl
1299. Arada қалup zār ü ḥayrān olur
Ayağı ile geldi қurbān olur
1300. Bunuñ gibi fırsat mı girer ele
Didük bildüğümüzizi şāha hele

1301. Bu ħīleyile māhār ile cān-sipār
Dilerler ki ola yine kār-zār
1302. Dutup pend-i şeytānı şāh-ı cihān
İder Fūr-ı Hindūya elçi revān
1303. Dimiş kim eyā Fūr-ı Hīndūstān
Cihān-gīr ü ser-dār ü şāhib-ķırān
1304. İştüñ neler geldügin başuma
Nice zehr ķatıldıgın aşuma
1305. Nice geldügin ğaflet ile ‘adū
Niçe kez nice olduğum rū-be-rū
1306. Nice olduğını hezīmet sipāh
Nice olduğın rūy-i bahtum siyāh
1307. Demidür olasın benüm ile yār
‘Adūnuñ idesiz yirini [de] dār
1308. Ne deñlü ħazīnem ki var der-nihān
Ķamu ħāk-i pāyüñe itdüm revān
1309. ‘Adū yoluna olmadın pāy-māl
Şehin-şāhuñ olsun [ķamu māl menāl]
1310. Ne gitmege fırsat ne durmağa tāb
Ķalıbdur ‘adūda eyā kāyināt
1311. Gelürse şehin-şāh-ı ‘ālī-cenāb
Eline ħazāyin gire bī-ķisāb
1312. Menāfi‘ seferde çok olur şehā
Bu işde tereddüd degüldür revā
1313. Yatan gürgden yeg yılan cāblūs
Hemīn bağla fīl üstine taht u kös
1314. Velī cehd ķıl gitmedin bu ‘adū
Yitişesin iy server-i ceng-cū

1315. Ne deñlü ziyāde gelürse sipāh
Ço gelsün virem cümleye berg-i rāh
1316. Gelen bunda şāh ile her pehlevān
Ele çaldı māl [ü] metā‘-ı cihān
1317. Çü vardur aramız[da] haqq-ı civār
Ri‘āyet gerekdür haqı iy tāk-dār
1318. Gerek yas şāhā gerekse düğün
Yarın sañadur baña ise bugün
1319. El ile iki el yüzi yur şehā
Odur yār vaqtinde kim bār ola
1320. Bu def‘a olursa bize şeh mu‘īn
Ola bendesi halk-ı Īrān-zemīn
1321. Qabül eyler ise bu sözümi şāh
Yine encümen olsun Īrān-sipāh
1322. Virür armağan sīm ü zer bī‘aded
Bilinmez kıyāsıyla geleye had
1323. Metā‘ı alup elçi oldu revān
İdüp hıfyeten ‘azm-i Hindūstān
1324. Çü Bengāliye elçi oldu qarīb
İşidüp virür Fūr şehrine zīb
1325. Binüp qarşular cümle erkān-ı Hind
Olup encümen merdüm-i Hind ü Sind
1326. Gelüp Fūruñ öñinde öpdi zemīn
Du‘ālar kıilup itdi çok āferīn
1327. İdüp şāhdan Fūra ol selām
Pes andan didi her ne ise peyām
1328. İder tuhfesin Fūr-ı Hindūya ‘arz
Olur armağanı şehüñ şāha qarż

1329. Bilicek peyāmını anuñ tamām
Ayıtdı ilet şāha bizden selām
1330. Ne kim emr itdiyse şāh-ı cihān
Çamu bildük oldu bize hep ‘ayān
1331. İdüp encümen Hindi Sindi hemān
Şeh-i Rūm kaçdına oldum revān
1332. Bizüm çār-pāmuz çoğı pīldür
Pilüñ menzili gitse beş mīldür
1333. Varınca aña bu sipāh-ı sipāh
Sipāhun çamu eylesün cem‘ şāh
- 18^a [124^a]
1334. Cevābın alup elçi oldu revān
İdüp rāh-ı Īrāna toğru ‘inān
1335. Gelüp çünki Dārāya virdi haber
Ferah oldu gāyetde ol tāc-ver
1336. Yine yanına cem‘ kıldı sipāh
Pes oldu siyeh cem‘i cenge güvāh
1337. İşidüp anı şāh-ı şāhib-kırān
‘Adū-küş dilir ü cihān-pehlevān
1338. Bilür kim yine ‘ahd bozdı ‘adū
Olur anuñ ile yine rū-be-rū
1339. Bilinür çü Fūra varan her haber
İder leşkerin cem‘ [hemān] şīr-i ner
1340. Sipāha virür yine māl ü menāl
Ki a‘dāyı ide yine pāy-māl
1341. Müheyyā ider ālet-i dār ü gīr
Ki ide ‘adūsını hōr u haķīr
1342. Oķıdup didi beglere şīr-i ner
Ki ‘ahdine durmadı ol bed-güher

1343. Gelicek şehin-şāh-ı Hindūsitān
Olup ceng aķiser firāvān ķan
1344. Varalum aña gelmedin şāh-ı Hind
Mu‘īn olmadın leşker-i Hind ü Sind
1345. Kılalum anuñ ile bir dār ü gīr
Ki gūş-ı Sirāfīle irsün nefīr
1346. Bu kez ikimüzden birimüz ölür
Biri Rūma Īrāna sulţān olur
1347. Niçe rencden rence uğrayalum
Varalum ya baħt ola yāħud ölüm
1348. Didiler ki iy şāh-ı ‘ālem-penāh
Hemīn farzđur idevüz ‘azm-i rāh
1349. Çü mīşāķı bozdı o peymān-şiken
Sikender-zafer iy şeh-i encümen
1350. Göz açdırmayalum varalum aña
Eyü rāy kılmuşsın iy pādişā
1351. Bu rāy ile bindi cihān-pehlevān
Yine oldı deryā-yı ‘asker revān
1352. Çü dār-ı Sikenderden aldı ħaber
Zarūrī olur leşker ile neber
1353. Varur şāha ķarşu ki ide ķıtāl
Bu def‘a tamām ola ceng ü cidāl

**HEZĪMET-ŞODEN-İ LEŞKER-İ ĪRĀN U KÜŞTE-ŞODEN-İ DĀRĀ-YI PŪR-I
KEYĀN**

1354. ‘Aceb fitnedür ķarĥ-ı nā-sāz-kār
İder niçe cem‘iyyeti tār-mār
1355. ‘Alem gibi almış iken ser-firāz
İder pest ķadri çü ‘ömr ola az

1356. Giderken kişi s̄inesin çün siper
İrüp tiĝ-ı āfet olur kār-ger
1357. Çü n̄ize irerse yine şunsa el
Žarūrī řalur řoñra avcunda yel
1358. Güher-dār iken çün dıraşsende tiĝ
Çalur erre b̄i-kār idüp iy dirīĝ
1359. Çü t̄ir olsa aĝzından āteř-feřān
Büküp şaddini āħır eyler kemān
1360. Çü şeş-per ne deñlü ki ser-dār ola
Olur zeng-i ħurde çü b̄i-kār ola
1361. Eger küngür-i çarĥa şalsa kemend
Olur ‘āķıbet ol kemend ile bend
1362. Kişiyi idüp kāh fermān-revā
İder külĥanı eyleyüp geh gedā
1363. Çü devlet atı ayaĝı ola süst
Ne tedb̄ir eyleser gelmez dürüst
1364. Çü devlet döne dost olur ‘adū
Çıķar her kem̄inden aña k̄ine-cū
1365. Şamu ‘ayb olur anda olan hüner
Hüner işlese kimse itmez nazār
1366. Güherden hüner yegdür ehl-i hüner
Velī ĥalkı yanında zer-i mu‘teber
1367. Cihān devletinde çü yoķdur řarār
Aña ehl-i ‘aķl ide mi i‘tibār
1368. Eline kiřinüñ şunar cām-ı Cem
Meyine şatar ĥıfyeten l̄ik sem
1369. Mü’ebbed degüldür çü ‘izz ü sürür
Cihān devletine ne lāzım ĝurür

1370. Demür Tağ olursa iricek ecel
Gider ol bülendi olur pest tell
1371. Eger seng ü āhen olursa mizāc
Bozultur çü mevt ire gözüñi aç
- 18^b [124^b]
1372. Ecel eylemez fark-ı pīr ü cuvān
Gerek nā-murād ol gerek kām-rān
1373. Geçer böyle qalmaz muqarrer bu dem
Neden bir nefes ‘ömr için bunca ğam
1374. Olur h̄āb-gāhuñ çü h̄āk-i nejend
Ne fāyide kimüñ harīr ü perend
1375. Gidüp rūh çün kim qalır cism-i dūn
Niçün cīfe için olasın zebūn
1376. Cihānda ne deñlü ki var ehl-i hāl
Bulur dest-res çekmek ile zevāl
1377. Olan ölmeden yār ile āşinā
Virür qabrine nūr-ı Haq rüşenā
1378. Dirīgā ki pervāz idüp rūh-ı pāk
Olur cisme mesken bu h̄āk-ı mağāk
1379. Çü topraqdan itmez ten-i h̄āki ‘ār
İdüp cidd ü cehd olalum rūha yār
1380. Bilinmez n’ola ‘āqıl itmez heves
Gerek ya kılavuz ya bang-ı ceres
1381. Ten-i nākes için bu nefis-i hāsīs
Şağın qabride dīve eyler enīs
1382. Hişār-ı beden çünki vīrān olur
Melāzı gider rūh hayrān olur
1383. Bulamaz zebūn olıcak çün hişār
‘Adūnuñ elinde olur h̄’ör u zār

1384. Gedā nice virürse derd ile cān
Virür cān bi-‘aynihī şāh-ı cihān
1385. Megesden nice kim giderse hayāt
İrür hem-çünān pīle dahı memāt
1386. İder ādemi gerçi tül-i emel
Velī re’ye nāzır degüldür ecel
1387. Beşer gibi olmaya gāfil-nihād
Olur tıfl gibi mevīz ile şād
1388. Kazāya rızā virmez eyler ‘inād
‘Inādı ider ‘ākıbet nā-murād
1389. Dilerseñ kim olmayasın nā-murād
Rızā-yı Haķı iste itme ‘inād
1390. Bir iki gün olmağ için mīhmān
Ne lāzım ziyāde binā vü nişān
1391. BEHİŞTİ şaķın gāfil olma iñen
Ne kimse қalur bu cihānda ne sen
1392. ‘İbādet gibi nesne yoқdur laţif
Aña sa’y қıl kim olasın şerif
1393. İlāhī hidāyet refik it baña
Ki toғru varam yüz süriyü saña
1394. Dimiş bülbül-i gence ol rāst-güy
İki leşker oldı ki çün rū-be-rüy
1395. Biri birine karşı kondı sipāh
Yatur ol gice vehm ile iki şāh
1396. Olup pās-bān u tılāya süvār
Sipeh hıfzı için olurlar hişār
1397. Şehün har-gehini dolaşur sipāh
O har-gāh fānūs idi şem‘ şāh

1398. Sipeh cümle gerdende pervâneler
Dilerler ki hep tâbına yâneler
1399. Kamu ‘âşık-ı şem‘ ü cüyâ-yı şem‘
Olurlar kamu gird-i fânûsa cem‘
1400. Seher çünkü kaldırdı yüzden niķâb
‘Ayân oldu âyîne-i âfitâb
1401. Ol âyineden ‘âleme irdi tâb
Sipihr oldu ol tâbdan âfitâb
1402. İki yañadan bindi çünkü sipâh
Yine tıldı tığ ile âver[d]-gâh
1403. Olup peyrev-i şâh-ı şâhib-ķırân
‘Alem ser-firâz olup oldu revân
1404. Giyer şâh-ı ‘âlem zirih-ber-zirih
İder berg bendin girih-ber-girih
1405. Yidildi niçe esb-i zerrîn-licâm
Kamu bād-reftâr ü gerdün-ķırâm
1406. Dutar ‘âlemi gerd mânend-i miĝ
Kimi nîze aldı ele kimi tığ
1407. Ele şeş-per alup düzer şeh alây
Kılur nâle şeypür u rüyîne- nây
1408. Durup şadrda kendü şâhib-ķırân
İki ķola durdı iki pehlevân
1409. Muhanķâs u Kayķâs iki alây
Olup aldılar deste şemşîr ü nây
1410. Ne ķula ki irişse za‘f ü fütür
Mu‘în ola tâ ol iki pîl-zür
1411. Olur şâh-ı âlem hişârı sipâh
Sipeh süst olıcak ki ola tebâh

1412. Alayın düzer şöyle Sultān-ı Rūm
Felekde düzüldi şanasın nücūm
1413. Açıldı şakāyık gibi şukḳalar
Ki gül-zār-ı bezme vire zīb ü fer
- 19^a [125^a]
1414. Olup nīzeler anda serv-i revān
Olur fetḥ murḡına tūḡ āşiyān
1415. Çü Ṭübā ser-efrāz oldu ‘alem
Degül Sidreden ḳadd ü ḳalup da kem
1416. Ṭırāzı mūnaḳḳaş çü Sīmurḡ-ı Ḳāf
Şehūñ sāyesini iderdi ṭavāf
1417. Öñinde çeker tīḡ-ı āhen ḥiṣār
Bulamaz şabā nīzeden reh-güzār
1418. Durur cā-be-cā şeş-per-i ser-şiken
Gül-i zanbaḳ idi o meydān çemen
1419. Kılıc berg-i sūsen idi gül siper
Gülistān şanurdı kim itse nazār
1420. Aḳup ḳan dutar her yañadan çü cū
Revān oldu ol bāḡda sū-be-sū
1421. Hemīn ser-i meşḳ idi pīçān kemend
Olurdı anuñla niçe ser-bend
1422. Nişāl oldu gonça ele berg-i bīd
Ḥadengūñ sūfārı gül-i şenbelīd
1423. O cānibde sultān-ı Īrān-zemīn
Süvār oldu pūr sīnesi ḥiṣm u kīn
1424. Çü ḳandīl-i rūze düzüp leşkeri
Cenāḥeyne ḳodı iki serveri

1425. Durur albde řāh mānend-i cān
Zemīn oldu ādem ılıc āsumān
1426. Dutar ‘ālemi leşker-i řehriyār
şehe nīzelerden ekerler hīřār
1427. ū seylāb-ı tīg oldu nāgeh bedīd
eker cevşen öñine sedd-i sedīd
1428. Aar üstine bāl-i murğ-ı ‘alem
Güneş tābı virmiye tā kim elem
1429. Siper perde dutdı ki irmeye tīr
Ola tīr zařmından āsūde mīr
1430. Sikender görür řāh-ı Īrān-penāh
Yine eylemiş cem‘ hayli sipāh
1431. şanasın ki şınmadı hī ol sipāh
amu ceng-cūy u amu kīne h‘āh
1432. Didi leşkere iy ser-efrāzlar
Her işde baña yār ü enbāzlar
1433. Bugün de belāyı idūñ iřtiyār
ılalum yine bir eyü kār-zār
1434. Ayırd olalum bunlaruñla bugün
Ya ye’s idevüz ya ılavuz düğün
1435. Didiler ki iy řāh-ı řāhib-ırān
Yoluña fidā idelüm baş u cān
1436. Başa geldigümüz erid-i řehā
Başaruz yine virür ise Ĥudā
1437. ‘Adūyı göricek olur mı firār
Alur nīzesini ele řehriyār
1438. eriyi yürütdi urup şabl-bāz
‘Adū kebg idi řaldı řan kebg bāz

1439. Sipāh içre Sultān-ı Yezdān-perest
Gezer gürg arasında şan şīr-i mest
1440. Görür Şāh Dārā ki Sultān-ı Rūm
İder kendüye leşker ile hücūm
1441. Bir elinde gürz ü birinde siper
İder haşmı kâfiyse zīr ü zeber
1442. Geyer bir münakkaş zirih çün bahār
Biner eblağ-ı çüst çün rūzigār
1443. Çü ra‘d eyler altında eblağ hurūş
Temeyyüz virüp ol hümāyūn nişān
1444. Başında şehūñ şeh-per-i Cebreīl
Dilīr olduğına olur [kim]delīl
1445. Şanasın ki tāvūs-ı meydān idi
İşi rezmūñ içinde cevlan idi
1446. Dağınmış iki tīg-ı āhen-güzār
İki cānibine hamāyil-vār
1447. Eyer kaşına bağlamış bir kemend
Ki pīle atarsa ider pīli bend
1448. Elinde sinān [ol] şeh-i pūr-hüner
Nihāl idi virtür idi ser-şemer
1449. ‘Ukāb üzre gördi çü bāz-ı sepīd
Ruḥı oldı vehm eyleyüp şenbelīd
1450. Müzeyyen silāḥ ile Sultān-ı Rūm
Gümüşden ya serv idi ya naḥl-i mūm
1451. Mu‘allim tekāver iderdi şitāb
Kılurđı ne ḳalbe irişse ḥarāb
1452. Elinde dıraḥşende çün berḳ-i tīg
Ola āb görse o ḥūn-rīzi miğ

1453. Ne bīm-i ḥadeng ü ne vehm-i sinān
Gezer āhenīn-dil cihān-pehlevān
1454. Elinde hem ol künbed-i ser-nigūn
Gehī Bīsütūn idi şan ber-sütūn
1455. Gezer ceng içinde çü tünd ejdehā
İder Qāfa gürz ursa darbı hebā
- 19^b [125^b]
1456. Anı gördi Dārā dahı çekdi tīg
Havāda yine oldı ‘uqāb-ı mīg
1457. Yürütdi şeh-i Rūm üzre sipāh
Gubār itdi ‘ālem yüzini siyāh
1458. İkisü olup cenge beste-miyān
Kılıc çekdi kan oldı seylī revān
1459. Şanasın yirinden kopup iki kūh
Dağındı biri birine bā-şukūh
1460. Süleymān idi şāh yil-i bād-pā
Varur qanda ‘azm itse fermān-revā
1461. Nigīn idi tīg u serīr idi zeyn
Süleymān ide görse şad-āferīn
1462. Dutup yir yüzün tīr hem-çü nebāt
Pür oldı silāhıyla pes kāyināt
1463. Yire şuqqalardan doqınmazdı tāb
Görinmez idi nīzeden āfitāb
1464. Dökildi yire cengde şöyle tīr
Döşendi yire şanki oğdan haşīr
1465. Açar fitneler qapusın rüsteḥīz
Ne me’men bulıvuz ne cāy-ı gürīz
1466. ‘Av-i kūs ile nālehā-yı nefīr
Ziyāde ider āteş-i dār ü gīr

1467. Dühül ol tehî-mağz u bîhüde-gû
Dögüp sîne efkâr ider süñe rû
1468. Yağar halkuñ üstine bārān-ı tîr
Hadenge yir olmuşdı bālā-vezîr
1469. Olup tîr-bārān u seylāb-ı tîğ
İder rañne ten-i hāsın iy dirîğ
1470. Kimüñ sînesine doқınsa sinān
İki revzen açardı def'i hemān
1471. Gire çünki bir revzeneden sinān
Çıkardı birinden idüp havf-ı cān
1472. Müşebbek olup sîneler tîrden
Cigerler olur çāk şemşîrden
1473. Neler itdügin tîğ-ı âteş-feşān
Müşebbekden eylerdi seyrān cān
1474. Kanāre-yi esnān olup cūy-ı ceng
Zemîn küştelerden olur halka teng
1475. Nazar қanda kim şalsañ aḡşā idi
Güzer қanda kim kılsañ em'ā idi
1476. Yıgılmışdı eṡrāf-ı meydānda baş
Konulmuş hudūdına gūyā ki taş
1477. Dönüp başcı dükkānına ol [zemîn]
Seri eylemiş idi ser-çîn-i çîn
1478. El ayağ ile doldı āverd-gāh
Bulur meskene mūr loқm ile rāh
1479. O meydān-ı қānūn-ı kirdār idi
Uzanmışdı em'ā şan evtār idi
1480. Zemîn büstān idi itsen nazar
Yatur ḡarbuze gibi her yirde ser

1481. Şanasın şararmış kedū idi ser
Badıncān idi cā-be-cā gurdeler
1482. Aşābi'ler olmuş idi çün kaşā
İder anı sīr-āb seyl-i każā
1483. Eker fitne toħmını anda zamān
Ki bu resme ber virür ol būstān
1484. İdüp hinduvāneyi çāk āfitāb
Nice üsse çākine mūr u zübāb
1485. Bi-‘aynihi ol rezmde bī-ħisāb
Üşer yaralu başa mūr u zübāb
1486. Ĥazān oldu esdi çü bād-ı ecel
Niçe şāhı şimsāda irdi ĥalel
1487. İder tīr-i peykānını jeng k̄ān
Dü-rengi hemānā ki berg-i ĥazān
1488. Tolar mürde peykeri ile zemīn
Zemīne döşenmişdi şan naṭ‘-ı Çīn
1489. Çü kebk-i derī esb olur revān
Ayağını ĥınnalamış tāze k̄ān
1490. Neberd eyler idi havāda t̄uyūr
Ne yirde vü ne gökde k̄aldı ĥuzūr
1491. Ĥun-ālūde idüp biri bāl ü per
O rezmüñ içinden ki k̄apsa ciger
1492. Açar şol k̄adar murğ ardınca bāl
Ki uçmağa bālinde k̄almaz mecāl
1493. Biri daħı anı elinden alur
Velī kaçmadan ol da_bī-tāb olur
1494. Kimi evce şā'id kimisi iner
Havādan yire yağdururlar ciger

1495. Megesle müşebbek beden oldı pür
Şan ol rañneler cāy-ı zenbürdur
1496. Megesden görünmez oluban beden
Dilāverlere bāli oldı kefen
1497. Toyup laħm-ı insāna mār ile mūr
Pür itdi ħavāşıllarını tıuyūr
- 20^a [126^a]
1498. Üşürse niçe ‘ulķ-i bīmār-zār
Üşer yimege küşteyi şöyle mār
1499. İdüp küşte üstinde kerkes mekān
Yapar küşte-yi küstede āşiyān
1500. Şu deñlü ‘uķāb anda dil-ħ̄ār olur
Ki minķārı vü çengi bīkār olur
1501. Getürüp ten-i küşteyi cīfe-ħ̄ār
Çıkarırdı eflāke Kāvūs-vār
1502. Olup cā-be-cā küşteden püşteler
Demed gibi yatur idi küşteler
1503. Kılıc-dās idi tīg-ı zen dās-dār
İderlerdi mezra‘ları tār-mār
1504. Toyup ādeme kūhda bebr ü peleng
Alur ħişşesin şu içinde neheng
1505. Zemīn sīnelerden olup taħte-püş
Pür olmuşdı meydān bīnī vü güş
1506. Çeker mürdeler çeşmine zāğ mīl
Vuħūşa ni‘am olmuş idi sebīl
1507. O meydānda []⁸² dām u ded
Ĥavāşılları olmuş idi [çü] laħd

⁸² Yazı zarar gördüğünden okunamamıştır.

1508. Şu deñlü degüldi silāh-ı sipāh
Demür ma‘deni oldu āverd-gāh
1509. İder cengde hamle Dārāya şāh
Bozar qalbin olur perişān sipāh
1510. ‘Alemdāra bir tīg urur şehriyār
Muḥarrif kesüp rāyeti ḥāme-vār
1511. ‘Alemdār olup iki şaḡ ḥāme-vār
Olur ser-nigün yire düşer ‘alem
1512. ‘Alem düşdügini göricek sipāh
Dönüp kaçdı kaldı tehī rezm-gāh
1513. Egerçi ki çok cidd ü cehd itdi şāh
Ne aşşı mu‘in olmadı çün İlāh
1514. Egerçi ki kaçmaḡdan eylerdi ‘ār
Zarūrī olur līk ol şehriyār
1515. Qoyup düşmene taht u tāk [u] külāh
Kaçup ‘azm-i rāh itdi ol kīne-ḥāh
1516. Dağılur kamu ḥayli şāh-ı cihān
Yanında qalur ol iki bed-gümān
- 1517.. Qoyup bir yaña şerm ü āzerm ü dīn
İder şāha ol iki bī-dīn kīn
- 1518.. Birisi çeküp ḥançer-i tāb-nāk
Şehüñ urdı pehlūsını itdi çāk
1519. Birisi daḡı urdı bir zaḡm-ı tīg
Yıkıldı yire pūr-ı Behmen dirīg
1520. Qara topraḡa düşdi serv-i revān
Şeb-i tīre oldu gözine cihān
1521. Yıkıldı çü şeh zaḡmdan ser-nigün
Revān oldu her yāreden rūd-ı ḥūn

1522. Çü fânûsı şem'üñ ola rahne-ver
Havâ-yı havâdişden irer zarar
1523. Meşeldür şikeste olicak zücâc
Aña hikmet ile bulunmaz 'ilâc
1524. Havâdiş taşından uşanan sebû
İçinde kıala mı anuñ hiç şu
1525. Aķup kıanı bî-[cân] olur pîl-i zûr
Yatur hâk u hûn içre efkâr-ı h'ür
1526. Dönüp ol iki kâfir-i bed-nijâd
Gelürler şeh-i Rûma handân u şâd
1527. Yüz urup didiler ki iy pâdişâh
Hemîşe 'adûñı Hâķ itsün tebâh
1528. Mu'înüñ hemîşe Hudâvend-i pâk
Saña kim yavuz şanur olsun helâk
1529. Şehüñ eyledük düşmenini helâk
Ne pehlü ne dil kıaldı hep oldu hâk
1530. Tamâm oldu düşmen işi yime ğam
Şeh-i Rûmuñ oldu diyâr-ı 'Acem
1531. Nihâyet bulup ceng ü âşûb u kîn
Olur Rûma mülhâķ bu İrân-zemîn
1532. Kıoyup sen şehe taķt u raķt u külâh
'Adem milketine kıadem başdı şâh
1533. 'Adûsını şâhuñ biz itdük helâk
Yatur hasta âlûde-i hûn u hâk
1534. Düşüp zâr ü mecrûh bî-cân olup
Yatur [hem de] hâk içre ğalķân olup
1535. Gelüñ gösterelüm ölüsin size
Ki tâ i'tikâd idesüz bu söze

1536. Sikender olup bunlaruñla revān
Varur düşdüği yire řāh-ı cihān
1537. Görür řāh kim Hıusrev-i bahır ü ber
Yatur hāk u hūn içre zīr ü zeber
1538. Serīr olmuş ol servere hışt u hāk
Yatur bařı bařlu vü pehlūsı hāk
1539. Göricek şehi řāh-ı řāhib-kırān
Olur çeřmünüñ çeřmesi hūn-feřān

20^b [126^b] Ordusu hezimete uğramış olan Dârâ'nın başını İskender'in dizine koymasını ve Dârâ'nın askerlerinin asılmasını konu alan bir minyatür.

21^a [127^a]

1540. İnüp atdan aldı başın dizine
Bulaşmış görür hāk u hūn yüzine
1541. Silüp yüzini didi iy tāk-ver
Gözünü aç eyle cihāna nazar
1542. Hāmiyyet kıl iy zīver-i taht u tāk
Bize söyle hālünü gözünü ac
1543. Olursa ‘ilāca eger ihtiyāc
Eṭibbā gelüp eylesünler ‘ilāc
1544. Saña zaḥm uranları iy şehriyār
Hudā hakkı için idem zeyn-i dār
1545. Yaraşmaz ki sulṭān-ı rüy-i zemīn
Bata hāk-i hūn içre zār ü ḥazīn
1546. Cihānda geze kātili şād-kām
Hemīn anlara şıḥat oldu ḥarām
1547. Sikender benem iy ser-efrāz-ı şāh
Murādum degül taht u mülk [ü] külāh
1548. Murādum bu kim nesl-i İsfendiyār
Kesilmeye ‘ālemde iy şehriyār
1549. ‘Adū şanma kim nīk-hāhem saña
Murāduñı neyse di şāhā baña
1550. Saña iy ser-efrāz-ı taht u külāh
Yaraşmaz ki cāy ola hāk-i siyāh
1551. Eger kādır iseñ eyā şehriyār
Kılalum seni devlet ile süvār
1552. Eger bī-mecāl ise şāh-ı cihān
İdelüm şehin-şāha taht-ı revān

1553. İledüp seni tahta iy t̄ac-d̄ar
Kılayum yine ‘āleme ŧehriyār
1554. Eger bir kuluña dilersem ziyān
Benüm başuma itme benden gümān
1555. Dirīgā eger nesl-i İsfendiyār
Kesilürse ‘ālemde iy ŧehriyār
1556. Niçe nā-mübārek dem itdüm sefer
Sebeb oldum irmege ŧāha zarar
1557. Bilür ŧübhesüz līk ŧāh-ı cihān
Ki benden iriŧmedi ŧāha ziyān
1558. Seni kāŧki görmeseyidüm ŧehā
Bu miḡnet degül ide saña sezā
1559. Ne çāre velī çarḡ mekkārdur
İder ḡile her ŧaḡŧa mekkārdur
1560. Enin itdügünce delinür ciger
Ḥudā ḡaḡkı iy Ḥusrev-i baḡr ü ber
1561. Baña di murādātuñı hep ŧehā
Ne emr itseñ olur yanumda revā
1562. Gözini açup didi iy pādīŧāh
Mezīd eylesün devletüñi İlāh
1563. Tamām oldı iŧüm benüm yime ġam
Zamāne benüm cāmuma katdı sem
1564. Bana fāyide eylemez süz u āh
Du‘ādan unutma hemīn gāh gāh
1565. Bizüm neslimüze duraldan cihān
Bu bendi ide geldi devr-i zamān
1566. Cihān-gīr-i gerden-keŧ İsfendiyār
Cuvān iken olmadı ḡōr u zār

1567. Cihān ŧāhı Behmen o fermān-revā
Olur ŧāb iken tu‘me-i ejdehā
1568. Dirīgā baña da iki Ehrimen
Ŧazup kabr degdi tenüme kefen
1569. Dağı doymadan ‘āleme iy dirīg
Ciger-gāhumı eyledi çāk tīg
1570. Senüñ olsun iy ŧāh tād ile taht
Götürdüm bu yirden göçüp ben de raht
1571. Benüm dağı kanımı içdi zamān
Cihānda ne müšküldür ölmek cuvān
1572. Murādātuma yoğ idi intihā
Kesildi dirīgāyla cümle recā
1573. Bu zībā gülistānı terk itdüm āh
Olısar mekān tīre vü teng-çāh
1574. Kanı mülk ü māl ü kanı ‘izz ü cāh
Kanı akrabā vü sipāh ü külāh
1575. Bu hāletde hayfā baña hiç-kes
İdüp mihr olmadı feryād-res
1576. Şeh oldu yine raḥm idüp dest-gīr
Vücūduñsız olmaya tād [u] serīr
1577. Sikender didi kim eyā şehriyār
Gerek zıkr ü fikrūñ ola Kird-gār
1578. Hudāyı Hudā bil Halīli rasūl
Gerekmez ki ola kul olan fużül
1579. Şu kim Hazret-i Haḡ ile yār ola
Yiri iki ‘ālemde gül-zār ola
1580. Şu kim itmeye dīn-i Haḡ ihtiyār
Olur meskeni iki ‘ālemde nār

1581. Begenüp sözün didi Dārā şehā
Ne dīnde iseñ eyledüm iktidā
- 21^b [127^b]
1582. Şehādet idüp aña telķīn-i şāh
Olup reh-nümā gösterür şāh rāh
1583. Göñülden müselmān olup şehriyār
İder dīn-i İskenderi ihtiyār
1584. Hidāyet ider aña çünkim İlāh
İder zūlm ile şirkden pāk şāh
1585. Görür neng oldı be-ġāyet zamān
İdindi vaşī şāhı pūr-ı mihān
1586. Vaşiyet idüp didi iy tād-dār
Kerem eyle kıl duġterüm ihtiyār
1587. Cemāl ü kemāl ü şalāh ü edeb
Şifāt-ı hüsün müctemi‘ anda heb
1588. Ĥudā haķķı iy şāh-ı şāhib-serīr
Cihānda aña şimdi yoķdur nażīr
1589. Gele andan ola ki bir şehriyār
Unudulmaya nām-ı İsfendiyār
1590. Daġı bir murādum bu iy pādişāh
Baña zaġm uranı idesin tebāh
1591. Daġı ġalkuma itmeyüp intikām
Ėamusını kıl luţfuñıla ġulām
1592. Sikender didi kim eyā şehriyār
Dutam olduġınca sözüñ iktidār
1593. Buyuruġlaruñ hep ideyüm şehā
Bu ‘ahdümüze şāhid olsun Ĥudā
1594. Buyurdı hemīn dikdiler iki dār
Didi ġanı māhār ile cān-sipār

1595. Getürdüp iki s̄in daḥı ḥ'ör u zār
Resenler daḥup eyledi zeyn-dār
1596. Aşup şol kadar urdular seng ü t̄ir
Ki ğalb̄ir idüp eylediler ḥam̄ir
1597. Görüp anı şād oldu fermān-revā
Dil ü cān ile itdi şāha du'ā
1598. Du'āyı tamām eyleyüp itdi āh
Gözün yumdı teslīm-i rūḥ itdi şāh
1599. Hemīşe bu ḥāl-i sarāy-ı sipenc
Geh̄i genc kısmet ider ğāh renc
1600. Olur 'āḳıbet cism-i ḥākī çü ḥāk
Neyise felek ṭāḳı oldur mağāk
1601. Görüp anı ğam-ġin olur şehriyār
Bilür yoḳ cihān işine i'tibār
1602. Ḥal̄il āyınince anı pāk ider
Yapup türbe defn eyleyüben gider
1603. Getür sāk̄iyā bāde-i ḥōş-ġüvār
Ki yir lāle-zār oldu göğ müşġ-bār
1604. Nesīm-i şabā virdi b̄üy-i cinān
Ṭamarlar da germ oldu cūş itdi ḳan
1605. Gel iy muṭrib ur s̄üz ile çenge çeng
Dili devr-i nā-sāz-kār itdi teng
1606. Ola kim vire s̄āz ü sözüñ feraḥ
Helāk itmeye ben ğamını teraḥ

MEDḤ-İ ḤALĪFE-İ CĪHĀN U VAŞF-I SERĀY U BÖSTĀN

1607. Kime kim ola luṭfi Ḥaḳḳuñ mu'īn
Olur 'aḳl ile devlet aña ḳarīn

1608. Kime kim ola devlet ü ‘aql yār
‘Aceb mi cihāna olsa tāk-dār
1609. Olan kimsene nīk-ḥū nīk-baḥt
Olur lā-būd ārāyişi tāk ü taḥt
1610. Çü devlet gele çok bilinür sebeb
Ḥuşul-i merām için olmaz ta‘ab
1611. Ne şāḥa ki destini ide dırāz
Şunar el nedeñlü ki olsa firāz
1612. Eger baḥr-i şūrāba itse nazār
Olur telḥ ta‘mı yanında şeker
1613. İde çeşme-i ḥuşka çün iltifāt
Akıdur şu yirine Āb-ı Ḥayāt
1614. Neyi māl-i ḥulyā ki itse olur
İder cüst ü cū kāmı anı bulur
1615. Eger şīşeye taşa itse nazār
Olup şīşe dūr seng olur güher
1616. Virür tevsen-i çarḥ eline zimām
Her emrinde eyler ḳader ihtimām
1617. Ne ḳal‘a güşādına itse sefer
Olur aña mecmu‘ dīvārı der
1618. Cihān şehliḡi olmadur bī-niyāz
Ḳalanına devlet dimekdür mecāz
1619. Selāḥin çokdur velī şāḥ-ı Rūm
Ara yirde şehbāz bākisi büm
- 22^a [128^a]
1620. Ḥaḳuñ nuşreti aña oldu mu‘īn
Muzaffer osa n’ola ol pāk-i dīn
1621. Şehin-şāḥ Ebu’l-Feth-i Ḥān Bāyezīd
Sa‘adet aña bende devlet mürīd

1622. Odur sedd-i dīn-i Rasūl-i Ḥudā
Mu‘īni ola Ḥazret-i Muṣṭafā
1623. Cihānuñ selāḫīni nezdīk u dūr
Bulurlar anuñ devletinde ḥuzūr
1624. Ne deñlü ki var ise a‘dā-yı dīn
İder ḥavf andan o şeh gāh-ı kīn
1625. Ḳomaz kim ala kimse mülkinde bāc
E‘ādī-yi dīnden alur ol ḥarāc
1626. Sipāhı anuñ her gün eyler ğazā
Mu‘īn olsun ol leşkere enbiyā
1627. Ğazālar idüp eyler icrā‘-ı şer‘
Biçem diyü anda ider bunda zer⁸³
1628. Firiştedür ārāste peykeri
Ferah-baḥşdur sözleri gevheri
1629. Kelāmı mülūkuñ mülūk-ı kelām
Olur bu meşeldür ki dir ḥāş u ‘ām
1630. Aña pādişehler kemer-bestedür
Olan bendesi tīğdan restedür
1631. Adın sikkede yazdı her şehriyār
Añar ḥuṭbede nāmını her diyār
1632. Şeh-i heft-iḳlīmdür şehriyār
‘Aceb mi du‘ā eylese her diyār
1633. Ḥudāvend-i nām [u] Ḥudāvend-i hūş
Beşer şüreti sīreti çün sürüş
1634. Sikender gibi oldu āfāk-gīr
Ne tedbīr iderse olur dil-pezīr

⁸³ Bu beyitte Şūrâ 42/20. âyetten manen iktibas yapılmıştır. Âyetin orijinal metni ve meali şöyledir:

مَنْ كَانَ يُرِيدُ حَرْثَ الْآخِرَةِ نَرَدْ لَهُ فِي حَرْثِهِ وَمَنْ كَانَ يُرِيدُ حَرْثَ الدُّنْيَا نُؤْتِهِ مِنْهَا وَمَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ نَصِيبٍ

“Kim ahiret kazancını istiyorsa, onun kazancını arttırırız. Kim de dünya kârını istiyorsa ona da dünyadan bir şeyler veririz. Fakat onun ahirette bir nasibi olmaz.” Bu âyetten hareketle İslâm kültüründe dünya, ahiretin tarlası olarak görülmektedir.

1635. Murādında çün Hızrdur reh-nümā
Kamu halka olsa n'ola reh-nümā
1636. Çü rezm ola şîr-i hurûşândur ol
Çü bezm ola ebr-i dür-efşândır ol
1637. Kemānı kaçan nāvek-efşān olur
‘Uķāb[ı anuñ] bāl-rîzān olur
1638. Ğazāda hazāyîn idicek nişār
Pür olur zer ü sîm ile her diyār
1639. Kaçan rezmde süst itse ‘inān
Düşer düşmeninüñ elinden sinān
1640. Sitiz eyle çünkim çeke tîĝ-ı tîz
Bulamaz felek şîri rāh-ı gürîz
1641. Mübārek eline ala çün kalem
Çeker şafha-i māha müşĝîn raķam
1642. Turalı bu ‘ālem cemāl ü celāl
Selāñinde şehde bulupdur kemāl
1643. Tolu mülkinüñ içi māl ü ni‘am
Kamu halk ‘işretde yok cevır ü ĝam
1644. Bulınur ise bir hazîni eger
Ben olam bu haylüñ içinde meger
1645. Nuĝust evvelā tālî‘a çün qarîn
Olur dāyimā zār ü [giryān] hazîn
1646. Velî çünki var hıdmetinde şeref
Ümîdüm bu olmaya sa‘yüm telef
1647. Kebüter sarāyına kōnsa eger
Olur def‘i şehbāz-ı evc-i zafer
1648. Bu bāl ü [bu] hāl ile ben çün meĝes
Sarāyında buldum şehüñ dest-res

1649. Tavāf eyledüm niçe yıl Kâbe-vār
Şabā gibi cārüb idüben ‘izār
1650. Sarāyı felek gibi ma‘mūr ola
Özi çarḥ döndükce manşūr ola
1651. Sipeh bī-‘aded mülk ma‘mūrdur
Şehin-şāhı her laḥza manşūrdur
1652. Cihān devr-i ğonca olup müstedām
Cihān şehleri olsun aña ğulām
1653. Olup devlet-i şıḥat aña qarīn
Ḥudā her murādına olsun mu‘īn
1654. Eyā Rūm-ı ferḥunde ferruḥ-diyār
Ser-ā-ser zemīnūñ ğül ü lāle-zār
1655. Eger şeh eger dih eger deşt ü ṭāğ
Ḳamu ḥurrem ü tāze mānendi bāğ
1656. Eḳālime Ḥaḳ ğālib itmiş seni
Cihān ḥalkınuñ cümlesi me’meni
1657. Nereye naẓar itseñ eşcārdur
Tehī-pāy eşcārdur ezhārdur
1658. Olup minber-i şāḥ üzre ḥaṭīb
Oḳur ḥuṭbe ḥōş-ḥān olup ‘andelīb
1659. Ṭolu ḳumrı ile ğülistān u bāğ
Pür olmuş-durur fāḥte bāğ u rāğ
1660. Çekāvek şadāsı çün ola bahār
Behāmīde daḥı ḳomaz iḥtiyār
1661. Ḥuşūşā Sitānbül-ı ‘Adn-i zemin
Ki Firdevs ider aña şad-āferīn
- 22^b [128^b]
1662. Ḥaşāsı cevāhir nebātı nebāt
Havāsı ğüzel ābı Āb-ı Ḥayāt

1663. Kamu berre baħre olupdur kilid
İçinde niçe mişr olur nā-pedid
1664. Felek hışnı mānendi kat kat hişār
Hemīn yir gibi vāsi‘ ü üstüvār
1665. Veyāħud sarāy-ı şeh-i muħterem
Ki kūçe degüldür yanında İrem
1666. Şehüñ pāy-i taħtını tezyin ider
Ki her kim anı görse taħsin ider
1667. Çekilmiş sarāyına sūr-ı bülend
Ki sa‘y ile vehm irgürümez kemend
1668. Serer kungurı dāmeni ‘arşa bārū
Melāyiklere kullesi oldu kū
1669. Ki her kungurın bir melek-āşiyān
İdinmişdür anuñ çü heft āsumān
1670. O kungurlaruñ ara yiri ki var
Hemīn ferceler [hem] sa‘adet-güzār
1671. ‘Aşāfir idi kungurında melek
Kıbābından ednā ħabāb-ı felek
1672. Hümāyün deri āsumān u zemīn
Sürer şāhlar aña rüy u cebīn
1673. Güneş aña bir şemsedür zer-nigār
Hilāl-i felek sīm ü zer ħalka-vār
1674. İki kıt‘ası iki bāb-ı cinān
Yücelikte hem-çün der-i āsumān
1675. Sa‘adet nigārınuñ iki gözi
Melek tütüyāsı işigi tozi
1676. İşigi anuñ merkez-i ‘izz ü nāz
Biri pest dildür biri ser-firāz

1677. Selâṭīn-i devr aña der-bān olur
Ki der-bān olan aña sultān olur
1678. Elindeki der-bānlaruñ her ‘aşā
Görinür ‘adū çeşmine ejdehā
1679. Fezāsı hemānā fezā-yı cinān
Zemīni velīkin bunuñ āsumān
1680. Zemīni ider geşt gerçi ki yel
Anuñ devrine bağlamaz līk bel
1681. Berāber sarāy içi mīnū ile
İder hūriler pāk gīsū ile
1682. Müzeyyen-durur gülşen-i ‘Adn-vār
Sarāy içre her şuffe-i zer-nigār
1683. Kāmu derleri ābnūsīyle ‘āc
Zemīni müzeyyen müzehheb zücāc
1684. Şafā-baḥşdur şuffası çün behişt
Ser-ā-ser bināsı zer ü sīm hışt
1685. Hemīn hāne-i çīndür bir tarāf
Haşāsı münevver çü dürr-i Necef
1686. Kuşūrı gibi ‘Adnde yok kuşūr
İçi pür çü Firdevs-i ğilmān u hūr
1687. Perī gibi her biri gözden nihān
Nazīrini görmez birinüñ cihān
1688. Hıuşūşā ol içindeki büstān
Ki her kūşe[si] oldu bāğ-ı cinān
1689. Hıyāzı firākıyla havz-ı cinān
Akıdurdı çeşminde eşk-i revān
1690. Riyāzı anuñ Ravza gibi şerīf
Havāsı vü ābı lezīz ü laṭīf

1691. Tolu serv ü şimşād ile ser-be-ser
Olur vālih eylerse Rıẓvān nazar
1692. Tururlar dutuban çü hūbān şaf
Kimi raqş urur çalar kimi def
1693. Fevākihler envā'ına yoq hisāb
Kimi kehribā vü kimi la'l-i nāb
1694. Olup sāye-bān zıll-i eṣmārdan
Zemīni görünmezdi ezhārdan
1695. Aqar her yaña çeşme-i Selsebīl
Riyāzında ol 'Adnüñ olup sebīl
1696. Hıyāzı anuñ havz-ı Kevşer-mişāl
Tolu idi şirīn ü şāfī zülāl
1697. Çekilmiş idi naḥl çün qadd-i yār
Çü pistān-ı dilber müdevver enār
1698. Mülevven iki reng ile anda sīb
Çü ruḥsār-ı 'āşık çü rüy-i ḥabīb
1699. Eger yir yüzinde olaydı cinān
Odur diyü ḥükm eyleridüm hemān
1700. Du'ālar idüben aña ḥāş u 'ām
Disün *ḥarresallāh 'ani'l-inhidām*
1701. Ya gül-zār içinde o serçe-sarāy
Perīler idinmişdürür anı cāy
1702. Olupdur o cennet perīler yiri
Olur şışeye cem' elbet perī
1703. Ayāşūfiye cāmi'-i mu'teber
Naẓirini görmez gezen baḥr ü ber

1704. Biri yüze yazılır anda namāz
Olur müstecāb itse her kim niyāz
1705. Muḳaddes müşerref müzeyyen mekān
Mu‘allā muṭabbaḳ çü heft āsumān
1706. Girürse içine bu ḫalk-ı cihān
Olur kemterin küşesinde nihān
1707. Yeñi Cāmi‘i medḫe yoḳ ihtiyāc
Virür pāy-i taḫt-ı şehe ol revāc
1708. Sekiz cennetün ortasında mekin
Maḳām-ı Sirāfīl ü Rūḫü‘l-emīn
1709. Anuñ her menārı sūtün-ı felek
Ḳonar üstine murḡ gibi melek
1710. Tolu muşḫaf ile içi Kābe-vār
Pür eṫrāfı seccāde-i zer-nigār
1711. Refī‘ ḳubbesi çarḫ-ı mīnā gibi
Aşılmışdı subḫa Şüreyyā gibi
1712. Ya Eyyüb-ı Enşārī gibi maḳām
Ola mı meger ola dārü‘s-selām
1713. Gelüp anda aşḫāb olmuş şehīd
Kimi zāhir olmuş kimi nā-pedīd
1714. Yaḫud maḫzen-i şāh-ı ‘ālī-nijād
Ki yapmadı mişlini Şeddād-ı ‘Ād
1715. Ḳala taña yegdür Buḫārādan ol
İçinde ni‘am çok meḫābīb bol
1716. Firengi perī Rūmı ḫavrāsı çok
Girān-māye kālāsınuñ ḫaddi yoḳ

1717. Şeker işi çok mīve lahm-ı tarı
Cevārişleri ‘anberi cevheri
1718. Tolu her dükān içi hep rāygān
Yanında degül kūçece İşfahān
1719. Egerçi ki Şīrāzı Sa‘dī öger
Bunu görse itmezdi aña nazar
1720. İdüp zeyn eṭrāfını gül-sitān
Şerīf eylemiş bahri ‘Ummān-nişān
1721. Müşerref-durur içi erkānla
Müzeyyendür eṭrāfı a‘yānla
1722. Felek gibi sūrī çe ger üstüvār
Bu şābit velī anda yoқdur қarār
1723. Şerefligine biñ var ola cihāt
Bu yitmez mi kim oldu dārü’l-guzāt
1724. Zihī ser-firāz u zihī tāc-dār
Ki fetḥ eyleye buncılayın ḥişār
1725. O ğāziye sen raḥmet it yā Raḥīm
Ki luṭfuña muḥtācdur sen kerīm
1726. Degül pādişeh bir қuluñdur faқīr
Anı rüz-ı maḥşerde itme ḥaқīr
1727. O yatduқça yirde İlāhī İlāh
Saña ‘ömr virsün eyā pādişāh
1728. ‘Azīz olasın durduğınca cihān
Naşīb ola ‘uқbāda āḥır cinān
1729. Çü İslām seddidür ol ser-firāz
İlāhī anuñ eyle ‘ömrin dirāz
1730. Cihāna viren oldur emn ü emān
İlāhī dura durduğınca cihān

1731. Olup cünd-i İslāma ol muḳtedā
Selāmetle tā Ḥaşre dek şāh ola
1732. Ḳapup şavlecān-ı feşāhetle gūy
Dimiş ol füsūn-sāz-ı efsāne-gūy
1733. Ki çün şehir-i İştāhra şeh vardı şād
Şeref buldı şāh ile taht-ı Ḳubād
1734. Geyer başına tāk-ı Key-ḥusrevi
Bulur mülk-i Kāvūs şāh-ı nevi
1735. Olup zīr-i desti diyār-ı ‘Acem
Ele aldı şāhib-ḳırān cām-ı Cem
1736. Yine zeyn olur mülk-i Īrān-zemīn
Cihāndan gider ceng ü āşūb u kīn
1737. Didi āferīnendeye şad sipās
Ki ben bendesin eyledi Ḥaḳ-şinās
1738. Ne miḳdārum ola bir avuc türāb
İnen virdi baña zer-i bī-ḥisāb
1739. Beni Rūmdan bunda itdi revān
Ki olam bu yir ḥalḳına pās-bān
1740. Virür ise şehlükde devrān zamān
Sitemkāre virmeyem ašlā emān
1741. Ne maḳşūdum idi cihānuñ ğamı
Murādum bu ıslāḥ idem ‘ālemi
1742. Yanumda berāber-durur pīl ü mūr
Gerekmez ki pīl eyleye mūra zūr
1743. Ṭama‘ virmedi baña Yezdān-ı pāk
Baña bir zer ü sīm ile tīre-ḥāk
1744. Ne deñlü ki bendem iderse günāh
Helāk itmezem çün ola ‘özl-ḥāh

1745. Şu deñlü nişâr eyleyem halka genc
Ki dünyâ için çekmeye kimse renc

23^b [129^b]

1746. Virürem hüner-mende māl-i cihān
İdüp pā yañasın bülend-āsumān

1747. Anuñ kim ola harcı çok dahli az
İdem anı ihsān ile bī-niyāz

1748. Hudā virdi baña çü ferhunde huş
Sitem-keş-nüvāzem sitem-kāre kuş

1749. İvaż bir bede eyleyem yine bed
İdem līk bir nīke pādāş-ı şad

1750. Başın kaldıranuñ kesem başını
Silem zulmden ağlayan yaşını

1751. Ben ol hāk-bīzem ki ğalbīr-vār
Alursam dahı eylerem deh nişār

1752. Şudan aluram gerçi dōlāb-vār
Yine eylerem şuya ammā nişār

1753. Tabıl-bāz üniyle idüp cem‘ genc
Virürem bu halka ki çekmeye renc

1754. Baña anıñ için virildi serīr
Ki üftādelere olam dest-gīr

1755. Bir elüm bulutdur biri āfitāb
Şaçar biri āteş şunar biri āb

1756. Beni bunda şaldı anıñçün Hudā
Ki ‘adliyle halka olam reh-nümā

1757. İdem haqqı bātıldan elbetde fark
Tola ‘adl ü dādumla iqlīm-i şark

1758. Virem ‘adl ile dāda şöyle revāc
Ki şem‘ ile şarşar bula imtizāc

1759. Firişte ola diyü merdüm-firīb
Huzūr eyleye her gedā vü ğarīb
1760. Şu deñlü idem zulmden ihtirāz
Tezerv ile pervāz ide tā ki bāz
1761. Koyuna şubān ola derrende gürg
İde mürdan havf pīl-i sütürg
1762. İşidüp şehüñ sözlerin hāş u ‘ām
Dil ü cān ile oldu cümle ğulām
1763. Buyurdi revān şāh-ı āfāk-ġir
Ele aldı kırtās ü hāme debīr
1764. Yazup [nāme] gönderdi her kişvere
Sipihdāra vü mīre vü mihtere
1765. İdüp nāmede ‘ahd ü peymān[lar]
Ġilāzıyla itmişdi imānlar
1766. Ki eylemeye birisine ziyān
Kamu cism ola şāha şeh halka cān
1767. Ola cāhda her biri ber-ġarār
Ziyāde ide cāhını şehriyār
1768. Dimiş irmedi şāha benden ziyān
Yine ġātili bende-i bed-ġümān
1769. Dilüm pür-dürür derd-i Dārā ile
Dirilmez olı çāre ne vāy ile
1770. Menem şimdi Dārā-yı taht-ı mehān
Ne Dārā cihān-ġir-i şāhib-ġırān
1771. Şu kim ġomaya āsitānumda baş
Toġuna yılan gibi başına taş
1772. Şu kim bağlaya hüdmetümde kemer
Yiri tācum üzre ola çün güher

1773. Yazuñ sikkede nām-ı İskenderi
Pür eyleñ anuñ ile her kişveri
1774. Kime kim melāz ola bu bār-gāh
Bulur mülk ü māl ü serīr ü sipāh
1775. Kim olursa bed-‘ahd ü peymān-şiken
Havāşıldan idem tenine kefen
1776. İden kimsene zīr-i deste sitem
Görür benden elbet dağı çün elem
1777. Olup yirlü yirüñüze ked-ḥudā
Bilesin beni şāh-ı fermān-revā
1778. Gören nāmeyi oldı gāyetde şād
Dağı itmedi şāh-ı Dārāyı yād
1779. Kamusı bu ‘ahd ile dilşād olur
Üsārā idi şanki āzād olur
1780. İdüp mülk ü mālın kamu armağān
Şeh-i nev derine olurlar revān
1781. Kamu i‘tikādātlar şehriyār
Ki sevgend ü ‘ahdindedür üstüvār
1782. Emīrān-ı Īrān u Tūrān-zemīn
Gelüp eylediler şehe āferīn
1783. Olup bunlaruñ geldüğine feraḥ
Şehin-şeh komadı dilinde teraḥ
1784. Getürdiler ol māl [menāl] ü kumāş
Ki kālāyile ḥoldı tağ ile taş
1785. Hazāyin kapusın güşād itdi şāh
Ki şād ola iḥsānı ile sipāh
1786. Virür her birisine tāc ü kemer
Muraşsa‘ kılıclar muraşsa‘ eyer

1787. H̄azāyinde ne deñlü var ise zer
Virür beglere şāh p̄ir ü zeker
- 24^a [130^a]
1788. İdüp hayli ihsānlar ol t̄ac-ver
Menāşiblerini ziyāde ider
1789. Görüp şāhuñ ihsānını ol sipāh
Olur cümlesi bende-i n̄ik-ḥ̄āh
1790. Olup ḥükümüne cümle cān ile rām
Çamu ser-keş olanlar oldu ğulām
1791. Didiler ki iy şehriyār-ı zemīn
Saña cān u dilden hezār āferīn
1792. Zemīn durduğınca olup ked-ḥudā
Olasın felek gibi fermān-revā
1793. Ser-i taht-ı Cemşīd cāyīñ ola
Serīr-i serān zīr-i pāyīñ ola
1794. Tapuñdur keyān mülki şāh-ı nevi
Ferīdūn u Kāvūs u Key-ḥusrevi
1795. Şehā şāhumuzsın çamu bendeñüz
Ser-efrāz sensin perākendeñüz
1796. Şükür [ki] ‘aṭāyāsı bī-ḥad İlāh
Bize virdi sencileyin pādişāh
1797. Getür sāḳiyā cām-ı billūr-ı mey
Ki itmişdür āfāķı efsürde Dey
1798. İñen olmayalum füsürde-revān
Bizi eylesün germ rıtl-ı girān
1799. Ele muṭribā şevķ ile al rebāb
Ki devrān ğamı itdi bağrum kebāb
1800. Bu sözi yine sāz teskīn ider
Ölür sīnede yoksa büryān ciger

ŞIFAT-I EYYÂM-I ŞİTÂ VÜ BEZM-İ İSKENDER BE-DUĞTER-İ DÂRÂ

1801. Sa'âdetlü oldur ki çün ola Dey
Yanında nigâr ola destinde mey
1802. Mey-i surh ile sâkı-i meh-liķâ
Vire alb âyînesine şafâ
1803. Ele 'ûd ala bülbül-i hõş-nevâ
Gele 'üddan dürlü dürlü şadâ
1804. Hemîn sâķî vü muṭrib ü yâr ola
Daḫı şâhib-i 'ayş ile çâr ola
1805. Velî çünki dil-dâr ola nağme-ger
Kişiyе muğannî vü sâķî yiter
1806. Kebâb ola nuql ola âteş ola
Ruḫ-ı mehveş ü 'ûd-ı dil-keş ola
1807. Gehî mey vire gâh ola nağme-kâr
Alup bûse geh gâh idesin kenâr
1808. Dileyen kişi bundan özge şafâ
Meger bâğ-ı Firdevs içinde bula
1809. Ele ala câm-ı direfşendeyi
oya içine la'l-i rahşendeyi
1810. İde dilberi 'aşķına anı nüş
İde şevķden mey gibi anı cüş
1811. Zemistân irüp çün ola tîre mâh
İdinür amu ḫalk künci penâh
1812. Zamâna 'aceb Dey ne ta'lîm ider
Ki sîm-âb lerzende-i sîm ider
1813. İdüp mâh ile âb-gîne ḫişâr
Şovukdan yirüñ a'rina girdi mâr

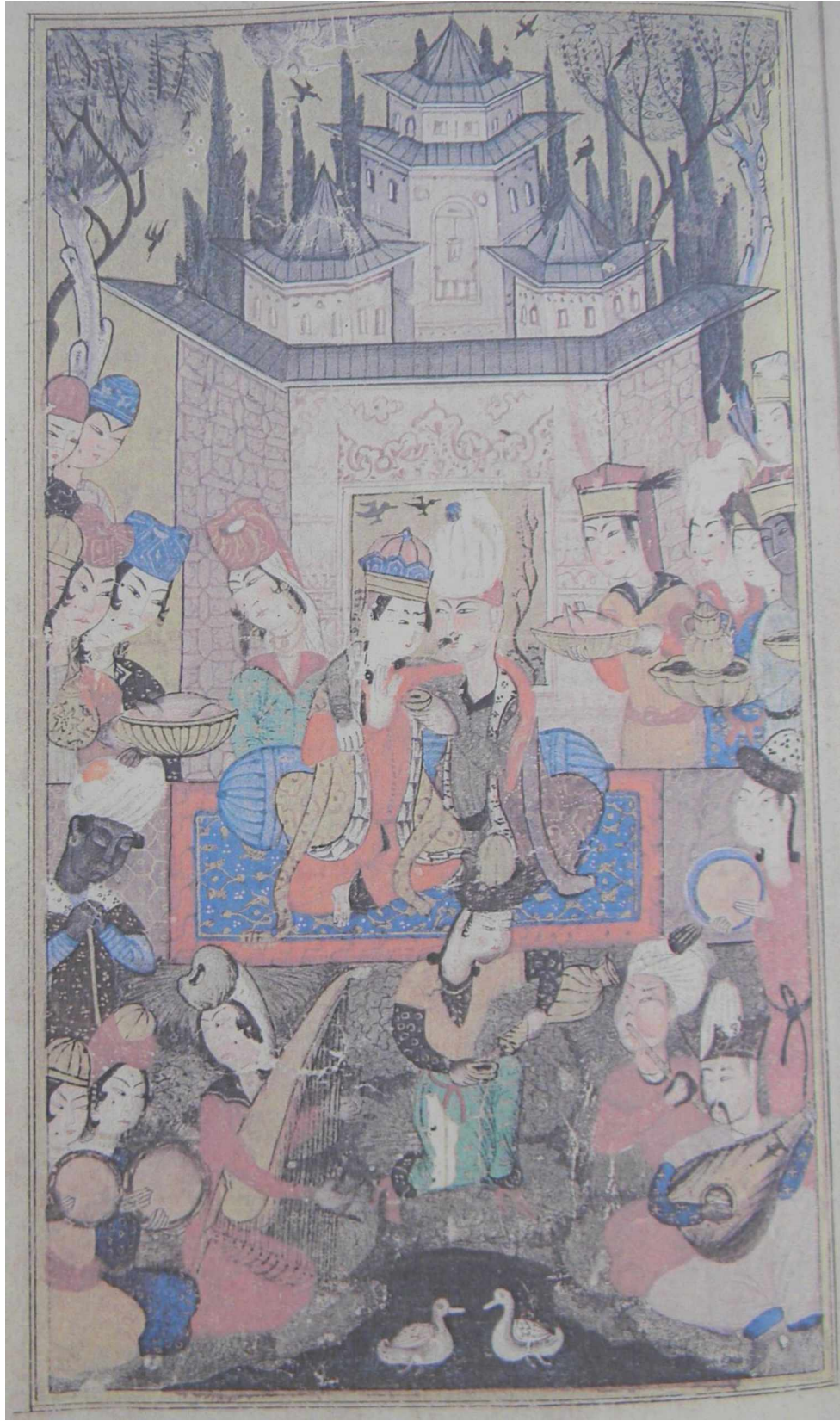
1814. Bozup zīver ü zīnet-i bŭstān
Tehī aldı bŭlbŭl gidŭp gŭl-sitān
1815. Zemīn ü semā berg-i nesrīn olur
oñup āhunuñ anı mŭşgīn olur
1816. ekŭp tīg ider unki Dey tŭrk-tāz
İder āteşi ca‘be her ser-firāz
1817. olar ‘āleme tīr-i berfīne-ba
Olur alka cevşen samŭr u vaşaq
1818. İde tīr-keşin bād ŭn kim gŭşād
İder her bir[i] fitneyile fesād
1819. Düşŭp nāra Hindŭ gibi her kişi
Semender gibi āteş ile işi
1820. Kimŭñ kim ocağında olmaya nār
Kevākib gŭrinŭr gŭzine şerār
1821. Gice olıcak bağrı olur kebāb
Ne vaqtin doğa duyuban āfitāb
1822. Tehī-dest ŭn bīde lertzān olur
Yılan gibi bīcān ü pīān olur
1823. Dŭni firat eyyāmı gibi dırāz
Gŭni vuşlat evātı mānendi az
1824. Olur şa‘bede-bāz raşşende nār
Üşer başına alk hengāme-vār
1825. Bu mevsimde ol kimsedŭr ādemi
Geçe ‘īş ü zev ile kim her demi
- 24^b [130^b]
1826. azandığını yiye ‘işret ide
Bu demde yinilmese malı nide

1827. Tehī manqalını pür âteş ide
Mey ile dil ü cânını h̄ōş ide
1828. Olup gāh yārān ile tūşe-gīr
Gehī dilber ile ola gūşe-gīr
1829. Aña bir degül ‘işret iden hemān
Cihāndur bu zindān-ı ‘ālem cihān
1830. Yinilmez çok olıcağız sīm ü zer
Olur azı h̄ōş-h̄ār hem-çün şeker
1831. Olur ‘āleminde gedā daḥı şāh
Ḳanā‘at ider virdüğine İläh
1832. Bulup kendü akrānını niçe yār
İder ‘iṣ ü ‘işret dutuban kenār
1833. Çü nūş eyleye pür idüben sifāl
Degül ḥabbece çeşmine mülk ü māl
1834. Ne derd-i ḥazāyin ne cevr-i sipāh
Ne iklīm fikri ne rāy-ı külāh
1835. Kışın yir yazın eyledüğini şayd
Ayağında yok ḳayddan hiç [ḳayd]
1836. Ne deñlü ki daḥli olursa füzün
Olur ḥarcına kişi daḥı zebün
1837. Yed’olanını dime zinhār az
Ki daḥı ziyāde ide bī-niyāz
1838. Zemistān urur Zāl-i devrāna ḳayd
Ḳaçar şehre sehminden āzurde şayd
1839. Şovuḳdan daḥı çarḥ oldı kebūd
Ayağı toñup pūya kıldı [o] rūd
1840. Semā geydi sincāb ü ğabrā vaşaq
Şovuḳdan olurdu ḥacer iki şaq

1841. Ocağda toñup mermer oldı remād
Üşüyüp tek-u-pūya eylerdi bād
1842. Şovukdan toñup dūzah içinde nār
Zemīnūñ resen oldı қа‘rında mār
1843. Olup berf [ü] bārāndan rūd baħr
Қарardı felek şanki nūş itdi zehr
1844. Yapup pul şu yüzinde bināy-ı deħr
Şanasın ser-ā-ser zemīñ oldı baħr
1845. Olup murğ-ı ābīye yaħ bend-i pā
Felek řāķı içinde toñdı havā
1846. Degül meh felek şadrına urdı key
Żarar itmeye tā ki sermā-yı dey
1847. Mu‘azzez olur nūr mānendi nār
Üşer üstine ħalk pervāne-vār
1848. Uxadup ayağın o da hem-çü ‘ūd
Olur ħalk nār üzre lerzān çü dūd
1849. Zemīn oldı dükkān-ı şīşe-fürüş
İder bāddan baħr cüş u ħurüş
1850. Olup lařme-i bāddan rū siyāh
Bulut tīrelıkden bulamazdı rāh
1851. İdüp baħride tābe-i āz rū
Қoyup ābı dutdı balıķ ħuşka rū
1852. Diyārı idüp terk keyk ü meges
Deħān içre efsürde olur nefes
1853. Düşer çün Ĥalīl oda bu ħalk-ı zār
Olur nār-ı muħriķ hemīn lāle-zār
1854. İdüp terk cümle tıyūr āşiyān
Atarlar semender gibi oda cān

1855. Güneş gördi kim oldu efsürde taş
Bulut cübbesinden çıkarmadı baş
1856. Olup çarhı hallâcı pes penbe-kâr
Tolar penbesiyle anuñ her kenâr
1857. İdüp ebri fânüs şem‘-i felek
Çü pervâne gerdine üşdi melek
1858. Elinden düşer süsenüñ tîğ-ı tîz
İdemezdi yeg diyü yelle sitîz
1859. Yeñine çeküp destini her gedâ
Virür şâhda her çubuk bir şadâ
1860. Burunlar şovukdan olup nāv-dân
Demür tağa döndi toñuban cihân
1861. Zemîn ü semâ oluban âsiyâb
Görinmezidi ârddan bu türâb
1862. Şabâ yili hışm ile şöyle eser
Ki eyler şadâsı kulaqları ker
1863. Geçüp sîney-i senge tîr-i şitâ
Çekerdi elinden belâ vü cefâ
1864. Olur halka çün mâr yatsa faķîr
Ayağın uzatmaz meger kim emîr
1865. Döker âb-gîne [de] ‘adv-i şitâ
Ki [hem] ola mecrûh pây-i şabâ
1866. Bu kâlâyı nesc eyleyen pür-hüner
Bu efsâneden şöyle virdi haber
1867. Ki İskender ol şâh-ı âfâķ-gîr
Keyân mülkine oldu çün kim emîr

[25^a-25^b varakları eksik]

26^a [92^a] İskender'in Dârâ'nın kızıyla eğlenmesini tasvir eden bir minyatür.

TEMEDDUH-I MÜNŞİ-İ İN DĀSTĀN-I ÇÜN BŌSTĀN

1868. Eyā Mānī-i şānī Nākķāş-ı Çīn
Senūñ naķşuñā şad hezār āferīn
1869. Yine eyle bir naķş kim hūr-ı ĩn
Görüp anı reşkinden ola ğamīn
1870. Ğulām ola ğılmān perestār-ı hūr
Melek ĩarz ide hacletinden kuşūr
1871. Perīler görüp ola hayrān u zār
Tayanup cidāra kıala çün nigār
1872. Degül cümle aĳmā benī ādemi
Kimi gözsüz ise görür a kimi
1873. N'ola görmez ise eger bī-başar
Görür a hele çeşm-i şāhib-nazar
1874. Degül hāli el-ħamdülillāh Rūm
Kemāl ehli çok muĳteber[dür] ĳulūm
1875. Tolu ise n'ola cihān cevfi cehl
Şaķın ĳaķķı zāyiĳ kılur şanma ehl
1876. Güneş balcıĳ ile şuvanmaz ĳazīz
Temīz ehli çok çok ise nā-temīz
1877. ĳuşūşā şehin-şāh-ı ĳālī-cenāb
Ki rūşen-dürür zihni çün āfitāb
1878. Dāmīridür İskender āyīnesi
Dili maĳrifet genci gencīnesi
1879. Dimāĳı-durur cām-ı ĳālem-nümā
Ne ĳilm ola kim aña maĳfī ola
1880. Nücūmı bilüp ĳilm-i tencīm ile
Bilür rubĳ-ı meskūnı taķsīm ile

1881. Bilür hey`etiyle bu eflākı heb
Sipihri ider seyr çekmez ta`ab
1882. `Ulūmıñ cemī`inden āgāhdur
Kemāl ehliidür gerçi kim şāhdur
1883. Fütüvvet mürüvvet şecā`at-sehā
Anuñ zātın itmişdür[ür] iktizā
1884. Bilür kadr-i nazmı o şāhīb-kırān
`Ayān eyle āşārı durma hemān
1885. Kona bāmuna zāğ eger bir nefes
Yanında olur nesr-i řā`ir meges
1886. Düşe çün sarāyına bir ince tār
Olur az zamān geçmedin zift-i mār
1887. İşigine yüz sürse bir hāsta mūr
İdemez aña pençe-i şır zūr
1888. Ben ol hāsta mūram ki itdüm řavāf
Eşigin n`ola eylesem dağı lāf
1889. Ben ol tāram olsam n`ola ejdehā
Kara toprağam himmeti kīmiyā
1890. Ben ol murğam üftāde bī-bāl ü per
Hümādur velī sāyesi virdi fer
1891. Mu`in zihn-i pāküme feyż-i İlāh
Zahirem şafā-himmet-i pādişāh
1892. Şu sa`y ile bağlamışam ben de bel
Ki Firdevsī-i Tūsiye uram el
1893. Açıkdur der-i feyż yokdur gümān
Kişi sa`y kılmak gerekdür hemān
1894. Nebī hod degül şübhe yok iy `aziz
Ki gelmeye mānendi tā rüstehiz

1895. İki küşt-gîrüz iki pehlevân
Belâgat meşâfında beste-miyân
1896. Ne yüz gösterür göre kim bu zamân
Biline kim imiş cihân-pehlevân
1897. Güreşçiler içer bu ‘âdetde var
Başar şoñra üstâdını dest-yâr
1898. Çe ger dest-i yârem velî kıabilem
Cihân-gîr olmaqlığa mâyilem
1899. Çü Feyyâz ü Fettâhdur ol ‘Alîm
Niçün kimseden eyleyem ben de [bîm]
1900. Ulu da‘vî itdüm eyâ Müste‘ân
Beni eyleme halk içinde yalan
1901. Bu neskiyle geldi gider bu cihân
Öger kendüyi her gelen pehlevân
1902. Yaluñuz BEHİŞTÎ degül da‘vi-dâr
Kitâbında her birisinüñ bu var
1903. Dinürse baña hâmsen nâ-tamâm
Dirüm anlara dağı naql-i kelâm
1904. Ögünmekde noqşân egerçi ki var
Zarûrî gelür yoq dili ihtiyâr
1905. Cihân-pehlevân Tûsî ben dest-i yâr
Aña dest-yâram cihân-pehlevân
1906. Aña dest-yâram cihân-pehlevân
Şafâsı olan işte gürz-i girân
- 27^a [93^a]
1907. Benüm merd-i meydân ü cengî-peleng
Şafâsı olan gelsün itmege ceng

1908. Ben oldum niçe Rüsteme rû-be-rû
Şafâsı olan n'ola gelsün berû
1909. Baña pehlevânlığı virdi Hudâ
Bileyüm diyüñ işte meydân n'ola
1910. Ögünmek egerçi degüldür kemâl
Velîsiyledür esen elbette mâl
1911. Terâzûsına urayum ben beni
Bileyüm beni de bilürem anı
1912. Mihekdür çalınmağ gerek aña fâl
‘Ayân eyler ol her nice ise hâl
1913. Anuñ tarzına ben de yazdum kitâb
Ümidüm budur kim ola müsteţâb
1914. Bu ebyât ü eş‘âr ü inşâ hemân
‘Abeş geçmek için olur [bir] zamân
1915. Velî ‘âķîl oldur ‘ibâdet ide
Kamu ehl-i hâlûñ yolınca gide
1916. İdüp yazmadan okumadan güzer
Pes itmeye ağ u qaraya nazâr
1917. ‘İlimden geçüre kemâliyle hâl
Cemâlini ‘arz eyleye Zü'l-Celâl
1918. Kişiye şu deñlü gerekdür ‘ulûm
Mesâlikde ma‘lûm ola rusûm
1919. Ziyâdesini itme anuñ taleb
Hased mûcibi olmaya tâ ki heb
1920. Kõ bu güft ü güyü gerek cüst ü cû
Ki bî-cüst ü cûlık olur güft ü gû
1921. İşiden ile bir ola mı gören
Yalan kanda kanda nişânın viren

1922. Bulınmaz bu ‘aql ile maṭlūba rāh
Hidāyet ṭapuṫdan gerek yā İlāh

1923. Eger luṭf[uañ] olmaya hādī baña
Kaṣan yol bula leng ü a‘mā saña

BEZM-İ İSKENDER-İ ŞĀHİB-KİRĀN VE ‘AZM-İ Ū BE-HİNDŪSTĀN

1924. Yine vāsıṭ-ı hāme-Hindū-siriṣṫ
‘Ayān itdi yazup kühen ser-nüviṣ

1925. Didi çün ṣehin-ṣāh-ı ṣāhib-kırān
Ser-ā-ser alup oldı Īrāna ḥān

1926. Ne deñlü ki var ise yaḫdı küniṣṫ
Mesācid binā eyledi çün behiṣṫ

1927. ‘İnāyet idüp cümle ḥalkına ol
Olup mehdi gösterdi maḫṣūda yol

1928. Eger ser-firāz u eger zīr-i dest
Koyup nārı hep oldılar Ḥak-perest

1929. Şeref buldı ṣāh ile Īrān tamām
Ḥarāb idi dīn ile buldı nizām

1930. Çü Īrān iṣi bitdi ṣāhib-kırān
Diledi ide rāst Hinde ‘inān

1931. Kāmu beglere nāme gönderdi ṣāh
Geleler ki ḥāzır idüben sipāh

1932. Olup encümen ṣarḫ u ğarbī-sipāh
Gelürler çü emr eyledi pādiṣāh

1933. Düşüp ḥayli öñine her ser-firāz
Gelüp itdi ṣāhib-kırāna niyāz

1934. Çü dergāhına geldi begler tamām
İder bezm-i sulṫān-ı zū’l-iḫtirām

1935. İder bezmi dilberler ārāste
Füzūn oldı şādī vü ğam kāste
1936. Muġannī şehe karşı dutmuşdı şaf
Kimi çār-pāre çalar kimi def
1937. Alur cām ele sākī-yi hōş-hırām
Şurāhī gelüp bezme viridi selām
1938. Hemīn gülşen olmuşdı ol bezm-gāh
Sipāhu çemen serv idi pādişāh
1939. Şaķāyık idi cā-be-cā cāmlar
Nihāl idi hem sākī-i sīm-ber
1940. Kōdi her yek öñine ol sīm-ber
Şurāhī-i zerrīn ele cām-ı zer
1941. Olup bezm-i ‘ālī çü bāġ-ı cinān
Ara yirde olmuşdı kevşer revān
1942. Şurāhī ider kaķkaķa ħande cām
Çalar çengi raķķāş ider hōş-hırām
1943. Döger göġsüni germ olup bezme def
Şadālar virür şevķ-i zevķ ile kef
1944. Elinde perī-peykerüñ cām-ı pür
Açılmış nihāl üzre şan lāledür
- 27^b [93^b]
1945. Elinden iden sākīnūñ bāde nūş
İder tāze mey gibi cūş u ħurūş
1946. Çü tāvūs-ı raķķāş cevlān ider
Şaçından saçup müşgi erzān ider
1947. İdüp kaddini ħam gehī çün hilāl
İder gāh kañış vü ğunc u delāl
1948. Boyun rıħtesiyle alup ‘aql ü hūş
Mu‘allaķ dönicek kōparur ħurūş

1949. Alup ğamzesi gibi geh tīg-ı tīz
Koparur idi bezmde rüsteḥīz
1950. Anı şakınup bīmden Zühre çāk
İdüp oldu çok ehl-i diller helāk
1951. Gehī çenber idüp o dilber-miyān
Dehānı gibi ḥātem olur hemān
1952. Düşüp çeşm-i mestī gibi ḥançere
Geçer zülfi mānendi ki çenbere
1953. Semā‘ın görüp serv ḥayrān olur
Şanevber gelüp cūşa raqşān olur
1954. Virüp bezme bāzīçe ile feraḥ
Kıomaz meclis ehli dilinde teraḥ
1955. Dolup dilleri āh u nāleyle ney
Ciger çāk idüp cāna ururdu key
1956. Yaḳup ‘ūd oda cānı mānendi ‘ūd
Dimāġı kararur çıkar başa dūd
1957. Enīn itdügünce cigerden rebāb
İder ‘āşık-ı sūḥte-dil [hem] kebāb
1958. Muġannī çü muġnī çala gāh gāh
Tolardı sarāyuñ içi āh vāh
1959. Döker bezmine şol kadar nuql şāh
Ki şekkerden olur şan [ol] bezm-gāh
1960. Tıolup kıurş-ı līmū vü şandal-simāṭ
Virürdi müferreḥ cüvāriş neşāṭ
1961. Çekerler simāṭa şu deñlü ni‘am
Olur cümle zevvāqlar kıaddi ḥam
1962. Biri biri ardınca tāze kebāb
Gelür meclise bī-‘aded bī-ḥisāb

1963. Gelür kebg ü derrâc ü tîhû tezerv
Murâdınca yir begler ü şâh-ı nev
1964. Çinî kâseler pür olup cā-be-cā
Konar sofrada turş-ı işteh-fezā
1965. Dili diledüğün yidi her kişi
Yemek içmek oldu kâmunuñ işi
1966. Yemekler yinüp çünkü oldu tamām
Şunar sâğarı sâķī hażm-ı ta‘ām
1967. Şalup mey deñizine altun gemi
Kimi ğark olıdı şināver kimi
1968. Hilâli güneş yüzlü gerdân ider
Menâzilleri mâh seyrân ider
1969. İçüp at kulağı vü aşkar gözi
Açıldı kâmunuñ yüzi vü gözi
1970. İdüp her biri şâha yüz biñ du‘ā
Niyâz idüben itdiler merħabā
1971. Tolular içüp begler [ü] şehriyâr
‘Aṭā itdi her birine bir diyâr
1972. Gümüşlü oyanlar gümüşlü eyer
Muraşşa‘ libās u mücevher kemer
1973. Keyānî külâh [u] Ḥaṭâyî ğulām
Virüp itdi her serveri şād-kām
1974. Virüp esb-i tâzî vü zerrîn-licām
Bağışlar şurâhî vü memzûc u cām
1975. Şu deñlü nişâr itdi bezm içre zer
Ki kân içre kalmadı zerden eşer
1976. ‘Aṭâyāsını çekmek için hemân
Maṭâyâ ‘aṭā itdi şâhib-kırân

1977. Şu deñlü ‘aṭā itdi şāh-ı cihān
Ki qalmanı maḥzende zerden nişān
1978. Boşalup ḥazāyin dükendi defīn
Döner cimriler kīsesine hemīn
1979. Teveccüh idüp şāh-ı ‘ālī-cenāb
Didi beglere eyleyüben ḥıṭāb
1980. Ki iy ser-firāz ü cihān-gīrlər
Bezmdə bulut rezmdə şīrlər
1981. Ne Rüstəm döyer ne ḥod İsfendiyār
Sizüñ gürzüñüze gehi kār-zār
1982. Gerek pīl-i Hindī gerek deşti-şīr
Biñi biriñize olamaz naḫīr
1983. Olursa cihān ḥalḫı hep encümen
Varuram sizüñ ile bī-bīm ben
1984. Bilürsüz ki bende yoğ iñen günāh
Çeküp geldi üstime Dārā-sipāh
1985. Zārūrī olup ben de itdüm kıṭāl
Muzaffer beni kıldı ol Zü’l-Celāl
1986. Naşīb oluban baña taḫt-ı ‘Acem
Virildi külāh-ı Ferīdün u Cem
- 28^a [94^a]
1987. Velī itmedüm ben ḥod aña günāh
Çeküp gelmek isterdi niçün sipāh
1988. Nesi var idi bizde anuñ ‘aceb
Bizüm ile ceng ider idi ṭaleb
1989. Çün ol gelmedi ben varayum aña
Göreyüm ki qarşu gelür mi baña
1990. Eger ‘izzet idüp olur ise rām
Kılayum aña ben daḫı iḫtirām

1991. Müselmān idüp eyleyem yine şāh
Olinca anuñ ola taht [u] külāh
1992. Çeküp baş iderse benüm ile ceng
İdeyüm aña Hind mülkini teng
1993. Anuñ gözlerine bu vāsi‘ cihān
Ola halka-i hā-yı Hindüstān
1994. Çü ruhsār-ı Hind ü cihān-ı siyāh
İdem çeşmine ger çekerse sipāh
1995. İderse eger ceng için cem‘ fīl
İdem anı pā-māl idüben zelīl
1996. İdem tīg-ı Rūmīyi ‘üryān çü ben
Degül mürçe fīl ile gergedan
1997. Yanumda benüm pīl hūnzīrdür
Kaçan qarqarandan şu kim şīrdür
1998. Virürse bize luṭf idüp Haḫ zafer
Kılalum kamu Hindī zīr ü zeber
1999. Nice Rūm u Īrān u Hindüstān
Bir avuc degül baña cümle cihān
2000. Budur himmetüm Fūr u Hāḫān-ı Çīn
Kapumda ola bende-i kemterīn
2001. Beni çün Hudā itdi şāhib-kırān
Niçün itmeyem kudretümi ‘ayān
2002. Olup yidi iḳlīme ben pādişāh
Alam şehirinüñ başından külāh
2003. Sürüş-ı Hudā baña olur refīḫ
Bulur ol n’ola bilmesem ben tarīḫ
2004. Kime kim firişte ola reh-nümā
Degüldür anuñ hāceti pīşvā

2005. Er olan kişide gerekdür ciger
Ciger-süz olur p̄ire zenden beter
2006. Ölür ‘āķibet bu cihāna gelen
Yanında yeg olur meşeldür yelen
2007. Seferde çok olur egerçi haṭar
Mübārek olur dirler ammā sefer
2008. Çü dil bir idüp idevüz arķa düz
Muķābil olamaz birimüze yüz
2009. Yimege dileyen kimesne şeker
Çü ney bağlanur ol mükerrer kemer
2010. Gelüñ bağlayalum bu yolda kemer
Belāsuz bal olmaz sitemsüz şeker
2011. Didiler ķamu iy cihān-pehlevān
Fidā yoluña baş u cān u cihān
2012. Komışuz yoluñda ķamu cān u baş
Sa‘ādetdür itmek öñüñde savaş
2013. Cihān mülkine olmadan tāc-dār
Yeg ölmek öñüñde eyā şehriyār
2014. Sipāhuñ murādı bu iy pehlevān
Ki öñüñde oynayalar baş u cān
2015. Nereye buyurursa şāh-ı cihān
Ķamu hāzır olduķ gidelüm hemān
2016. Çün almayavuz tāze tāze diyār
Ne işe gerekvüz eyā şehriyār
2017. Eķālīm-i seb‘ī dutalum tamām
Bize yatmaķ uyumaķ olsun hārām
2018. Çü maķşūd hāşıl ola iş tamām
Alavuz ele bāde-i lāle-fām

2019. İşidüp sipāhuñ sözin pādişā
Gönül den kaçamısına itdi du‘ā
2020. Bilür çün yoluna virür cümle cān
Kaçı şād olur şāh-ı şāhib-kırān
2021. Didi ben de sizden dilerem bunu
Muhaqqak severmiş kaçamuñuz beni
2022. Eger düşmene bulur isem zafer
İdem her biriñüz şeh-i mu‘teber
2023. Velī dīn için eyleyelüm kıtāl
Zer ü sīm için eylemeñüz cidāl
2024. Rızā-yı Haķı eyleyelüm murād
Kim ola şehīd olanuñ rūhı şād
2025. Görürse daķı yeg ala sīm ü zer
‘Aķā-yı Hudādur yoķ anda zarar
2026. Bu sözi diyüp meclisi bozdı şāh
Yüz urup kaçamu öpdı hāk-i siyāh
2027. Turup yirlü yirine gitdi sipāh
Yatup rāhat oldu serīr üzre şāh
2028. Seherden turup ertesi ser-firāz
Niyāz eyleyüp Haķka kıldı namāz
- 28^b [94^b]
2029. Çalındı dühül bendi cümle sipāh
Çekildi sütürı süvār oldu şāh
2030. Olup murğ-ı rāyet yanınca revān
Şehe şeh-perin eyledi sāye-bān
2031. Tolup ‘āleme bang-ı kūs u derāy
Kaulaķları ker itdi rüyine-nāy

2032. Göçüp şehrdən çıkdı şahrāya şāh
Bilesince Īrānı Rūmī-sipāh
2033. Olup bir ol iki cihān-cū sipāh
Cihān olmuş idi şan āhen-külāh
2034. Kurup şāh-ı ‘ālem için bār-gāh
Araya alur bār-gāhı sipāh
2035. Kıla[vuz] olup Hızır [u] İlyās aña
Hakuñ emri ile olur reh-nümā
2036. Yidi yüz biñ er ile oldı revān
Göçe kona sultān-ı şāhib-kırān
2037. Nereden güzer eyleseydi sipāh
Görinmezdi anda giyāh u miyāh
2038. Kopardı şu vech ile yolda ğubār
Sipeh hıfzına şan yapardı hişār
2039. Çıkarlar semāya gehī çün ‘ukāb
İnerler yire gāh hem-çün şihāb
2040. Ne şehir ü ne de var o yolda ne bāğ
Hemīn deşt-i şüre idi taş u tağ
2041. Hızır hāzreti olmasaydı delīl
Sipeh güm-reh olup olurdu zelīl
2042. Görürler ‘acāyib ğarāyib cihān
Ki vaşf itmeden ‘aciz olur zebān
2043. Gider altı ay eylemeyüp qarār
İrer Hind serhaddine şehriyār
2044. Bulur anda bir kūşe hūb u şerīf
Havāsı vü ābı be-ğāyet laţif
2045. Oturur bir ay anda şāhib-külāh
Ki āsūde ola sūtūr u sipāh

2046. O serhadde var idi bir şehriyār
Zer ü sîmi çok leşker[i] bî-şümār
2047. Nereye ki varsaydı manşūr idi
İşi ‘adl idi mülki ma‘mūr idi
2048. Ebā ‘an-ced ol mülke sulţān imiş
Çatı ‘ākıl ü ehl-i ihsān imiş
2049. Virüp felsefe ile ƙalbe cilā
‘Halīm ü vaƙār ehli müşkil-güşā
2050. Münezzeh mekâyidden ü adı Keyd
Kemāl ehlini dāyim itmekde şayd
2051. Cihān-gīr ü dānende şāhib-hüner
Nejādı sūtūde [vü] ālī güher
2052. Aña rām imiş nışf-ı Hindüstān
Ne Hindüstān belki nışf-ı cihān
2053. Ser-ā-pā teni ‘ilm ü idrāk ü hūş
Münezzeh ƙamu naşşdan çün sürüş
2054. Riyāzetde şol deñlü bulmuş kemāl
Perī gibi pervāz ider bāli bāl
2055. Cihāna egerçi ki olmuşdı şāh
Velī yidügi berg ü biḥ-i giyāh
2056. Müselmān ü dānā vü Yezdān-perest
Şeh-i ser-firāzü velī göñli pest
2057. Hekīm ü eṭibbā vü ehl-i nücüm
Yanında anuñ cümle ehl-i ‘ulüm
2058. Çü evşāfın işitdi şāhib-ƙırān
Didi aña elçi ƙılalum revān
2059. Bulurlar risālet için bir cuvān
Suḥan-dān u dānā vü şirīn-zebān

2060. Didi gide var bizden eyle selām
Du‘ā eyleyüp söyle birkaç peyām
2061. Di ki iy şehin-şāh-ı Hindūstān
Gelür ‘azm-i Fūr itdi şāhib-ķırān
2062. Didi şāh ile yoķ aramızda kīn
Görelüm mübārek yüzini hemīn
2063. Bir iki gün olup şehe mihmān
Geçüp Fūr-mende olalum revān
2064. Atalık ide luţf idüp bize şāh
Olup pīşvā göstere haşma rāh
2065. İştüm şehin-şeh müselmān imiş
Hudādān imiş ehl-i imān imiş
2066. Zārūrī dil ü cān şehe itdi meyl
Du‘ā-gūyı cümle bu hūn-riz hayl
2067. Hudāmuz bir olduğı gibi hemīn
Nebīmüz dağı birdür iy dūr-bīn
2068. Bu dīn ğayretine çeküben sipāh
Nereden gelürem ben iy pādişāh
2069. Saña hod muķārin ‘adū-yı Hudā
Revā ola mı olmamaķ pīşvā
- 29^a [95^a]
2070. Çeküp üstine şarkī ğarbī sipāh
Gözine idem Hind u Sindi siyāh
2071. Eger ceng eylerseñ iy pādişāh
İrişdüm saña hāzır eyle sipāh
2072. Çü ben cüş idem cüş ider baħr-i Çin
Çü ben deprenem deprenür bu zemīn
2073. Aça hışm ile çünki ‘uķāb per
Olur şeh-peri zāğa tīr ü teber

2074. Müeyyed idüpdür beni bî-niyâz
Ki oldum bu resm ile gerden-firâz
2075. Ele tîğ-ı Rûmî alam çünki ben
Cihân halkı olsa ne ğam encümen
2076. Beni kanķı şeh kim sevüp ola yâr
‘Azîz eyler ol serveri Kird-gâr
2077. Baña kim ki gönlinde eyleye kîn
Hakîr eyler anı cihân-âferîn
2078. Hedâyâ-yı Rûmî tuhaf bî-şümâr
İder gide irsâl ol şehriyâr
2079. Olup armağan ile elçi revân
Varur Keyd-i Hindûya ol mîz-bân
2080. İderler şeh-i Hinde def-i haber
Ki bir elçi geldi şeh-i mu‘teber
2081. Şeh-i Rûm-ı Dârâ-şiken pehlevân
Cihân-gîr ü ser-dâr ü şâhib-ķırân
2082. Gelüp Hinde girmege olmuş karîb
Bile Rûmı İrânı hayl-i mehîb
2083. Didi kanı elçi-yi şâhib-ķırân
Görelüm ne buyurmuş ol pehlevân
2084. Getürürler elçiyi ikrâm ile
Selâmı didi şâha peygâm ile
2085. Ne deñlü ki var ise ta‘zîm ider
Şehüñ armağanını teslîm ider
2086. Peyâmı bilüp şâh-ı Hindüstân
Didi kim şafâ geldi şâhib-ķırân
2087. Sa‘âdet bizüm şâh-ı şâhib-ķırân
Olursa bize luş idüp mîhmân

2088. Ne deñlü ħazīnem metā‘um ki var
İdem pīş-keş çün gele şehriyār
2089. Benüm nemdür anuñ-durur bu diyār
Müşerref iderse n’ola şehriyār
2090. Düşişür cihāndur bu iy mīz-bān
Olur geh kişi ‘abdine mīhmān
2091. İdüp ben daħı cem‘ pīl ü sipāh
Gideyüm nereye buyurursa şāh
2092. Ümīdüm bu kim Fūr-ı āteş-perest
Bula şāh-ı Rūmuñ elinde şikest
2093. Belime idüp tīg-ı Hindī kemer
İdem sīnemi Ħağ yoluna siper
2094. Murākıb iken oldı baña ‘ayān
Bu mülke gelicegi şāhib-kırān
2095. Görürem uçar şarkdan çok tıyūr
Konarlar gelüp Hinde dil pür-sürür
2096. Velīkin olur nā-gehānī bedīd
Tıyūr içre bir bāz gāyet sepīd
2097. Çe ger Hind ħalkı ider ihtimām
Velī kimseye olmaz ol bāz rām
2098. Havāda açarken çü Sīmurğ per
Benüm başum üzre gelicek iner
2099. Oturur idi başum üstinde bāz
Gelür duħterem tā ki ol serv-i nāz
2100. Eline alup kündesinden dutar
Velī bāz destine itmez żarar
2101. Bilürem ki şehdür o bāz-ı sepīd
Ümīdüm bu kim olmayam nā-ümīd

2102. Süleymān maḳāmı degül künc-i mūr
Ḳudūmı velī ḳalbe virsün sürūr
2103. Sürüşuñ degül meskeni āşiyān
Meger luṭf ide şāh-ı şāhib-ḳırān
2104. Cihānda anuñ gibi yoḳ pādişāh
Murādınca seyr ide hūrşid ü māh
2105. Anuñ mihri dilde dutubdur ḳarār
Felek gibi olsa gerek üstüvār
2106. Murād-ı şeh ise bu taḫt u külāh
Ne lāzım çeke cenge tiḡ u sipāh
2107. İşāret iderse kemīn bendesi
Olayum ḳoyup tācı ḫar-bendesi
2108. Be-ḡāyet aña ‘āşıḳam mübtelā
Nedür māl ü milket aña cān fidā
2109. Ger ol nāz ide eylerem ben niyāz
Ki ben zīr-i destem şehüm ser-firāz
- 29^b [95^b]
2110. Şehe şol ḳadar gönderür armağan
Zebānıyla ḫāme idemez beyān
2111. İdüp hoş-dil elçiyi ol ser-firāz
İder sīm ü zerden anı bī-niyāz
2112. Virür elçiye sīm ü zer bī-ḫisāb
Ki pīllerde ḳalmadı çekmekde tāb
2113. Görür kim götürmege yoḳ iḳtidār
İder ekşerin anda ḫalka nişār
2114. Şehe gönderür yine ta‘zīm ile
Hezār i‘tibār ile tekrīm ile
2115. Gelüp elçi didi ne ise ḫaber
Ferah oldu ḡāyet şeh-i mu‘teber

2116. Didi űübhe yoędur bizimdür zafer
Viriser bize nuűret ol dād-ger
2117. Ne gürz ü ne tīg u ne tīr ü kemān
Elinde hele nıűf-ı Hindūstān
2118. İder beglere Keyd def'i haber
Ki hāzır oluñ irdi bir űīr-i ner
2119. Ki űeműīr ne döymez İsfendiyār
İder tīr 'uķābı 'Anķā-űikār
2120. Degül cāyız anuñ ile ceng sitīz
Gerek ya iķā'at veyāhud güriz
2121. Hācel itdi ihsānı ile bizi
Bizi itdügi gibi eyler sizi
2122. Ne űehre ki uğraya űāhib-ķırān
Çıķup yüz süre aña pīr ü cuvān
2123. Virüñ ķal'a miftāhın ikrām idüp
Öñine düşüñ 'izzet-i tām idüp
2124. Yolu üzre her ķanda maķzen ki var
Çıķarup idüñ maķdemine niűār
2125. űu kim eyleye hıdmetinde ķuűūr
Ola tāk aña dar u hem dārı gūr
2126. Çü mīlāda iriűdi űāhib-ķırān
Ne deñlü ki var ise pīr ü cuvān
2127. Çıķup űāha ķarűu iderler niűār
Pür olur cihān sīm ile ķise-dār
2128. űu deñlü degüldi ni'am űekkerīn
Ki űehler simātına döndi zemīn
2129. űu deñlü çekildi sütür-ı demān
Selātin űıķablına döndi cihān

2130. Şu deñlü yıgıldı metâ‘-ı şemîn
Ki bezzâz-sitân oldu ‘âlem hemîn
2131. Olurlar şu deñlü le’âlî-feşân
Ki şarrâf şandûkı oldu cihân
2132. Görür girdi mülkine şâhib-kırân
Çıkar karşı sultân-ı Hindüstân
2133. Neye mâlik ise hep ol şehriyâr
Getürür bile itmek için nişâr
2134. Şehi karşılar begler ile hemân
Sipeh yok bilesince ancak mihân
2135. Görür Keyd kim kopardı nâgeh ğubâr
Büründi cihân yine ‘Abbâsî-vâr
2136. Kâmu şandılar kim tutuldu güneş
Velî âşikâr oldu zerrîn-direfş
2137. Direfş-i dıraşşân toz içre hemân
Kamerdür gicede şan oldu ‘ayân
2138. Süheyl-i semendüñ dutup ‘âlemi
Ker eylerdi ğuşı tebîre demi
2139. İrüp maşşer olmuşdı maşşer-cây
Sirâfîl şûrıydı rüyîne-nây
2140. Tağıtdı ğubârı çü bâ[d]-ı seher
‘Ayân oldu toz içre ğurşîd-i fer
2141. Direfşüñ öñince görür Keyd-şâh
Gelür bir cihân-ġir [ü dânende] şâh
2142. Yüzi mihr idi tevseni âsumân
Süleymân mehâbetlü şâhib-kırân
2143. Müşa‘şa‘ cebîninde nûr-ı İlâh
Nebî şüretinde velî yüzi şâh

2144. Velī idüginde anuñ yok gümān
Nübüvvetde var şübhe ancağ hemān
2145. Öñinde Ferīdün-ı Ferrūh-miṣāl
Piyāde yürür niçe şāhib-külāh
2146. Yidilür niçe esb-i zerrīn-licām
Çü ṭāvus-ı Hindī ḳamu ḥōş-ḥurām
2147. Yürür der-peyince niçe ḥüb-rū
Ḳamu serv-ḳadd ü ḳamu lāle-rū
2148. O ḥayl içre sultān-ı şāhib-şükūh
Görinürdi teller içinde çü kūh
2149. Araya alur pādişāhlar ōhi
Kevākib ḳamu ol sa‘ādet mehi

[30^a-30^b varakları eksik]

31^a [131^a]

2150. Ne ḥōşdur gelüp bir yire iki şāh
Ola bezm-i sāz iki cengī sipāh
2151. Sa‘ādet anuñ kim göre ol demi
Hemīn görmiş olur iki ‘ālemi
2152. Cihān ōhleri şāhı ōh Bāyezīd
Sa‘ādet ola yārı ‘ömri mezīd
2153. Çekicek güli fethi için sipāh
Rikābınca gitdi anuñ iki şāh
2154. İki de şāhib-serīr ü külāh
Cihān-dār ü kişver-güşā pādişāh
2155. İki daḥı şāhib-i sikke şāh
Sürer her biri ṭarf-ı çarḥa külāh
2156. Biri ḥazret-i ḥān-ı şāhib-celāl
Ki ḳorḳar oḳından [anuñ] yüz Zāl

2157. Biri dīv-dār server-i ser-firāz
Ki andan ider ol dile ihtirāz
2158. arīb aña o server-i af-iken
Gelüp bezm-i āha olur encümen
2159. ü ıdı serīrine āhib-külāh
Oturdı iki cānibe iki āh
2160. N'ola gebr ise āhdur ol dilīr
Aña daı o bende fermān-pezīr
2161. Degül idi mü'min Anūınrevān
Velī buldı 'adl ile nām u niān
2162. O bezmi eger eyler isem beyān
alur are sultān-ı Hindūstān
2163. Anu gibi olmu degül encümen
Bi-amdillāh itdüm anı seyr ben
2164. ekildi ehe dürlü dürlü ni'am
Ki vafını anu yazamaz alem
2165. Olur berg-i tanbül ile süfre pür
İi süfrenü anasın sebzedür
2166. Murabbā vü [perverdeler] ekkeri
Me'ācīn ü tiryāqlar cevheri
2167. Nice Hindī-dārū-yı kem-yāblar
Ki tiryā idi ab'ı a'mı eker
2168. Olur erube āb gibi sebīl
Nie erube lücce-i selsebīl
2169. Murādınca yidi eh itdi tamām
Du'ā eyledi āha ā u 'avām
2170. Dürüp süfre-i itdiler ünkü īn
Sipās itdi Allāha āh-ı zemīn

2171. Durup luṭf ile ŧāh-ı Hindūstān
Didi iy ḥıdīv-i cihān-pehlevān
2172. Niŧāruñ ḳamu mülk ü emlāk Keyd
Sözümde ŧaḳın ŧanma kim ola keyd
2173. Neye mālİK ise ḳamu Keyd-i ŧāh
ŧehe virdi taḥt ü külāh ü sipāh
2174. Hezār esb-i tāzī hezārān fīl
Ḳuma yıgduğı yir var on iki mīl
2175. Hezārān Ḥıṭāsı perī çehreler
Perī yüzlerin görse dökerdi per
2176. Daḥı Hindi biñ nār-pistān-nigār
Ki her biri dil murğın eyler ŧikār
2177. Zer ü sīmi gerdün ile çekdi pīl
Gidüp çekmeden tāb oldu ‘alīl
2178. Yıgılup olur püşte esbāb-ı ceng
Gümüŧden zirihler zer-i zerd ü zeng
2179. Mis ile zer-i surḥ ile sīm-i ḥām
ŧurāḥī-i zerrīn ü zerrīn-cām
2180. Didi luṭf idüp ŧāh ḳılsun ḳabūl
Ḳabūl itmez ise oluram melūl
2181. Ḳabūl itdi ba‘zını ŧāh-ı cihān
Ḳalanın yine ŧāha itdi revān
2182. Ḳonuḳlık tamām oldu gitdi ‘avām
İki ŧeh ḳalup aldılar ele cām
2183. ŧurāḥī gelüp bezme öpdi zemīn
Dizildi güzeller çü dendān- ı sīn
2184. Muğannī virür bezme ŧevḳ ü ŧafā
Ziyāde olur açıla iŧihā

2185. Çü devr itdi üç kerre la‘līn cām
Olur şehlerüñ ‘arızı lāle-fām
2186. Yüz urup didi Keyd iy pādişā
Nemüz var ki sen şāha lāyık ola
2187. Velī bende dört nesne var iy emīr
Bulunmaz cihānda birine nazīr
2188. Hemīn şāha lāyık-durur o çehār
Bu ‘ālemde iy tāc-ver-i şehriyār
2189. Biri duḡterümdür kenīzek şehā
Ḳabül it degül gerçi saña sezā
2190. Şehā ni‘metüñ ḡaḡḡı māh-ı tamām
Yanına gelicek olur hem-çü cām
2191. Muḡābil olursa aña āfitāb
Ḳarara yüzi itdüğünden ḡicāb
- 31^b [131^b]
2192. Biten her çemende osa biñ zebān
İdemez o gül-çehre ḡüsnün beyān
2193. Didi şeh beni çün sen itdüñ ḡabül
Nikāḡ idelüm olmayalum fużül
2194. Nikāḡ eyledi geldi mübed hemīn
Olur Māh Bānū-yı Īrān-zemīn
2195. O devrden birisi daḡı cām-ı Cem
Ne deñlü ki içseñ degül ḡamrı kem
2196. İçi āb-ı serd ile pürdür şarāb
Ḳarışur ne mey şuya ne ḡamra āb
2197. Eger biñ yıl içseñ içinden şarāb
Ne mümkin ki eksile iy kām-yāb

2198. Biri dahı bir feylesüf-ı ‘azîz
Ki gelmeye mænendi [tâ] rüsteḥîz
2199. Bilür ḥikmet ile cihân ḥâlini
Kemâle ḳomuş cümle eşḡâlini
2200. Biri bir cihân-dîde dâñâ ṭabîb
Ki cerrâḥ u keḥḥâldür ol lebîb
2201. Bilür nabzı ḡâyetde ḳârûre-dân
Viremez budur ‘aczi ölmîşe cân
2202. Bu evşâfı işitdi çün ser-firâz
Feraḥ oldu didi ki ‘ömrüñ dirâz
2203. Getürüp şehe virdi bunları Ḳeyd
Velî gönlini itdi dil-dâr şayd
2204. Didi biz buña degmez idik şehâ
Meger kim buña İzid ide cezâ
2205. Sürüp ol gice Keyd ile şeh şafâ
Dügüne ider ertesi ibtidâ
2206. Tamâm eyleyüp ceşni şâḥib-külâḥ
Çeke Fûr-ı Hindûya tâ kim sipâḥ
2207. İder cümle esbâb-ı sūrî tamâm
Gelür Hind ḥalkı ḥavâş u ‘avâm
2208. Olur sûrda bir ulu ictimâ‘
Ki Zühre çalup çarḥ itdi semâ‘
2209. Dökildi ni‘am şerbet oldu sebîl
Yimekten çoḡı ḥalkuñ oldu ‘alîl
2210. Ṭolup künbed-i çarḥ bang-ı rebâb
Virür ‘âlemi seyle Hindî şarâb
2211. Olur şekkerin peyker ile zemîn
Muşavver müzeyyen çü kâlâ-yı Çîn

2212. Felek idi taht u drlmişdi cm
Kimi mh-ı nev kimi bedr-i tamm
2213. Yiyüp içdiler sr oldu tamm
Olur rzı cümle havş u ‘avm
2214. Varur istirhat meknına şh
Murin ola t ki ol reşk-i mh
2215. Getürdiler ol şhı biñ nz ile
Yüz urdı gelüp şha i‘zz ile
2216. Didi şeh ki ık tahta iy meh-i n
Gneřsin degül menziliñ bu zemn
2217. ıkup tahta pes dest-i bs itdi Mh
Mehñ ğabğabın oğsayup didi řh
2218. Nebtuñ bilür lezzetin yine km
şeker elde yaraşmaz iy hş-hıram
2219. Dimişler el pmekden öpmek dehn
Yeg olur meşeldür bu iy dil-sitn
2220. Niğbını aldırdı n km-yb
arañu gice toğdı şan fitb
2221. Görür bir per kim perestrı hr
Vcd şerfi ser--p-yı nr
2222. Cebninde lmi‘dr envr-ı Hk
şarvetde hddi  smn-vark
2223. ara aşları şan kurulmiş kemn
Olur tr-i mjğnı urbnı cn
2224. Femi eşm-i szen mezesi eber
Kemend idi zülfi v aşı kemer
2225. Siyeh hli Hind-yı teş-perest
Hram gozi Türk-i hn-yi mest

2226. Çü berg-i gül idi muḳanned beli
Hemīn sīb-i sīmīn idi ğabġabı
2227. Şaçınuñ şeb-i tārı Hindū-şī‘ār
İder devr genc[i] cemālün çü mār
2228. Çü tāvus-ı Hindī şacı cilve-ger
Şalınsa şaçar ‘āleme müşg-i ter
2229. Lebi şekkeri Mısr-ı şīrīn maḳāl
Çü bebġā-yı Hindī şacı sebz-bāl
2230. Beñi şanki bebġā idi zülfi dām
Şacı çīnine müşg-i çīnī ğulām
2231. Çe ger Hindu aşl idi ol dil-peżīr
Velī yoġ idi Çīnde aña nazīr
2232. Egerçi ki ol serv ü gül-rū idi
Kaşı vü gözi hāli Hindū idi
2233. Cebīni anuñ çīn idi zülfi şām
Görüp oldı sulṫān Rūmī-ġulām
- 32^a [132^a]
2234. Gözi bādemī idi [hem] beste-leb
Teni nāzūk idi çü Hindū kaşab
2235. Kemend idi zülfi vü müġġanı tīġ
Yüzi āfitāb ü niġāb idi miġ
2236. Çü mihmānı ol serv-i āzād olur
Sarāyı şehūñ cennet-ābād olur
2237. Hārāmīsine hūn-ı ‘aşıġ helāl
İçer āb çün çūr āb-ı zülāl
2238. Kaşā baġduġınca delinūr ciger
Kaşa kirpüġi sihr oġıdur meger
2239. Kaşan nergisin yumsa ol serv-i kaş
Görinmezdi müġġanı altında haş

2240. Kaçan ‘abherin açsa itse nazar
Olur [ol] hilâline hâbil eber
2241. Anuñ kaşınıñ her kılı bir hilâl
Mehi evc-i ħüsn âfitâb-ı cemâl
2242. Gümüş bilegi ‘âc-ı Sindî idi
Muĥannâ eli naķş-ı mînû idi
2243. Deh-engüşte daķmış deh-engüşterin
Süleymânı her ĥâteminde nigîn
2244. Belinde key-i yâre-i pür-bahâ
Hemîn hâle vü necm idi güyiyâ
2245. Olup cevher[e] başdan ayaĥa ĥarķ
Güherden teni olmaz olmuşdı fark
2246. Mey-i surĥ idi ‘ârızı la‘l-i câm
Şeker-nuķl idi söyledügi kelâm
2247. Belindeki hem ol muraşsa‘ kemer
Ser-â-ser cihân mülk ü mâlı deger
2248. Şalınmış benâ-güşına güş-vâr
Le‘âlîsinüñ her biri şâh-vâr
2249. Birindeki ol levĥa-i pür-güher
Hilâl idi taķvîm içinde meger
2250. Zer-endüd zülfi çü tãvûs-ı Hind
Deger eñ kemîn târı biñ Hind ü Sind
2251. ‘Izârındaki ol nücûm-ı münîr
Şüreyyâ vü ĥurşide olmuş nazîr
2252. Ayaĥında ĥalĥalı hâle-mişâl
İder niçe ser-keşleri pây-mâl
2253. Hemîn tavķ-ı ikbâl-i sultân idi
Ki sultân aña bende-fermân idi

2254. Yüzinde şacı çīnī müşgīn-zirih
Belinde kemer şan ki şūde-girih
2255. Cemāline hayrān olur tāk-dār
Tolar şevk ile qalbi qalmaz qarār
2256. Şoyup cāmeden anı ‘üryān ider
Teni gül-sitānını seyrān ider
2257. Tolar şevki cismine qanı gibi
Başar baqrına anı cānı gibi
2258. Öpüp aqrzını leblerini emer
Gehī piste nuql idinür geh şeker
2259. Gümüş süzenüñ çeşmine surh-ı tār
Geçirdi revān şevk ile şehriyār
2260. İdüp beline sīm-sāqın kemer
Olur boynuna tavq-ı halhal [eber]
2261. Çü elmās ile deldi zerrini çüst
Olur bāzu-yı kuvvet-i şevk süst
2262. Şadef dürci toldurdı dürr-i yetīm
Pür oldı o sīmāt ala cām-ı sīm
2263. İder ol gice Māh ile ‘iş şāh
Sürer bu şafāyı irer şubh-gāh
2264. Seherden durup gısl idüp ser-firāz
Namāza şürü‘ itdi kıldı niyāz
2265. Durup Keyd ile ‘işret itdi bir ay
Gehī itdi mey nüş geh güş-ı nāy
2266. Çü diñlendi şāh u sipāh u sütür
Qamu tazelendi idüben hużūr
2267. Didi Keyde bir gün şeh iy tāk-dār
Yarāğ it degüldür çü vaqt-i qarār

2268. Şafâ himmetiyle bizi kıl revân
Ki neng ola çeşmine Fûruñ cihân
2269. Varup ideyüm bir gazâ-yı ‘azîm
Ki andan ide havf ‘azm-i remîm
2270. Çü dîn yoluna kômışam cân u baş
Dil ü cân ile eyleyeyüm şavâş
2271. Ya taht ola ya baht iy ser-firâz
Görelüm nice emr ider bî-niyâz
2272. Müselmâna nuşret virici Hudâ
Ne ğam kâfirüñ hayli ger çok ola
2273. Didi Keyd kim iy cihân-gîr-i şâh
Hemîşe saña nâşır olsun İlâh
2274. Fedâ idelüm Hağ içün baş u cân
Buyur hâzırız cümle beste-miyân
2275. Getür sâkiyâ baña mâ’-i ‘ineb
Ki oldum ğam-ı devr ile teşne-leb
- 32^b [132^b]
2276. Gele mürde çeşmeye tâze hayât
Gözüme görünmeye bu kâyinât
2277. Yine muṭribâ başla sâz u nağam
Ki sevdâyî itdi beni derd ü ğam
2278. Bulam tâ ki kânûnuñıla şifâ
Eğânî ola ben marîze devâ

MÜKÂTEBE-İ İSKENDER BE-FÜR-I HİND VE MUḤÂREBE-İ İŞÂN

2279. Eyâ şayrafî-i cevâhir-şinâs
Ki cevherlerüñe bulunmaz kıyâs
2280. Cevâhir-şinâs ü cevâhir-fürüş
Şadef gibi olmağ revâ mı hamüş

2281. Aç ağızıñ dökilsün cihāna dürer
Şadef gibi ıolsun bu ‘ālem dürer
2282. Şadef [gibi] sen açmayıcak dehān
Cihānda görünmez güherden nişān
2283. Ne şarrāf-ı ğavvāş-ı şāhib-hüner
Ki bulduğı dürri bulamaz beşer
2284. Meger saña İlyās-durur reh-nümā
Kim olur güher kānına pīşvā
2285. Senüñ bulduğıñ cevheri pür-bahā
Selāīnlere dürretü’t-tāc ola
2286. Cevāhir çıkar çünkü ğavvāşsın
Nice cevheri cevher-i hāşsın
2287. Dilüñ baır-i ğavvāş-ı fikr-i laīf
Güher ma‘nā şarrāf-ı şab‘-ı şerīf
2288. Şu resm ile nazm ile bu cevheri
Ki hayrān ola her gören cevheri
2289. Olan kimse dānā vü şāhib-nazar
Bile kim nice ‘ıkd olurmuş güher
2290. Bulur dürleri çok egerçi ki nās
Velī kanı şarrāf-ı cevher-şinās
2291. Çü şarrāf u hakkāk ü ğavvāşsın
Kamusı ‘avām u řapuñ hāşsın
2292. Ne bilsün güher bahşını pīyle-ver
Olur şedde düzmek be-ğāyet hüner
2293. Ben ol kīmyā-dānem ehl-i hüner
Olur la‘l senge idersem nazar
2294. Eger ıoprağa eylesem iltifāf
Nice zer olur bil ki Āb-ı Hayāt

2295. Ne bilsün benüm kağrümi kec-naazar
Hüner ehlini bilmek olur hüner
2296. Benüm sözlerüm dürr-i meknün-durur
Şu kim itmeye huıııte mecnün-durur
2297. Şu kim pür ola maıızeni sım ü zer
Olup müşteri ala pıl-ver güher
2298. Şu kim yok elinde ne sım ü ne zer
Olur bāyi'i neyse bir pıl-ver
2299. Güher didüğüñ bir mülevven hacar
Güher budur iy ehl-i şāhib-naazar
2300. Didüğüñ zer-āhendür ammā ki zerd
Bunu koyup itmez aña meyl merd
2301. Cihān içi gerçi kemāl ehli pür
Kimi baııri[dür] kimi şarrāfdur
2302. Bilür kimi hakkāklığı hemīn
İder kimisi şedde dürr-i şemīn
2303. Aña dir kemāl ehl-i şāhib-kemāl
Ki birinde olmaya aña hemāl
2304. Ne bilsün şu ekmeıı olan ādemi
Eyüsi nicedür nicedür kemi
2305. Cihāndur bu diııķān u diııķān- neııad
İder göñlini āb-gıneyeyle şād
2306. Yanında mu'azzedür ol çün güher
Güher gösterirlerse itmez naazar
2307. 'Abeş nesne halk itmemişdir Hudā
Anuñ daııı ehli bulunur n'ola
2308. Velī olmaz anuñla tāc u niğīn
Behāyim için halk olupdur hemīn

2309. Behāyimden ol kişi olur beter
Ki fark itmez anları idüp nazār
2310. Düzüp yine bir silk-i Pervān miřāl
Cihān halkına ‘arz ideyüm kemāl
2311. Ki reşk eylesün nazmına silk-i dür
El uzatmasun ‘ağdine kīse-pür
2312. İde düzd her dānesin ger nihān
Ola zāhir işi olıcak ‘ayān
2313. Benüm oğlum olmaz saña çün ‘iyāl
Ne lāzım kitābumdan almağ hayāl
- 33^a [133^a]
2314. Velī çünki ben bezl kıldum ni‘am
Cihān halkı alsa nevāle ne ğam
2315. İden hażz-ı ednā sözinden ‘azīz
Bu şan‘atda ola mı ehl-i temīz
2316. Gözet tarzım iy pīr ü pāk-dil
Dilerseñ eger olmayasın hacil
2317. Olan peyrev-i řeyhī vü Ađmedī
Ne mümkün bula devlet-i sermedī
2318. Müsāvīleri gerçi düşmez bize
Kıurı nazmdur sözleri bī-meze
2319. Hađāyı řavābı ne bilsün ‘avām
‘Avāma dimişler olurlar havām
2320. Nizāmī vu Hıusrev baña piřvā
Olupdur olursam n’ola reh-nümā
2321. Bu baır üzre yazdım anıñçün kitāb
Ola Tūsī řehnāmesine cevāb
2322. Ümidüm bu Feyyāz-ı envār-ı dil
Beni itmeye halk içinde hacil

2323. Ben oldum iki servere medh-h'ân
Çü mihr ikisi de cihânda 'ayân
2324. Birisi Sikender cihân-pehlevân
Biri Bâyezîd Hân-ı şâhib-ķırân
2325. Biri yaptı Ye'cûce sedd-i sedîd
Biri çekdi dîne hişâr-ı cedîd
2326. Anuñ ögdügi bir niçe büt-perest
Gelüp 'âleme her biri gitdi mest
2327. Virür nazma memdûh gâyet şeref
İder nâ-sezâ medhi 'ömri telef
2328. Şu deñlü idem hazretine niyâz
İde haşm içinde beni ser-firâz
2329. Hevâ vü hevesdür BEHİŞTÎ bu heb
Ķo lehvi rızâ-yı Hâķı ķıl taleb
2330. Çü bunlar vişâle degül dest-res
Dil ü cândan itme iñende heves
2331. Cihân devletinde çe ger var sürür
Velî olmaya terkden yeg hużür
2332. Ķamu fânîdür mihri bâķî hemân
Kime Ķaldı saña Ķala bu cihân
2333. Ecel kimseye çünkü virmez emân
'Abeş nesne ile geçürme zamân
2334. Feşâhat cevâhirlerini nişâr
İdüp dimiş ol pîr-i üstâd-kâr
2335. Virüp leşkerin Husrev-i şarķ u Rûm
Çıķup şehrden itdi Fûra hüçüm
2336. Dem-i nây-ı rüyîne idüp figân
Şadâsı ile tldı kûsuñ cihân

2337. Aup yine Sīmurġ-ı rāyet cenāh
Olur zeyn alb ile iki cenāh
2338. Virür tozda Şu‘le ‘alem gāh gāh
Nite kim bulut ire rahşende māh
2339. Toz iinde her nīze-i tāb-dār
Virür Şu‘lelerüm Şeb-i tāb-vār
2340. Olup rūy-i Hindū gibi īr-fām
İder gird-i tīre cihānı tamām
2341. O zulmetden olmiŐ idi Şubh Őām
Görinür güneş gicede hem-ü cām
2342. Süheyl-i semend eyleyüp gūŐ[ı] ker
Olur hıyre tāb-ı ıŐıċdan nazār
2343. Öñince olup Keyd Şehe piŐvā
Olur Őāh ile hayline reh-nümā
2344. Gidüp hışm ile nie müddet sipāh
‘Adū mülki serhaddine baŐdı Őāh
2345. onup anda ārām ider Őehriyār
Olur rāhat ol leşker-i kīne-dār
2346. Buyurdu Şehin-Şeh ki geldi debīr
Getürdi devāt ile ini harīr
2347. Murādı neyse didi Őehriyār
Yazup itdi münşi le’ālī niŐār
2348. Yazar ibtidā nām-ı Cān-āferīn
Ki halk iden oldur semā vü zemīn
2349. Semāyı iden zeyn envār ile
Zemīne Şeref viren ezhār ile
2350. Ki vācibdür anuñ vüçüdü hemān
Vüçüdına arī degüldür zamān

2351. Kāmu muḥdeṣ ü muḥdiṣ oldur hemīn
 Gerek çarḫ olsun gerekse zemīn
2352. Bir evveldürür yoḫ aña ibtidā
 Bir āḫır-durur yoḫ aña intihā
2353. Zuhūrı buṭūn u buṭūnı zuhūr
 Ḥuzūrı ḥafī ğaybetinde ḫuzūr
2354. Ne idrāk ider künhün anuñ ‘uḫūl
 Ne ‘ilmine vara demīde ṣumūl
2355. Berāber aña bāṭın ile zuhūr
 Mūsāvī aña ğaybet ile ḫuzūr
- 33^b [133^b]
2356. İdüp toprağı fazlı ile beṣer
 Ḥalīfe kıluḫ eyledi mu‘teber
2357. Kāmu raṭb u yābis sepīd ü siyāh
 Ḥaḫı birlemeklikde ‘ādil-ğuvāh
2358. Anuñ birliğinde kim itse gümān
 Muḫalled ḫalur nār içinde hemāñ
2359. Şu kim ehl-i tevḫīd ola rāst-bīn
 Enīsi olur tā ebed ḫūr-ı ‘īn
2360. Şerīki yoḫ itme şerīk aña ğayr
 Görinmez anuñ ğayrı ‘ālemde ḫayr
2361. Ḫıyās eyleme mümkinine anı sen
 Ḫıyās eylemek ḫalkā Ḥaḫḫı neden
2362. Cemāda olan bende mecnūn olur
 Düşüp küfr bendine mağbūn olur
2363. Kāmu fānī bāḫī Allāhdur
 Bunu bilmeyen kimse güm-rāhdur
2364. Degül bāḫī çün kim bu köhne ribāṭ
 Gerek ādemīde müdām ihtiyāṭ

2365. Nebî haq şırât u hisâb oldu haq
Behişt-i berîn haq ‘azâb oldu haq
2366. İnanmaq gerek cümlesine beşer
İder sū-yi zandan müselmân hazer
2367. Bu sözüme eylemeyüp i‘tikād
Haquñ emrine itmeyen inkiyād
2368. Cihānda olur hūk gibi haqîr
Olur āhırında maqām-ı saġîr
2369. Hezārān şükr ü hezārān sipās
Aña kim bizi eyledi Haq-şinās
2370. Diyānet diyüp eyledi ehl-i dîn
Muvahhid kılup itdi ehl-i yaqîn
2371. Nebîler revānına yüz biñ selām
Ki anlar-durur pişvā-yı enām
2372. Mukarrer anı bil ki sen enbiyā
Çü kıble-nümā halkadur reh-nümā
2373. Didi daħı iy Fūr-ı Hindüstān
Senüñ kaşduña bağlamışam meyān
2374. İşitdüm büte dir imişsin Hudā
Saña geldüm olmaġ için reh-nümā
2375. Müselmān olursañ bulursın emān
V’egerni gider mülk-i Hindüstān
2376. Bilürsin ki sulţān-ı Īrān-zemīn
Ne fāyide itdi idüp baña kīn
2377. Mü’eyyed idüpdür beni Zü’l-Celāl
‘Adūdan benüm haylüme yok zevāl
2378. Benüm ile her kim ki itse kıtāl
Halāş olmaġa yokdur[ur] ihtimāl

2379. Ğuzātız bize Hıağ Te‘ālā mu‘īn
Zer ü sīm iün ekmezüz tiğ-ı kīn
2380. Kerem eyle iy řāh-ı Hindūstān
Muğı‘ ol baña dīn-i Hıađđa inan
2381. Olup bađr-i řūrāba āb-ı zülāl
Ara yirde olmaya tā kim kıtāl
2382. Senūndür yine saña tađt ile tād
Gerekmez baña ehl-i dīnden ĥarāc
2383. Ne müşkillerüñ var ise ĥal idem
Ėoyup mülk-i Hindi yoluma gidem
2384. Olayum her emründe yār ü mu‘īn
İkilik gidüp bir olalum hemīn
2385. Eger emrūme olmaz iseñ muđı‘
Bulamazsın aşlā melāz u meni‘
2386. Ėaçarsañ eger kūha hem-ün peleng
Ėıĥup eylerem kulle-i kūhı teng
2387. İderseñ girüp bađr-i řūrāba ceng
İrişüp idem muzmaĥil ün neheng
2388. Ėıĥarsañ sipihre eger ün ĥurāb
İdem řāhbāzāne bađruñ kebāb
2389. Zemīn gāvı ĥarnında olsañ nihān
Buluram eyā řāh-ı gerden-keşān
2390. Olursa felek heft-bāre ĥışār
Ėalāşa meded yok eyā şehriyār
2391. Gerek ise saña eger cān u baş
Benüm ile zinhār kıлма savaş
2392. Eger peşşe mānendi oğ olsa pīl
Yanumda degül şey’ bi-ĥađđ-ı Ėalīl

2393. Baña tīg-ı Hindū-yı zerrīn-niyām
Görinür gehī āyine gāh cām
2394. Çeküp üstüme pīl olma dilīr
Ki kullāb olur pīle peykān-ı tīr
2395. Getürem saña şīr mānendi ceyş
Kaçan şīre hem-zūr ola gāv-miş
2396. Mehābetlūdür pīl gerçi şehā
Mehīb olur ammā katı ejdehā
2397. Olur tīg-ı Hindū dağı gerçi tīz
Olur berg bir fīle itse sitīz
- 34^a [134^a]
2398. Nedür gürgden gāv-ı deşti şehā
Olur aña Rūmī-kemend ejdehā
2399. Ne deñlü ki çoğ [olsa] Hindī-sipāh
Ne ğam çünki sensin çamusına şāh
2400. Ne deñlü ki Dārāya itdümse pend
Ecel irdi çün olmadı sūd-mend
2401. Olur re'yi her müşkil işe kilīd
Peşimānlık olmaz kişiye müfid
2402. Çü 'üryān olup tīgum ola 'ayān
Yunur çana iqlīm-i Hindüstān
2403. Eger cehl ile ceng iderseñ taleb
Bu halkuñ senüñ boynuña çanı heb
2404. Kılıcdan geçer eyleyen dār ü ğīr
Düşüp bende ola re'āyā esīr
2405. Eyā Fūr-ı Fūrān-ı Hindüstān
Naşihat dutan eylemedi ziyān

2406. Gerekmez baña mülk-i Hindüstân
Seni dîne da‘vet kılıram hemân
2407. Bulur mü’min olan kişi Hakk’a rāh
Olur dār-ı dünyāda ‘uqbāya şāh
2408. Kılıcdan şaķın oddan eyle hāzer
Ki vardur ikisinde ğāyet haţar
2409. Saña virdigüm pendî iy şehriyār
Nice düşmenüm virmeye yāre yār
2410. Murādumca göndermez iseñ cevāb
İrişdüm saña dil ʔolu hışm u tāb
2411. Saña bildürem kendü miķdāruñı
Uram oda evşān u zünnāruñı
2412. Kilīsālaruñ eyleyüp hep harāb
Yaķam ʔomayam hiç bāʔıl kitāb
2413. Kırup cümle e‘vān u enşāruñı
Diger-gün idem ‘āķıbet kārıñı
2414. Murādum edā eyledüm ben tamām
Bilür bāķīsın hażretüñ ve’s-selām
2415. Dürüp nāmeyi mührini urdı şāh
Virüp ʔaşıda didi ʔay eyle rāh
2416. Daķı dürlü dürlü metā‘-ı şemīn
Virür armağan Fūra şāh-ı zemīn
2417. Alup bunları elçi oldu revān
Varur tahtına geçmedin çok zamān
2418. ʔuyar ʔaşıduñ geldügin çünki şāh
Çıķup ʔarşular ‘izzet için sipāh
2419. Aña mihmān-dār-ı şüh u zarīf
Müheyyā ider bir maķām-ı laţīf

2420. Gelüp ol maqāma çü başdı qadem
Dökildi gelüp dürlü dürlü ni‘am
2421. Yiyüp içdi diñlendi buldı huzūr
Yatup uyıdı ol gice pür-sürür
2422. Çü şubh oldı oldı münevver cihān
Getürdi anı şāh-ı Hindüstān
2423. Yüz urdı varup eyledi ihtirām
Virüp nāmeyi didi neyse peyām
2424. Açup nāmeyi çünki oqıtdı Fūr
Fütür irdi oldı qatı bi-huzūr
2425. ‘İtāb eyleyüp elçiye ol fuzül
Şehüñ kılmadı armağanın qabül
2426. Debīr[e] oqıtdı didi yaz cevāb
Şehüñ nāmesine velī pür-‘itāb
2427. Yazup nāmede ibtidā nām-ı Hāq
Ki oldı dil ü cāna zikri sebaq
2428. Di kim Feylekūs oğlu Rūmī-nejād
Baña şimdi mi öğredür i‘tikād
2429. Benüm dīnüm anuñ dīninden qadīm
Qoyup anı dönmeq bir emr-i ‘azīm
2430. Qo dīni getür tiğ u gürz-i girān
Şadā-yı çekāçāk tolsun cihān
2431. Ne itdüñ cihānda ne gördüñ ‘aceb
Cihān-gīrlige idersin taleb
2432. Helāk itdi Dārāyı bir kaç la‘in
Sen olduñ arada bahāne hemīn
2433. Anı bendesi eyledi zaqm-dār
Helāk oldı hīyle ol şehriyār

2434. O fitneye l̄ikin sen olduñ sebep
Gele itdügüñ başıña şimdi heb
2435. Anuñ kanıdur bunda çaldı seni
Arada bahāne idiser beni
2436. İletsem gerek idi saña sipāh
Hele baña çekdirmedüñ renc-i rāh
2437. Eger Keyd dirseñ o bir feylesüf
Felek hāline bulmuş ancak vuķūf
2438. Ne bilsün o şehlük ya çekmek sipāh
Aña müft virmiş bu mülki İlah
2439. İñen dağı olma anuñ ile şād
Ki şehler içinde olunmaz o yād
- 34^b [134^b]
2440. Berü gel göresin kim imiş ki şāh
Ya nice olur leşker-i kīne-h̄āh
2441. Dağı görmedüñ Hindi sen iy faķīr
Dağı haşm ile itmedüñ dār ü gīr
2442. Benem Fūr-ı Fūrān-ı Hindüstān
Benüm zīr-i destüm bu halk-ı cihān
2443. Alam tīg-ı Hindū elüme çü ben
Aña māyil olmaya Şāmī micen
2444. Çekem ceng içün çünki ben pīl-i mest
Çeriñe düşe heybetinden şikest
2445. Hisāb u ‘adedden sipāhum füzün
Nice haşm ola itmeyeler zebün
2446. Muṭī‘dür baña cümle Hindüstān
Kaçan rām olam saña iy bed-gümān
2447. Nejādum cihān turalı Hinde şāh
Kamusı cihān-gīr ü şāhib-külāh

2448. Senüñ aşl u neslüñ degül mu‘teber
Kaçan būriyā vire Mışrī şeker
2449. Dimāguñ harāb itdi Rūmī şarāb
Saña sen ‘ilāc itdür oldur şavāb
2450. Anuñ Hakkı kim baña mā‘būddur
Sücūdum añadur o mescūddur
2451. İdesin benüm ile çün kim kıtāl
Gele leşkerü[ñe] şanuban zevāl
2452. Seni eyleyem evvelā zeyn-i dār
Ola her biri şāhda berg-vār
2453. Toya etleriyle vuḥūş u tuyūr
Tamām ola ol hizb-i ehl-i şurūr
2454. Çü İskender-i Rūmī qandīl ola
Cihān turduğınca bu temsīl ola
2455. Bile kendü qadrini her zīr-i dest
Uzatmaya kimse ulusına dest
2456. Hirāsān ola şehir içre tamām
Ulusına her şahş ide ihtirām
2457. Ne ĩrān qala vü ne iqlīm-i Rūm
Bulunmaya bir cānlu illā ki Rūm
2458. Ne deñlü ki var feylesūf u ḥakīm
İdem her birine ‘azāb-ı ‘azīm
2459. Dağı dün yaradılduñ iy bī-ḥaber
Ne ḥaddüñ idi Hinde itmek sefer
2460. Ayağıñ ile dāma girmek neden
Elüñ ile kendüñe biçdüñ kefen
2461. Eger cem‘ ola Rūm u Şām u ‘Acem
Baña zerre[ce] gelmeye hiç ğam

2462. Gelürse eger Zāl-i sām-süvār
İdem yalıñuz varmağı ihtiyār
2463. Gelen bunda bulmuş degüldür zafer
İder tığ-ı Hindīye sīne siper
2464. Çekem cenge meydāna çün kim seni
Ne ser-dār idügüm bilesin beni
2465. Eger ejdehā vü eger pīl-i mest
Benüm ile meydānda urmaya dest
2466. Cihān-pehlevānam cihān-pehlevān
Degül gürbe yanumda şīr-i jiyān
2467. Benüm dağı göñlüm dilerdi kıtāl
Gel ögredeyem saña ceng ü cidāl
2468. Uyursan dağı uyarayam seni
Eger ölmez iseñ añasın beni
2469. Budur saña āhır cevābum hemān
Berü gel dilerseñ seyil ola kan
2470. Virüp elçiye Fūr çok sīm ü zer
Bu vech ile gönderdi şāha haber
2471. Alup nāmeyi elçi oldı revān
Varur şāhına geçmedin az zamān
2472. Çü İskendere degdi mektüb-ı şāh
Buyurdı ki hāzır olalar sipāh
2473. Gidicek şeh elçisi pes Fūr-ı şāh
Buyurdı ki gird ola Hindī sipāh
2474. Gelüp encümen oldı çün kim çeri
Şehe ‘arż kıldılar ol defteri
2475. Otuz kerre yüz biñe irmiş sipāh
Bilüp anı şād oldı gāyet de şāh

2476. İder hâzır [ol] on iki pîl-i mest
Ki her birinüñ çarh yanında pest
2477. Koyar cevşene anları şehriyâr
Olur her birisi demürden hişâr
2478. Dağar sînesine pilüñ pîl-bân
Geçer seng-i hârâdan âhen-sinân
2479. Şarar berg hortümına tîğ-i tîz
Ki kûhu bular çalsa gâh-ı sitîz
2480. İder vaz' üstinde günden hişâr
Koyar her hişâra niçe tâc-dâr
2481. Ki oğlarına çarh olursa siper
Geçer tîr şöyle ki bezden eber
- 35^a [135^a]
2482. Dağar iki dişine elmâs tîz
İki dişi kalınca k'ide sitîz
2483. Virür istimâle çerisini Fûr
Kamu şâd olup oldılar pür-sürür
2484. Geyüp cevşen olur kâmusı süvâr
Çalup kûs-ı harbî biner tâc-dâr
2485. Çü pîl-i tekâverler itdi hurûş
Şanasın ki deryâ-yı Hind itdi cûş
2486. İdüp çarhı ker kûs u bûk u nefîr
Zemîni ider pîl pâyi hamîr
2487. Getürdi bile bir direfş-i siyâh
Öñince direfşüñ gezer Fûr-ı Şâh
2488. Çıkup itdiler haymeden deşti kûh
Gelür Hind halkı gürühâ gürüh

2489. Yatup ol gice anda ārām ider
Geçüp şubḥ Kānnūca varup gider
2490. Varup kōndı Kānnūc öñine çü şāh
Sikender daḥı çekdi geldi sipāh
2491. Çü bir deşte kōndı iki tāc-ver
İderler biri birisinden ḥazer
2492. Sipeh ḥıfzına şāh-ı Īrān-zemīn
İder elli biñ ser-firāzı güzīn
2493. İder ḥalka Kaytās-ı Rūmī-i mīr
Ki ḥıfz eyleye leşkeri ol dilīr
2494. Olup ġarḳ-ı āhen ol elli biñ er
Cihān-pehlevān ile cümle beber
2495. Bu cānibde sultān-ı Hindūstān
İki yüz biñ ola yarar pehlevān
2496. Güzīn idüp itdi cuvān-baḥtı baş
Ki Kaytās-ı Rūm ile ide savaş
2497. Yoġ idi çerisinde andan dilīr
Ki döymezdi bir muştına nerre-şīr
2498. Eger ejdehāya atarsa kemend
İderdi kemend ile elbette bend
2499. Didi fırsat olur ise kıl kıtāl
Ola kim tılāya ola pāy-māl
2500. Girürse ele pehlevānı eger
Tereddūd yoġ anda bizimdür zafer
2501. Geyüp cevşenin bendi ol pehlevān
Ala ile geydi çü bād-ı demān
2502. Çü düşmen çerisine oldu qarīb
Anı gördi bir gurd kōndı ‘acīb

2503. Çıka geldi Kaytās-ı Rūmī-nejād
Elinde kemān terkeş itmiş güşād
2504. Buluşup iki leşker-i kīne-dār
Ele aldılar āteş-i tāb-dār
2505. Biri birine urdılar tīg-ı tīr
Sipihre irişdi figān-ı nefīr
2506. Çü gördi cuvān-bahtı ol pehlevān
Çodı zihde bir tīr-i āteş-feşān
2507. İrüp müşte peykān u gūşa sufār
Çıkar şaştdan hōd oқи berķ-vār
2508. Dutar haşm egerçi karşı siper
Mücenden geçer çün harirī eber
2509. Degüldi siper müşte bāzūya müşt
Za‘īf oldı pes haşm gösterdi püşt
2510. Zafer virdi Kaytāsa çün Kird-gār
‘Adū leşkerin eyledi tār-mār
2511. Başup iki yüz [ol] eri pehlevān
Muzaffer olur hayl-i şāhib-kirān
2512. Varınca şeh-i Hinde serdārlar
Ururlardı geh tīr ü gāhī teber
2513. Görüp anı incindi gāyetde Fūr
Ġamīn oldı qalbine irdi nūfūr
2514. Velī şāh-ı Rūm oldı gāyetde şād
Sipās eyleyüp eyledi Hāķķı yād
2515. Yatup ol gice leşker ārām ider
Ne yatmaq gözedürler irer seher
2516. Seher çekdi çün tīgını āfitāb
Sipihre siper dutdı yir yir sehab

2517. Turup Hakkā İskender itdi niyāz
Didi iy Hudāvend-i bende-nüvāz
2518. ‘Ināyet tapuñdan gerek yā Mu‘in
Ki luţfuñ-durur mesned-i Müslimīn
2519. Senüñ ‘avnüñe kaldı kārüm hemīn
V’egerni kanı Rūm u Īrān-zemīn
2520. Ne mikdārı var kim bu mūr-ı za‘if
Ola pīl-i Hindū-yı meste harīf
2521. İrişürse senden velīkin meded
‘Adūdan ne ğam gerçi çoğdur ‘aded
2522. Eger ‘avnüñ olur ise reh-nümün
İder pīli bir peşşe h’ār u zebūn
2523. Bilürsin rızāñı idindüm murād
Senüñ luţfuña eyledüm i‘timād
- 35^b [135^b]
2524. Sikender degül peşşe-i hasteyem
Ġazā niyyetine kemer-besteyem
2525. Muḥibbiñi kılma ‘adūña zebūn
Ola nuşretüñ dāyimā reh-nümün
2526. Murād ol bu müşrikleri yā Īlāh
Muvahḥid idem ḥāzretüñdür güvāh
2527. Nebiyye kitāba ide i‘tikād
Biri emrüñe eylemez inḳıyād
2528. Şıgıñup saña eylerem dār-ı ğir
Beni itme düşmen yanında ḥaḳīr
2529. Çü yüz biñ niyāz ile kıldı namāz
Niyāzın ḳabūl itdi ol bī-niyāz
2530. Namāzın tamām eyleyüp ol dilīr
Turup geydi cevşen çıkardı harīr

2531. Geyüp yidi at cevşen-i zer-nigār
Geyer başa zerrīn-küleh mihr-vār
2532. uşandı girān-māye zerrīn-kemer
kemer gibi la'1 ü dūrer
2533. Daar beline deşne-yi tīz-ser
Ki birdür aña cevşen ile ciger
2534. uşandı cihān-suz u hārā-şikāf
Mücevher hadīdi vü zerrīn-ılāf
2535. Daar beline kiş ü urbanını
İder zehrlü tīri peykānını
2536. O urban içindeki āi-kemān
Hilāl idi nişf-ı bulutda nihān
2537. Elindeki zūpīn künbed-mişāl
Virür ar alkānına infi'āl
2538. ıup haymesinden cihān-pehlevān
Ele aldı pūlād-ı inī sinān
2539. Muşayal dıraşşende ber-vār
Çü müjgān-ı dil-dār sīne-güzār
2540. ekerler şehe raşş-ı gerdūn-gerd
Şitābende vü āzmūde neberd
2541. abanup sinānīne ol şehriyār
Olur devlet atına def'i sūvār
2542. Gelüp virdi serverlerine selām
Baş urup amu itdiler ihtarām
2543. Demürden çekilmiş görür bir cidār
Çü şemşīr-i rūşen velī tāb-dār
2544. Didi iy sūvārān-ı Īrān u Rūm
Kim olur elüñüzde āhen ü mūm

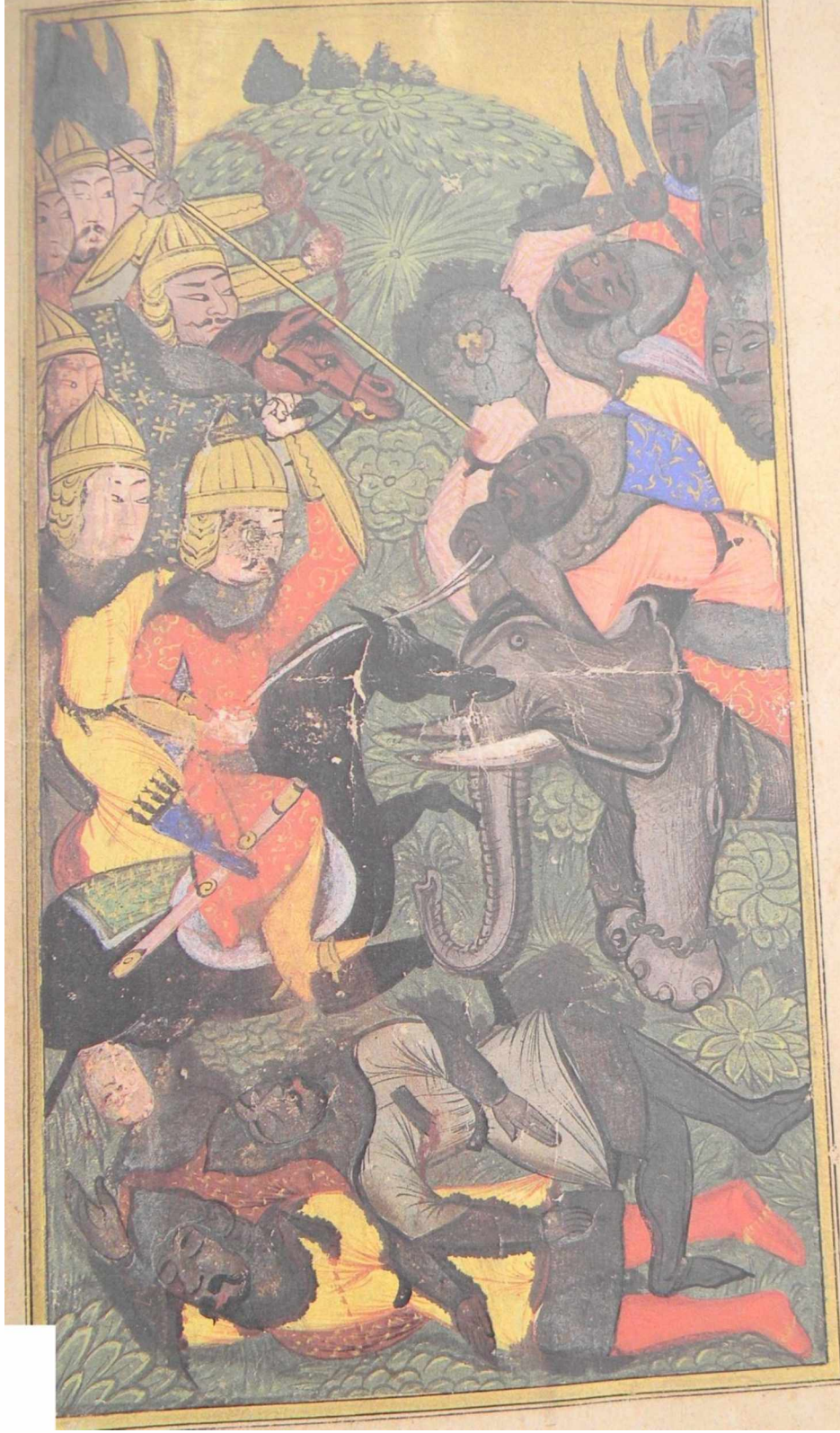
2545. Ne ejder döyer tîguñuza ne bebr
Yanıñızda gürbe degüldür hizebr
2546. Kimüñ ile itdünüz ise kıtāl
Muẓaffer sizi kıldı ol Zü'l-Celāl
2547. Yine şübhesüz size Haḫdur mu'ın
Olısar yine fetḥ u nuşret qarın
2548. Şehin-şāh-ı Īrān gibi tāc-dār
Size cengde olmadı pāy-dār
2549. Sizüñ ile başa kaçan çıḫa Fūr
Helāk itdürür āḫır anı ğurūr
2550. Şaḫın pīlden gelmesün size bīm
Ki insāna ḫayvān olamaz ğarīm
2551. Nedür pīl-i gerdün pür ḫār u ḫas
Olur āteş-i tiĝ def'ine pes
2552. Mehābetlūdür gerçi vehhāmdur
Döner ḫavf ide çünki bed-nāmdur
2553. Büyüklüğüne itmek anuñ naẓar
Hünersüzdürür yoḫdur anda ciger
2554. Nedür pīl ma'nide bir gāv-miş
Bu pülād ceyşe ḫoyurmaya diş
2555. Eger zerrece olsa anda yürek
Za'if itmez idi anı bir kerek
2556. Ne gürzi ne tiri ne şemşiri var
Şavaşda sizüñ tîğıñuz Zü'l-fikār
2557. Gürāz ile ceng itmeyen şir-i ner
Degül şaf-der ol kelbdür bed-güher
2558. Didiler ḫamu iy cihān-pehlevān
Ḫılubdur seni Tengri şāhib-ḫırān

2559. Hüdâ yarıyıcıñ çü nuşret senüñ
‘Adūya göre cedr-i fırsat senüñ
2560. İdelüm öñüñde bu gün bir neberd
Ki gerdūna yir yir sūtün ola gerd
2561. Hele bu ‘adū[yı] görümez yeñer
‘Alāmetdür ol kim bizümdür zafer
2562. Çalup kūs-ı harbī çizildi ‘alem
Alayını düzdi şeh-i muhterem
2563. Şu vech ile düzdi alayını şāh
Ki bir sicn şanurdı iden nigāh
2564. Bu cānibde Fūr-ı cihān-gīr-i Hind
İdüp encümen leşker-i Hind ü Sind
2565. Seherden turup geydi Hindī çaçal
Biner pīle haşm itmege pāy-māl
- 36^a [136^a]
2566. Olup āhene ğarç cümle sipāh
Binerler görürler süvār oldı şāh
2567. Gelüp ortaya aldılar şāhı heb
Kamu ceng ü āşüb iderler taleb
2568. Müheyyā olup ālet-i dār ü gīr
Çekildi ‘alemler çalındı nefir
2569. Alay oluban leşker-i şeh tamām
Bulur sübħa-i seyr-veş intizām
2570. Sipāhuñ öñince yürür hayl-i pīl
Kılur gerdi dünyā yı deryā-yı Nīl
2571. Yürür pīliñ ardınca cengī sipāh
Kamu āhenin-cāme āhen-külāh
2572. Öñince yürür pīl Elbürz-vār
Giderler sipeh idinüben hişār

2573. Görür Fûrı çün şâh-ı şâhib-ķırân
Varur süst idüp aña qarşu ‘inân
2574. Gelür çünki meydâna iki sipâh
Turur ħalbde iki serdâr-ı şâh
2575. Cuvân-baht-ı şehzâd-ı ‘âlî-nejâd
Geçer pîl önine demân hem-çü bâd
2576. Sütün-ı bezr-ħâne gibi sinân
Elinde gelür cenge ol pehlevân
2577. Urup na‘ra ol cüş ider pîl-i mest
Didi ħanı Ķaytâs-ı Yezdân-perest
2578. Görüp anı Ķaytâs sürdi feres
Cumânında cevşen der ü pür-ceres
2579. Görüp biri birini iki dilîr
Ele aldılar ħavs-i ħûn-rîz ü tîr
2580. Biri birine şöyle urdı ħadeng
Müşebbek olur çerm-i bebr ü peleng
2581. Tehî oldı tirkeş uvandı kemân
Ele aldılar cân alıcı sinân
2582. Şunarlar biri birisine sinân
‘Aceb ceng ider ol iki pehlevân
2583. Şikeste olup rumĥ-ı sîne-güzâr
Çıkar tîĝ-ı ħûn-pâş u âteş-nişâr
2584. Çalışmağdan erre olur tîĝ-ı tîz
Beri dönmeyüp eylediler sitîz
2585. Ele aldılar soñra gürz-i girân
Hubûĥ u şu‘üd itdi ol âsumân
2586. Doğunduca ħalkana gürz-i girân
Tolardı tarâķıyla hep âsumân

2587. Toḡunduḡca zūpīn iñiler siper
Zemīn ḡarbdan deprenür ser-be-ser
2588. İkindü olinca iderler kıtāl
Biri ġālib olmaz ikisi hemāl
2589. Ezildi siper gitdi gürz-i girān
Tehī-dest ḡaldı iki pehlevān
2590. Ele aldılar şofıra pīḡān kemend
Olur pīl ġāhī demān geh semend
2591. İdüp pençe bāzīḡeler pīl at
Biri olmadı naḡ'ada şāh māt
2592. İderken bu cengi iki pehlevān
Ḥaḡā eyledi pāy-ı pīl-i demān
2593. Yıḡılır başı üzre pīl-i sütürg
Özin düşürünce o derrende gürg
2594. Şalar pehlevān aña defī kemend
İder ḡullarını kemend ile bend
2595. Urup raḡşe mihmīz uçurdı hemān
Yanınca bile ol dilāver demān
2596. Getürüp şeh öninde öpdi zemīn
Du'ā eyleyüp itdi şāh āferīn
2597. Elini ḡafasında baḡladı çüst
İletdi 'alem dibine zār ü süst
2598. Melül oldu anı görüp Fūr-ı şāh
Yürüttdi şeh-i Rūm üzre sipāh
2599. Sipāhuñ önince yürür pīl-i mest
Düşer heybetinden ḡulūba şikest
2600. Yüridi görüp anı şāhib-ḡırān
Ele aldılar nāvek ile kemān

2601. İdüp tîr-i bārān ile pîli sed
İrişdi şeh-i Rūma oğdan meded
2602. Geçer pîlūñ öñine Hindū-sipāh
Tolar tîğ-ı zūpîn ile rezm-gāh
2603. Urur biri birine şemşîr-i tîz
Şanasın ki irdi geh-i rüsteḥîz
2604. Gice irişince iderler kıtāl
Ḳarañu olur buldılar infişāl
2605. Gelüp yirlü yirine iki sipāh
İner ḥaymesine iki kîne-ḥāh
2606. Tîlāya olur her yañadan süvār
Ḥuzūr eyleyüp leşker itdi ḳarār
2607. Sikender kemān-dār [u] şāhib-ḳırān
Ser-efrāz-ı merdān u kündāverān

36^b [136^b] Kaytâs'ın düşman askerini kementle yakalamasını anlatan bir minyatür.

37^a [137^a]

2608. İdüp begleri haymeye cümle cem^ç
Naşihatlerine dutar idi sem^ç
2609. Didiler ki iy şāh-ı şāhib-ķırān
Saña pīldür saht-ı düşmen hemān
2610. Eger pīlden olmasaydı hişār
İderdük kamu leşkerin tār-mār
2611. Velī virmez at aña döymez ciger
Oķıla urasın ıraķdan meger
2612. Velī oķda olmaz iken kār-ger
Kişi top ile ura anı meger
2613. Çü hāzır degül bunda top u tūfeng
Anı şan^çat ile taģıtmaķ gerek
2614. Sikender didi kim kanı ol esīr
Ki Kaytās ile eyledi dār ü gīr
2615. Diñiz gelsün andan şoralum haber
Bu işe ola şāyed ol çāre-ger
2616. Varup didiler aña iy pehlevān
Gel ister seni şāh-ı şāhib-ķırān
2617. Durup kuvvet-i kalb ile ol dilīr
Gelür şāha zencīr ile hem-çü şīr
2618. Gelüp şāha itdi du^çā öpdi yer
Nazar itdi diķķatle şāhib-nazar
2619. Didi aña İskender-i taht-gīr
Ne kişisin aşlın nedür iy esīr
2620. Ki görmiş degül mişlini bu cihān
Yüzün ağ ola iy cihān-pehlevān
2621. Senün gibi bir daģı olsa eger
Olurdu belāsına Fūruñ siper

2622. Bi-ḥamdillāh olduñ bizüm iy dil̄ir
Senüñ gibi yoḡ anda bir nerre-ş̄ir
2623. Didi şāh-ı Sind o ‘alīm iy Ḥid̄iv
Döyemezdi şemş̄irine nerre-d̄iv
2624. Beni devletüñ itdi şāhā es̄ir
V’egerni baña mūşdur nerre-ş̄ir
2625. Uşandı meger Fūrdan tāc u taḥt
Cuvān-baḥt es̄ir oldu iy n̄ik-baḥt
2626. Eger ben de olmasa idim es̄ir
Olurdu sizüñ ile çok dār [u] ḡir
2627. Yolında anuñ oynadum gerçi baş
Murādumca olma[ya] ḥayfā savaş
2628. Ḥaḫā itmeseydi eger pāy-ı p̄il
Beni kim iderdi es̄ir ü dil̄ir
2629. Velī iy cihān-ḡir-i şāhib-külāh
Beni bend iden yine itsün tebāh
2630. Cihān-ḡir imiş aña şad-āfer̄in
Anı ḥaşm gördüm cihānda hem̄in
2631. Ne ḡam bir kişide osa ḡadr-i pest
Olur dest elbette bālā-yı dest
2632. Sikender didi kim eyā pehlevān
Kim ider senüñ bir ḡuluña ziyān
2633. Seni sevmeyen cānı gibi ‘az̄iz
Ḥaḡir olsun olunca tā rüsteh̄iz
2634. Olan şāh-zād u cihān-pehlevān
Revādur ola şāh-ı Hindūstān
2635. Eger düşmenüme bulursam zafer
Seni şāh idem Hinde iy pür-hüner

2636. Hüdâ haqqı için eyâ pehlevân
Senüñ itmeyem bir kılufña ziyân
2637. Müselmân olup eyle tek inkıyâd
İdeyem saña ben dağı i‘timâd
2638. Didi kim eyâ şâh-ı şâhib-kırân
Müselmân olayum baña vir emân
2639. Muhabbet iderseñ eger sen baña
Olanca kul olam koluñda saña
2640. Ne dînde iseñ eylerem ihtiyâr
Baña eyle telķin eyâ tâc-dâr
2641. Müselmân idüp çözdü bendini şâh
Muraşsa‘ kemer virdi zerrîn-külâh
2642. Silâh u seleb hıl‘at u esb ü zîn
Girân-mâye kâlâ güherler semîn
2643. Virüp eyledi ol cihân-giri şâd
Şu vech ile kim itmedi Fûrı yâd
2644. Geyüp hıl‘ati itdi çün dest-büs
Şorar Fûrı İskender-i Feyleķüs
2645. Didi Hağ budur kim eyâ şehriyâr
Bulınmaz anuñ mişli bir nîze-dâr
2646. Varur yalıñuz olsa yüz biñ çeri
Dil-i ejdehâ çâk ider hañçeri
2647. Bahâne yok erlikde hergiz aña
Sözüñ râstın didüm iy şeh saña
2648. Sikender didi hayr ola iy dilîr
İdem yarın anuñ ile dâr ü ğîr
2649. Virür ise fırsat baña Zü‘l-Celâl
İdem yarın anuñ başın pây-mâl

37^b [137^b]

2650. Murād[ını] söyleşdi çün şehriyār
İcāzet virür kim gide nām-dār
2651. Gider rāhat olmağ için ol dilr
Çalur yalıñuz haymede nerre-şir
2652. Tazarru‘ idüp kıldı Haqqa niyāz
Ki bu müşkil işe ola çāre-sāz
2653. Du‘āsın kabül eyledi Kird-gār
Gelür Hażret-i Hızr-ı Āmurz-gār
2654. Görüp Hażret-i Hızrı oldı feraħ
Sürür ile tıldı vü gitdi teraħ
2655. İdüp Hızr ile şöhet-i hāş şāh
Didi pıl cengini şāhib-külāh
2656. Ayıtdı şehe Hızr kim iy dilr
Çaçan idesin Fūr ile dār ü gır
2657. Demed ile bağla şütür üzre sāz
Aña neft sür iy şeh-i çāre-sāz
2658. Muķābil olıcak çeriye çeri
Süresin pıle karşı üstürleri
2659. Olalar şütür[ler] çü pıle qarīb
Od ur sāza daħı göremez ‘acīb
2660. İder pıl otdan be-gāyet hażer
Anuñ çāresi oddur iy şir-i ner
2661. Murādın duyup Hızr çün kim gider
Çamu didügin şāh hażır ider
2662. Müheyyā ider biñ şütür şehriyār
Ki hażır ola idicek kār-zār
2663. Kılur ol gice şubħ olunca namāz
Sikender idüp Hālıķına niyāz

2664. Ki nuşret virüp aña Yezdân-ı pāk
İde ahrıla dūşmenini helāk
2665. İden hācetin dūşmeninüñ kabūl
İde mi muħibbini hergiz melūl
2666. Dilerdi çü şıd ile Hādan du‘ā
Du‘āsın revā itdi anuñ Hudā
2667. Seherden durup çünki cūş itdi ceys
uruldu kemān u gūşād oldu kiş
2668. Müheyyā idüp ālet-i kār-zār
Olur āhenīn espe cümle süvār
2669. Sikender cihān-baħş-ı leşker-şiken
Kemān-dār ü merd-efgen ü tīg-zen
2670. Seherden durup geydi zerrīn-zirih
Ki almaya albinde odan girih
2671. Açup dir‘ada hākalar hep dehān
Didiler du‘ā idüp iy Müste‘ān
2672. Zebānun bilen bī-zebānuñ apuñ
Murādın viren ins ü cānuñ apuñ
2673. Belālardan eyle şehi sen emīn
Hemişe aña fetħ u nuşret arīn
2674. Geyer üstine cevşen ol pehlevān
Ki kār itmeye aña tīg u sinān
2675. Ne cevşen olup avs-i Rüstem-kemān
Anı tīri bera iderse nişān
2676. Aña oñmaya zerrece kār-ger
Degül kim ide [hem] şaına zarar
2677. Zirih Dāvudī cevşen-i pür-nigār
Cihān şāhı Cemşīdden yādīgār

2678. Kemend-i K̄ubādī vü Dah̄hāk-ı tīg
Ferīdūnī gürz-i girānī çü mīg
2679. Kecim Gāvesi terk-i Lührāsbi
Oķı yayı ammā ki Gerşāsbi
2680. Minū-çihrden hañçeri yādigār
Sinānı velī remh-i İsfendiyār
2681. Geyüp begter ol server-i kām-yāb
Geyer üstine terk-i Efrāsiyāb
2682. Yaraşur aña tāc mānendi terk
Nice terk tās-ı felek gibi berk
2683. Kevākib idi cā-be-cā zer-nişān
O terk-i zer-endūd üzre hemān
2684. Virüp zīnet ol cevşen-i zer-nigār
Müzeyyen ider anı tāvūs-vār
2685. Çü tāvūs-ı meydāndur ol şehsuvār
Müzeyyen o şeh n'ola tāvūs-vār
2686. İdüp kolçağın dirlikin üstüvār
Olur āhenīn ol [şeh-i]tāc-dār
2687. Olur her kolı āhenīn bir sūtūn
Ten-i nāzenīni K̄üh-ı Bīsütūn
2688. Demürden iki mīl olup iki rān
Döner āhenīn Bīsütūna hemān
2689. Dağar beline hañçer-i hūn-feşān
Ki virür helāk-i felekden nişān
2690. Ciger-düz mānendi müjgān-ı yār
Çü şemşīr-i hicrān sīne-güzār
2691. Kuşandı iki başlu bir ejdehā
Deminden demān pīl bulmaz rehā

38^a [138^a]

2692. Hemîn berķ m̄anend-i berrāk u t̄iz
Ciger-d̄uz u h̄un-pāş vaķt-i sitiz
2693. Degül nevkine seng-i h̄arā har̄ir
Olur çalsa p̄lād-ı ç̄inī ham̄ir
2694. Görüp havf ider yalmanından yılan
Meger vire Merrîh andan nişān
2695. K̄urup koydı k̄urbānına bir kemān
Virür vehm idüp ejdehā görse cān
2696. İki başlu bir ejder idi hemān
Dehānından olurdu āteş-feşān
2697. Şalup anı k̄urbānına ol dil̄ir
Pür itdi içi terkeşin̄ t̄iz-i t̄ir
2698. Niçe perlü peykānları zehr-i nāk
İder her birisi bir ejder helāk
2699. Şu tirkeş [ki] bağlandı ol zül'-celāl
Şanasın ney idi içi ʔolu nāl
2700. Alur şemş̄irini ele ol dil̄ir
Ne şemş̄ir geh el bir eyler faṭir
2701. Bulur z̄inet anuñla her-dem meşāf
Yanında degül habbece k̄uh-ı Kāf
2702. Taķar yanına ibrişimden kemend
Ki p̄içine döymez sipihr-i bülend
2703. Olur p̄ile vü bebre vü ş̄ire dām
İder niçe ser-keş olan şahş̄ı rām
2704. Aşar ketfine bir müdevver siper
Ki hem h̄ıfz-ı ser ide vü hem ciger
2705. Dıraşşende p̄lād āyīne-veş
Münevver müdevver idi çün güneş

2706. Anı eylemiş resm encüm felek
Yazılmış kenārında bāl-i melek
2707. Ele bir sinān aldı elli arış
Ki hūn ile bulmuş idi perveriř
2708. Tırāz idi berg ü şemer idi ser
Virürdi nümā aña hūn-ı ciger
2709. Biner bir řitābende rehvāre çüst
Ki irmez řabā ger ‘inān itse süst
2710. Ne bāde ki hem nār ü hem bād idi
Mu‘allim idi ğāyet üstād idi
2711. Semī ğuşı dağı kamu āhenīn
Degül idi meydān-ı rüy-i zemīn
2712. Kebüter eger açsa meydānda bāl
Çalur der-peyince olamaz hemāl
2713. Ala düzdi çü şaşranc-ı ‘ac
Şeb-i tīre düşmen sipāhı sirāc
2714. Şütürler olur leşkere pīřvā
Yürür leşker ardınca fermān-revā
2715. Dögüldi naķāra fiġān itdi bük
Ĥurūřiyle cūřiyle řoldı ‘urük
2716. O cānibde serdār-ı Hindüstān
Durup řubĥ olur cenge beste-miyān
2717. Geyer yidi çat cevşen ol tāc-dār
İder anı zeyn ālet-i kār-zār
2718. Süvār oluban dizdi düzdi alāy
Naķāra dögüp çaldı rüyīne-nāy
2719. İdüp aña řeypūr āheng-i tīz
Çalar řūrı řopdı diyü rüsteĥīz

2720. İdüp na‘ra feryād ider gāv-dum
Urur ra‘d-veş na‘ra Rūmiye-ḥum
2721. Çekildi ‘alemler çözüldi tırāz
Yüridi ‘adū kaşdına ser-firāz
2722. Çekildi kamū leşker önince p̄l
Revān oldu ardınca deryā-yı N̄l
2723. ‘Ayān oldu iki mehābetlü ebr
Yürür biri birine iki hizebr
2724. İki sūden idüp iki baḥr cūş
Temevvüc idüp eylediler ḥurūş
2725. Çü meydāna geldi iki ejdehā
Olur üstür ü p̄ller pişvā
2726. Dizildi felek gibi f̄l-i siyāh
İdindi ḥiṣār anları ol sipāh
2727. Siperler daḥı oldılar sedd-i rāh
Sipāh-ı Sikender idindi penāh
2728. Karīb oldu çün üstüre p̄l-i mest
O durdı pes ol sāza Yezdān-[perest]
2729. Düşer çünki ol neftlü sāza sūz
Şütürler olur cümle āteş-fürüz
2730. Direk oldu yir yir semāya şerār
Gören şandı kim çopdı tūfān-ı nār
2731. Görür p̄l çün dutdı dünyāyı nār
Zarūrī kaçup oldılar tār ü mār
2732. Daḥı dönmege olmadı ihtimāl
Piyāde olup Hindi kıldı kıtāl
2733. Sikender görür kılmadı p̄l-i mest
Ura dur revān tiġ-ı Rūmiye dest

38^b [138^b]

2734. ‘Alem deprenüp çün yüridi sipāh
Görinmez olur tozdan mihr ü māh
2735. Olup muhteliṭ leşker-i zāğ u bāz
Girer biri birine gürg ü gürāz
2736. Bir oldı iki mīğ oluban bedīd
Biri tīre gāyet birisi sepīd
2737. Yürüttdi görüp anı fīlini Fūr
Ziyāde olur ceng ü āşüb-ı şūr
2738. Ser-ā-ser o meydān içi tīr olur
Pilūñ tīrden gūşı galbīr olur
2739. Ne kaçmaḵ elinden gelür ne yiter
Ne nef’ olur iden kişiye ne zar
2740. Döşü çün sinān çeşmi hem-çü ‘aḵīk
Velī başdan ayak mūra ğarīḵ
2741. Koyup ortaya başın eyler savaş
Ki ḥorṭūm çevgān olur gūy baş
2742. Görür leşker-i Rūma Fūr-ı sütürg
Kırar kırduğı gibi ḳoyunı gürg
2743. Kime ursa ḥışm ile gürz-i girān
Belürmezdi atından andan nişān
2744. Kime kim irüp tīğ-ı Hindū çalar
Atıyla kendüyi iki böler
2745. Ne serdāra kim irse ursan sinān
İçerdi iki çeşme-i ḥūn-feşān
2746. Kime kim ata tīr ol şīr-i ner
Revān mıḥlanur sīnesine siper
2747. Görüben anı heybet aldı sipāh
İderlerdi her ḳanda ‘azm itse rāh

2748. Şeh-i Rûm-ı Dârâ-şiken pîl-ten
Cihân-pehlevân gurd-ı şemşîr-zen
2749. Urur leşker-i Hinde gürz-i girân
Şavaşıduğı yirlerde seyl idi kân
2750. Hün-âlûde idüp silâh u ‘inân
Gehî tîğ alurdu ele geh sinân
2751. Cuvân-baht u Kaytâs iderlerdi ceng
‘Adû hûk idi ol ikisi peleng
2752. Ururlardı geh tîğ u gâhî teber
Ne hõd hâyil olurdu ne hõd siper
2753. Yemîn ü yesârında iki dilîr
Tûrup urdılar haşma şemşîr ü tîr
2754. Açar şöyle cûş eyleyüp seyl-i hûn
Ki tõlmalu olur bu tās-ı nigûn
2755. Tolar ‘âlemüñ içi şöyle gîrîv
Ki Kâfa kaçar kõrkuban nerre-dîv
2756. Yatur mürde peyker çü berg-i hazân
Kimi za‘ferânî kimi erguvân
2757. Kûrup şebke meydânda dâm-ı kemend
Keder-gâhını halkuñ itmişdi bend
2758. Olup câ-be-câ tîğ-ı üftâde dâs
Demed gibi yaturdu maqbûl-i nâs
2759. Nefîrûñ tølup nağmesiyle cihân
Urur raqş meydânda esb-i devân
2760. Olur Hind ü Hindû-yı bâzî ger
Kimi oynadur tîğ kimi siper
2761. Zirih halkası oldu tîr ile per
Şanasın zirih cây-ı zenbûr-i der

2762. Zaḥım-dārlar itdüğinden enīn
Şadālar virüp kūh inler zemīn
2763. Ölenler için yās ider güyiyā
Zemīn yüzini yırtar ağlar havā
2764. Kemāndan çıkar şöyle hışm ile tīr
Bir olur aña cevşen ile ḥarīr
2765. Tolup cism-i Hindū ile rezm-gāh
Olur surḥ iken rüy-i meydān siyāh
2766. Şanasın dutup mātem āverd-gāh
Yüzün yırtuban geymiş idi siyāh
2767. ‘Aķīķūñ tolup kānı yūs-r-i siyeh
Pür itmişdi meydānı Hindū sipeh
2768. Çıkarup dilin mār-ı nīze meger
İdüp vehm ḥalka tazarru‘ ider
2769. O bāzārda pilelerdür siper
Şatuban alurlardı cān u ciger
2770. Kara toza ğarķ oldu cümle sipāh
Olur Hindū mānendi Rūmī-siyāh
2771. Toz içinde cūş itdi deryā-yı ķīr
Cihān ḥoldı āvāze-i dār ü ğīr
2772. Tereng-i kemān u çekāçāk-ı tīğ
Şadā-yı dih ü zih enīn ü dirīğ
2773. Tolup rezm-gāhuñ içi ser-be-ser
Felek gūşını eyledi def‘i ker
2774. Olur la‘l-gūn tīğı elmās-gūn
Aķar baḥr-i mercān olup seyl-i ḥūn
2775. Aķan seyl-i ḥūn içre ḥortūm-ı pīl
Şināver neheng idi vü baḥr-i Nīl

39^a [139^a]

2776. Revān ol iki leşker-i kīne-dār
Çarışur o naç^ç üzre şaṭranc-vār
2777. Biri ‘āc idi birisi ābnūs
Cihān-gīrlər bīmden sandarūs
2778. Başup leşker-i Rūmı Hindī-sipāh
‘Alem dibine iledür gāh gāh
2779. Görüp anı ğayret ider tāc-bāhş
Sürer düşmene hışm u kīn ile raḥş
2780. Muhanṭās u Kayṭās urup tīg-ı tīz
Çoparur cuvān-baht pes rüsteḥīz
2781. Sürer [ol] ‘alem üzre Hindūyı çüst
Olup geh kavī gāh olurlardı süst
2782. Tolar şöyle mürdeyle ol rezm-gāh
Bulamaz olur kimsene cenge rāh
2783. Görinmez idi şukḳadan māh u mihr
Ata oğula itmez olmuşdı mihr
2784. O seylāb-ı hūnīn cūşāne sed
Olur olmasa idi mürde cesed
2785. Yıkardı cihān mülkini ser-be-ser
Cihān baḥr olur idi çalmazdı ber
2786. Döker tīr ü şemşīr o meydānda per
Olur künd dendān-ı tīg u teber
2787. Zirih eyleyüp bunca çeşmini bāz
Gözedürdi eṭrāf idüp ihtirāz
2788. Tolu ḳan-ı ḳurbān u tir-keş teḥī
Dilāverler üftāde serv-i seḥī
2789. Ecel cāmını eyleyüp ḥalk nūş
Yaturlardı bīhūş u mest ü ḥamūş

2790. Döker t̄ir-keş ol kadar t̄ir-i k̄in
Ki kirpiye döndi hem̄in bu zem̄in
2791. Ziyāde olur varduğınca şavaş
Demürden görünmez olur taş u taş
2792. Toz içinde her hançer-i t̄ab-dār
Virür t̄ab şebde hem̄in berç-vār
2793. Yürütdi iki şāh dahı sipāh
Sütün-ı ‘alem oldu kıandan siyāh
2794. Dühül ışlanur kıandan itmez şadā
Virür idi ğalb̄ir gibi [bed]-nevā
2795. Tutuldu çığırtmağıdan āvāz-ı kūs
Şadāsı degül idi bang-ı ğorūs
2796. O bezmüñ içinde olup kıan neb̄id
Şararmış bedenler idi şenbel̄id
2797. Tolu ğamr-ı ğum idi rüȳine-kūs
Kıara gülleler sāğar-ı ābnūs
2798. Havānuñ olup yüzi tozdan ‘abūs
Zem̄in mürdeden oldu çün sandarūs
2799. Geyimden kecimden görünmez zem̄in
Zem̄in āhen idi ser-ā-ser hem̄in
2800. O meydānuñ içinde her n̄ize-dār
Yürür t̄ığlar üzre cānbāz-vār
2801. Görür şeh ki ğāyet kıırıldı sipāh
Ölü ile pür oldu āverd-ğāh
2802. Didi olmadın iki leşker tebāh
O yeg kim helāk ola bir pādışāh
2803. Alup yanına def‘i bir tercümān
Sürer rağş meydāna řāhib-kırān

2804. Oğur Fūrı meydānda ol pehlevān
Zarūrī gelür Fūr-ı Hindūstān
2805. Didi Fūra kim iy cihān-gīr şāh
Niçe bir ola halk arada tebāh
2806. İki pehlevānuz iki nev-cuvān
İkimiz kıtāl eyleyelüm hemān
2807. Biz anları hoş seyr kılduk şehā
Bizüm cengimüz görsün anlar n'ola
2808. Cihān-cū bizüz biz idelüm kıtāl
Eyü itdiler 'askerimüz cidāl
2809. Niçe bizüm için ola seyl kân
Senüñ ile ayru olalum hemān
2810. Birimüz ölüp çün birimüz kıla
Cihān mülkine cümle sultān ola
2811. Kime virür ise Hudā tāt u taht
Mu'āvin ola aña ıkbāl u baht
2812. Kime kim sa'adet olursa qarīn
Ola ol şehin-şāh-ı rüy-i zemīn
2813. Göre sen de iy şāh-ı Hindūstān
Nice kopduğun Rūmda pehlevān
2814. Anadan göre nice toğarmış er
Nice ceng ider pīl ile gör hizebr
2815. Nice atılır oğ dutılır kemān
Nice rakş urur elde hūnī sinān
2816. Eger mehl virür ise rūzigār
Görüp sen dağı onların şehriyār
2817. Benem Feylekūs oğlı leşker-şiken
Yanumda degül Zālçe pīl-ten

39^b [139^b]

2818. Benüm ile kim eylese dār ü gīr
Olur şīr ise daḥı gūra esīr
2819. Bu şūlhına şāhuñ çü mūm idi Fūr
Begendi sözün eylemedi nūfūr
2820. Görür Fūr-ı Rūmī-i şāhib-ķırān
Cihān-ı cihān-bān cihān-pehlevān
2821. Durur karşıusunda çü şīr-i dilīr
Ki vehm eyleye görse cengini şīr
2822. Biner bir şabā seyr-i gerdūn-gerd
Ki na‘li doḡunsa ider sengi gerd
2823. Elindeki zūpīn-i sām-süvār
İder ḥurd ḥaşm olsa İsfendiyār
2824. Görür Fūrı sulṭān-ı Yezdān-perest
Dili şīr cismi velī pīl-i mest
2825. Sinānın görüp vehm ider ṭūs-ı gīv
Yanında degül mūrçe nerre-dīv
2826. Biner bir şitābende pīl-i sepīd
Ki ḥavf eyleye görse dīv-i sepīd
2827. Didi Fūr iy zāde-i Feyleķūs
Nice ceng ide şāhin ile ḥorūs
2828. Nice ceng ide gūrbe ile hizebr
Yanınca kıtāl ide dimneyle bebr
2829. Naẓar eyle kim pīl-i Hindūstān
Saña mevtden nice virür nişān
2830. Bunı didi şemşīrine urdı dest
Yüridi şeh üstine çün pīl-i mest
2831. Sikender daḥı çekdi şemşīr-i kīn
Urur na‘ra ditrer semā vü zemīn

2832. Dutup her biri başa āhen-siper
İderler neberd ol iki şīr-i ner
2833. İder iki şeh şöyle cāndan neberd
Ki gerdūn-ı gerdāna iriřdi gerd
2834. İder ceng meydānda ol iki řāh
Temāřā iderler duruban sipāh
2835. Kaçan kim şehinřāh na‘ra urur
Öli dirgirüp diriyi öldürür
2836. İderler ikindü irişince ceng
Olur arz-ı vāsi‘ ikisine teng
2837. Urur řoñra bir tiĝ řāhib-kırān
Siper dutdı tiĝına ol pehlevān
2838. Velī mevte hāyil mi olur siper
O pūlād-ı çīñiyi iki böler
2839. Halāř idemez tiĝ öñinden çü ser
İrişince zer zīne iki böler
2840. İki pāre olup yıķıldı çü řāh
şikeste olur anı görüp sipāh
2841. Kaçan kim kişiye irişse ecel
Dutulur ayak baĝlanur iki el
2842. Koyup cengi leşker diledi emān
Emān virdi anlara řāh-ı cihān
2843. Budur dāyimā hāl-i gerdān-sipih
Kimesneye itmez bu bī-mihr mihr
2844. Cihān mülkine biñ yıl olursa řāh
Gider āhır elden bu taht u külāh
2845. Degül řāhlık mevt oķına siper
Hemīn yoķ yire ķurı ĝavĝā çeker

2846. Gider şahlık çün irişse ecel
Müfid olmaz aşlā külāh u kemer
2847. Kamu ‘āleme şāh idi Key-ķubād
Külāhın velī şoñra bād itdi ħāk
2848. Şeh-i kām-yāb idi Efrāsiyāb
Velī eyledi mevt anı türāb
2849. Süleymāna kim rām idi ins ü cān
İrüp virmedi mevt bir dem emān
2850. İder şehliğe şol kimesne sürür
Ki bulmaya aşlā cihānda ħuzūr
2851. Durur taht u tāt u ħazāyin sipāh
Ara yirde eksük hemīn Fūr-ı şāh
2852. İdüp ħaşmı pā-māl şāhib-ķırān
Olur ħükmine rām Hindūstān
2853. Gelüp Hind serverleri bī-ķisāb
Piyāde olup öpdi cümle rikāb
2854. Serīrine döndi velī pür-sürür
Velī virmedi aña nuşret ħurūr
2855. Gelür bār-gāhına şāhib-ķırān
İder dest-būs anda her pehlevān
2856. Gelüp şāha her mīr ü her ked-ķudā
Mübārek ola didi şāha ħazā
2857. Dilāverlere virdi çok sīm ü zer
Ki her biri itmiş idi çok ħüner
2858. Dökildi gelüp māl-i Hindūstān
Çerisine baĥş itdi şāhib-ķırān
2859. Ķabül itmedi ħiç bir ħabbe şāh
Didi kim yiter baña taht u külāh

40^a [140^a] İskender'in Pîrûs'u öldürmesini anlatan bir minyatür.

40^b [140^b]

2860. Ne deñlü ki var ise Hindü sipāh
Gelür şāha virür yirin yine şāh
2861. Gerek ked-ḥudā vü gerekse vezīr
Muḳarrer ider yine şāhib-serīr
2862. İder Hind ḥalkı ḳamu inḳıyād
Gezüp şehr-i Ḳannūcı seyr itdi şād
2863. İder anda şeh bir niçe gün ḥuzūr
Ḳarīn fetḥ u nuşret dili pür-sürür
2864. Yiyüp içüben eyledi ‘ayş ü nüş
Gehī nāy u geh çeng eylerdi güş
2865. Yapup Fūr içün anda bir türbe şāh
Anı defn ider anda şāhib-külāh
2866. Yazup aña tārīḥ şāh-ı cihān
İder nice olduğın anuñ beyān
2867. Nice itdügin kendü ile ḳıtāl
Nice olduğın ‘ākıbet pāy-māl
2868. İder ‘azm-ı Dihlīv şāh-ı cihān
Ki Dihlīv idi taḥt-ı Hindüstān
2869. Varur şehr-i Dihlīve şāhib-külāh
Ki āsāyiş eyleye anda sipāh
2870. İdüp Hindüñ uluların cem‘ şāh
Cuvān-baḥtı şāh eyler ol tēc-ḥāh
2871. İder himmet ol server-i kām-kār
İder mülk-i Hinde anı şehriyār
2872. Ḳabül eyleyüp anı erkān-ı Hind
Didiler şehüñdür ḳamu Hind ü Sind
2873. Şehin-şeh kimi kim ide ked-ḥudā
Zarūrī aña eylerüz iḳtidā

2874. Hıŕuŕŕā cuvān-baht-ı ‘ālī-nejād
Ki mīrāŕ [idi] añā ‘adl ile dād
2875. Degül mūr rencīde andan ŕehā
Ne himmet ki idesin olur sezā
2876. Öpüp geydi ŕāhuñ elinden külāh
Çıkup taht-ı Fūrā olur pādiŕāh
2877. Elin öpdi erkān u a‘yān tamām
Dilāverler emrine hep oldu rām
2878. Atasına bir peyk def‘i gider
ŕeh oldu diyü oğlı eyler haber
2879. Alur peykden çünki Tūrī haber
Virür müjde Müjdād çok sīm ü zer
2880. Biri ŕāh-ı Hindü biri ŕāh-ı Sind
Bir oldu hemīn mülk-i Sind ile Hind
2881. Peder-pādiŕāh u püser-pādiŕāh
İkisi dağı iki ŕāhib-külāh
2882. İki ŕāh ile buldı zīnet serīr
Cuvān-bahtı ammā ki dāniŕmende pīr
2883. Sa‘adet anuñ kim dağı nev-cuvān
İñen ola ‘ālemde ol kām-rān
2884. Ne mađŕūda kim eyleye ol heves
Ta‘ab çekmeyüben bula dest-res
2885. Yigitlikde olur münāŕib ŕafā
Gelür pīr olana velīkin belā
2886. Laťifedür ammā ki Hāđdur bu söz
Olur öyleden ŕoñra her ŕey’ ucuz
2887. Dirīğā ki zāyi’ kıılır rüzigār
Cihānda nedür bilmedük nev-bahār

2888. Baña turfe iş eyledi rūzigār
Ki har teg hazān ile geçdi bahār
2889. Şehe gönderür çok metā‘-ı ğarīb
Girān-māye-ter her birisi ‘acīb
2890. Şehe bulduĝın itdi hep armaĝan
Metā‘-ı şemīn ile taldı cihān
2891. İcāzet virür Keyd-i Hindūya şāh
Kılup Delhide kışlar ol kışı şāh
2892. Tevaqquf ider kim irişse bahār
İde Sindi da‘vet varup şehriyār
2893. İdüp Sind halkını Yezdān-perest
Geçüp Sindden ura Hākāna dest
2894. Ne şeh kim ola kaşdı dāyim ğazā
Nereye ki varursa Hāk yār ola
2895. Yıkup bey‘asın yakdı ormānını
Helāk eyledi cümle ruhbānını
2896. Müselmān ider Hind halkın tamām
Kamu fark iderler hālāl u harām
2897. Olup rahmet ol mülke şāhib-kırān
Müselmān olur cümle Hindūstān

**REFTEN-İ İSKENDER BE-MEMLEKET-İ SİND VE ‘İŞRET SĀHTEN-İ Ü BE-ŞĀH-I
SİND**

2898. Elā iy cilā-baḥş-ı rüy-i seḥun
Şināsā-yı esrār-ı ‘ilm-i ledün

41^a [144^a]

2899. Yine eyle bir dilber ārāste
Ki biker oluban ola nev-hāste
2900. Nazīrini görmemiş ola cihān
Göricek hacīl ola hūr-ı cinān

2901. Dağup la'lden gūşına gūş-vār
Dağ ol sâ'id-i sîm [ü] zerrîn-sivār
2902. Girü aña hem dürlü dürlü hâlel
Ki devr itmeye dâmenine hâlel
2903. Sepîd-âb u şengirf ile kııl nigâr
Ki nesrîn cebîn ola lâle-'izâr
2904. Kuşadup beline muraşşa' kemer
Anı başdan ayğa eyle güher
2905. Çün zeyn ide ol hûnî zerrîn-tâc
Cemâli metâ'ına vire revâc
2906. Aña 'âşık ola gören âdemî
Temâşâsı dilde kıomaya gamı
2907. Tola vaşf-ı hüsniyle cümle cihâñ
Taleb-kârı ola kıamu ins ü cân
2908. Virüp geçmiş efsânelerden haber
Dimiş pişvâ pîr-i şâhib-hüner
2909. Ki fetğ itdi çün Hindi şâhib-kırân
Diledi ki süst ide Sinde 'inân
2910. Varup Sind halkını da'vet ide
Çeküp leşkerin soñra Çine gide
2911. Kıoyup Hindi Sinde ider 'azm şâh
Görinmezolur girden yine râh
2912. Çü serhadd-i Sinde irer tâc-vâr
İder peyk ile şâh-ı Sinde haber
2913. Kı mihmânuz iy şâh geldik size
Gerek mihmân-dâr olasız bize
2914. Murâdum degül Sind mülki şehâ
Velî geldüm olmağ için reh-nümâ

2915. Murādum bu gezmeden iy şehriyār
Ki bir bile [Hallaqını] her diyār
2916. Ola ‘ālemüñ halkı Yezdān-şinās
Kamu Hāzret-i Hāqqa ide sipās
2917. Kitāba nebiyye ide i’tikād
Bile hayrı hayr u fesādı fesād
2918. Bile emr ü nehyini Hāqkuñ tamām
İde hıdmetinde müdām ihtimām
2919. Dürüst ide sa‘y idüp İmānını
Cehennemden āzād ide cānını
2920. Şu kim kılmaya sözüme i’timād
Resül-i Hāqa itmeye i’tikād
2921. Gerek Hindī olsun gerekse ‘Acem
Budur emr Hāqdan ki başın kesem
2922. Baña emrdür kāfir ile kıtāl
Bize anlaruñ mālı qanı helāl
2923. Saña da gerek ise iy şeh seni
Ri‘āyet idesin be-gāyet beni
2924. Hāqı Hāq bilüp bil rasūli Halīl
V’egerni olursın be-gāyet zelīl
2925. Kesilür başuñ mülküñ oda yanar
Sipāhuñ hazīneñ olur tār ü mār
2926. İden oğluñı Hind mülkine şāh
Saña dağı luṭf eyler iy pādişāh
2927. Cevābın bilüp peyküñ ol tāk-dār
Ayıtdı ki şāhuñ-durur ihtiyār
2928. [O] ulular olur çü bende-nüvāz
N’ola luṭf idüp gelse ol ser-firāz

2929. Yüzüm üzre her maqdem[i] kim başar
Fidā yoluna memleket sīm ü zer
2930. Bu idi benüm niyyetüm kim varam
Mübārek yüzün pādişāhuñ görem
2931. Bize görmedin bunca iden kerem
Yüzümüze başa revādur qadem
2932. Sa‘adet o şāha ki şāh-ı cihān
Çul idine vü ola beste-miyān
2933. Aña qul olan ‘āleme şāh olur
‘Adū olanuñ ‘ömri kütāh olur
2934. ‘Abīd olur ihsāna insān olan
Velī bilmez ihsānı hayvān olan
2935. Görürem ne dīnde ise şehriyār
Çamu bendeyüz hāzreti ihtiyār
2936. Başarsa bu iqlīme ol şeh qadem
Rikābınca her qanda gitse gidem
2937. Komuşam yoluna şehüñ cān u baş
Kimüñle dir ise qılalum şavāş
2938. İderse eger şāh-ı Çīn ile ceng
İdelüm anuñ çeşmine Çīni teng
2939. Göre ben qulın dağı şāhib-qırān
Öñinde nice oynayam baş u cān
- 41^b [144^b]
2940. Virür peyke şeh bī-‘aded sīm ü zer
Muraşşa‘ libāçe muraşşa‘ kemer
2941. Şehe eyleyüp yine peyki revān
Düşer piş-keş fikrine pehlevān
2942. Ne deñlü ki var ise Sindī sipāh
Buyurdu ki hāzır ola pādişāh

2943. Sipāhıyla şāha karşı çıkar
Ki dergāha eyler şehūñ sīm ü zer
2944. Varup şāha çün kim mülākī olur
Şehūñ şöhetinden şafālar bulur
2945. Düşüp öñine ‘izz ü ikrām ile
Getürdi şehi rağbet-i tām ile
2946. Bir ay gice gündüz zıyāfet ider
Yoluna ider bezl çok sīm ü zer
2947. Görüp luṭfını sevdi Müjdādı şāh
Zarūrī muḥib oldu cümle sipāh
2948. Yiyüp içdiler bir zamān iki şāh
Ḥuzūr itdi āsāyiş idüp sipāh
2949. İder da‘vet ol halkı şāhib-ķırān
Müselmān olup terk iderler gümān
2950. Yiyüp içmeden oldılar çünki sīr
Diler kim ide şayd şāhib-serīr
2951. Göre Kūh-ı Sindūñ ‘acāyiblerin
Şikār eyleye hem ğarāyiblerin
2952. Didi şāh-ı Sinde [ol] iy şehriyār
Temāşā ile bilinür her diyār
2953. Eyü yidūñ içdūñ kılalum şikār
Görelüm bu tağlarda daḥı ne var
2954. Didi emr şāhuñ-durur gidelüm
Gezüp deşt u tağı şikār idelüm
2955. Durup şubḥ-dem bir gün ol iki şāh
Şikāra giderler çeküben sipāh
2956. Temāşāya ol server-i ser-firāz
Bile oynadur niçe yüz ile bāz

2957. Nice bāz dur ol ki Cibrīl-vār
Tutar Sidre sâhında dāyim qarār
2958. Ne yüz ulusun şafder-i cān-sitān
Olur çengi kullāb-ı pīl-i demān
2959. Mu‘allim nice ejdehādur kilāb
Geçürür ki her biri Sindāne tāb
2960. Şikārı görüp çün olalar revān
Halāş olmaz olursa şīr-i jiyān
2961. Ne deñlü ki cūyende segler ki var
Bile uydurur şayda ol şeh-süvār
2962. Kāmu cüst ü cū itmede bī-qarār
Ne yirde vü ne gökde qorlar şikār
2963. Gezüp seyr idüp itdiler çok şikār
Olur şayd kanıyla pür lāle-zār
2964. Gezer şayd içinde cihān-pehlevān
Elinde kemend ile tīr ü kemān
2965. Olup tīri gāhī kemend-i hizebr
Olurdu kemendi gehī tīr-i bebr
2966. Öñine eger gelse pīl-i demān
Hemīn bir kez ururdu gürz-i girān
2967. Kaçan şalsa şīr-i jiyāna kemend
İderdi hemīn gürbe mānendi bend
2968. Şikārına gelse şetān-ı peleng
İderdi aña kūhı tīr ile teng
2969. Alındı şu deñlü külüng ü peleng
Ki Sindi külüng ü peleng itdi teng
2970. İderken bu resm ile şayd ol dilīr
Çıkar mişeden nā-gehān nerre-şīr

2971. Nice ş̄ir kim cüssede p̄il idi
Teni küh idi p̄aları m̄il idi
2972. Döşi deşne vü nāheni t̄iḡ idi
Gözi mihr-i rahşān teni miġ̄ idi
2973. Demin hışm ile eyleye çün kemān
Virür idi kav̄s-i kuzahdan nişān
2974. Zem̄ine ura hışm ile pençe ger
İder gāv u mäh̄iyi hasta-ciger
2975. Dehānı hem̄in tūn idi pür-şerer
Dişi t̄iḡ-ı Hindū idi t̄ab-dār
2976. Kime hışm ile göstereydi dehān
Hem̄in bir nazarda virür idi cān
2977. Açup ağzını göstere çünki t̄ab
Şanurlar cehennemden açıldı bāb
2978. Şala çünki dünbālını vaq̄tehā
Şanurdu görenler anı ejdehā
2979. Anuñ her kılı siblet̄inüñ sinān
Rimāh-ı e‘ādī gibi cān-sitān
2980. Görüp anı şeh sürdi def‘i semend
İrişüp atar ş̄ire p̄içān kemend
2981. Geçer boynuna çünki ş̄irüñ kemend
Olur muhkem anuñ gulūsında bend

[42^a-42^b varakları eksik]

43^a [146^a]

2982. Koyup zihde bir t̄ir şāh-ı cihān
İder ejdehānuñ gözini nişān
2983. Urur iki çeşmine iki hadeng
Cihān çeşmine ejderüñ oldu teng

2984. Alup pes ele gürzini şehriyār
Urup başını eyledi tār-mār
2985. Görüp pehlevānlar ta'accüp ider
Didiler ki iy Hüsrev-i baħr ü ber
2986. Saña yaraşur pehlevānlık hemān
Bize pehlevānlık adıdır yalan
2987. İderler şu deñlü şeh üzre nişār
Güherden görünmez olur tād-dār
2988. Du'ālar idüp kıldılar āferīn
Ferah oldu ğāyetde şāh-ı zemīn
2989. İdüp sengden ejdehāya nazīr
Yazar aña tāriħ şāhib-serīr
2990. Gelüp itdüğün ejder ile kıtāl
Nice itdüğin 'āķıbet pāy-māl
2991. Velāyetsüz olmaz bu vech ile kār
Muķarrer velī idi ol tād-dār
2992. Dönüp şehre geldi yine şehriyār
Huzūr itdi ejder ölüp ol diyār
2993. Yine eyledi iki şeh 'iş ü nüş
Yine mevc urup baħr-i mey itdi cüş
2994. Yine süz ile sāz kıldı enīn
Yine rakşa başladı her meh-cebīn
2995. Sürer ol kış anda şafā şehriyār
Geçüp kış gelür çün yaķīn nev-bahār
2996. Yine celd olur cümle ceng-āverān
Sebük olur ellerde gürz-i girān
2997. Yine cüş eyler tamarlarda ķan
Olur nerm ķavs-i ķuzah-veş kemān

2998. Taleb eyledi yine cānlar cidāl
Diler göñli her birisinüñ kıtāl
2999. Durup bir gün İskender-i tād-dār
Didi şāh-ı Müjdāda iy şehriyār
3000. Murādum degüldür benüm mülk-i Sind
Mübārek ola sizlere Sind ü Hind
3001. Murādum bu kim Çīne iltem sipāh
Ya baş virem alam ya Hāndan külāh
3002. Hudā dir imiş şemse ol bī-ḥayā
Zihī gāfil āfil⁸⁴ olur mı Hudā
3003. Gerek Sinde ḥāzır idesin sipāh
Müheyyā ola her mühim zād-ı rāh
3004. Buyurdı gele hem cuvān-baḥt u Keyd
Varup Çīne Hākānı eyleye şayd
3005. Çeke her biri leşker-i bī-kerān
Tola leşker ile ser-ā-ser cihān
3006. Yanında şehüñ leşker-i Rūm u şarḳ
Ki her birinüñ rezmdede tıḡı berḳ
3007. Ser-efrāzlar cümle ḥāzır olur
Sipāhı çeküp şāh-ı Rūma gelür
3008. Görürler şehüñ itdüğün ihtimām
Sipāhı gelür Hind ü Sindüñ tamām
3009. Olur yine bir vech ile encümen
Ki vehm eyler idi görüp pīl-ten

REFTEN-İ İSKENDER-İ ŞAHİB-KIRĀN BE-CĀNĪB-İ ÇİN VE MÜRĀSELE-İ Ü BE- ŞĀH-I ḤİTĀ VÜ ḤOTEN VE VAŞF-I EYYĀM-I BAHĀR

⁸⁴ Bu beyitte En'am 6/76'ya telmih vardır. Âyetin orijinal metni ve meâli şöyledir:

فَلَمَّا جَاءَ عَلَيْهِ اللَّيْلُ رَأَى كَوْكَبًا قَالَ هَذَا رَبِّي فَلَمَّا أَفَلَ قَالَ لَا أُحِبُّ الْآفِلِينَ

“Gecenin karanlığı onu kaplayınca bir yıldız gördü, Rabbim budur, dedi. Yıldız batınca, batanları sevmem, dedi.”

3010. Gidüp Dey irişdi çü vaqt-i [bahār]
Döner hāne-i Çine pes rūzigār
3011. Şakāyıkdan olur zemīn āsumān
Müzeyyen olur ‘Adn-veş büstān
3012. Ele hançer almış idi müşg-i bīd
Şararmışdı anı görüp ŝenbelīd
3013. Hızır çeŝmesinden idüp āb nūŝ
Olup zinde olmuŝ ŝecer sebze-pūŝ
3014. Şükūfe idüp sīm ü zerler niŝār
Görinmezdi gül-bergden cūy-bār
3015. Gül ü berg ile zeyn oluban şecer
İder cilveler hem-çü tāvūs-ı ner
3016. İdüp lālenüñ içini jāle pür
Biri cām-ı la‘līn biri bādedür
3017. Şabūhı çeker nergis-i ser-girān
‘Anādil aña ‘arz ider dāstān
3018. Olur cām-ı zer deste zerrīn-ķadeh
Ki def‘i humār idüp ola ferah
- 43^b [146^b]
3019. Geyüp Hızır u sündüs çemenden zemīn
Riyāz-ı cinān olmuş idi hemīn
3020. Zemīn müşg olup ‘anber olmuş havā
Virür bād-ı nevrūzı cāna ŝafā
3021. Çıkup taht-ı Kāvūsa sulţān-ı gül
Çü Key-ħusrev elde dutar cām-ı mül
3022. Olup bezm-i aŝhāb ezhārlar
Şanasın ki nuql idi eŝmārlar
3023. Riyāhīn-i hōŝ böyle büstān
Haţ-ı sebz idi ‘arız-ı dil-sitān

3024. Benefşe geyüp cāme-i sūg-vār
Geçer diyü ğam-ġin idi nev-bahār
3025. Perestār-ı sīmīn-beden yāsemen
Ġulām-ı semen sīnedür nesteren
3026. Leb-i cūda sūsen çü hañcer çeker
Görüp dutdı nīlūfer ābī siper
3027. Benefşe idüp gül-sitāna heves
‘İzārında ÷onmuş çü müşġin meges
3028. Gül-i zerd ile sebze-i bűstān
Virür [hem] sipihr ile kevnden nişān
3029. Turur al ġűli baġda tutmuş ÷arār
Mey-i surh-ı pűr-cām-ı billűr-vār
3030. Tolu aġ ġűlűñ ġoncası bűstān
Gűműş dűgme gibi dizilmiş hemān
3031. Çemende tolu jāle ġűl ceybi çāk
Şadef idi deryāda pűr dűrr-i pāk
3032. Şabā çűn ola şubh-dem müşġ-bār
Cihāna virür ‘ıtr çűn zűlf-i yār
3033. Açılmış idi hīrī vű erguvān
Çű ruhsār-ı dildāde vű dil-sitān
3034. Urur şāne sűnbűl şaçına şabā
Mu‘aţtar olur pes dimāġ-ı havā
3035. Olup naġme-ger bűlbűl-i hűş-nevā
Dutar aña āheng destān-serā
3036. İdüp hoġça-i müşġ-i çinī ġűşād
Diműş ol nigārende-i űstād
3037. Ki çűn kim bahār oldu şāhib-ķırān
Selātin ile oldu Çine revān

3038. urup f ller üstine taht-ı  ac
ıkar üstine ziver-i taht u tac
3039. Sağında sel fin olurlar rev n
  olunda Arist -yı esr r-d n
3040.  utuldu  eh üstine çetr-i siy h
  ozuldi  alemler yuridi sip h
3041. Ne de l  ki var ise  ahib-serir
  alar k s u b k ile tabl u nefir
3042. Yürür leşker-i Hind   Sind    Acem
  eker her biri başına bir  alem
3043. Alur ortaya  ahı R m -sip h
 Olur gerdden  ayl-i R m  siy h
3044. Olup encümen leşker-i Hind u Sind
 Rev n oldılar  ine   n ba r-i Çin
3045. Varup  ondı bir de te ol encümen
 P r oldı  emen l le v  nesteren
3046. Bu vech ile  a    idüben  ah-r h
 Varup  ine iltedi bi- ad sip h
3047.    ser add-i  ine irer  ehriy r
 Durup anda itdi niçe gün  ar r
3048.  o a de t-i Çin   m  erref diy r
 T r bı  abir   yili m  g-b r
3049. Giy sı  amu sünbül   zafer n
 Her adımda bir  e mes rı rev n
3050.  olu m  g   v disi n fe-mi al
 A an c ları cümle  b-ı z l l
3051. Dırahtı  amu serv-i  z d idi
  anavber idi  ud u  im ad idi

3052. Pür olmuş idi müşğ ile ol zemīn
Döşenmiş hemīn naṭ' idi yāsemīn
3053. Şanasın behişt idi ol murğ-zār
Veyā kevşer idi ağan hōş-güvār
3054. Havāsı virür mürde cisme hayāt
Nebāt idi her reste olan nebāt
3055. Tolu cümle eşcārı eşmār ile
Müzeyyen dıraht altı ezhār ile
3056. Şeker gibi hōş-h'ōr idi her şemer
Çü rīvend-i tāze tatarlar ciger
3057. Olup āhū-yı Çīn çemende çemān
Olur hoşka-veş nāfi nāfe-feşān
3058. Yiyüp sünbül ü za'ferān ü semen
İdinmişler idi gīdā nesteren
3059. Gözi her birinüñ çü yüsr-i siyāh
Müzehheb libāsı hilāleyn külāh
3060. Bulardan iderler nicesin şikār
Temāşā ider hazret-i şehriyār
- 44^a [147^a]
3061. İdüp anda bir niçe müddet qarār
İder 'azm Hāķāna ol tāc-dār
3062. Didi halk-ı Çīn şāha iy Hān-ı Çīn
Gelür bir sipeh kim görünmez zemīn
3063. Bulnur reg-i kūsāra 'aded
Anuñ 'addi haddine yoķdur meded
3064. Yine kopdı tūfān velī āhenīn
'Acebdür eger ğarķ olmazsa Çīn
3065. Yine taşdı deryā-yı tīg u teber
Hurūşān olup geldi mevc-i siper

3066. Bir aylık yola dek şadā-yı sipāh
Gider gālibā iy cihān-gīr šāh
3067. Ne gördi ne işitdi vaşfın beşer
Bu haylūñ nazīrinūñ iy tāc-ver
3068. Tolu pīl ile nuṭ'-ı şahrā-yı Çīn
Görinmez piyādeyle atdan zemīn
3069. Egerçi ki her biri bir cān-sitān
Velī kimseye eylemezler ziyān
3070. İşidüp çeri vaşfını şīr-i ner
İder cümle serverlerine haber
3071. Olur cem' Etrāk-ı bī-dīn ü dād
Kamu bā'is-i şūr ü cevr ü fesād
3072. Egerçi ki cümle iderler raqam
İdemez velī cümle ehl-i qalem
3073. Çıķup şehrden kondı deşte hemīn
Nemed-pūş oldu serā-ser zemīn
3074. Bu cānibde serdār-ı Īrān-zemīn
Yarāğ itdügün bildi Hākān-ı Çīn
3075. Okutdı nüvisendeyi şehriyār
Murādın didi cümle ol tāc-dār
3076. Eline alup hāmeyi nāme-vār
Yazar ibtidā nām-ı Perverdigār
3077. Odur Hālīķ u Rabbü'l-beşer
Başiret viren rūha cisme başar
3078. Vücūda getüren zemīn ü zamān
Bedīd eyleyen cism ü cān u cihān
3079. 'Ademden kamu varlığı var iden
Kimi huṭte vü kimi bīdār iden

3080. Kimine viren ‘ilm-i bī-müntehā
Kimine iden cehl ile bī-nevā
3081. Kiminüñ ider feyz çeşmini bāz
Kiminüñ döger qahrı çeşmin çü bāz
3082. Kimini ider duzağında zelīl
Kimine virür ravzasına sebīl
3083. Celāli deñzinde gerdün habāb
Cemāli günü zerresi āfitāb
3084. Melek şevki şem‘ine pervānedür
Felek ‘aşkı hamrına peymānedür
3085. Biḥār eyleyüp nār-ı ‘ışk ile cüş
Çü üstür kef-endāzu eyler ḥurüş
3086. Nesīm-i cemāliyle ḥurrem behişt
Cehennem celālī duḥāniyle zişt
3087. Yanar mihr mihriyle hem-çün çerāğ
Mehüñ sīnesinde firāqıyla dāğ
3088. Vişāline tālib kamu kāyināt
Münezzeh ḫamusından ol pāk zāt
3089. İder Kābe-i vaşla ‘ālem heves
Degül zāhir illā ki bang-ı ceres
3090. Ne deñlü ki sa‘y eyler ise fuḥūl
Anı bilmede qāşır olur ‘uḫūl
3091. Ne deñlü ki murğ-ı ḥired açsa bāl
Zevāyā-yı vaşla irişmek muḥāl
3092. Meger yine luṭfından ola meded
‘İnāyet ide ‘abde Ferd ü Şamed
3093. Ḫamu emrde Ḫādir [ü] ber-kemāl
Yoğ icāba dānā yanında mecāl

3094. Semî' u Başîr u 'Alîm u Kelîm
Mürîd ol meşîyyet anuñ ol Hâkîm
3095. Var îcâd kılmakda gerçi kemâl
'Adem olsa 'âlem aña yok zevâl
3096. Ne vâlid ne mevlüddur ol Kadîm
Bu da'vâlarımıñ delîli delim
3097. Gehî kalbi ğam-gîn gehî şâd ider
Harâb eyleyüp geh geh âbâd ider
3098. Anuñ emri ile olur şulh u ceng
Olur tütîyâ kudretiyle seng
3099. Hudâvend-i bî-yâr ü yârî-res ol
Cihân düşmen olursa yârî-pes ol
3100. Zafer-bağş u nuşretde [ol] kâr-sâz
Tüvânâ iden nâ-tuvâna nüvâz
3101. Bedîd-âver âsumân u zemîn
Tolu feyz ü cûdı mekân u mekîn
3102. 'Alem ber-keş-i mihr-i rûşen-tırâz
İden ser-nigûn u kılan ser-firâz
- 44^b [147^b]
3103. İden gürzi ser-dâr okı sîne-düz
İden tîğ-ı hûn-rîzi âteş-fürüz
3104. İden nîzeyi ser-keş ü ser-firâz
Helâl eyleyen mü'mine türk-tâz
3105. Şunan ehl-i İslâm eline hadîd
İden şâkirîne 'ataşın mezîd
3106. Zebânın bilen cümle hâmuşuñ ol
Nigeh-dârı nâdân u bî-huşuñ ol

3107. Hüdāvend-i muṭlaḳdur ol pāk zāt
Ṭufeylīdür anuñ ḳamu kāyināt
3108. Kimini ider vaḫy ile ser-firāz
Kimisine ilhām olur çāre-sāz
3109. Sa‘ādet anuñ kim bula ḳurba rāh
Olur mülk-i dünyā vü ‘uḳbāya şāh
3110. Vay anuñ başına ki merdūd ola
Aña raḫmeti bābı mesdūd ola
3111. Gözinde ḳulağında olmaya tāb
Ne cennet bile ne ḫisāb u kitāb
3112. Ura ḳalbine ḫatm Perverdigār
Cehennemde ḳala ebed ḫ̄ōr u zār
3113. Aña ḫiç lāzım degül tercümān
Murādı bilür söylemeden zebān
3114. Ne deñlü ki var ḫalk bālā vü zīr
Ḳamu ‘ıṣṣı zencīrinedir esīr
3115. Mü’eşşir görimezse zāhir eşer
Gözüñi aç eyle cihāna nazār
3116. Çü ‘illet olamaz vücūdına şey
Neden oldı cāmid neden oldı ḫay
3117. Bu eşyāya lā-büd mü’eşşir gerek
Ne ‘aḳl[ı] ola bilü ne ḫōd felek
3118. Olur dir ise cāhili nā-tamām
Direm anlara daḫı naḳl-i kelām
3119. Bilen bildiren enbiyādur hemān
Ḳurı vehmdür bāḳī ḫann u gümān
3120. Kitāb ile da‘vet ḳıluram seni
Güzāfet mi geldüm şanursın beni

3121. Kitāba inan ol Rasūle muṭī‘
Ki saña ola āḫiretde şefī‘
3122. Kime kim şefā‘at ide enbiyā
‘Azāb eylemez āḫırında Ḥudā
3123. Sañadur yine sa‘yüm iy şehriyār
Baña ‘āyid ayruḫ arada ne var
3124. Yiter baña iy şāh-ı Īrān u Rüm
Mübārek ola saña bu merz ü büm
3125. Siyeh ḥākdendür ḳamu ādemi
Velī ‘ilm iledür füzünü kemi
3126. Ḥaḫ ālāsına merd-i Yezdān-şinās
Gerek dāyimā ide şükr-i sipās
3127. Ne deñlü ki sağış ḳılalum sipās
Olur diyü çün nā-sipās ola nās
3128. Ḥudā bir-dürür birligine ne şek
İki olsa dönmezdi dāyim felek
3129. Bir iḳlīme şıḡmaz iki pādişāh
Hiç ola mı ‘ālemde iki Īlāh
3130. Şu eşyāya kim ola ṭārī ufül
Ḥudālīga ‘aḳl itmez anı ḳabül
3131. Bize gönderüben rasül u kitāb
‘Ayān eyleyen ol ḫaṭā vü şavāb
3132. Ḳamu enbiyāsına yüz biñ şal‘āt
Şeref anlarıñla bulur kāyināt
3133. Eger enbiyā olmasa reh-nümā
Muḳarrer bulunmazdı hergiz Ḥudā
3134. Bu maḫfī degüldür işitdük Ḥalīl
Ne vech ile Nemrūdı itdi zelīl

3135. Eger olmasaydı peyām-ber Ḥalīl
Aña gülşen itmezdi nārı Celīl
3136. Bu bī-çāreye çāre-i kār ol
Her emrümde yār ü nigehdār ol
3137. Anuñ kudreti kilki ile nuḡūş
Yazıldı suhen-dān u lāl u ḡamūş
3138. Niyāzum sipāsum añadur aña
Ki ne ibtidā var u ne intihā
3139. Dimiş dahı iy Ḥān-ı Ḥānān-ı Çin
Saña ḡanlar içinde şad-āferin
3140. Benem Feyleḡūs oḡlı şāhib-ḡırān
Cihān-ḡir ü leşker-şiken pehlevān
3141. Ser-ā-ser benüm ḡükmime Rūm rām
Muḡı'dür mülk-i İrān tamām
3142. İdüp Hindi Sindi baña zīr-i dest
Ḳamu ḡılmış ḡalkı Yezdān-perest
3143. Baña şöyle emr eylemişdür Ḥudā
Olam cümle mekrūhlara reh-nümā
3144. Didiler baña mihre ḡapar seni
Ḥudā da'vete şaldı bunda beni
- 45^a [148^a]
3145. Ḥalīle inan Ḥaḡḡı bir bil şehā
Dilerseñ kim ortada ceng olmaya
3146. Behāyim gibidür bil Etrāki heb
Ne dīn vardur anlarda ne ḡod edeb
3147. Dilerseñ ḡala saña Tūrān-zemīn
Gel İslāma gel iy şehin-şāh-ı Çin

3148. Beni da‘vete Şaldı Perverdigār
Senüñ ile cengüm yok iy Őehriyār
3149. Tama‘ kılmazam mülk ile māla ben
Gelesin murād oldur ĩmāna sen
3150. Ger ĩmāna gelmezseñ iy Őāh-ı Çĭn
MünaķķaŐ ola ķanuñ ile zemĭn
3151. Kesüp baŐuñı Çĭni vĭrān idem
Yirüñe diñüp ğayrı Hāķān gidem
3152. Alam hışm ile çün ele tiĝ-ı kĭn
Olur hāne-i Çĭn ser-ā-ser zemĭn
3153. Ele nevk-i nāvek alup rüz-ı ceng
İdem naķŐ deşti çü püşt-i peleng
3154. Helāk eyledüm hıŐm ile Fūrı ben
Niçün itmeyem rām Faĝfūrı ben
3155. Ziyān itmezem gelmiŐem sūd idem
Hāķı rāzı vü hāķı hoŐnüd idem
3156. Saña öĝredem dĭn ile ‘adl ü dād
Ķomayam bu milketde cevr ü fesād
3157. Ķudümümden ola bu iķlĭm Őād
İde hāķı Çĭnüñ Hāķa i‘tikād
3158. Egerçi ki maŐrıķdur iy Őāh-ı Çĭn
Velĭ maṭlı‘-ı dĭn-i maĝrib-zemĭn
3159. Çıķup Rūmdan tıtmıŐam ‘ālemi
Baña rām kıldum beni-ādemi
3160. Tıutup tiĝ ile Őarķı iy Şeh tamām
Ķamu itmiŐem Hind ile Sindi rām
3161. Gelüp Şimdi buraya dikdüm ‘alem
Benümdür Hıṭā vü Hoten yime ğam

3162. Tibet şehri vü Çāç u Māçīn ü Çīn
Benümdür çekerseñ eger tīg-ı kīn
3163. Alam maşrıķ u mağribi ser-be-ser
Ola hükmime rām baħr ile ber
3164. İderseñ benüm ile ceħl ile ceng
İdem Çīni çeşmüñ gibi saña teng
3165. Gelüp itmez iseñ eger ħāk būs
Yata kāse-i Çīnī gibi ru'ūs
3166. İrişdüm saña devlet ile hemān
Sözümde şaķın dutmayāsın gümān
3167. Kaķıtma beni eyleyüp dār-ı gīr
Ki olmaya pūşide-rūlar esīr
3168. Bilüp rāst ‘ahd ile peymānumı
Geçür boynuña tavķ-ı fermānumı
3169. Başuña belā alma iy tāc-ver
Elüñle ayāguña urma teber
3170. Baña tağda hem-ceng olamaz peleng
Kaçar görse deryāda şaħşum neheng
3171. Eyü nesne degüldür iy şeh gurūr
İşitdüñ nice oldı Dārā vü Fūr
3172. Sözümi dut iy şāh-ı fīrüz-baħt
Gerek ise saña eger tāc u taħt
3173. Ferīdün u Kāvūs u Daħħāk şāh
Gelürse idem günlerini siyāh
3174. Baña her kişi kim ola nīk-ħāh
Muğarrer olur aña taħt u külāh
3175. Dürüst eylerem itsem imānumı
Ne mümkün bozam ‘ahd ü peymānumı

3176. Gerekmez şeh olan kişiye dimāğ
V'egerni dağar boynuna kibri bāğ
3177. Baña gönderecek iken māl ü genc
Neden olmağ iy şāh-ı Çīn kīne-senc
3178. Çeküp mihmān karşına sipāh
Niçün qahr ide luğf yirine şāh
3179. Kıtāl itmege gelmedüm idi ben
Sipāhı niçün eyledüñ encümen
3180. Tabībem 'ilāc ideyem hastasın
Virem mūmiyā çünki işkestesin
3181. Küfürden bağar olmaya derd hīç
Tabībūñden itmesiz iy şāh pīç
3182. Şanursam eger hāzretüñe ziyān
Benüm başuma iy cihān-pehlevān
3183. Beni eyledi İzidi kār-sāz
Cihān şehlerinden kamu ser-firāz
3184. Sipās olsun aña ki ol Kird-gār
Muqābil olanı ider h'ör u zār
3185. Olur gerçi kim dest bālā-yı dest
Velī irmedi baña hergiz şikest
3186. Ne şeh ser-keş olup ki itse kıtāl
İder devletüm 'āqıbet pā-māl
- 45^b [148^b]
3187. Geh olur dağı çekmedin tīğ-ı tīz
Düşer düşmenüñ leşkerine gürīz
3188. Ele almadan remh-i sīne-güzār
'Adūnuñ sipāhı olur tār ü mār
3189. Ele aluban Rūmī-i āb-dār
Sipāhını Çīnüñ idem tār ü mār

3190. Yağarum oda Ç̄ini m̄anendi ‘ūd
Tolar cevfi gerdūna m̄üşḡin dūd
3191. Olur gerçi kim Türkler m̄ū-şik̄āf
Sinānumdan ammā olur raḥne Ḳāf
3192. Ḥadengi ider m̄iḡ dāyım siper
Velī nīzem eyler demürden güzer
3193. İder t̄ir-i ‘uryānı ḥasta-ciger
Ḳılıcum benüm örsi iki böler
3194. Dilāverlerüm k̄ineden itdi cūş
Çü deryā-yı Aḥḍer iderler ḥurūş
3195. Eger def‘i gelmezse senden cevāb
Dilāver[ler]i def‘ ḳılmaz ‘itāb
3196. Göre çünki şāḥīn şik̄arın şehā
Şitāb eyleyüp germ olur iştihā
3197. Göre çün şik̄arını şahrāda ş̄ir
Taḥammül idemez olursa es̄ir
3198. Ğazanfer göre çünki şahrāda gūr
Ne mümkin ki şabr ide iy p̄il-i zūr
3199. Göre ḡāv-ı deşt̄iyi çün ejdehā
Deminden bula mı kaçuban rehā
3200. Göre bebr çün kendü naḥç̄irini
Güsiste ider bend ü zenc̄irini
3201. İde p̄il çün yād-ı Hindūstān
Ne fāyide urmaḡ gerek p̄il-bān
3202. Şitāb itse şāḥīn idüben sit̄iz
Olur şayda ḳullāb-ı çengāl t̄iz
3203. Olup şayda minḳārı berrende t̄iḡ
Ḥalāş idemez anı gerdende m̄iḡ

3204. Olursa aramızda āşüb u kīn
Kızıl kan olup aḡa deryā-yı Çīn
3205. Eger baḡr iderse benümle neberd
Koparam ben andan muḡīḡ ise gerd
3206. Ne deñlü ki iy şeh olursañ ḡavī
Seni itmesün ḡırra bu Ḥusrevi
3207. Niçe Ḥusrevi Ḥaḡ idüp ḡ'ör u zār
İder nā-tuvānuñ çoḡın tāc-dār
3208. Şu kim itmeye re'y-i pāk ile kār
İder 'āḡıbet ser-niḡün rüzigār
3209. Kırup Hind üzerinde ben taḡt-ı 'āc
Selāḡından alsam gerekdür ḡarāc
3210. Şehā itme muḡbiller ile sitiz
Sitizüñ olur āḡırı çün ḡüriz
3211. Deḡānına māruñ gire çünki müşt
Olur ḡāyide-ger ola ḡār-püşt
3212. Yazup nāmeyiçün kim itdi tamām
Yazar āḡırına anuñ ve's-selām
3213. Urup mühr aña şāh-ı şāḡib-ḡırān
İder çoḡ metā' ile elçi revān
3214. Varup nāmeyi Ḥāna virdi rasül
Oḡıdup olur Ḥusrev-i Çīn melül
3215. Didi kim gidelden berü Tūr-ı şāh
Çeküp gelmedi kimse Çīne sipāh
3216. Bu iḡlīme gelmiş degüldür 'adū
Neden geldi bu Ḥusrev-i kīne-cū
3217. Murādı eger itmek ise ḡıtāl
İdelüm anuñ ile ceng ü cidāl

3218. Benüm şanur idüm cihân ser-be-ser
Dağı var imiş ola mı tâc-ver
3219. K̄amu z̄ir-i destüm şanurdum cihân
Baña beglerüm söyler imiş yalan
3220. Çü bildüm ki şehlükde inbâz var
Gerek şarf idem ben dağı iktidâr
3221. Bir iş ideyüm aña kim gayrı şâh
Dirilmeye ‘âlemde şâhib-külâh
3222. Ala kav̄s ele çünki hayl-i Tatar
Müfid olmaya K̄âf olursa siper
3223. Çeke t̄ig-ı Ç̄inî çü Ç̄inî sipâh
Ne mümkün dura degme şâhib-külâh
3224. Çekem çünki ben leşker-i bî-kerân
Duramaz baña Rüstem-i dâstân
3225. İdem ceng için cem‘ [anıñ]çün sipâh
Dutar ‘âlemi âdemi çün giyâh
3226. Bunı diyüp itdi rasûle gâzab
Didi var di şâhuña iy bî-edeb
3227. Şeh olana yâfe degüldür revâ
Bu sözler ne sözüñdür iy bî-ğayâ
3228. Niçe Fûr u Dârâ gibi tâc-ver
Rikâbuma her gün yüzini sürer
- 46^a [149^a]
3229. Benem şâh-ı Ç̄in ü Hıṭâ vü Ḥoten
Gerek kim taḡup boynuna ol kefen
3230. Gelüp lâbe ile baña ‘özü ide
Geyüp tâc u hıl‘at yoluna gide
3231. V’egerni ki elden gider cân u baş
Müfid olmaz itmek diyesin savaş

3232. Neden böyle görmek şehā sen seni
İşigüñe da‘vetler itmek beni
3233. Ne olur bu beyhūde sözden ‘aceb
Berü gel çü şehlük idersen taleb
3234. İtā‘at ide çünki bir şāha şāh
Küleḡ geymeden yegdür aña külāh
3235. Şeh olan kişi olmadan zīr-i dest
Yeg ol kim ire gerdenine şikest
3236. Kemāñum kurup eyledüm tīg-ı tiz
Ki idem senün ile iy şeh sitiz
3237. Görelüm ki bu āsumān-ı bülend
Kimün gerdenine taķısar kemend
3238. Eger ġālib olur iseñ sen baña
Zarūri itā‘at idem ben saña
3239. Er iseñ gel iy şāh-ı İrān-zemīn
Ya Rūm ide mātem ya Māçin ü Çin
3240. İdüp tır-peykānını zehr-nāk
İdem ceng olunca sipāhum helāk
3241. Kıtāl eylerem tā olunca zebün
Ya ser-dār olam ya olam ser-nigün
3242. Çü başduñ kadem Çine iy ceng-cū
Ciger-dār iseñ yine döndürme rü
3243. İdem encümen leşker-i bī-ḡisāb
Ki gerd itmemiş ola Efrāsiyāb
3244. Olayum dilāverlere genc-riz
İde her biri cān u dilden sitiz
3245. Gerek Türk ḡaylinden itmek ḡazer
Şehā bil ki ḡafletde vardur zarar

3246. Ki Türk ü H̄abeşden ziyāde sipāh
Cihānda dimişler yoğ iy pādişāh
3247. Tolaşmak neden anlara iy hıdīv
Bu işüñde hem-rāhdur saña dīv
3248. Bu yolda çeküp yoğ yire derd ü renc
Ne fāyīde olmak şehā genc-senc
3249. Gider māl ü leşker idersen ziyān
Ticāretten aşşın bu olur hemān
3250. Gelür kişiyē telh egerçi ki pend
Olur hem-çü dārū velī sūd-mend
3251. Getürdüñ bize armağan hayl ü raht
Selāmet ol iy zīver-i tāt u taht
3252. Velī Türkler itmedin tār ü mār
Rızāñ ile gönder eyā şehriyār
3253. Çü mihmānumuzsın bize kıl ‘aṭā
Alurlar anı ğayrılar H̄usrevā
3254. Alur neñ var ise çü zīr ü zeber
Yirü gö[k]lere olmasun baña ver
3255. Tama‘ eylemek mala ‘ayb ola şāh
Beni kendüme līk kıomaz sipāh
3256. Bunı diyüben elçiyi redd ider
H̄akāretle elçi dönüben gider
3257. Gelüp elçi keşf eyledi çünki rāz
Ferah oldu ğāyetde ol ser-firāz
3258. Didi ğırra olduğı yegdür ‘adū
Yine baht u devlet bize dutdı rū
3259. Gidüben elinden anuñ mülk ü māl
Olısar elümde benüm pāy-māl

3260. Şıgındum Hudāya mu‘īnüm Hudā
Varayum aña hāzır olsun n’ola
3261. Cihān şehlerin zīr-i desti şanur
Uyur dağı ammā bu kez uyanur
3262. Dilāverlerüm çün olalar mücāz
Bulamaz kaçacaķ yir ol ser-firāz
3263. Yarın hāzır oluñ göçe[lüm] hemān
Eyü diñlenildi olalum revān
3264. Olur ol gice yine hāzır sipāh
Seherden turup eyledi ‘azm şāh
3265. Gelüp ceng meydānına iki şāh
Konar biri birine qarşu sipāh
3266. Kıruldu iki şāh için bār-gāh
Sipeh hāle oldu iki şāh māh
3267. Yemīnine şāhuñ konup Keyd-i Hind
Yesārına kondı şehin-şāh-ı Sind
3268. Muqaddem cuvān-baht-ı şemşīr-zen
K’o şīr-pençe-i yel-i pīl-ten
3269. Kafā-dār olurlar sipāh-ı ‘Acem
Çü dil şadrda vāriş-i tāt-ı Cem
3270. Didi şāh-ı Kaytāsa iy pehlevān
Nerīmān-dem [ü] Rüstem-i dāstān
- 46^b [149^b]
3271. Ne şāh ile kim kıldum ise kıtāl
Bulınmadı haylinde saña hemāl
3272. Olup Rüm serverleriyle süvār
Bile al Muhanṭās iy nīze-dār

3273. Bilürsin ki çün ol ura gürze dest
Yanında degül mûşca p̄l-i mest
3274. Budur i'tikādum eyā pehlevān
Bu haşma yitersüz ikiñüz hemān
3275. Sizi Haḫḫa ışmarladum ben faḫḫīr
Ümīdüm bu nuşret vire ol Naşīr
3276. Tılāya olur ol sipāha ḫiṣār
Virür başı gāfil olan tāc-dār
3277. Yüz urup yire ol cihān-pehlevān
Didi kim fidā yoluña baş u cān
3278. Çıḫup ḫaymeden oldu def'i süvār
Biner leşker-i Rūm hep nīze-dār
3279. Muhanṭās daḫı olup āhenīn
Gelüp öpdı şāhuñ öñinde zemīn
3280. İder istimālet aña tāc-dār
Sürür ile ol daḫı olur süvār
3281. Varup haşma qarşu ḫazāya siper
Olur şubḫa dek ol iki şīr-i ner
3282. Şeb-i ḫūndan idüp şeh-i Çīn bīm
Buyurdı bezer bir sipāh-ı 'azīm
3283. Araya alur Çīn ḫaylin sipāh
Emīn oluban yatdı ol gice şāh
3284. İder ol gice ḫalka iḫsān şāh
Uyumaz seḫer geh irince sipāh
3285. Çü şubḫ oldu dögdı 'alem āfitāb
Gidüp ḫāb bīdār olur şeyḫ u şāb
3286. Sikender felek-taḫt-ı encüm-ḫaşem
Meh-i meh-külāh u şeh-i ḫūr-'alem

3287. Durup şubh[a dek] kıldı Hâkka niyâz
Didi iy Hudâvend-i bende-nüvâz
3288. İnâyet tapuñdan eyâ Müste‘ân
Rasûlüñ yoluna fidâ baş u cân
3289. Yine sen zafer vir baña yâ Mu‘în
Ki bî-dîne ğâlib ola ehl-i dîn
3290. Çü bâtıł-durur dîni gibi ‘adû
Kaçan fetḥ u nuşret duta aña rû
3291. Olur bâtıla ğâlib elbette Hâk
Eyâ zikri zâkirlerine sebak
3292. İlâhî senüñ luḥfuña şâkirem
Kuşûrum daḥı çok velî zâkirem
3293. Senüñ ğayruña kılmadum hiç meyl
Baña fikrüñ ile bahâr oldu leyl
3294. Bilürsin günâh eylemedüm beni
İşüm cüst ü [cû] eylemedür seni
3295. Geçer nâzı ma‘şûmuñ itse niyâz
Niyâzum kabûl eyle iy çâre-sâz
3296. Du‘âsını çün kıldı Yezdân revâ
Hızır ḥazreti irdi def‘i aña
3297. Didi ḥâcetüñ itdi Yezdân kabûl
Senüñdür zafer olma şakın melûl
3298. Gire dînüñe cümle Mâçin ü Çin
Ola emrüñe râm rûy-i zemîn
3299. Mu‘înüñ Hudâdur ‘adûdan ne ğam
‘Adû çoklığından saña yok elem
3300. Melekler felekde iderler du‘â
Ki nuşret saña Husrevâ yâr ola

3301. Çeküp ben dahı leşker-i evliyā
Olayum şavaşda saña pīşvā
3302. Haķuñ emri ile idüp h'ōr u zār
İdersin 'adū leşkerin tār ü mār
3303. Baña emr kıldı Hudā hāzırem
Her emründe yāri görem nāzırem
3304. Bunı didi vü ğaybet itdi rasūl
Feraħ oldu şāh olmuş iken melūl
3305. Bu şādīliğile şeh-i baħr ü ber
Sücūd eyleyüp topraĝa yüz sürer
3306. Kişi her ne deñlü ki itse niyāz
Ziyāde ider luşfını çāre-sāz
3307. Niyāzuñda nāzuñda yoķdur kuşūr
Eger bir gün olmazsa bir gün olur
3308. Nebī fetħden virdüğinden haber
Feraħ oldu ğāyetde [ol] şīr-i ner
3309. Çıkardı muraşsa' libāsını şāh
Giderdi başından keyānī külāh
3310. Geyer bir zirih başdan ayaĝa zer
Kamaşur gözi her kim itse nazār
3311. Melekdür şan olmuş-durur ğarķ-ı nūr
Müferriħ-dürür şalbe virür sürür
3312. O zerrīn-zirih içre şāh-ı cihān
Halīl idi āteş içinde hemān
- 47^a [150^a]
3313. Ya ğarķ olup altuna ol nām-dār
Görinür Kamer içre taşvīr-vār
3314. Zirih üstine cevşen-i pūr-niĝār
Geyerdı çat evvel felek iķtidār

3315. K̄alur ç̄inī p̄ulād içinde zeheb
 Muḥālifligi ‘ādete müsteḥab
3316. Zer-endūd olur idi āhen mūdām
 Zarūrī ider ‘aksine iltizām
3317. K̄uşandı geyim üzre p̄irūze-ger
 Girih-bend idüp ejdehā-veş kemer
3318. Kemer kim k̄uşandı şeh-i t̄ac-dār
 Aña ḳalmıḡ İshāḳdan [ol] yādīgār
3319. Çü ḳalmıḡdı ceddinden ol yādīgār
 Anı yūmn dutmuş idi şehriyār
3320. T̄aḳar beline deşne-i āb-gūn
 Aḳıtmaḡ içün rezmde seyl-i ḥūn
3321. Egerçi ki elmās deşne idi
 Çü deşne dili ḳana teşne idi
3322. Geyer başına miḡfer-i zer-nişān
 Ye miḡfer nücūm ile pūr-āsumān
3323. K̄uşandı cihān-sūz u āhen-şikāf
 Ki Rüstem görürse olur yāy-bāf
3324. Degül t̄iḡ-ı ejder idi cān-sitān
 Berāber aña p̄il ü ş̄ir-i jiyān
3325. Sipih̄r olsa zaḫmuna anuñ siper
 İdüp s̄inesin çāk ola kār-ger
3326. Diz urup ḳurar bir kemān-ı būs-vār
 Şalar anı ḳurbānına şehriyār
3327. Nice ḳavsdur nıḡf-ı çarḡ-ı berīn
 Ki sehmiyle lerzende gāv-ı zemīn
3328. İder tirkeşinüñ için pūr ḥadeng
 Ki meydān içini ide lāle reng

3329. Nice tîr kim arz olursa siper
Gice berg-i nîlûferi çün iber
3330. Ne şehbâzdur nâvek-i cân-sitân
Dil-i düşmeni idinür âşiyân
3331. Kaçan açsa uçmağa gerdüne per
Olur vehmden nesr hasta-ciger
3332. İdüp bu duluk kolçağ ârâste
Olur âhenîn şâh-ı nev-hâste
3333. Eline alur gürz-i gerdün-mişâl
Nice gürz ider Kâfı deşte hemâl
3334. Çıķup haymeden aldı ele sinân
Nice nîze kan aķdurur nâv-dân
3335. Uzunlıkda olur sûtün-ı felek
Tırâz eylemiş aña bâlin melek
3336. Daķup miğferine cihân-pehlevân
İdinür Hümâ bâlini sâye-bân
3337. Suşurlâb elinde turur feylesûf
Felek hâline cümle bulmuş vuķûf
3338. Çü meymûn vaķt ü huçeste zamân
İrişdi şehe didi dâna hemân
3339. Ki vaķt oldu ol devlet ile sÛvâr
Sikender zafer aña ne i'tibâr
3340. Çekerler şehe raķş-ı raķşende-berķ
Semendin ki tâ fark pÛlâda ğarķ
3341. Nice esb çün ebr-i gerdün-gerd
Çü bād-ı şabâ kÛh u şahrâ-neverd
3342. İki deşnedür iki ğuşı hemân
Kemer idi boynı dümi hîzrân

3343. Ayaklarınıñ her biri bāl idi
Egerçi [ki] hey'etde gū-pāl idi
3344. Semi seng-sāy çü sindān-saht
Zemīn gāvına dāyim urmaqda laht
3345. Degül idi iqlīm aña kām
Muraşşa' eyerlü vü zerrīn-licām
3346. Hilālī rikāba başup şehriyār
Olur devlet atına def'i süvār
3347. Rikābı girān u licāmını süst
İdüp yüridi leşkere qarşu çüst
3348. Görüp şāhı şehler ider āferīn
Didiler ki iy şāh-ı rüy-i zemīn
3349. Mu'īnün ola dāyimā Müste'an
Ola fetḥ u nuşret saña hem-'inān
3350. Virür begler[e] şāh daḥı [çok] selām
İder luṭf u ikrām ile ihtirām
3351. Alāy oluban ol girān-ser çeri
Durur qarşu çün Sedd-i İskenderī
3352. Virüp istimālet çerisine şāh
Yüreklendürür ḥalkı şāhib-külāh
3353. Didi begler[e] şāh-ı şāhib-kırān
Sizün yoluñızda qodum baş u cān
3354. Benümdür zafer müjde oldı baña
Size Hızr [u] İlyās olur reh-nümā
- 47^b [150^b]
3355. Mu'īn oldı çün kim bize Kird-gār
'Adū bī-'aded olsa ne i'tibār
3356. Peyām-ber ḥaber-ber ola çün baña
Hirāsān olur ḥayr gelmez aña

3357. Aña pend dutmağ idi sūd-mend
Çü dutmadı pendı kemend ide bend
3358. Hele cengde siz komañuz kuşūr
Bula kalbiñüz gālīb olup sürūr
3359. Kim öldürse gāzī ölendür şehīd
Ki bī-dīnlerdür bu hayl-i pelīd
3360. Bu kāfirler Allāhı tekzīb ider
Birin öldüren toğrı ‘Adne gider
3361. Rızā-yı Hağ için idersüz kıtāl
Yitürmeye hağkuñızı Zū’l-Celāl
3362. Huşūşā ki farz eyledi Zū’l-Celāl
Ki müşrikler ile kılavuz cidāl
3363. ‘İvağ hayruñ önine eyler çü şad
Mücāhid kalur ‘Adnde tā ebed
3364. Göñül bir idüp idelüm arğa düz
Yiter biñine bizden ola çü yüz
3365. Hele anları yigdi gāyet gözüm
Bu cāyiz ki varam yalıñuz özüm
3366. Virüp istimālet düzer şāh şaf
Tolar ‘āleme gulğul [u] kūs u ‘af
3367. Yemīninde şāhuñ durur Keyd-i Hind
Yesārında durdı şehin-şāh-ı Sind
3368. İder her biri leşkerini alay
Ele kimi nāçağ alur kimi yay
3369. Durur her biri hem-çün āhen-cidār
Dutup yirlü yirine çün kim qarār
3370. Cuvān-bağt olur kılup öñinde sed
Ki İskendere bulmaya yol ehad

3371. Durup leşker öñinde ol pehlivān
Elinde dutar künbed-i cān-sitān
3372. Olur zümresi kim görür ise çāk
Henüz urmadan h̄arb olurlar helāk
3373. Durup albde şeh görür s̄ineyi
Diler kim ‘adūdan ala k̄ineyi
3374. Düzilür afasında zerr̄in-‘alem
‘Alem s̄ayesinde şeh-i muhterem
3375. Yanında Muhanṡās u ayṡās-ı yel
Ki her biridür bir muşavver ecel
3376. Dönüp didi ayṡāsa iy pehlivān
Yalıñuz gelüp Rüstem-i dāstān
3377. Niçe kerre Tūrānı itdi h̄arāb
oyup ‘āıbet açdı Efrāsiyāb
3378. Başa geldi Tūrānı Īrān-sipāh
Bu sözüme efsāneler hep güvāh
3379. Geçer her biriñüz sizüñ pūr-ı Zāl
Nedür itmege bunları pāy-māl
3380. Ayıtdı ki iy şāh-ı rüy-i zem̄in
Bize himmetüñi mu‘in it hem̄in
3381. Virürse zafer H̄azret-i H̄a saña
Muhanṡās ile ben yiterüm aña
3382. Īdüp āfer̄in şeh yüritdi sipāh
Cihān oldu gird-i sipehden siyāh
3383. O cānibde Fağfūr-ı Sulṡān-ı Ç̄in
Seherden durup mağzı pür h̄ışm u k̄in
3384. Silāh u seleb bağlayup ol dil̄ir
Çıkar h̄aymeden şöyle kim mest-i ş̄ir

3385. Çurulmuşdı fîl üzre zerrîn-taht
Çıkar üstine H̄usrev-i nîk-bâht
3386. Görür cümle olmuş sipâh âhenîn
Görinmez silâh [u] selebden zemîn
3387. Dutup perde çarha tırâz-ı ‘alem
Zemîne bisâṭ oldu ḥayl ü ḥaşem
3388. Yemîninde durdı şeh-i verz-i Rûd
Cihân-gîr ü ser-dâr ü nâmı füzûd
3389. Cenûbunda şâh-ı Tibet-Behremen
Ki döymez[di] şemşîrine Ehrimen
3390. Ġazanfer H̄oten şâh-ı şâhib-serîr
Olur pîş-rev H̄âna ol nerre-şîr
3391. Durur şafda çün Rüstem-i dâstân
Elinde felek-küb-i gürz-i girân
3392. Kafâ-dâr olur şâh hıtân-ı hizebr
Ki döymezdi müştine derrende bebr
3393. Durur kalbde şâh-ı Tûrân-gürûh
İhâṭa ider anı pûlâd-kûh
3394. Hezâhizden âb-gûn olup âsumân
Rev-â-rev şadâsıyla ṭoldı cihân
3395. Yüridi çeküp ḥayli H̄ākân-ı Çîn
Şalındı şalıncaḡ gibi bu zemîn
3396. Görüp biri birini iki sipâh
Yüridi biri birine iki şâh
- 48^a [151^a]
3397. Kılıçcı dükânına döndi cihân
Zemîn na’l oldu tırâz âsumân
3398. Beyâbân u mîşe ṭolu şîr olur
Cihânuñ içi remḥ u şemşîr olur

3399. İder germ olup çār-pālar hūrūş
Kılur kīneden āhenīñ baħr cūş
3400. Çü reyhān sıfāli ʔolup dīde hāk
Olur na‘radan zūhre-i şīr çāk
3401. Çeküp çeşm seyyāreye remh-i mīl
Günüñ sürdi ruhsārına gerd-i nīl
3402. Kevākib açamazdı tozdan gözin
Kimesne göremezdi mihrüñ yūzin
3403. Çeküp bu girān bārı gāv-ı zemīn
Çü gerdün-ı nev eyler idi enīn
3404. Nice ğarķ oldıysa toza libās
Dutar ҡalb mir’ātını şöyle pās
3405. Demürden deñiz idi ‘asker meger
Anuñ mevci şemşīr ü gürz ü teber
3406. Dilāverüñ gürzi mānend-i miĝ
Dıraşsende berķ idi berrende tiĝ
3407. O keşretde kūşışde her kīne-ver
‘Araķ seyline ğarķ olur tā kemer
3408. Dilāverlerüñ itdügin gördi kīn
Zirih-pūş olur na‘lden pes zemīn
3409. Olup ādemi āhenīn baħre ğarķ
Havāyı bulut ʔıtdı meydānı berķ
3410. Şahīl-i şabā-seyr ü şahrā-neverd
İder niçe şengerf-rū lāciverd
3411. O ʔūfān-ı āteşde seylāb-ı tiĝ
Maţar tīr ü ra‘d idi bang-ı dirīĝ
3412. Eger na‘lden irmeseydi meded
Biri birini görmez idi eħad

3413. Zirih-ber-zirih püşt-i şemşîr-zen
Girih-ber-girih dest-i nâvek-figen
3414. İde mevc çün tîğ-ı zehr âb-gün
Olurdu revân seyl olup cüy-ı hün
3415. Şabâ reh-güzârın idüp sed sinân
Gözedür oğ idinmege dil nişân
3416. Çıkar şöyle kıandan sipihre buğâr
Kenârı sipihrûñ olur lâle-zâr
3417. İdüp nây-ı rüyîne evvel nidâ
Dilâverlere cenge eyler şalâ
3418. Urur na'ra çün kûs-ı rüyîne-kâs
Düşer heybetinden sipâha hirâs
3419. Çü şûr-ı Sirâfîl bûğ urdu dem
Başın kıaldırur işidüben 'alem
3420. Gidüp mihr ile merhamet sîneden
Div olur dilâverler ol kîneden
3421. Olup teşne-i hün tîğ u sinân
Gözedürdi şokmağa oğ çün yılan
3422. Gelüp rû-be-rû oldu iki sipâh
Çü şatranc-ı şâhî ara yirde şâh
3423. Degül iki leşker iki kûh-ı Kâf
Ara yirleri cilve-gâh-ı meşâf
3424. Sipeh hışt-ı âhenden itmiş hişâr
Hişâr içre maḥfûz ol nâm-dâr
3425. Temâşâ ider turup iki alây
Ki kim ibtidâ başa meydâna pây
3426. Görürler cuvân-baht-ı şâhib-serîr
Cihân-gîr-i tîr-efgen ü şîr-gîr

3427. Elinde sinān itdi ‘azm-i meşāf
Kanat bükdi ħingi çü Sîmurğ-ı Kāf
3428. Çevirdi sinānını tölāb-vār
İder niçe bâzîçeler āşikār
3429. Urup na‘ra didi ki iy şāh-ı Çîn
Degüldür aña seyr-i evkāt-ı kîn
3430. Benem ol cuvān-baht-ı Sulţān-ı Hind
Ki fermān-berümdür şamu [Ĥind ü Sind]
3431. Eger gelse sencileyin bir çeri
Ele almazam tîğ ile ħaçeri
3432. Bu ħāliyle oldum şehe bende ben
Ne kişisin olduñ aña [ħaşm sen]
3433. İdüp cümle ser-keşlerüñi zebün
Kılāyum senüñ tahtuñı ser-nigün
3434. Gelüp ‘özü kıl emrine ol muţî‘
Ĥalāş ide saña [diyārı refî‘]
3435. Benüm boynuma şāh-ı şāhib-kırān
Senüñ itmeye bir kuluña ziyān
3436. Ne deñlü ki eyledi ise nidā
O cānibden olmadı [aşlā şadā]
3437. Urup na‘ra didi ki iy tāc-dār
Sipāhuñda yoğdur gibi nām-dār
3438. Arañuzda olsa eger bir dilîr
Çıkardı ben[üm karşuma hem-çü şîr]
- 48^b [151^b]
3439. İşidüp çıkar cenge bir pehlevān
Elinde ciger-düz tîr u kemān
3440. Çeküp dağı taldurmadan ol kemān
Aña irdi def‘i cihān-pehlevān

3441. Urar s̄inesine anuñ bir sinān
Yıkılup virür ol cihān-ḡir cān
3442. Çıkar yine bir p̄l-i şāhib-şükūh
Muķābil olur aña mānend-i kūh
3443. Şeh-i Hind ile itmek içün meşāf
Getürmişdi döşünde bir kūh-ı Kāf
3444. Gelüp pehlevāna havāle ider
Belāyı şavar karşı virüp siper
3445. Dönüp urdı bir gürz aña pehlevān
Olur mağzı kan ile anuñ revān
3446. İdüben tekāver ‘inānını süst
Biri dağı meydāna ‘azm itdi çüst
3447. Çeküp t̄ğ-ı zehr-āb-ı s̄im-āb-gün
Cuvān-bahtuñ üstine şaldı hayūn
3448. Dutar gürzini karşı ol pehlevān
Uvanur o şemş̄ir-i āteş-feşān
3449. Urur aña bir t̄ğ ol nām-dār
İder atı ile ikisini çār
3450. Bu vech ile yüz elli gürd-i dil̄ir
Helāk itdi meydānda şāhib-ser̄ir
3451. Görüp anı havf itdi Ç̄inī sipāh
Biri itmedi ‘azm-i āverd-gāh
3452. Ğazanfer ser-efrāz u leşker-şiken
Ser-i Ç̄iniyān server-i encümen
3453. Eline aluban kemān u hadeng
İder ‘azm meydāna itmege ceng
3454. Eyer kaşına bergidüben kemend
Cuvān-bahtuñ üstine sürdi semen[d]

3455. Gelüp didi iy server-i tīg-zen
Niçe bir biçersin bu halka kefen
3456. Saña geldüm olmağ için gür-ken
Biçem rāst kıaddüñe ben de kefen
3457. Tamām oldu işüñ senüñ iy cuvān
Bu demdür cihān görecegüñ hemān
3458. Varup aña karşı cihān-pehlevān
Ele aldı tīr ü keyānī kemān
3459. Ol iki ser-efrāzlar du dilīr
Biri birine urdılar şöyle tīr
3460. Dönüp elde ğalbīre āhen-siper
İkisi dağı hār-püşte döner
3461. Ele aldılar ‘ākıbet nīzeler
Kılınca sitiz itdiler rīzeler
3462. Sinān ile bulmadılar çün zafer
Ele aldı şemşīr iki tāc-ver
3463. Cuvān-bahta bir tīg urur ol dilīr
Dutar karşı şemşīr aña şīr-gīr
3464. Atup tīgī şemşīrin iki böler
Kesüp cevşenini olur kār-ger
3465. Ol encümeñ ile cihān-pehlevān
Eline alur def‘i gürz-i girān
3466. Urar şöyle hışm ile gürz-i girān
Elinde siperden görünmez nişān
3467. Halāş eyledi gerçi sa‘y ile ser
Velī gürz çāk şānesine iner
3468. O darb-ı şedīdi yiyüp pehlevān
Feminden çü çeşme revān oldu kıan

3469. []⁸⁵ oldu süst
Yıkılmadı kendüyi düşürdi çüst
3470. Şavaş iderek gitdi gürz-i girān
Kemend aldı ele iki pehlevān
3471. []⁸⁶ rezm-gehde semend
Biri birine şaldı pīçān kemend
3472. İderler kemend ile şol deñlü zūr
Ki bī-tāb olup düşdi iki sūtūr
3473. []⁸⁷ iy pehlevān
İlimez dağı çünkü kaldık yayan
3474. Güreş dutmadur çāre iy nām-dār
Görelüm sa‘ādet kime ola yār
3475. []⁸⁸ ol dilīr
Gelür ortaya ol iki nerre-şīr
3476. Temāşā ider halk iki pīl-i mest
Çoyup baş başa urdılar deste dest
3477. []⁸⁹ zūr ider
Biri birisine bulamaz zafer
3478. Ğazanfer-i gūr eyleyüp dutdı çüst
Yire eyledi anı şāh oldu süst
3479. []⁹⁰ ol pehlevān
Tıru geldi yüz oldu def‘i hemān
3480. El urdı yine ol iki pehlevān
Hurūşān-ı cūşān çü şīr-i jiyān

[49^a- 49^b varakları eksik]

⁸⁵ Yazmada üzerine kağıt yapıştırıldığından okunamamaktadır.

⁸⁶ Yazmada üzerine kağıt yapıştırıldığından okunamamaktadır.

⁸⁷ Yazmada üzerine kağıt yapıştırıldığından okunamamaktadır.

⁸⁸ Yazmada üzerine kağıt yapıştırıldığından okunamamaktadır.

⁸⁹ Yazmada üzerine kağıt yapıştırıldığından okunamamaktadır.

⁹⁰ Yazmada üzerine kağıt yapıştırıldığından okunamamaktadır.

50^a [151^a]

3481. Diledi yine ide meydāna ‘azm
Aña zaḥm uran ile eyleye rezm
3482. Anı men‘ kıldı cihān-pehlevān
Elinde sinān oldı cenge revān
3483. Şitābende altında pīl-i sūtürg
Şitābān hem üstinde derrende gürg
3484. Mehābetle meydāna sürdi semend
Elinde velī nīze-i hijde-bend
3485. Pelengine pūş olmuş ol şīr-i ceng
Gören şanur idi hemānā peleng
3486. Çerendesin idüp çemān ol dilīr
Durup urdı meydānda na‘ra çü şīr
3487. Anuñ na‘rasın işiden pehlevān
Şanur ra‘d şavtın şadāsın hemān
3488. İdüp evvelā Ḥaḳḳa şad-āferīn
Didi la‘net aña ki yok anda dīn
3489. Odur baḥş iden ḥayāt u memāt
Bu ikide ‘aciz kamu kāyināt
3490. Odur fetḥ u nuşret viren bendeye
Odur dest-gīr olan efgendeye
3491. İdüp soñra kendü şehine du‘ā
Didi var ola şāh-ı fermān-revā
3492. Nereye ki ‘azm ide şāhib-kırān
Aña fetḥ u nuşret ola hem-‘inān
3493. Ola devleti dāyim anuñ füzūn
Aña ḥaşm olanlar ola ser-nigūn

3494. Çeken kimsene ol şehe karşı tîğ
Teni päre päre ola hem-çü miğ
3495. Cihân şehlerinde aña yok hemâl
‘Adūsın ide devleti pây-māl
3496. Du‘âyı tamām eyleyüp pehlevân
Didi kıanı ol Berhemen Türkmân
3497. İdelüm berü gelsün anuñla ceng
Göre gürbe kindür kim imiş peleng
3498. Muhanţası ğāfil iken nā-gehân
Urup yaralu itmiş ol pehlevân
3499. Bu kıanunda var haşmı bir nîk-nām
Olur ğāfil iken vurursa harām
3500. Kıanı cenge gelsün o düzdi kıtāl
Yine gözlenür eyleyelüm cidāl
3501. Görüp haşmı meydānda itmek direng
Olur nām-verler arasında neng
3502. Ya gelsün ya varup buluram anı
İşidüpdür adum bilür hod beni
3503. İşidüp anuñ sözlerin pehlevân
İder rāst meydānda aña ‘inān
3504. Sinān-ı liyānı olup kār-ger
İder ol ser-efrāzı hasta-ciger
3505. İdüp hamleler iki ner-ejdehā
Olurlar sinān ile ceng-āzmā
3506. Havāle ider Berhemen çün sinān
Sinānın urur remh ile pehlevân
3507. Anı ortasından şikeste ider
Sütünü sinānı elinden gider

3508. Şitābān olup pes cihān-pehlevān
Ĥavāle ider ĥaşma āhen-sinān
3509. Sinānını çalup anuñ ĥāme-vār
Muĥarrif keser ol yel-i nām-dār
3510. Anuñ daĥı gitdi elinden sinān
Alurlar ele iki gürz-i girān
3511. İdüp Kāf ile ĥayli müddet kıtāl
Bulamaz biri birisine mecāl
3512. Çeküp tīg-ı ĥūn-pāş u ĥūn-riz
İder ol iki cān alıcı sitiz
3513. Çalar ĥışm ile Rūmi-i nām-ver
Siper dutdı ol k'olmaya kār-ger
3514. İki pāre idüp dili nām-vār
Çalar gerdenin espinüñ nām-dār
3515. Yıkıldı çü espiyle ol pehlevān
Kemend ile bend itdi def'i hemān
3516. Süriyüp anı Rūmi-i nām-ber
Getürdi şeh öñine vü öpdı yer
3517. Kolanın çeküp rāst idüp 'inān
Yine girdi meydāna ol pehlevān
3518. Görüp anı meydāna çıkdı hizebr
Bulişdı biri birine iki bebr
3519. İdüp ikisi daĥı biñ dürlü lāf
Doğuşdı biri birine iki Kāf
3520. Olur pāre pāre çü āhen-sinān
Ele aldılar tır ü Çāçī-kemān
3521. Çe ger tır olmaz tene kār-ger
Olur elde pervizen ammā siper

3522. Biri birisîne uruban hadeng
İder tîr-i cengin iki şîr-ceng
- 50^b [151^b]
3523. Görür tîr olmaduğın kâr-ger
Çeker tîğ Kaytâs-ı şâhib-hüner
3524. Şitâbân olup ra‘d-veş pehlevân
Demân oldu altında esb-i revân
3525. Görür haşmını gâlib ol nerre-şîr
Urur sîne-i esb-i Kaytâsa tîr
3526. Geçüp şadrın itdi deminden güzer
Yıkıldı hayûn-ı yel-i nâm-ver
3527. Çü düşdi hayûn şıçradı ol peleng
Piyâde olup itdi anuñla ceng
3528. Gerek şaf-der olsun gerekse peleng
Piyâde ider rezmi itdükde ceng
3529. Piyâde olup itdüğün kâr-zâr
Görür anuñ İskender-i nâm-dâr
3530. Ele aldı şeş pehlû-yı heft-cüş
Urup na‘ra çün ebr kıldı hurüş
3531. Ayıtdı benem Husrev-i Husrevân
Ser-keşân-ı şâh-ı şâhib-ķırân
3532. Ele çün alam gürz-i ser-küb ben
Degül kâğız-ı Hindî âhen-micen
3533. İder vehm ele ben alıcaķ sinân
Cehennemî ağzına alan yılan⁹¹

⁹¹Yılanın Cehennem’i ağzına almasıyla ilgili Mevlânâ Firakî şunları anlatmaktadır: Hz. Muhammed’e Yahudiler tarafından sorulduğu söylenen kırk sorudan on altıncısı, Sırat köprüsünün neden ve ne maksatla yaratıldığı hakkındadır. Allah Cehennem’i yarattıktan sonra melekler, Cehennem’in kokusundan ve azaplarından şikayetlerini Allah’a arz ederler. Allah da Gâşiye adından bir yılan yaratır. Bu yılanı yedi Cehennem’i yut, emri verilince yılan yutar ama bunalması sebebiyle ağzını açmak zorunda kalır. Allah, itaatsizliği sebebiyle yılanı cezalandırması için Mâlik’i görevlendirir. Gâşiye, Allah’a azap etmemesi yönünde dua etmek için başını kaldırdığında Arş’in altında Allah’ın adının yanında Muhammed yazdığını görür. Muhammed hakkı için affedilmesini niyaz edince Allah, Gâşiye’yi affeder: Hâce Emine Âdil Kıbrısî (h.z.) (1993). *Mevlânâ Firakî Kırk Sual*. 58-59.

3534. Ele ben alam çünkü hışm ile tĩg
İder havfdan zehresin çāk mĩg
3535. Hādeng ile alsam elüme sinān
Öñümden kaçār Rüstem-i dāstān
3536. Çekem çünkü ben deşne-i tāb-dār
Geyer idi kat cevşen İsfendiyār
3537. Şalam çünkü Gerşās̄b-ı gurde kemend
Yanumca demān ola hem-çün semend
3538. Eger müştümi görse diyü sepīd
Ola bīmden beñzi çün řenbelīd
3539. Bunı diyüben irdi řāhib-kırān
Havāle ider haşma gürz-i girān
3540. Dutar haşm gürzine gerçi siper
Velī gürzi řāhuñ anı taşt ider
3541. Anup çün toķundı başına siper
Ser-i ser-firāzı iki řaķ ider
3542. Düşüp boynuna anuñ ol pehlevān
Diledi elinden ki şu[r]tara cān
3543. İrişüp kemer bendine urdı dest
Eyerden şopardı anı pīl-i mest
3544. Getürüp ol Elbürzi ol pīl-i mest
Getürdi ‘alem yanına nā-tuvān
3545. Bu kārını řāhuñ görüp řāh-ı Çīn
‘Adū ise n’ola ider āferīn
3546. Buyurđı şeh-i Çīn yürütdi ‘alem
Tozup pür yuzi toğdı ‘ālem řālem
3547. Kılıç olmasa meş‘al-i tāc-dār
Görinmezdi ol rezmdē reh-güzār

3548. Görüp anı aldı ele şeh kemend
‘Alem çekdi vü şaldı haşma semend
3549. Süleymāndur ol taht-ı zīn raḥş-bād
Niçe bād idi gāv-ser-i dīv-zād
3550. Olup na‘lden gerd engīhte
Olur ol iki baḥr āmīhte
3551. Dilīrān u gerdān ‘inān-der-‘inān
Oluban olurlar sinān-ber-sinān
3552. Kıyāmet idüp fitne bābını bāz
Olur rüz-ı maḥşerden ol gün dirāz
3553. Urup cānlara āteş-i tīg-ı key
Zirihden revān itdi ḳan hem-çü ḥay
3554. Tolar ḡulḡul-i kūs çarḥ-ı kebūd
Şerār oldı peykān gird oldı dūd
3555. Revār u hezāhiz ṭoluban cihān
Pür oldı zih ü dih ile āsumān
3556. Havāda ḳanāt açuban zāḡ-ı tīr
İder deştde kerkes ü gürgi seyr
3557. İder raḥne tenler ḥadeng-i dü-şāḥ
İder mār ile mūra gencin ferāḥ
3558. Olur baḥr-i ḥūn sedd-i rāh-ı gürīz
Ḳopar tīg-ı ṭūfānı vü rüstehīz
3559. Cihān-gīrlar gösterüben hüner
İderlerdi şemşīre sīne siper
3560. Sikender olur mest çün ejdehā
‘Adūya ‘inānını eyler rehā
3561. Kime kīne kılsa idi ḥışm-nāk
Daḥı urmadın olur idi helāk

3562. Muḳābil olup kimse itmez meşāf
Çeriyyi ider niçe kerre şikāf
3563. Kime kim çeke ḥançer-i ḥūn-feşān
Daḥı irmeden zaḥm virürdi cān
3564. İrüp ḳalb-i Fağfūra şāhib-külāh
Olur rū-be-rū naṭ'ada iki şāh

[51^a- 51^b varakları eksik]

52^a [152^a]

3565. Çü düşmen zebūn ola iḥsān ide
Esīri iken yine sulṭān ide
3566. Ola çünki şāh-ı zebūn 'özü-ḥ'āh
İde dāmen-i luṭfi setr-i günāh
3567. Görüp luṭfın ol şāh ola bendesi
Nice bendesi belki efgendesi
3568. Cihān şehlerine ola şehriyār
İde devletine du'ā her diyār
3569. Tüvānā 'adū çün ola nā-tuvān
Anı tığ-ı lüṭf ile ḳatlı it hemān
3570. Kerem ḳıl çü ḳadr-i 'adū ola pest
Olur ḥaşm-ı efgende çün zīr-i dest
3571. Güneh-kāra olmaḳ gerek luṭf-ı şāh
Ne bilsün kerem ḳadrini bī-günāh
3572. Beşer itmiş idi günāh-ı 'azīm
Dinilmezdi Ḥaḳḳa Ğafūr u Raḥīm
3573. Olur mücrime luṭf dāyim ḥişār
Raḥīm ol ki raḥm ide Āmurz-gār
3574. Günāhın bilüben ola 'özü-ḥ'āh
Hemīn itmemiş gibi olur günāh

3575. Hādīs-i nebīdür bu yoğ iřtibāh
Olur itmemiş gibi tāyib günāh
3576. Olana ululuk Hudādan ‘aṭā
Görinmez gözine kul itse haṭā
3577. Ölümnden çü beste bulamaz halāř
Tevakḳuf gerek řāha gāh[ī] kıřāř
3578. Olur her kaçan olsa zinde helāk
Velī zinde olmaz çü cism ola hāk
3579. Ne hācet vire āteř-i hışm tāb
Boğar düşmeni luṭf ile yine āb
3580. O řāhib-kırāna hezār āferīn
Ki üftādeye raḥm ide rüz-ı kīn
3581. Toğunmaz çü üftāde olana tīr
Nedür sicn ü zencīre olan esīr
3582. Zebūn-küş gerekmez řeh-i encümen
Esirge pur-i Zāl olur pīl-ten
3583. Viren geçmiş efsānelerden haber
Didi var imiş bir şeh-i mu‘teber
3584. ‘Acem mülkine cümle sultān imiş
İşi halka luṭf ile iḥsān imiş
3585. İdüp bir kavī-dest haşmı esīr
İder katline emr anuñ ol emīr
3586. Didi aña destūr-ı destūr-dān
Ki iy Husrev-i Husrevān-ı cihān
3587. Kılup [ol] selāṭine şalmağa bīm
Kıřāř-ı ‘adū sünnet oldı ‘azīm
3588. N’ola öldürürseñ eyā řehriyār
Sezā-vārdur katle var iḳtidār

3589. İderse bunu atlı Őāh-ı cihān
Mūsāvī olur Őehler ile hemān
3590. Velī fal olur eylese ‘afv-i Őāh
Bedīhī olur fal-ı Őāhib-kūlāh
3591. Selāin cemminde iy ser-firāz
Gerek luf ile bulasın imtiyāz
3592. Szini abl itdi Őāh-ı cihān
Giriftārı āzād itdi hemān

IKĀYET

3593. Duā eyleyp pādiŐāha vezir
Didi iy Şehin-Őāh-ı Őāhib-serir
3594. İŐitdm ki Sencer Şeh-i ser-blend
Cihān-gir [] ser-dār  firz-mend
3595. Bir ilmi fet itmege ol dilir
eker leşkerin kim ide dār-ı gir
3596. Muābil oluban ‘adsıyla Őāh
Berāber gelr iki cengi sipāh
3597. Meger ol ‘adsı Şeh-i Şir-gir
Biner fale kim eyleye dār-ı gir
3598.  tāvs olup ceng iinde emān
Alayın dzerken o Őāh-ı cihān
3599. ‘Ad cānibinden meger nā-gehān
İrer gŐına nāle-i mādīyān
3600. İŐidp anı bād-rev-i tiz-kām
eker başın olur gsiste licām
3601. Őabā-veş olup sr‘atiyle demān
Girer haşm hayli iine hemān
3602. Ne Şemşir ıdı ne atıldı tir
Girp dāma ol Őāh oldu esir

3603. Bu nuşret şeh-i Senceri şād ider
Bu şādılığı haşmı āzād ider
3604. Ol iki şehin-şāh-ı şāhib-külāh
Koyup rezmi zeyn itdiler bezm-gāh
3605. Çü nuşret vire Hāḡ iş āsān olur
Ta‘absuz ‘adūlar hırāsān olur
- 52^b [152^b]
3606. Sen ur himmet atına merdāne zīn
Hudādan-durur fetḡ u nuşret hemīn
3607. ‘Adūdan ḡayırma çü Hāḡ ola yār
Elūñde olur ḡançerūñ Zū’l-fiḡār
3608. Dimiş ḡışsa-perdāz u efsāne-sāz
Muzaffer olur çünki ol ser-firāz
3609. Turup şubḡ-dem vāriş-i Key-ḡubād
Çıḡup taḡtına itdi dīvān[ı] şād
3610. Müşerref olur taḡt u tāc-ı keyān
Gelür her cihān-gīr ü her pehlevān
3611. Oturdu selāḡīn şehe rū-be-rū
Mübārizleri durdılar sū-be-sū
3612. Şadā-yı naḡīb ile ḡoldı cihān
Çü germābe virdi şadā āsumān
3613. Çü ārāste oldı dīvān-ı şāh
Buyurdu şehin-şāh-ı şāhib-külāh
3614. Gele meclise tā ki Hāḡān-ı Çīn
Ola şāh cenbinde mesned-nişīn
3615. Gelüp meclise Husrev-i mülk-i Çīn
Du‘ālar idüp şāha öpdi zemīn

3616. Turup qarşular Hānı şāh-ı cihān
Alur yanına anı ol mihrībān
3617. Görüp luṭfını hān olur şermsār
Esīr idi ḳul oldu bī-iḥtiyār
3618. Şan evc-i sa‘ādetde burc idi gāh
Dü peyker idi iki şāhib-külāh
3619. Didi Hāna sulṭān-ı rūy-i zemīn
Ki iy mihter-i ser-firāzān-ı Çīn
3620. Yime ğam saña irdüğine şikest
Cihāndur olur dest bālā-yı dest
3621. Esīr olmaduñ baña mihmānsın
Başuñda külāhuñ yine Hānsın
3622. Yine ḥilmüñ altuñdadur mülk-i Çīn
Velī iy şeh olmaḳ gerek ehl-i dīn
3623. Murādum hidāyetdür iy şeh hemīn
Gerekmez baña ḥabbeye mülk-i Çīn
3624. Müselmān ol iki ‘ālemde şāh
Mü’ebbed vire tāki ‘izzet İlāh
3625. Yaradılmış olmaz yaradıcı hīç
Ḳo küfri ki ol rāh-ı der pīç [ü] pīç
3626. Ḥalīl āyinin eyle cāndan ḳabül
Ki saña şefā‘at ide ol rasül
3627. Benüm olduğum şāh-ı şāhib-ḳırān
Kerāmāt-ı dīnden-dürür bil ‘ayān
3628. Yüz urup didi şāha fermān-revā
Eyü söze ne danışaḳ Hüsrevā
3629. Çü ben güm-rehem n’ola göster sebīl
Ḳamu muḳtedāyuz ṭapuñdur delīl

3630. Şehâdet ider ‘arz añâ şehriyâr
Girer dîn-i İslâma ol tâc-dâr
3631. Ne deñlü ki var ise Çinî sipâh
Müselmân olurlar olur çünkü şâh
3632. Yine cümle olduğunu virdi şâh
Yine yanına cem‘ kıldı sipâh
3633. Gelüp eyledi kırtılan dest-büs
Yine bâr-gâhında çalındı kūs

BEZM-İ İSKENDER-İ ŞÂHİB-ĞIRÂN BE-ĞĦĦĦĦĦ-İ ÇİN VE VAŞF-I ĦN
NĦZENİN-İ ZÜĦRE-CEBİN

3634. Getür sâkıyâ bâde-i âteşin
Ki serd oldu ĝâyet bu qalb-i Ħazîn
3635. Ki tâ Ħâliş eyleye qalbimi mey
Niçe ura tamĝâ-yı endüh Key
3636. Ele muṭrib al yine ‘ışk ile ‘ūd
Od ura ney-istânuma tâ sürūd
3637. Çü qalmaya benlikden aşlâ eşer
Alam ‘âlem-i ‘ışkdan bir Ħaber
3638. Gelüp şâha bir şubĦ ĦĦĦĦĦ-ı Çin
Didi iy şehin-şâh-ı rüy-i zemîn
3639. N’ola luṭf idüp Ħusrev-i ser-firâz
Bir iki gün olursa bende-nüvâz
3640. Müşerref olup maḡdemi ile Çin
Ola küçeler qaşr-ı Ħuld-ı berîn
3641. Helâk itdi Çin Ħalkını intizâr
Gerekdür ki ihyâ ide şehriyâr
3642. Sözüni qabül eyleyüp bindi şâh
Süvâr oldu şâh ile cümle sipâh

3643. Getürdi şehi şehre şāh-ı Hōten
Şeref buldı şāh ile zībā-mihen
- 53^a [153^a]
3644. Çıkup taht-ı Fağfūra şāhib-kırān
Merātiblerince oturdı mihān
3645. İdüp meclis ārāste şehriyār
Getürdi mey ü mīve-i hōş-güvār
3646. İdüp meclisi zeyn nuql ü şeker
Sipihir itmiş idi hemīn cām-ı zer
3647. Ne deñlü bu ‘ālemde na‘mā ki var
Kamu hāzır itmiş idi tāc-dār
3648. Dökilmiş idi bezme helvā-yı nağz
Lezīz eylemiş anı bādām-ı mağz
3649. Çeker iptidā hūnı Hākān-ı Çīn
Görinmez olur çīnilerden zemīn
3650. Yinildi ni‘am oldılar çünki sīr
Getürdi mey ortaya şāhib-serīr
3651. Şurāhī çü hūnyā-gerān dutdı şaf
Yanında durur cām-ı zerrīn çü def
3652. İdüp kām-ı zer bezmi zerrīn-cām
İder devr sāķī-i tihū-hırām
3653. Sarāy içi tıldı terennüm-serāy
Bulunmaz olur raķşa raķķāşe cāy
3654. Çü bülbül şadālar idüp bülbüle
Tolar sāzdan tāk içi velvele
3655. İder dilberün her biri bir sürüd
Enīn eyleyüp itdi āheng-i rüd
3656. Mey-i hōş-güvār oldı Āb-ı Hayāt
Şunar zindegāniye şāha berāt

3657. Olur ğamze-i sākī nāvek-figen
İder ehl-i meclis hayātın micen
3658. Hırāmān olur sākī-i encümen
O kebg-i derī idi meclis çemen
3659. Gül-i mīve vü nuql ü cām ü şarāb
Sürūd ile rūd [u] rebāb u kebāb
3660. Virür meclis-i Hüsrev-i Çīne zīb
Dimāğı mu‘aṭṭar ider ‘ūd-ı ṭīb
3661. İdüp cüş deryā-yı mey itdi mevc
Şadā-yı ney ile şeref buldı evc
3662. Çalar çengde Zühre bir resme seyr
Melāyik üşer meclise hem-çü ṭayr
3663. O ḥūrī-nejādān-ı merdüm-sirişt
İderler şehūñ bezmini çün behişt
3664. Çalar nağme-ger arganūn u rebāb
Virür mest olanlara dārüy-ı ḥāb
3665. Urur raqş raqqāş-ı ‘anber-feşān
Olur müşg-i çini şaçından demān
3666. Çalup çār-pāre ciger-pāreler
Gözi her birinūñ yürek yāreler
3667. Urur her biri çarḥ hem-çü sipihr
Elindeki defler meh-i bedr ü mihr
3668. Toğup burc-ı vāḥidde mihr ile mäh
İçer biri birine pür iki şāh
3669. O bezm-i müşerref olinca tamām
İderler biri birine iltiyām
3670. Durup şāha yüz urdı Hākān-ı Çin
Koyup meclisi açdı genc-i defin

3671. Hazāyinlerin ufln idüp güşād
Çıkardı olan mālī ‘ālī-nejād
3672. Cevāhirlerini ne deñlü ki var
Çıkardı ki eyleye şāha nişār
3673. Taşındı zer ü sīm ü kālā-yı Çīn
Hazāyinde almadı dürr-i semīn
3674. Tabākhā-yı Çīnī vü Çīnī-perend
Müferrih be-gāyet besā sūd-mend
3675. Zer ü sīm ü cevşen muraşsa‘ kemer
Niçe tiĝ-ı Çīnī ını cümle zer
3676. Muraşsa‘ libāce muraşsa‘ külāh
Olur her birisi sezā-vār-ı şāh
3677. Hıṭāyī perī Çīnī maḥbūblar
Dil ü cān gibi cümle mergūblar
3678. Boyı her birinüñ çü şimşād u serv
Çemānında her birisi çün tezerv
3679. amu nāz-perverd ü nāzük-ḥirām
amu mihr-i raḥşān u māh-ı tamām
3680. amu gözleri cādū mekkāreler
amu gamzesi ḥūnī ḥūn-ḥāreler
3681. amu nāristān u nārenc-būy
amu sīb ğabğablu gülnār-rūy
3682. amusı perī-ḥūn [u] firişte-şikār
BEHİŞTİ amu ḥūr u ğilmān-vār
3683. amu müşĝ ü ‘anber idinmiş niķāb
Göricek ki reşk itmeye āfitāb
3684. Biri birisinden çe ger dil-pezīr
Birisi velīkin atı bī-nazīr

3685. Nigār-ı semen-sīne adı Nigār
Ruḥı verd-i zībā cemāli bahār
- 53^b [153^b]
3686. Cebīni semen ‘arızı verd-i ter
Dehānı çü ğonca lebi çün şeker
3687. Şadef gibi pür ğuşı rahşende dür
Le’ālī ile dürc-i yāķūt pür
3688. Aşup bir kııl ile iki ‘ālemi
Kefel oynadup öldürür ādemi
3689. Kāmer gibi şebde şeb-efrüz idi
Ġüneş gibi ğündüz cihān-süz idi
3690. Perī yüzli vü reşk-i ğılmān idi
Firişte gibi başdan ayaĝa nür
3691. Firīb ile bāzīde hem-çün perī
Perīye velī öĝredür dilberi
3692. Ġazāl idi gerçi ĝazel-ĥān idi
Perī-çehre ammā ki insān idi
3693. Gözi āhū kirpüĝi şaf-der-figen
Derilmiş ‘izarında beñ çün Peren
3694. Fürüzān-ı şem‘ idi şan gerdeni
Beyāz idi kāfūr gibi [şan] teni
3695. Aşup zülf her tārına niçe cān
Düşer şem‘-i kāfūra bār-ı girān
3696. Cihān āfeti şem‘-i ĥübān-ı Çīn
Ĥaṭā eyledüm āfitāb-ı zemīñ
3697. Nigār-ı siyeh-ĥāl ü pākīze-rüy
Ġül-endām u nesrīn-beden müşĝ-büy

3698. Bilürin-şikem kākumīn pūšt idi
Elinde düm-i kākum engüšt idi
3699. Kaşı yāy u müjgānın itmişdi tīr
Göñül murğını itmek için esīr
3700. Büt-i Çīn gibi cismi ārāste
Ruḥ-ı neyyiri māhı nā-kāste
3701. Meh idi velī gezdürür anı serv
Ḥirāmān görüp şerm iderdi tezerv
3702. Boyı nīzesi müstaķīm ü bülend
Pelek ğamzesi zülfi müşgīn kemend
3703. Sehi-serv muḥtāc bālāsına
Semen bendedür verd-i zībāsına
3704. Kemer bestesi zülfinüñ müşg-i nāb
Cebīni kamer ‘arızı āfitāb
3705. Degül zerreçe gün yüzinde dehān
Müsemması yoķ ismi vardur hemān
3706. Gelüp çehre ḥandān u dil pür-neşāt
Zemīn būs kıldı çü naķş-ı bisāt
3707. Göricek o dilberleri şehriyār
Yir itdi dilinde hemānā nigār
3708. Kemānlar ḳamu Māçī Çīnī siper
Girān-māye şemşīr ü Hindī teber
3709. Tabāklar ṭolu içi kāfūr u müşg
Daḥı ‘anber ü ğāliye ‘ūd-ı ḥuşk
3710. Bilür āfitāba bilürin taşt
Nazīrini görmez iden arzı geşt
3711. Niçe taḥt-ı ‘āc [u] niçe tāc-ı zer
Çeker piş-keş ol şeh-i mu‘teber

3712. Çeker bir semend aña gerdün-ħurām
Şu gibi revān yel gibi tiz-kām
3713. Çü ‘ömr-i cuvānī ŧitābān-semend
Çü kav̧s-i kuzah boynı kaddi bülend
3714. ŧitābān cenge fuş u dum siyāh
Kažā vü kader idi tay itse rāh
3715. Ne bāre çü taht-ı Süleymān devān
Degül aña bir haṭve devr-i cihān
3716. Hemīn berķ idi eyleyicek ŧitāb
Cehende çü āteş revende çü āb
3717. Degül esb bād idi ol dīv-zād
Dimişler idi künyetin Dīv-bād
3718. Çü fikr ü nażar tiz anı ħurām
Muraşsa‘ licām u müzehheb sitām
3719. Perende devende kamu bī-nażīr
Bile piş-keş itdi şāhib-serīr
3720. Kamu piş-keş eyledüğini Ĥān
Kaḃül eyledi şāh-ı şāhib-kırān
3721. Mekānına geldi binüp pādişāh
Yanında bile ol güneş yüzlü māh
3722. İdüp ‘işret anuñ ile şehriyār
Dutar bir niçe müddet anda qarār
3723. Taḥammül ide kim irişse ħazān
Vara deştden Rūma şāhib-kırān
3724. Ne mağrib ne maşriķ ne ħod Zengbār
Kodi cümle fetḫ itdi ol tād-dār
3725. Diler kim vara Rūma şeh şād-kām
Ĥuzūr eyleyüben ide nüş cām

3726. Şeh-i Çīn ile ʿiṣ idüben müdām
Kıomazdı elinden şehin-şāh cām
3727. İder ʿiṣret iki şeh-i bī-nazīr
Bir oldu iki tāc u iki serīr
- 54^a [154^a]
3728. Getür bülbüle sāķī el ur müle
Ki ben hāmuşı döndüre bülbüle
3729. Niçe şāmit ide ğam-ı rūzigār
Kılayum yine zezeme çün hezār
3730. [Yine] muṭribā sāza vir gūşmāl
Ki nuṭka getürmek gulūhı kemāl
3731. Saña reşk idüp ben de āheng idem
Terānem kıla bezmden çün gidem

ŞİFĀT-I TEMMŪZ U NEHDET-İ SİKENDER BE-CĀNİB-İ RŪM U CENG -İ
Ū BE-RŪSİYĀN

3732. Geçüp çün temmüz irdi faşl-ı hazān
Riyāh oldu her bir yañadan vezān
3733. Hāzān reng-rez oldu naķķāş bād
Kıamuyı yine zaʿferān itdi şād
3734. Virüp ʿāleme zeyn bahār
Ter oldu yine huşk iken sebze-zār
3735. Döşendi zemīne zümürrüd bisāṭ
Yine geldi eyyām-ı ʿiṣ ü neşāṭ
3736. Revān oluban sebze-zār içre rüd
Terāne diyup seyl kıldı sürüd
3737. Çemen berg-i zerd ile zībā olur
Hemīn aṭlas u şīr ü dībā olur

3738. Oluban zer-endüd hāk ü hācer
Geyer perniyān-cāmesini şecer
3739. İdüp dest şimşād-ı zer-ger nişār
İder naqş naḡ-ı zemīni çenār
3740. Kenārını şemşīr-i rūduñ zamān
Muḡallā idüp eyledi zer-nişān
3741. Zer-evrākı eyler muraşşaḡ sehāb
Şu rūşenliginden olur āfitāb
3742. Olup tenge dīnār-ı āmīḡte
Yatur sīm ü zer külçeler rīḡte
3743. Döküp bād-āverde genci şabā
İder müflis ü bī-nevāya şalā
3744. Olur murğ-zāruñ şeh-i murğı zār
Havā rūşen olur zemīn lāle-zār
3745. Boyar aḡlas-ı sebzini zerde yer
Muḡaşfer geyer nev-ḡarūs-ı şecer
3746. Ese çünki bāğ içre bād-ı şabā
Gelür sāz-veş berglerden şadā
3747. Muḡallā varaḡdan görünmezdi Çīn
Şaḡīfe-i taḡvīme dönmiş zemīn
3748. Çü ḡiddet ile bād-ı şarşar eser
İder terk bergin zārūrī şecer
3749. Ḥalāfuñ idüp ḡançerin zer-nişān
Felek ḡurdı ḡavs-ı ḡuzahdan kemān
3750. Fevākihlerüñ baḡzı buldı vücūd
Ki baḡzı olur dīr vü baḡzısı zūd
3751. Virür zeyn eşçār-ı bāḡa şimār
Müdevver biḡ ḡabḡabı yār-vār

3752. Çü ruhsâr-ı dil-dâde-i nâtuvân
Yüzinde mezellet ğubârı ğayân
3753. Siper ğam şehi düşirüp bâr-ğâh
Şaķâyık yile virmiş idi külâh
3754. Semen yâsemen oldu gerçi haķîr
Velî geldi her birisine nazîr
3755. Olur müttehem gerçi bād-ı hazân
Bulur mürdeler andan ammâ ki cân
3756. Güşâde iken defter-i yâsemîn
Tağıtdı hazân yili irdi hemîn
3757. Benefşe ider ķâmetin kûj u ham
Ki ķîn ide dînâr-ı surh u direm
3758. Çemende olup her şecer erguvân
Olur berg zerdiyle yir zağferân
3759. Getürdi çü gül büstândan serîr
Görüp oldu bülbül dağı ğüşe-ğîr
3760. Müzeyyen olup cümle rûy-i zemîn
Döşendi dıraĥt altına naķ'-ı Çîn
3761. Semenden tehî oldu çün büstân
Çemen murgı eyler çü berbeķ figân
3762. İder fâĥte nâle mûsiçe âh
Olur aña ĥandân zâğ-ı siyâh
3763. Görür zeyn olur şüreti rûzigâr
Dimen itdi řävüs-ı âyîne-dâr
3764. Yir itmişdi dâmen zer ile dıraĥt
İrüp şaçdı 'amden anı bād-ı saĥt
3765. Geçüp vaķt-i imrüz irişmiş enâr
Müzeyyen enâr ile her bir kenâr

54^b [154^b]

3766. Şanasın ki derc idi pür la'î-i nâb
Virür idi her dâne çün tohm-i nâb
3767. Geyer 'âşıkâne libâsını bih
Birisi bedeldür osa sîb-i zih
3768. Şararmışdı beñzi çü ehl-i huzûr
Virür rengi nâzırlarına sürür
3769. Meşâma idi şanki nârenc-i zer
Dimâğa virür 'ıtr çün müşg-i ter
3770. Gören berg-i sebz içre şanur hemân
Nücüm-ı dıraşende vü âsumân
3771. Hazân oldı geldi çü vaqt-i sefer
Düşer Rûm fikrine ol tâc-ver
3772. Diler kim varup Rûma ide şalâ
İdüp 'iş ide 'adl ü dâda şalâ
3773. Yine añdı Rûmı şeh-i encümen
Zarûrî-dürür çünki hubb-ı vaţan
3774. Çü pîl eyleye yâd-ı Hindûstân
Olur çeşmine teng cümle cihân
3775. Didi Hâna iy şâh-ı Mâçîn ü Çîn
Bize himmetüñi refîk it hemîn
3776. Niçe yıllar oldı ki itdüm sefer
Tevâbi'lerümden bilinmez haber
3777. Bu ğurbetde hûn oldı ğamdan ciger
Bize hûn-ı dil müşg-i Çînî yiter
3778. Gerekdür bize lîk bir pişvâ
Ola deşt-den Rûma dek reh-nümâ

3779. Ki yollarda küffârı da‘vet idem
Müselmân idem şoñra Rûma gidem
3780. Reh-i Hindden eyler isem güzer
Tolaşık düşer iy şeh-i mu‘teber
3781. Didi müye idüp şehin-şâh-ı Çîn
Bizi luşfa mu‘tâd idüben hemîn
3782. Koyup gitmek imiş murâduñ şehâ
Dirîğ olmasağ kâşki âşinâ
3783. Bu hicrâna döymez şehâ tağ u taş
Çıkar bağrımızda bu derd ile baş
3784. Olup âhır ol yârelerden helâk
Kefen ceybin idem kıyâmetde çâk
3785. Mücâz itse ammâ beni şehriyâr
Rikâbınca gitsem cilû dâr-vâr
3786. Kişi ölmedin şâh-ı şâhib-külâh
Saña bende olmağ yeg iy pâdişâh
3787. İdersem yüzüm döndürüp ben de ‘âr
Yüzüm kıbleden dönsün iy şehriyâr
3788. Hemîn şeh kabûl eylesün bendeyem
Degül Husrev-i Çîn bir efgendeyem
3789. Öpüp boynunu didi şâhib-kırân
Yiter baña şâhuñ du‘ası hemân
3790. Otur sen eyâ şâh-ı Çîn u Hıtâ
Bize eyle alduğça geh geh du‘â
3791. Gideyem şehâ himmetüñ ile ben
Esen kal sa‘âdet ala bunda sen
3792. Yarâğ eyledi Rûma pes pâdişâh
Sefer berkin itdi müheyyâ sipâh

3793. Çalındı çü tabl u çekildi ‘alem
Gider Rūma sultān-ı mülk-i ‘Acem
3794. Felek tākı taldı Süheyl-i semend
İder bāğ u deşti müzeyyen-perend
3795. O bāguñ içinde tırāz-ı sinān
Mülevven idi hem-çü berg-i hazān
3796. Tolar dešte şīrān-ı rüyīn-ceng
Olur mesken-i āhū-yı Çīn teng
3797. Araya alur şāhı cengī sipāh
‘Alem sāyesinde gider pādişāh
3798. Yanınca şehūñ pādişehler hemān
Dağı feylesūfān-ı dānişverān
3799. Kafāsında hūbān-ı Çīn ü Hoten
Kamunuñ boyı serv ü haddi semend
3800. Geyer her biri bir birinden şemīn
Meh-i evc-i hūsn āfitāb-ı zemīn
3801. Nice bendeler her biri pādişāh
Şacı efser-i müşg-i zerrīn-külāh
3802. Yürür leşker ardınca biñ pīl-i mest
Kamu kuh-şükūh u degül biri mest
3803. Revān oldu sultān-ı deryā-şükūh
Gider der-peyince hur[ū]şende kūh
3804. Bu şevket ile gitdi şāhib-ķırān
Selātin bilesince oldu revān
3805. İdüp hāne-bedrūd şāhib-ķırān
Anı döndürür yine müye-künān
3806. Velī ķanda kim var idi pehlevān
Alur yanına şāh-ı şāhib-ķırān

3807. Selâṭīn ala çünki pedrūd ider
Sirişk ile deṣti amu rūd ider
- 55^a [109^a]
3808. ‘Īnān süst idüp Ṣāh-ı Gīṭī-neverd
Revān oldu altında gerdūn-ı gerd
3809. Olup deṣtde niçe müddet revān
Yaḳīn oldu Ma‘mūre ṣāhib-ırān
3810. Dimāgına oldı nesīm-i vaan
İzāle olup būy-ı müṣg-i Hıoten
3811. Dimāgı ider müṣg-i Çīni za‘īf
Virür uvvet ammā hevā-yı laṭīf
3812. Selâṭīn-i küffāruñ aldı haber
Ki iriṣdi leṣker çeküp tāc-ver
3813. ara Boğdān Eflāk ü Leh Engerūs
Çesār ü Çeserf ü Efrenc ü Rūs
3814. İdüp ittifā oldılar encümen
Ki yol bulmaya leṣker-i ṣaf-ṣiken
3815. amu leṣker-āṣūb u leṣker-ṣiken
amu pīl-zūr u amu pīl-ten
3816. Olup serve[r]-i encümen Ṣaṅṭalūs
Olur mīr-i mīrān aṅṭāl-ı Rūs
3817. Olup cūy-ı Tūn gibi leṣker revān
Ṭolar leṣker ile ser-ā-ser cihān
3818. Ṭolup deṣt-i ıfça hūk-ı siyāh
Gubār oldu tozdı sipihre giyāh
3819. Otuz kerre yüz biñe irdi sipāh
Hānāzīr gibi amu rū-siyāh
3820. amusı zirih-ğar nādīde-renc
Ṭolu idi gerdūnları ii genc

3821. amu k rb nlar gibi p r-met 
Tic ret i n oldu an ictim 
3822. Bilüp bunlaru n ictim 'ını  h
M heyy  ider yine cenge sip h
3823. İdüp cem' serverleri ser-fir z
'Aalar idüp oldu bende-n v z
3824. Didi iy cih n-g r   serd r[lar]
Gehi rezmde ebr-i h n-b rlar
3825. Gelüp bir yire d n d menleri
ıt l itmege cem' ılmış eri
3826. Bize v cib oldu idevüz az 
Beni da'vete halk idüpdür H d 
3827. M selm n olanın ılalum em r
'In d eyleyeni idelüm es r
3828. Kimi bac virsün kimisi h r c
V'egerni sipihre iri r 'ac c
3829. Ele  nki ben ti alam g h-ı k n
Olur berg m nendi lertz n zem n
3830. Ben ol ser-fir zem yidi yilda heb
Yidi mülki fet  eyledüm b -ta'ab
3831. Benüm ile ham oldu D r -yı d n
Yidi kez nice itdüm anı zeb n
3832. Alup  h r anu n baından k l h
'Acem mülkine itdi Yezd n  h
3833. Ge p eyledüm Hinde  n ihtim m
Varup eyledüm Keyd-i Hind yı r m
3834. İ 'at idüp oldu  nkim 'ab d
Anu n 'izz   c hını itdüm mez d

3835. Koyup anı çün eyledüm Fūra ‘azm
Muṭī’ olmadı eyledi Fūr rezm
3836. Mu‘īn oldı çün baña Yezdān-ı pāk
Anı tīg-ı Rūm ile idem helāk
3837. Koyup Hindi çün eyledüm Sinde ‘azm
İṭā‘at idüp kılmadı şāhı rezm
3838. Hıṭāya varup eyledüm çünki ceng
Cihān oldı Çīn şāhı çeşmine teng
3839. Muḥanneş olur çok-durur gerçi Rūs
İderse meger ceng ide Engerūs
3840. Anuñ daḥı ammā ki cengi kolay
Bulınmaz biñinüñ birisinde yay
3841. Olur āhene başdan ayağa ğarķ
Ebāliseden eylemez kimse fark
3842. ‘Inān süst idüp eyleye çünki nāz
Ne mümkün döne bir yaña çün gürāz
3843. Virür haşmı anuñ sipāhına rāh
Dönemez kafasından eyler tebāh
3844. Aña tīg u tiz olamaz kār-ger
Gerek nize vü gürz ü Hindī teber
3845. Hişār idinür gerçi gerdünü çok
Ne ğam āteş ü neft ider anı yok
3846. Urūm ile Rūs u Leh olsa hezār
İder bir kişi çüb ile tār ü mār
3847. Velī Hersek ü Bosnadan kıpsa er
İder rezm ü fitnede ḥayli hüner
3848. Kālanın kıaraltu biliñüz hemān
Şebeḥden ne deñlü irişse ziyān

3849. Hudāya şıgındum mu[‘]inüm Hudā
Bize Hızr u İlyās ola pīşvā

55^b [109^b]

3850. Ayıtdı sipāhı ki iy tāc-ver
Ferīdün-ı devrān u Cem-iḳtidār

3851. Her işüñde Yezdān olsun mu[‘]in
Muḳ[‘]ün ola cümle rüy-i zemīn

3852. Fidā yoluña baş u cān hānumān
Senüñ iy şehin-şāh-ı şāhib-ḳırān

3853. Kılalum rızā-yı Hāḳ için ğazā
Ki ola birisine yüz biñ cezā

3854. Eḳānīmedir çünki bunlar Hudā
Cezā vācib oldı ḳılalum ğazā

3855. Şehīd olana çünki olmaz ‘iḳāb
Yeg ol cennete girevüz bī-ḳisāb

3856. Şehi dilhōşı ḳalkı dilhōş ider
Virür ḳuvvet-i ḳalb ü āhen-ciger

3857. Şu deñlü ider ḳalka ihsān şāh
Olur muḳtenem yine cümle sipāh

3858. Yaḳīn ḳıldı çün düşmene şehriyār
Buyurdı ki oldı tılāya süvār

3859. Gider her yaña leşker-i bī-‘aded
Güzer-ġāh-ı a‘dā-yı itmege sed

3860. Yatup o gece itdi ārām şāh
Seḳer irdi çünkim ‘ayān oldı rāh

3861. Durup fikr ile Husrev-i çāre-sāz
Sücūd eyleyüp Hāḳḳa itdi niyāz

3862. Didi iy Hudāvend-i dānā-yı rāz
İden ser-nigün u ḳılan ser-firāz

3863. Viren feth u nuşret iden tār ü mār
Viren ʿizz ü devlet iden h̄ʾör u zār
3864. Baña nuşretüñi idüben qarīn
Bu defʿa daħı bendeñe ol muʿīn
3865. Muʿīn ol ki bu çok şüret-perest
Bula bīm-i şemşir ile [hep] şikest
3866. Eyā cümle güm-rehlere reh-nümā
Murād ol olam cümleye pişvā
3867. İde cümle[si] dīn-i Haqqı kabül
Añılmaya uknüm u nefis ü ʿuqūl
3868. Baña yār ol iy yaradan āsumān
ʿAdemden bedīd eyleyen ins ü cān
3869. İrişdürme hayl-i ğuzāta şikest
Olalum ʿadūña senüñ çire-dest
3870. Namāzın niyāzın çün itdi tamām
Hızır mürsel irdi ʿaleyhiʿs-selām
3871. Didi müjde olsun eyā ser-firāz
Yine virdi nuşret saña bī-niyāz
3872. Bu şādılığıla durup şehriyār
Dağındı silāhın çü sām-süvār
3873. Süvār oldı çün gāv-serāsīme şāh
Görüp anı bindi ser-ā-ser sipāh
3874. Kamu ceng-cūy u kamu kīne-ver
Dutar kimi tīg u kimisi teber
3875. Alup her mübāriz eline sinān
Geçer şedd-i bāzūya Çaçi-kemān
3876. Alāyı düzüp şāh-ı leşker-şiken
ʿAdūya hücüm itdi çün pīl-ten

3877. Bu cānibde küffār-ı bī-dīn ü dād
Mu‘āvīn-i fısq u fücūr u fesād
3878. Durup şubḥ-dem geydiler hep zirih
Zirih üstine cevşen-i pür-girih
3879. Kāmu āyine sīnesi şānesi
Demür ma‘deni zīninüñ ḥānesi
3880. Çü cünd-i şeyāḫīn kāmı zışt-rū
‘Afārīt gibi kāmı zışt-ḥū
3881. Ne şūret ne sīret ne īmān ne dīn
Ebālīs-i ḥar-pīne beñzer hemīn
3882. Biner cümlesi ittifāķī fuḥūl
Çü kavm-i Benī Aşfer-i bī-uşūl
3883. Olup cem‘ bir yire oldı alāy
Yüridi şehe çaldı rüyīne-nāy
3884. Urur na‘ralar kūs-ı gerdūn-şikāf
Olur heybetinden ki lerezende Kāf
3885. Şadā itdi bük u nefir ü derāy
İder zindeler mürde rüyīne-nāy
3886. Tolup ‘ālemüñ içine ceng ü şūr
Yine itdiler gürz ile kavsa zūr
3887. İnüp darb ile gürze heft cūş
Zemīn gāvına itdürürdi ḥurūş
3888. Lekedler yiyüp esblerden zemīn
Çü bīmār-ı Hindī ider [āh]enīn
3889. Neyistān olup nīzelerden zemīn
Havā nevklerinden olur āhenīn
3890. Zirihden idüben palārek güzār
İderdi zemīnüñ yüzün lāle-zār

3891. Mey-i hūn içüp tīg olur surh-rūy
Revān oldu her esbden cūy-i hūy
- 56^a [145^a]
3892. Sinān eyleyüp sīne-i çeşmesār
Olur çeşmesār ile yir lāle-zār
3893. Neheng oldu nīze hadeng oldu mār
Gözedür sinān sīne oğ şeh tamar
3894. Gül-i surh açup hārı tiri sinān
O güllerden oldu cihān gül-sitān
3895. Durur kalbde Şaṅtalūs-ı la‘īn
İdüp hedm-i dīn kaşdı içün kemīn
3896. Çeküp Hindīlerden biri Hindī-tīg
İder ‘azm-i meydān hurūşān çü miğ
3897. Çü dīku’n-nefes bāzusunda kemend
Ki eyler anuñ ile a‘dāyı bend
3898. Geçer girden düşmene çün hunāk
Şalar rebv-veş cism ü cāna firāk
3899. Geçer tavk-ı la‘net-veş ol intişāb
Ecel irse olmaz müfīd ictināb
3900. Girer çünki meydāna ol pīl-ten
Çıkar Rūsdan dağı bir ehremen
3901. Urur aña bir tīg-ı Hindī dilīr
Siper karşı dutdı aña nerre-şīr
3902. Siper hāyil olmadı tīğı iner
Kesüp miğferin anı iki böler
3903. Birisi dağı geldi şaldı semend
İder Hindī anı kemend ile bend
3904. Çıkar Rūslardan yine bir Hıdīv
Ki görse hadengin kaçır nerre-dīv

3905. Muḳābil olur aña ol pehlevān
Elinde ḥadeng ile Çāçī-kemān
3906. Urup na‘ra didi ki iy nā-bekār
Gel ögredeyem ben saña kār-zār
3907. Çıkar kūha görse ḥadengüm peleng
Girer baḥre tīgum görürse neheng
3908. Yiyüp laḥmı nā-puḥte mānend-i şīr
Baña şūr ya ḥūn-ı cigerdür faṭīr
3909. Nedür bilmez[em] şerbet ile şarāb
Baña boza ile kıımız oldu āb
3910. Cihānda ḥuzūr oldu baña ḥarām
Libāsum göyüneḳ durur çerm-i ḥām
3911. Ḥadengüme umacdur[ur] şadr u nāf
Göresin sözüüm rāst mı ya güzāf
3912. Diyüp bunu zihde ḳodı çār-per
Ki sindāndan eyler doḳunsa güzēr
3913. Degül tīr ḥarbe idi cān sinān
Nişānlayuban şadrın itdi revān
3914. İrüp aña ḥışm ile ol tünd-mār
Toḳunup ider sīnesinden güzār
3915. Yine girdi meydāna bir nerre-şīr
Ki ol ejder ile ide dār-ı gīr
3916. Urup her biri āleti rezme çeng
Biri biri ile ider ḥayli ceng
3917. O serdārı bir tīr ile nerre-şīr
Ecel dāmına itdi āḥır esīr
3918. Girer şoñra meydāna bir pehlevān
Cefā-cüy-i ḥūn-rīz hem-çün cihān

3919. Görür gebr kim geldi bir Hindî fîl
Yüzi çün baķam çeşmi m̄nend-i Nîl
3920. Urup s̄nesin itdi t̄r ile çāk
Kesüp başın anı da itdi helāk
3921. Girer ays-ı aytās-zāde hizebr
Meřāfa geyüp egnine çerm-i bebr
3922. Havāle idüp gürze-i gāv-siper
Urup itdi atıyla z̄r ü zeber
3923. İder ‘azm anťāl-ı Rūs ođlı n̄v
Görür ays kim geldi bir nerre-d̄iv
3924. Ser-ā-pā demür içre olmuş nihān
Çü cān alıcı bilmez ařlā emān
3925. Elinde anuñ dağı gürz-i girān
İder ĥamle iki cihān-pehlevān
3926. Olup gürz ile bir zamān ĥařm-kūb
alur ellerinde hemān deste çūb
3927. oyup gürzi ele alurlar sinān
Sinān dağı def‘i olur hem-çünān
3928. Sinānı oyup aldılar tiğ-ı t̄z
Biraz tiğ ile eylediler sit̄z
3929. Urur kebre bir tiğ ol pehlevān
Kesüp başını itdi anın revān
3930. Birer çarb ile ol cihān-ḡir ř̄r
İder idi yüz merdi merge es̄r
3931. Tek-u-pūyadan rařş b̄-tāb olur
Dönüp ol ser-efrāz alāya gelür
3932. Ulu ođlı Aťvās ider ‘azm-i ceng
Biner ř̄re ejder elinde neheng

3933. Hümāyūn-süvār idi ğurrende-şīr
Ser-endāz u ser-dār-ı çābük dilīr
- 56^b [145^b]
3934. Olup āhene başdan ayaġa ġark
Görinmezdi hergiz ne pāy ü ne fark
3935. Nereden nüfūz eyledügin nefes
Göremezdi diġkat idüp hiç kes
3936. İder cilve mānend-i t̄ā[vū]s-ı ner
Görinür ‘adūya velī çün hizebr
3937. Bir elinde t̄ir ü birinde kemān
Diler kim ola t̄ir ile hūn-feşān
3938. Olnca tehi hāşılı t̄ir-keş
Cihān-pehlevān olmadı t̄ir-keş
3939. İdüp her hadeng ile birin helāk
İderdi ciger-gāh u haftānı çāk
3940. Dükendi çü t̄ir-keşde qalması t̄ir
Ele aldı şemşīrini ol dilīr
3941. Birer hamle ile niçe nīze-dār
Helāk eyleyüp eyledi hāksār
3942. Görüp anı Kañāl-ı şāhib-şükūh
Revān oldu meydāna mānend-i kūh
3943. İder ceng ol iki cihān-pehlevān
Velī esb-i Aṭvās olur nātuvān
3944. Muhanṭās sürdi görüp anı pīl
Neheng idi ammā ki destinde bīl
3945. Görür itmege kendü ile meşāf
Sipihre binüp geldi bir kūh-ı Kañāf
3946. Zārūrī çeküp şāh-ı Kañāl tiġ
Yürür aña qarşu çü ğurrende miġ

3947. İdüp hamle bir birine iki dīv
Tolar şahñ-ı meydān şadā vü girīv
3948. Ara yirde olur ziyāde neberd
Görinmez ider bunları tīre gerd
3949. Muhanṭāsı Kaṅṭāl-ı ejder-şikār
Çalup yidi yirde ider zaḥm-dār
3950. Urur şoñra bir gürz aña şīr-gīr
Meyānuna dek eyler anı hamīr
3951. Yire düşmeden virdi Kaṅṭāl cān
Şanasın yoğ idi teninde revān
3952. Kañı pādişahlık kañı mülk ü māl
Leked-küb-i merg eyledi pāy-māl
3953. Dürüldi [ki] çün serverüñ defteri
Müfīd olmadı aña māl ü çeri
3954. Olur ejder-i merg pür-iştihā
Berāberdür aña şeh ile gedā
3955. Gerekmez şeh olan kişiye gurūr
Nice oldı bilmez mi Fağfür u Fūr
3956. Yile virmeseydi Süleymān külāh
Kimesne olur mıydı ‘ālemde şāh
3957. Kañı ‘ayb olur tīre-ḥāke gurūr
Gurūr ile bulmadı kimse sürūr
3958. Kañı düşdi Rūsīler içre şikest
Kimesne daḥı urmadı tīga dest
3959. Olur bir zamān söyle meydān teḥī
Muhanṭās urur na‘ralar geh gehī
3960. Hücüm eyledi şoñra Bartās-ı Rūs
Gelür bāza ceng eylemege ḥorūs

3961. Urur aña bir nīze ol pehlevān
Geçer arķasından tırāz-ı sinān
3962. Getürdi anı nīze ile dilīr
Bere idi ol bu[sa] derrende şīr
3963. Atar Rūslardan yaña ser-firāz
Görüp havf idüp halk ider ihtirāz
3964. Hūşūşā ki Rūsīde olmaz ciger
Hemīn mest olup o da gavgā ider
3965. İder Cendel-i Aşğarı ‘azm-i ceng
Olur çeşmine līk meydān teng
3966. İdüp anı da gürz ile ser-nigūn
İder şahn-ı meydān için rūd-ı hūn
3967. Benī Aşferi gördi elli dilīr
Birer çarb ile öldürür nerre-şīr
3968. Yine merdden oldı meydān tehī
Hemīn kaldı ortada serv-i sehī
3969. Dayanup sināna dururken Hıdīv
Görür kim gelür cenge bir nerre-dīv
3970. Piyāde gelür cenge ol jende-pūş
İder Baħr-i Aħder gibi līk cūş
3971. Sitebr ü dırāz u mehīb ol pelīd
Degül ādemī-zāde Dīv-i Sefīd
3972. Şanasın terk eyleyüp küh-ı Kāf
Gelür itmege ādem ile meşāf
3973. Süleymān dīvine beñzer hemān
Görüp havf ider andan elbette cān
3974. Çü ‘ifrīt-i dūzah kanı bed-liķā
Beşer hey’eti heybeti ejdehā

3975. Ne tīg u ne tīr u ne gürz ü sinān
‘Amūd-ı girān-vār elinde hemān

[57^a-57^b varakları eksik]

58^a [155^a]

3976. Şehin-şāha bir seng atar ol la‘īn
Doğunmaz şehe ḥafr eyler zemīn

3977. Sürer şeh daḥı ğūlla def‘i semend
Şalar zıkr idüp Ḥaḫḫı aña kemend

3978. Geçüp boynuna ol la‘īnün kemend
İder ol velī dīv-i merdūdı bend

3979. Getürdi keşān-ber-keşān anı şāh
Ta‘accübler itdi görüben sipāh

3980. Du‘ālar idüp itdiler āferīn
Didiler ki iy pādişāh-ı zemīn

3981. Ne ādem ne pīl ü ne ner-ejdehā
Bulur ḥançerüñden cihānda rehā

3982. Temāşā ider ğūli cümle sipāh
Görürler çü semmūr müy-ı siyāh

3983. Görinmez teni cümle dutmuşdı mü
Hemīn çeşmi pīrūze mercān-rū

3984. Kōlı ādemi çengi mānend-i şīr
Olur seng ü āhen elinde ḥamīr

3985. Cebīninde var şāḫī çün gürgden
Müdevver kulaḫları hem-çü micen

3986. Dişi seyrek ağzı büyük başı den
Mehābetde çün ejdehā pīl-ten

3987. Velāyet eli ile şāh-ı cihān
Kesüp başını itdi ḫanın revān

3988. Görüp anı ğam-g̃in olur Şaṅtalūs
Ḳabiḥ idi oldı ziyāde ‘abūs
3989. Buyurdı sipāhına itdi hücūm
Hücūmın görüp şāh-ı Īrān u Rūm
3990. Buyurdı hemān çaldılar gāv-dum
Yine itdi gülbang rüyāne-ḥum
3991. İder şöyle gülbang ḥārā-şikāf
Ki bīm ile per dökdi Sīmurġ-ı Ḳāf
3992. Zemīne düşüp ‘aks-i tīg u sinān
Muṭallāya dönmişdi ‘ālem hemān
3993. Yine eyledi iki deryā sitiz
Biri birine urdılar tīg-ı tiz
3994. Yine saçılıp sīneye nīzeler
Yine ṭoldı yirüñ yüzi nīzeler
3995. Toḳunur ḥūde laḥt-ı gerden-şikēn
İder maġz-ı ḥūnīn ile pūr-dehen
3996. Feşāfeş idüp çün perī-murġ-ı tīr
Tireng-i kemāndan ider vehm şīr
3997. Olup ḥūn-ı insān u espe ğarīḳ
Tekāverler olmuş idi çün ‘aḳiḳ
3998. Ḳızıl ḳan ider deşt sikkīni la‘l
Muṭallā olur āhenīn mīḥ u na‘l
3999. Sipāha ḥiṣār oldı āhen-siper
Virür berḳ mānendi şu‘le teber
4000. Ḳırıldı düşüp Rūs ile Engērūs
Zemīn ser-be-ser oldı şan sandarūs
4001. Başup ‘asker-i Aşferi ḥayl-i şāh
‘Alem dibine sürdi yüz kez sipāh

4002. H̄amiyyet idüp Şaṅtalūs-ı dil̄r
Varur durduğı yire şāhib-ser̄r
4003. Bu resm ile ceng eyledi iki şāh
Arada telef oldu ḥayl-i siyāh
4004. Cidāl ü kıtāl eyler iken sipāh
Buluşur biri birine iki şāh
4005. Bulup biri birini iki dil̄r
İder ḥamle ol iki şāhib-ser̄r
4006. İki yüzlü tiğ ile gebr-i dil̄r
Çalar şāhı ḳalkān dutar nerre-ş̄r
4007. Yine çalmağa ḳaldırur çünki dest
Ögürdir anı şāh-ı Yezdān-perest
4008. Muḥarref çalup anı ḥāme mişāl
İki pāre idüp ider pāy-māl
4009. Biri birisine girüben sipāh
Çü bāzār-ı maḥşer olur rezm-gāh
4010. Ḳarışup ‘Acem Rūm Rūs Engerūs
Yüzi deştüñ olur çü rüy-i ‘arūs
4011. Düşüp Rūs ile Leh aḳar baḥr-i dem
Zem̄n şan olur taḥte-pūşī baḳam
4012. Urur tiğ küffāra şāh-ı cihān
Ḳırar bunları isteyince emān
4013. Ḳoyup cengi tārāca başlar sipāh
Kimi taḥt-ı zer buldı kimi külāh
4014. ‘Adū ordusına ḥađılur sipāh
Ḳalur yalıñuz ḥāşlılarla şāh
4015. Meger Şaṅtalūs ođlı itmiş kem̄n
Görür ḳaldı tenhā şehin-şeh hem̄n

4016. Bulup fırsat açdı kemīn ol la'īn
İki yüzlü tiġ ile ıoldı zemīn
4017. Görüp hīle çekdi shehe daġı tiġ
Varur aña karşı hurūşān çü miġ
- 58^b [155^b]
4018. İder bir zamān bunlaruñ ile ceng
İder gebr çeşmine dünyāyı teng
4019. Mu'āvin olamadı aña sipāh
Zaġımlu olur on yidi yirde şāh
4020. Bu hāli bilüp irişince sipāh
İder gebrden şeh çoġını tebāh
4021. Kaçup Şaṅtalūs oġlı ol nā-bekār
İder def'i kendüye gerdün-ġişār
4022. İder şöyle gerdünlarından ġişār
Ki bulmaz şabā geçmege reh-güzār
4023. Selāsiller ile idüp bend-i pek
Kodı qarcalarda ıop ile tüfek
4024. Ne taşra çıkar ne iledür yaġın
İrağdan ıutar ıopa ġalkı hemīn
4025. Şarup zaġmını ġusrev-i çāre-ger
Siper-sed idüp kendü raġşın deper
4026. Urup kendüyi raġş-ı gerdün-mişāl
Bozar ol ġişārı ider pāy-māl
4027. Girerler şehüñ der-peyince sipāh
Cihān çeşmine gebrüñ oldu siyāh
4028. Ne durmaġa tāb u ne kaçmaġa rāh
Bulurlar iderler cemī'in tebāh
4029. Olur Şaṅtalūs oġlı anda esir
Helāk eylemez anı şāġib-serir

4030. İder kayd u bend ile habs anı şāh
İder şükr Yezdāna şāhib-külāh
4031. Kamusını bahş itdi hımsin hemān
Kodı fey için şāh-ı şāhib-kırān
4032. Çü cāyız idi aña almağ şafā
Olur ālet-i harbi ol muğtedā
4033. Olur çünkü düşmen işinden halāş
İder bezm-i hālī gelürler havāş
4034. Yiyüp içdiler itdiler ‘iş ü nüş
Kimi cüş idüp oldı kimi hamüş
4035. İder emr İskender-i Feylekūs
Gele bezme tā zāde-i Şanṭalūs
4036. Getürdiler anı haḳīr ü zelīl
Eli bağılu vü zaḳmlardan ‘alīl
4037. Durur beste vü hasta vü vehm-nāk
Tereddüde kim nice ola helāk
4038. Getürdür aña şāh bir tercümān
Suḣen-dān u dānā vü şīrīn-zebān
4039. Ayıtdı müselmān olursa eger
Virem şāh idüp aña tāc [u] kemer
4040. Helāk eylerem olmaz ise velī
Biregülerüñ mülki olur evi
4041. Diyicek şehüñ sözlerin tercümān
Müselmān olup buldı şehden emān
4042. Giderdi anuñ bend ü bağınu şāh
Eli ile geydirdi zerrīn-külāh
4043. Virür cümle geydügün ol tāc-ver
Kuşadur beline muraşsa‘ kemer

4044. Serîrini öpdî şehûñ ol esîr
Ölecek esîr oldu şāhib-serîr
4045. ‘Aceb şa‘bede-bāz dur bu cihān
İder dürlü dürlü şanāyi‘ ‘ayān
4046. İden i‘timād aña ‘ākıl degül
Ġurūrı olan kimse kāmîl degül
4047. Bilür devletin zillet ehl-i kemāl
Kemāle iricek irer çün zevāl⁹²
4048. Nedür ked-ħudālîk belā-yı ‘azîm
Olur ekşerā müsteħaqq-ı caħîm
4049. Yaramaz iki kişîye bir beşer
Çaçan bî-‘aded ħalkı ħoşnüd ider
4050. Ĥuşûşā ki ħalğ ola geh geh ġarāz
Olur ked-ħudālîk bir ulu marāz
4051. Ne almak ne şatmak ola ħalk ile
Kulağ-renc olınsun yürî dalk ile
4052. Şu vaġtin yeg olur kebehden ħarîr
Ki devlet bulup olmayasın ħaġîr
4053. Şoñı zillet olur velî devletüñ
Ĥaġāret-durur āġırî ‘izzetüñ
4054. Selāñîne olmağ ile ked-ħudā
Kişî şanmasun kim olur pādişā
4055. Gidüp biri biri gelür yirine
Ziyāde sevinen ħatı yirine

⁹² Bu beyitte ünlü tarihçi Taberî'nin yeğeni olan ve risale türünde devrinin en yetkili ve ünlü temsilcilerinden Ebû Bekir Muhammed b. Abbas el-Hârezmî'nin (ö. 383/993) “bir iş tamama erdiğinde eksilmeye başlar; bir iş tamamlandı, bitti denildiği vakit yok olmasını bekle ” anlamındaki beytine telmih bulunmaktadır. Beytin orijinali şöyledir:

إذا تمَّ أمرٌ دنا نقصه توقع زوالاً إذا قيل تم

bk.: Sıtkı Güllü (2000). “Arap Edebiyatında Makāme ve El-Harîrî'nin Osmanlı Medreselerinde Yüksek Arapça Öğretimi Çerçevesinde Okutulan El-Makāmât'ı”. *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. II. 188.

4056. Virürse bu devlet eger saña dest
Ġurürüñ meyi itmesün hân mest
4057. Virür derd-i ser ħod bilürsin ħumâr
Bu ânî şafâya da ne i'tibâr
4058. Gelen saña şanma saña bendedür
Ķuludur şehüñ saña efgendedür
4059. Bu 'âlem-durur ħod gelür bir zamân
Göricek birin senüñ olur cihân
- 59^a [156^a]
4060. Dilüñden şaħın gitmesün bîm-i Ħaħ
Ķo ħâli vü al mâzîlerden sebaħ
4061. Görinmez birisinden aşlâ eșer
Ħalîfe rızâsı-durur mu'teber
4062. Ķalanına sultân-ı ħurşîd-tâc
İdüp emr cizye buyurdu ħarâc
4063. Durup anda 'îş itdi birħaç zamân
Yine 'azm-i Rûm itdi şâħib-ķırân
4064. Getür sâķiyâ sâġar-ı pür-revâħ
Ki ister selîm olsa anı mezâħ
4065. İdem raġmına bî-mezâķuñ tehî
Gele cevdet ü ħalmaya eblehi
4066. Düzüp ħîniler mu'tribân ile sâz
Ki söyleye her biri bir dürlü râz
4067. Bilüp cümle esrârı ħâmüş olam
Niçe bir zebân olayum ġüş olam

BÂZ ÂMEDEN-İ İSKENDER-İ ŞÂĦİB-ĶIRÂN BE-CÂNİB-İ TAĦT-I ĦİŞTEN

4068. Geçüp nev-bahâr irdi ħünküñ temüz
Velî senge kâr eyledi tâb u süz

4069. Varup mihr cevzāya tutdı qarār
Felek tābişinden kızar şas-vār
4070. Muşayqal olur çarh āyīne-veş
Qarara yaqar yiri tāb-ı güneş
4071. Quriyup hebā olmuş idi giyāh
Yanar tāb-ı ĥordan çü revġan miyāh
4072. Şuda muztarib māhi dutmaz qarār
Güdāzān zemīn qa‘rı içinde mār
4073. Yaqup ‘ālemi āteş-i āfitāb
Düşer ‘ālemüñ ĥalkına ıztırāb
4074. Qızup aĥker olmuşdı her bir ĥaşā
Yire issiden kimse başmazdı pā
4075. Yanup issiden mār-ı pīçān çü mū
Yire girdi ĥavf eyleyüp āb-ı cū
4076. Urup baħrde püşt-i māhīye key
Ĥum içinde cūşān idi yirde mey
4077. Güneş ol ĥarāretle ‘üryān olur
Melāyik çü güncişk büryān olur
4078. Cibāl-i cihān cümle olmuşdı Tūr
Güneş şem‘ pervāne idi tıyūr
4079. Tıyūr uçmaġa itmez idi řaleb
Meger şeb-pere līk ol daĥı şeb
4080. Döner āb-ı germābeye māy-ı şaş
Kebābī olur şuda māhī vü baş
4081. Urur sīnesini yire sāyeler
Varamazdı cārına hem-sāyeler
4082. Havā kesbine ‘ankebūt itdi řāk
İder āhene peşşe-kār iřtirāk

4083. Olup meş'ale küh yandı şecer
Gec oldu o sūz ile yanup hācer
4084. Me'ādin içinde eridi zehab
Ne sūzuna āzer ne sa'y ü ta'ab
4085. İrer sīm himyānda sīm-āb olur
Kızup rīze-i seng 'unnāb olur
4086. Ciger sīnede tābe büryān olur
Döner zengine kim ki 'uryān olur
4087. Eger ebr olmasa mihre hicāb
Tutuşup ziyāde olur idi tāb
4088. Döner manḳal-ı āhene āsumān
Dıraşende aḡgerleri aḡterān
4089. Güneş oldu çün şem' efrūhte
Olur nesr pervāne-veş sūhte
4090. Dıraḡtı idüp sāyesi sāye-bān
Hemīn külḡan-ı tefte oldu cihān
4091. Şanasın ki tennūr idi āsumān
İçinde anuñ ay u gün puḡte-nān
4092. Gice itse pervāz eger şeb-pere
Olur idi büryān hem-çü bere
4093. Harāretde bir oldu şubḡ ile şām
Seḡer ḡāne mesken olur gīce bām
4094. Olur rüz çün ḡadd-i dilber dırāz
Şebüñ līk zülfi gibi 'ömri az
4095. Olurdu semūm esse bād-ı şabā
Muḡiḡ oldu gün tābişinden havā
4096. Eger deştdē āhū pūyān ola
Muḡirren bişüp tāba büryān ola

4097. Seḥāb olmasa tāb-ı mihre ḥicāb
Olur idi def‘i semender kebāb
- 59^b [156^b]
4098. Yanar şem‘ mānendi şāḥ-ı gevzen
Olur deşt aḥker ile pür-leken
4099. Toḫunsa eger seng-i püşte teber
Çıkarmaz idi ḥırқа taşra şerer
4100. Görür tāb-ı ḥürdan irişür zarar
Çaçup sāyeye bīd şuya düşer
4101. Şuda baṭ açup zāḡ gibi dehān
Çıkarmış çü seg [murḡ-ı ābī] zebān
4102. Uzanup gün olmuşdı mānend-i sāl
Hemīn nīme-i sāl vaḡt-i zevāl
4103. Bahār oldu yeldā-şebi-veş dirāz
Çü rüz-ı dey oldu şebüñ vaḡti az
4104. Қаça sāyeye çünki merdüm demān
Çaçar sāyesi der-peyince devān
4105. Çü rüḡen-güdāzān olup seng-i saḡt
Yanar şem‘ mānendi her bir dıraḡt
4106. Żarūrī olup eyleyen ‘azm-i rāḥ
Olur tābdan sāye gibi siyāḥ
4107. Olur nāfede ḥuşk olup müşḡ-i ḡan
Olur seng-i Iştāḥr çün yaḡ lebān
4108. Tünük itdi şöyle tenī tāb-ı ḥ‘ar
Ki olmaz olur kimseye sāye-ver
4109. Şu resm ile kızmışdı kām u dehān
Diyen nār lafzın yaḡardı zebān
4110. Şütürler kef-i pāyi olsa revān
Olurdu pür ābiyle çün puḡte nān

4111. Kıriyup zemīn huşk oldı giyāh
 Havā kehribā oldı reyhān-gāh
4112. ‘Azīz oldı yaḡ kāsīd oldı ḡaṭab
 ‘Aṣāfirī daḡı ṭutar idi teb
4113. Bu mevsimde sulṭān-ı ṣāhib-ķırān
 Koyup dār-ı ḡarbi ider ‘azm-i rāh
4114. Leb-i Ṭūnaya ḡondı geldi sipāh
 Bir iki gūn ārām ider anda ṣāh
4115. ‘Aceb cūdur ol cū ki yoḡ miṣli hīḡ
 Degūl Tūn u Tunca yanında ḡalīc
4116. Cihānı idüp devr perkār-vār
 Eḡālīm serḡaddinedür cidār
4117. Ne ṭūl u ne ‘arzına vardur ḡiyās
 Ne ḡod ‘umḡına iriṣūr fikr-i nās
4118. Aras Ṣaṭ aña nisbet olsa çü sīl
 Ṣıḡar bir ḡulaḡına deryā-yı Nīl
4119. Kenārını zeyn itmiṣ eṣcārlar
 Ṣeref virmiṣ eṣcāra ezhārlar
4120. Ṣafāda ḡalāvetde çūn selsebīl
 Bulur ṣiḡḡat andan iḡicek ‘alīl
4121. Ola çūn ki ol sūr‘atiyle revān
 Ṣabā mevcine irmez idi demān
4122. Egerçi ki ṣūretde Ceyḡūn idi
 Velīkin aḡan ṣu degūl ḡūn idi
4123. Degūlmiṣ kenārında ṣu deñlü ḡan
 Ki tā ḡaṣre dek ola lāle-sitān
4124. Kenārında her gāh olur[dı] savaṣ
 İçinde çāḡızdan ziyādeydi baṣ

4125. Niçe ehl-i İslāmı itmiş şehīd
Helāk eylemiş niçe yüz biñ pelīd
4126. Yudardı kimi bulsa çün ejdehā
Gemisüz geçemezdi bād-ı şabā
4127. Tolu māhī ile ol āb-ı revān
Nice māhi çün sād-i dil-sitān
4128. Girüp keştiye geçdi şāhib-ķırān
Konar mülki serħaddine miz-bān
4129. Olur Rüm halkına cümle haber
Ki serħadde başdı kadem tād-ver
4130. Olup Rüm halkı kamu şād-kām
Çıkar karşı eylemege ihtirām
4131. Kamu şehir ü dih deşt ü vādī vü küh
Gelür diyü zeyn oldı şāhib-şüküh
4132. Olur Rüm halkı görüp şāhı şād
İderler nedeñlü var ise nihād
4133. Yoluna idüp sīm ü zerler nişār
Görinmez olur sīmden rehğ-güzār
4134. Tınadan mekānına başınca pā
Zer üzre yürür şāh görmez hebā
4135. Görüp yüzünü oldı Bānū feraħ
Gidüp hecr-i dilde kōmadı teraħ
4136. Bu şādılığa gāh handān olur
Añup fürķati gāh giryān olur
4137. Çü gösterdi yine şehi Rabb-i Bās
Taşadduķ kılup itdi Hākka sipās
4138. Müşerref olup şāh ile ol diyār
Zemistān iken oldı ol [çün] bahār

4139. Maḳāmına vardı feraḥ her emīr
Serāda ḥuzūr itdi şāhib-serīr
- 60^a [157^a]
4140. Gelüp şāha pūşīde-rūlar tamām
Öpüp ayağın itdiler ihtirām
4141. Zihī baḥt u devlet ki bir tāk-ver
Gele nuşretiyle idüben sefer
4142. İdüp zevḳ ü ‘işret kıla ‘iṣ ü nūş
Çaçup dil-rübālar ide çeng gūş
4143. Yine taḥt-ı Rūma virür şeh şeref
Ne emr itse fermān-beri her taraf
4144. Muḥālif degül emrine kimse hiç
Ne mümkin ki bir şāh sarāy[ın]da piç
4145. Gerekse şerīf ü gerekse vazī^c
Kamu emrine pādişāhuñ muṭī^c
4146. Alınmazdı devrinde gerçi ki bāc
Gelürdi velī her yañadan ḥarāc
4147. Hedāyāya ašlā bulunmazdı ḥad
Kıyāna bilinmezdi hergiz ‘aded
4148. Oturup şehin-şāh-ı ‘ālī-cenāb
Elinde gehī cām gāhī kitāb
4149. Mülük ile gāhī olup bāde-ḥ‘ār
İder geh ḥakīm ile encüm-şümār
4150. Kılup ḥalka irşād olur reh-nümā
Kamu muḳtedī olur ol muḳtedā
4151. İder ‘adlde şol kadar ihtimām
Ki muḥtāc olmaz ḥavāşa ‘avām
4152. İder ‘arz ḥālin aña her faḳīr
Berāber yanında gedā vü emīr

4153. Olur aña her cüzvî çünkim su'âl
Gerek diñleye itseler 'arz-ı hâl
4154. Ol âbâd u ferhunde iy mülk-i Rûm
Nazar eylemeye saña çeşm-i şûm
4155. Cihân-âferîne hezârân sipâs
Saña 'adl ile dâd itmiş esâs
4156. Şu hâşıyyeti saña virmiş İlâh
Saña 'âdil olan olur pâdişâh
4157. Karasıyla emşârı ma'mûrdur
Hemîşe şehin-şâhı mansûrdur
4158. Cihân durduğınca ola pâdişâh
İde câr Aḥmed 'Adnde İlâh
4159. Getür sâkiyâ bâde-i müşg-bû
Ki itdi bizi guşşa kâfûr-mû
4160. Bizi eyle sîr-âb pejmürdevüz
Gele zindegânî katı mürdevüz
4161. Terennüm kııl iy muṭrib-i hõş-edâ
Gerek nûş-ı câm idene bir şadâ
4162. Yeñile yine eski derdüm benüm
Ki cân târ olup cüng olupdur [tenüm]

ŞIFAT-I ŞEB U ÂMEDEN-İ SÜRÜŞ EZ-CÂNİB-İ HAḲ

4163. Meger bir gice ḥurrem idi cihân
Müzeyyen idi necm ile âsumân
4164. Nücüm ile vaz'-ı dıraḥşân kamer
Hemîn levḥa idi vü 'ıkd-i dür[er]
4165. Ḥum-ı çerḥ olmuş şadâdan tehî
Ḳamu ḥalk ḡafletde yok âgehî

4166. Mühellil müsebbih felekde melek
Dıraḥṣān simāk [u] muḳarrer semek
4167. Tolu dūd ile künbed-i āsumān
Kevākib şerār ü bulutlar duḥān
4168. Hemīn şeb-pere idi perrān olān
Uyumışdı āsūde olup cihān
4169. İdüp mürdeyi ğaflet için fiġān
İder nevhalar büm müye -künān
4170. Olup ḳapu öninde ḥalka kilāb
Başın bāline şoḳmuş idi ġurāb
4171. Turup bir ayaġınıñ üstine bāz
Çeküp hırḳaya baş iderdi niyāz
4172. Felek sandarūs oldu yir ābnūs
Sirāfīl şūrını çaldı ḥorūs
4173. Olup büm nevbet-zen ü naġme-ger
İderdi gehī ḥalka kuhdan ḥaber
4174. Olup kimi hem-ḥābe dil-dār ile
Geçer kimi ġiceyi [hep] zār ile
4175. Der-āġūş idüp kimi bir nāzenīn
Kimi şubḥa dek ḥalkuñ eyler enīn
4176. İdüp düzd ü ṭarrārlar cüst ü cū
Gezerler şikār isteyü kū-be-kū
4177. Dilini dutub ġüft ü ġūdan ceres
Şeker-ḥāba varmış idi her ‘ases
- 60^b [157^b]
4178. Ne murġ u ne mūr u ne māhī ne mār
Var idi ki ḳılmamış ola firār
4179. Diker büm çeşmini ḥalkuñ çü bāz
Meger çeşm-i bīmār ola yidi bāz

4180. Şehin-şāh-ı bīdār ü biḥred-nüvāz
‘İbādet idüp eyler iken niyāz
4181. Gelüp bir melek şāha virdi selām
Görüp şāh anı eyledi ihtirām
4182. Oturup şehe eyledi ḥayli pend
Ki tā irmeye devletine gezend
4183. Şehūñ cümle müşkillerin ḥal ider
Virür ḳamu bilmedigünden ḥaber
4184. Nice devr ḳılduđını āsumān
Nice ḥalk olduğını ol cihān
4185. Zemīnūñ esāsın güneş tābını
Melek indüğini felek bābını
4186. Ne vaz‘ iledür cennet [ile] caḥīm
Ne hey’etde ḥalk oldu diyü racīm
4187. Niçün recm ider dāyim anı şihāb
Nedür fāyide olduğından şehāb
4188. Nedür ‘arş u kürsī nedür ḥāmilān
Ḳalem ne nedür levḥ-i esrār-dān
4189. Neden çarḥ oldu kürī yir basīṭ
Zemīni muḥīṭ oldu baḥr-i muḥīṭ
4190. Niçün irişemez sürūşa memāt
Ne yirde bulunur ya āb-ı ḥayāt
4191. Sorup cümlesin bildi şāh-ı cihān
Olur ḳamu maḥfīler aña ‘ayān
4192. Melek çün kelāmını itdi tamām
Didi iy Ḥudāvend-i zū’l-ihtirām
4193. Saña şöyle emr eyledi [ol] Eḥad
Yapasın ki Ye’cūc [ü] Me’cūce sed

4194. Hālāş ola anuñ şerinden beşer
İderler benī ādeme çok zarar
4195. Dağı iy cihān-gīr-i şāhib-vaķār
Saña şöyle emr itdi Perverdigār
4196. Gezüp mağrib ü maşrıķı ser-be-ser
Cenūba şimāle idesin nazār
4197. Ki mağribde var bir mu‘azzam diyār
Zemīn inķıţā‘ında bir şehriyār
4198. Tolidur o şehr içi vü ol diyār
Bilinmez içindeki halka şümār
4199. Hudādan velī bilmemişler haber
Mülükıdur ancaķ olan mu‘teber
4200. Dinür Mensik ol kavme iy şehriyār
Müşerrefdür ol halk ile ol diyār
4201. Güneş doğduğı yirde var bir diyār
Anuñ müntehāsında bir şehr var
4202. Var ol mülkde halk-ı nāsuñ niyām
Tolu anlaruñ ile maşrıķ tamām
4203. Cabulsā Cabulkā ol iki şehir
Ki şālişlerin görmedi pīr-i dehr
4204. Varup anları da‘vet itmek gerek
İderler ki Hāķķuñ vücūdında şek
4205. Cenūba şimāle çeküp sen sipāh
Varup da‘vet it dīne iy pādişāh
4206. Var ol iki cānibde iki gürūh
Tolu anlaruñ ile her deşt ü kūh
4207. Biri Hābil ü biri Kābildür ol
Hāķa bulmamış ol iki kavm yol

4208. Varup da‘vet itmek gerek anları
Ebed qalmaya nārda cānları
4209. Qamusına sen şāh olursın şehā
Saña gördi bu ‘izzeti Hāq revā
4210. Şu kim cedd-i İshāq ola hem Halīl
‘Aceb mi ‘azīz itse anı Celīl
4211. Süleymān ile hāzretüñe hemīn
Naşīb itdi Hāq böyle taht u nigīn
4212. Qamu elsine saña ma‘lūm olur
Süleymān olan kuş dilini bilür
4213. Olup rehberüñ nūr ola pīşvā
Nereye ki ‘azm itseñ ol reh-nümā
4214. Ola peyrevüñ zulmeti kı̄r-fām
İhāta ide ‘askerüñi tamām
4215. Qala zulmet ü toz içinde sipāh
‘Adū bulmaya haylüñe saña rāh
4216. Ne leşker ki emrüñe olmaya rām
Buyur kim helāk ide anı zalām
4217. Bu yolda saña Hızır olsun refīk
Ki ma‘lūm olupdur aña her tarīk
4218. Muḥīṭi vü Kāfı varup eyle seyr
Hemīn seyr içündür bu pür-naqş-ı deyr
4219. Bunı şöyle halk eylemişdür Hudā
Ki kimseye olmaya bākī şehā
- 61^a [158^a]
4220. ‘Acāyib ğarāyib göresin cihān
Senüñ ola seyrān-gehüñ bu cihān
4221. Melek bunları didi oldı nihān
Düşer baḥr-i efkāra şāh-ı cihān

4222. Ne kim emr itdi ise Zü'l-Celâl
Zarûrî-durur eylemek imtişâl
4223. İder şubh irince niyâzını şâh
Çü şubh oldu geydi felek zer külâh
4224. Olur mihr tâbiyle rüşen cihân
Tolar gulğul-i halk ile âsumân
4225. Çıkar tahta hurşîd-i mâh-efserân
Münevver olur tal'atinden cihân
4226. Gelür hıdmete halk-ı 'âlem tamâm
Oturdu maqâmın bilüp hâş u 'âm
4227. Olur yanına cem' hikmet-şinâs
Kamu 'aqlı mîzân u mevzûn-kıyâs
4228. Hıfâb eyleyüp şâh-ı şâhib-kırân
Bu râzı ider cümlesine 'ayân
4229. Didiler ki iy şâh-ı Rûmî-zemîn
Virilmiş tapuña Hudâdan nigîn
4230. Süleymânlığı gördi Hâk çün revâ
Gerek olasin 'âleme pîşvâ
4231. Mübârek ola da'vet iy şehriyâr
Ola hırz-ı Hâk saña dâyim hişâr
4232. Buyurdu şehin-şâh-ı şâhib-külâh
Ki hâzır ola cümle mîr ü sipâh
4233. Güzîn eyledi elli biñ nev-cuvân
Kamu zûr-mend ü cihân-pehlevân
4234. Yine gelmege eylemez biri cezm
İderler aña göre esbâba 'azm
4235. Aristöya didi şeh-i ser-firâz
Naşîhat için baña bir nâme yaz

4236. Ki ol pend-nāme ola hırz-ı cān
Kıla haşre dek hażretüñden nişān
4237. Dağı ne kadar var ise kār-dān
Di kim her biri yaza bir dāstān
4238. Ki her birisi ola bir yādigār
Nereye ki gitsem ola baña yār
4239. Felāṭūn idüp emrine imtişāl
[Be]-pāzār-ı dāniş-āmūz ol mişāl
4240. Yazup ibtidā nām-ı Perverdigār
Hem āmūz-gār ol hem āmirz-gār
4241. İden ‘aql āyīnesin pür-şafā
Viren cehl zenginden aña cilā
4242. Müzeyyen iden halk ile ‘ālemi
Müşerref iden ‘ilm ile ādemi
4243. Viren ‘ilm ehline ol imtiyāz
İden cāh ile ‘ālemi çāre-sāz
4244. Cemāli iden çeşm-i cānı münīr
Celāline nisbet degül mūr mīr
4245. Kūlūb-ı mesākīni iden şerīf
Kılan ehli ḥālī kavī vü za‘īf
4246. İden ‘āleme ‘ilmi yār ü enīs
Sa‘ādetlü hem-rāz u ḥayrū’l-celīs
4247. Olan vahy ü ilhām ile reh-nümā
Kılan halka mürselleri pişvā
4248. ‘Uḫūli nūfūsı iden rūḥa yār
Viren dīde-i cāna ol iḫtidār
4249. Ne idrāk ider künhün anuñ ‘uḫūl
Ne cism-i keşīf aña bulur vuşūl

4250. Didi farz-ı evvel bu iy şehriyār
Muķīm ola albũnde Perverdigār
4251. Neye baķsañ anı göresin hemĩn
Ola dĩde-i cānuñ Allāh-bĩn
4252. Ola çũnki ma‘lũm ‘ilme‘l-yaķĩn
Yaķĩn-çeşm ile göre gör hemĩn
4253. Bu āyĩnelerde görinen şuver
Hemĩn oldu iy şāh-ı şāhib-nazar
4254. Hāķāyık biline çũ iy şehriyār
Daķāyık ider maḥv her ne ki var
4255. Biline çũ esmālar ile şifāt
Bilinür müsemmā ile ‘ayn-ı zāt
4256. amu ḥayr işı bil Hūdādan yaķĩn
Şeri kendũ nefsũnden iy dũr-bĩn⁹³
4257. Bu şehlige aldanma zinhār hān
Senũn gibi çoķ gör[miş] idi cihān
4258. Nedür şāhlık bār-keşlik hemān
Çeker ḥalk-ı ‘ālem yükũn rāygān
4259. Bu bār-ı girān ile iy tāc-ver
Şırātı nice ide bile güzer
4260. Hālĩfe dimekden ne ola murād
Degũl şũbhe yoķ ma‘nisi yoķ nejād
4261. Çũ nāyib ola Hāķķa bir şehriyār
Gerek anda aḥlāk-ı Perverdigār

⁹³ Bu beyitte Nisa 4/79’a telmih vardır. Āyetin orijinal metni ve meālĩ şöyledir:

مَا أَصَابَكَ مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنَ اللَّهِ وَمَا أَصَابَكَ مِنْ سَيِّئَةٍ فَمِنَ نَفْسِكَ وَأَرْسَلْنَاكَ لِلنَّاسِ رَسُولًا وَكَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا

“Sana gelen iyilik Allah’tandır. Başına gelen kötülük ise nefsendendir. Seni insanlara elçi gönderdik; şahit olarak da Allah yeter.”

61^b [158^b]

4262. Raḥīm ola ‘adl ide ola Kerīm
‘İbāduñ ola ḥāline hem ‘Alīm
4263. Degül şehlük ol kim idüp mālı cem‘
Enin-i mesākine tutmaya sem‘
4264. Yiyüben içüp kendü ide ḥuzūr
‘İbādātuma ḥātırına ḥuṭūr
4265. Şu şehlügi kim virdi saña ‘avām
Şaḥın kim elüñden alurlar çü vām
4266. Şorar zerre zerre saña çünki Ḥaḥ
Cevābını ezberle hem-çün sebaḥ
4267. Kō tıfl işini ‘āqıl ol zīnhār
Gerekmez gele fi‘le her iḥtidār
4268. Senüñ gibidür cümle maḥlūk heb
Gider kibri kimseye itme ta‘ab
4269. Kişi her ne kim eyler ise bulur
Hem anda vü hem bunda pādaş olur
4270. Şaḥın şanma kim zulm idesin kula
Bugün bulmayan ecri yarın bula
4271. Ola şāh olan çünki şālih-nihād
İder ḥalk-ı ‘ālem aña inḳiyād
4272. Birünü şeh ola derünü faḥīr
Ola ḥāli dervīş ü vaż‘ı emīr
4273. Seve Ḥālīkı her ki iy şehriyār
Sever cümle ḥalk anı bī-iḥtiyār
4274. Ḥudādan şu kim ḥavf ide iy ḥidīv
Ne ādem ide ḥavf anı görse dīv
4275. Degül ḥalkdan şāhlık ḥod murād
Taḥarrur çü yok aña ne i‘timād

4276. Olan kimse mağrūr bu ‘izzete
Ne yüz ile varabilür H̄azrete
4277. Beşerden çü maqşūd ‘irfāndur[ur]
Şu kim bilmeye H̄aqqı hayvāndur[ur]
4278. Rızā-yı H̄aqqı gözle iy pādişāh
Ki rāzı ola h̄ıdmetüñden İlāh
4279. Der-i feyzden feth idüp saña bāb
İde cümle eşyāyı saña kitāb
4280. Çü ‘ilm-i ledünden olasın habīr
Görinmez gözüñe bu tāk u serīr
4281. Çü haż ala rūhānī meyden mezāk
Döner mūr küncine tāk u revāk
4282. Unutma şaqqın mebdē’i geh şehā
Gele *irci’i*⁹⁴ diyü tāk ki nidā
4283. Mekānuñ senüñ ‘Adn idi ibtidā
Rızā bu caḥīme ola mı revā
4284. Bilesinde balı vü nūşunda n’iṣ
Virür gerçi merhem urur līk riş
4285. Maraż şıḥḥat ile bisāṭ ile ğam
Çarışmış sürūr u fütūr u elem

HİKĀYET

4286. Meger Hind mülkine iy şehriyār
Olur ehl-i ḥālüñ biri tāk-dār
4287. Sarāyında eyletdi bir büstān
Ki reşk eyleye aña bāğ-ı cinān

⁹⁴ 4282. beyitte Fecr 89/28. âyetten “irci’i” ibaresi nakıs iktibas edilmiştir. “irci’i” dön anlamındadır. Âyetin orijinal metni ve meâli şöyledir:

ارْجِعْ إِلَىٰ رَبِّكَ رَاضِيَةً مُّرْضِيَةً

“Sen O’ndan hoşnut, O da senden hoşnut olarak Rabbine dön.”

4288. Getürdür o gül-zāra hayli tıyūr
Şadāsı virür her birinüñ sürür
4289. Bulur şāh her tıyrdan bir şafā
Kimi cilve-ger kimi şīrīn-şadā
4290. O gülşende var idi tāvūs-ı ner
İderdi çemān oluban cilveler
4291. Oluban dümi dāmenini keşān
Olur naṭ'-ı Hızır üzre 'anber-feşān
4292. Gülistān idi cismi anuñ hemān
Bezenmişdi necm ile çün āsumān
4293. Benefşe idi reste farķında tāc
Münevver per ü bāli hem-çü sirāc
4294. Müzehheb libāsıyla idüp hırām
Hezārān hırāmıyla alurdu kām
4295. Bu dībā libās u bu ferħunde bāğ
Virür murğ-ı zībāya ğāyet dimāğ
4296. Kuşūrı yoğ idi ki ide hicāb
Hemānā dem-i nā-ħoş [u] nā-şavāb
4297. Görür şeh ki ğarrālanur dāyimā
Pür oldı dimāğına kibr ü havā
4298. Buyurdu tıutup anı pālīz-bān
Götüre ki te'dīb ide rāz-dān
4299. Götürür anı çünki hikmet-şinās
Giyirdür nemedden aña şeh libās
4300. Nemedde olur cümle cismi nihān
Ayağı kalur ancaķ olan 'ayān
4301. Koyar bir ħarāba anı şehriyār
Çemen yirine meskeni oldı ħār

4302. Gidüp ‘izz ü ikrām ü servet-sürür
 Harābe içinde olur bī-ḥuzūr
- 62^a [159^a]
4303. Virürler aña geh geh āb-ı ‘alef
 Helāk olup olmaya tā kim telef
4304. Görür kendüden gitdi ol perr ü bāl
 Bulup ṭālī‘i āfitābı zevāl
4305. O dūzaḥda olur niçe gün muḫīm
 Gider ḥātırından şafā-yı na‘īm
4306. Gelür ‘arız-ı ḳubḥı aña ḥasen
 Ḥuzūr olur aña o derd ü miḥen
4307. Olup meskeni [ol] muḫassī mekân
 Görinür gözine çü bāğ-ı cinân
4308. Çü yok ‘aklı ide ferādīsi yād
 Zarūrī olur gönli dūzaḥla şād
4309. Dir idi bu resme müşerref mekân
 Yaradılmadı ḥalḳ olaldan cihân
4310. Havāsı müfid ü fezāsı laṭīf
 Hemīn ‘aybı budur ki yok bir ḥarīf
4311. Görür şeh ki gönline gelmez mekân
 Olur aña vīrāneler gül-sitân
4312. Buyurdı ki ol bāğdan şehriyār
 Aça ğurfe vīrāne üstād-kār
4313. Şehüñ emri ile gelüp üstād
 İder ḥayıṭ-ı bāğdan bir güşād
4314. Gelüp bağdan künce ki gāh bād
 Nesīmi ider oldı ṭāvusı şād
4315. Meşāmına irdikce anuñ nesīm
 Görinür olur künci çāh-ı caḥīm

4316. Tolar albine dāyimā ıztırāb
Olur ejdehā ağızı aña arāb
4317. Velī irmez idrāk kim sūz u tāb
Neden āşıl oldu nedür ıztırāb
4318. Aña dek ki ol bāğdan nā-gehān
Benī nev‘inüñ biri eyler fiğān
4319. İşidüp şadāsını tāvus-ı ner
İder ğurfeden gül-sitāna nazār
4320. Baup gül-sitāna olur nevalar
Görüp nālişi şeh teraum ider
4321. Gidüp hod-nümālık udā-bīn olur
Mekānı yine aña ta‘yīn olur
4322. udāvendden irdi çünkim meded
Gider ‘arızı yidi köhne nemed
4323. Olup aña ma‘lūm iki mekān
Olur āıret biri biri cihān
4324. Bilüp adrini vü udāvendini
Ta‘aul ider itdügi pendini
4325. Ebed oldu ol bāğ içinde muīm
Dimāğına irmez havā-yı vaīm
4326. Açup cān u dil çeşmini gör şehā
Seni nice terbiyyet eyler udā
4327. abāat virür bu mülevveş palās
Bunuñ vardur altında dībā libās
4328. o ‘ucbı saña bulmasun diyü dest
İrişmez vişāline kibr ile [pest]
4329. Şaın zulmden eyle ‘adl ile dād
Nice oldu Fir‘avn u Şeddād-ı ‘Ād

4330. K̇amu yir yūzin dutdı Nemrūd-ı dūn
Anı itdi bir peşşe ammā zebūn
4331. Ne deñlü görürseñ şehā ehl-i hāl
Meded iste andan ki oldur kemāl
4332. Olur çünki dervīşe muhtāc şāh
Hudā-dōstdan al du‘ā gāh gāh
4333. Hākuñ mahzeni anları bil hemīn
Ki vīrānedür cāy-ı genc ü defīn
4334. ‘Abā-pūşe inkār olmaz revā
Ne var kimsede kimse bilmez şehā
4335. ‘Azīz olmak isterseñ iy şehriyār
Du‘ā iste dervīşden itme ‘ār
4336. Ölümünü fikr eyle şeh [sen] müdām
Budur belledüm pendler ve’s-selām
4337. Yazup nāmeyi çünki itdi tamām
Virüp şāha itdi şehi şād-kām
4338. K̇abūl eyleyüp pendı ol kām-yāb
Hakīme virür sīm ü zer bī-hisāb
4339. Aristōya pes emr ider şehriyār
Yaza ol dağı tā ki bir yādīgār
4340. Eline alup hāme gevher-nişār
İder ol da bir naqş-ı zībā-nigār
4341. Yazar ibtidā nāmede ism-i zāt
Ki oldur olan cāmi‘-i her şifāt
4342. Müsemādur ol ğayr-ı ism ü şifāt
Vücūdı vücūd u ‘adem kāyināt
4343. Bu eşyāya andan olur feyz-i cūd
Gerek ni‘met olsun gerekse vücūd

4344. Ne zāhir ne maḥfī nihān [u] ‘ayān
Nişānı bu eşyā vü ol bī-nişān
- 62^b [159^b]
4345. Vücūdına oldu bu eşyā güvāh
Velī künhüne bulmadı ‘aql rāh
4346. Dimiş evvel iy şāh-ı şāhib-kırān
Ki fermān-berüñdür ser-ā-ser cihān
4347. İdüp sa‘y kesb eyle dāyim kemāl
Ki eyler ziyāde celāl ü cemāl
4348. Anuñ gibi olmaz metā‘-ı nefīs
Olur iki ‘ālemde saña enīs
4349. Şehā sa‘y kıl himmet ile aña
Ki hiç nesne olmaya maḥfī saña
4350. ‘Ulūma nihāyet yok iy şehriyār
Hemīn şarf kılmak gerek iktidār
4351. Olup midhan içme ziyāde şarāb
Ki seyli ider ‘aql evini ḥarāb
4352. Şeh olan müdām içe çünkim şarāb
Olur mülk-i a‘dā elinde ḥarāb
4353. İden saña terğīb-i ḥamr u kebāb
Virür derd-veş pās-bāna şarāb
4354. Çe ger yok saña ḥaşm olacaḫ ‘adū
Velīkin şaḫın dūr olur kīne-cū
4355. Kişi şanma doğandan irer ziyān
Bu meşhūrdur iy cihān-pehlevān
4356. Ne deñlü ki düşmen olursa ḥaḫīr
Ḥazer eyle iy şāh-ı şāhib-serīr

4357. Ola çünki ber-geşte ferhunde-baht
Selâîinden alur fürü-māye taht
4358. Gedā olmadan nefret eyler beşer
Velî şehlüğe her gedā sa‘y ider
4359. Olur bu metā‘a ‘adedsüz ‘adū
Bu lâzım degül kim ola kīne-cū
4360. K̄o h̄‘ābı gicelerde bīdār ol
Gözet ‘ālemi vü nigh-dār ol
4361. Uyuya çü gāfil oluban şübān
Remeye ider gerek elbet ziyān
4362. Çü gāfil yata mest olup bāğ-bān
Olur mīve-i büstān rāygān
4363. İde h̄‘āceyi çün şeker-h̄‘āb mest
Urur düzd kālāya fi‘l-hāl dest
4364. Ura cevher-i çeşmine çün kilīd
Güher dürci ile olur nā-pedīd
4365. Naşīhat alup baht-ı bīdārdan
Velî eyleme h̄ālī efkārdan
4366. İşüñ memleket fikri olsun müdām
Dilerseñ bozulmaya iş bu niżām
4367. Ğanīnūñ faķīrūñ bilüp h̄ālīni
‘Abeş harc kıılma ğazā mālīni
4368. Ziyāde olur şāhlıkda haţar
Velî rāy-ı şāyib-dürür mu‘teber
4369. ‘Abeş dimedi bu kelāmı diyen
Şeh uyusa bīdār olur fiten
4370. Olup hem-nişīn ehl-i dānā ile
Refīķ olma zinhār a‘mā ile

4371. Ki nādān kelāmından olur kelāl
Virür hāṭıra ḥurrem ise melāl
4372. Yanuñdan şaḳın itme dānāyı dūr
Bulam dir iseñ şāhlıḳda ḥuzūr
4373. Ola fikrüne rāy-ı dānā çü yār
Bir işde ḥaṭā olmaz iy şehriyār
4374. Deger māl-i ‘ālem şehā bir ḥarīf
Ki şāhib-kemāl olup ola zārīf
4375. Aña vir şehā manşıb u mālı sen
Ki şāhib-kemāl ola ya tīg-zen
4376. Şu kim anda yoḳdur zebān u cenān
Niçün ehl-i [derd] ide şāhib-ḳırān
4377. Ne ḥayra ne şerre yarar bī-ḥired
Yanından ider ehl-i ‘aḳl anı red
4378. Şu kim olmaya sikke-şüret şehā
Ola mı ululuḡa hergiz sezā
4379. Çü murdār ola lehce gelmez hüner
Bilür bir nazār görse şāhib-nazār
4380. [Müdām] şarf ḳıl himmet iy şehriyār
Ki başında duta sa‘ādet ḳarār
4381. Şehā himmeti muḳbile ḳıl müdām
Ki devlet olur nā-sezāya ḥarām
4382. Şu tedbiri ḳıl ḥaşma iy kīne-ḥāh
Ne tīg ola rencide ne ḥod sipāh
4383. Egerçi ki ḳātil olur zaḥm-ı tīr
Olur rāy āmmā ki āfāḳ-gīr
4384. Ḳoma tīg-ı ḥūn-pāşı elden şehā
Ki tīg ile olur ḳişi muḳtedā

4385. ‘İnād itme dānālar itdükde rāy
Olur fikr-i dānā ki müşkil-güşāy
4386. ‘Adūyı eger mūr ise pīl bil
Ḥaķīr ise n’ola yıķar seddi seyl
- 63^a [160^a]
4387. Ne deñlü olursañ şehā zūr-mend
Gerek küşti evveline bile pend
4388. Berāber degül bilmeyenle bilen
Silahşör osa hūb olur tīg-zen
4389. ‘Adūyı kaçan eyleseñ ser-nigūn
Helāk idici olma iñen zebūn
4390. Meşeldür bu iy şāh-ı şāhib-ķırān
Çü cān viremezsın ķo almağı cān
4391. Şu himmet gerek rezme iy tāc-bahş
Ki tenhā süresin ‘adū ķalbine rahş
4392. Gerek leşkerüñ idesin saña yār
Ki leşkersiz olmaz kişi şehriyār
4393. Dilerseñ sipehde ola ittifāk
Şaķın ķoma yanıñda ehl-i nifāk
4394. İder bende-i şāha düşmen nifāk
Her iş rāstdur çün ola ittifāk
4395. Olursa dağı Rüstem-i dāstān
Musahķhar idemez yalıñuz cihān

4396. *Ḳula itme tekliḫü mālā yuṭāḫ*
Ki andan ḳopar anḫa dürlü nifāḫ
4397. *Ḳurup bār-gāh-ı birişim-ṭınāb*
Unutma ciger yaḫduđın āfitāb
4398. *Ġıdāñ olduğınca senüñ gül-şeker*
Unutma anı ki bulamaz ciger
4399. ‘Aṭā ḳıl faḫīr itse senden su’āl
Ki küfre yaḫīn olur olmasa māl
4400. Pür idüp ḫazāyinleri sīm ü zer
Mezīd itmege řāhlar sa’y ider
4401. Faḫīr olan itse n’ola cüst ü cū
Gezüp sīm için kü-be-kū sū-be-sū
4402. Ḳalur ‘āḳıbet çünkü biġāneye
Ḳoyar ehl-i dil ide peymāneye
4403. Nedür bu cihān varlığı bir ḫayāl
Ki āyendede gösterür ol cemāl
4404. Velī dest-res bulmaz aña beşer
Gedā vü şeh eyler yaraḫdan naşar
4405. İre çünkü āyīneye inkisār
Olur ol görinen şuver tār ü mār
4406. Gerek pādiřāh ol gerekse gedā
Ḳalur gözde ḫāk u evcde hebā
4407. Maḫallinde söyle sözüñ Ḥusrevā
Ki bī-vaḫt sözden çok olur ḫaṭā
4408. İşitdüm eyā řāh-ı řāhib-ḳırān
Didi pīr-i dānende bir dāstān
4409. Ki var idi maġribde bir murġ-zār
Aḫardı içinden anuñ cūybār

4410. İçinde tolu mâ'i-yi sîm-gûn
Bilinmez kıyâs ile hâdden füzûn
4411. O mâhîleri itmek için şikâr
Tutar anda çok murğ anı qarâr
4412. Gelürler o cûya ola çün bahâr
Qalurlardı irince anda qarâr
4413. Meger var imiş anda bir sülhafât
Ki ol cûy idi aña Āb-ı Hayât
4414. Olup murğ-i ābîler ile enîs
Olur hem-nişîn harîf ü celîs
4415. Tuyûra irişdi çü vaqt-i rahîl
Olur sülhafât ol gam ile 'alîl
4416. Çü yâr ile şöhet ola ittifâk
'Azâb-ı cehennem olur iftirâk
4417. Gelür qalbe çok nesneden ıztırâb
Cüdâluq gibi lîkin olmaz 'azâb
4418. Gelüp şordılar hâtırını tuyûr
Didiler neden irdi saña fütür
4419. Didi fikr-i hecr ile oldum harâb
Sizûñ gitmeñüz itdi baqrum kebâb
4420. Ne deñlü qarîb olsa gâh-ı sefer
Olur bu maraz bende dahı yeter
4421. Yatup olmadan firqat ile 'alîl
Yeg ol cânın ala kişinüñ celîl
4422. 'Aceb miñnete ugradum ben faqîr
Gidüp siz ben olsam gerekdür haqîr
4423. Didiler ki derdüñ olısa eger
Olalum senüñ derdüñe çäre-ger

4424. Etibbāya gösterme sen ihtiyāc
Bu derde yine biz kılalum ‘ilāc
4425. Saña fikr idelüm hele bir ʔarīk
Nereye ki gitseñ olasın raqīk
4426. İşitdi çü bu sözleri sülhafāt
Gidüp zaḫmeti buldı tāze ḫayāt
4427. Gelüp Dey irişdi çü vaqt-i sefer
Ṭuyūr itdiler sülhafāta ḫaber
4428. Didiler ki ‘azm-i sefer idelüm
Ḷoyup vādiyi sāḫile gidelüm
- 63^b [160^b]
4429. Seni bile alup olalum revān
Görelüm nedür gerdiş-i āsumān
4430. Alup bir gez urına iki ʔayr
Dilerler ide anuñ ile seyr
4431. Ṭutup iki ucın iki bāl-ver
Dutar sülhafāt ortasından meger
4432. Dutup ağızı ile üçü daḫı berk
Gidüp eylediler o vādīyi terk
4433. Sipihre çıkup gāḫ mīzān-vār
İnüp yirde gāḫī dutarlar qarār
4434. İderken bu ḫāliyle bunlar sefer
İder bir kimesne bu ḫāle naḫar
4435. Didi eyleñüz seng-puşte naḫar
İder murğ-ı ābīler ile sefer
4436. Neden geldi kim seng-i puşt-i keşif
Çıka āsumāna çü cism-i laṫif
4437. İşidüp sözün bunlaruñ seng-puřt
Diler diye bir qaç kelām-ı dürüşt

4438. Diye bunlara kör olsun ‘adū
Şükür kim sa‘adet baña dutdı rû
4439. Baña reşk iden düşmen olsun tebâh
Hased ehlinüñ bahtı dāyim siyâh
4440. Bu hâle hased eyleyen bed-gümân
Ben istedüğim gibi ola hemân
4441. Bunı dimege çünki açdı dehân
İner āsumāndan zemîne hemân
4442. Düşüp pāre pāre olur sülhafât
Aşam olmadadur meşeldür necât
4443. Dinilen söze çāre yok Hüsrevā
Anı fikr kılmak gerek ibtidâ
4444. Gerek kişi sözde te’emmül ide
Haṭāsın şavābın taḥayyül ide
4445. Kō ol sözi kim ola andan ziyân
Biñin fikr idüp söyle birin hemân
4446. Meşeldür bu söz dahı dirler şehā
Ki çok söyleyenler çok eyler haṭā
4447. Olur dil terāzūsınūñ dili dil
Dilüñ şakla olmayasın tā hacil
4448. Budur bildüğüümüz bizüm ve’s-selām
Bilür bākisin şāh temme’l-kelām
4449. El urdı İbokrāt pes hāmeye
İde ibtidâ tā hıred-nāmeye
4450. Yazar ibtidâ nām-ı Hayy ü ‘Alīm
İşi müşt Emil hikmeti ol hakīm
4451. Hamīr eyleyüp hāki iden beşer
Viren bir iki kaṭre māya şuver

4452. İden hılt-ı insānı ‘uzv-ı şerīf
Keşīf iken iden türāb[ı] laṭīf
4453. Gerek derd olsun gerekse devā
Olur mūcidi cümlesinüñ Hūdā
4454. Hākīm oldur icād kıldı hikem
Vücūda gelür emri ile ‘adem
4455. Demi eyleyen şaḥm ü laḥm üstüḥ’ān
Virür ol ribāṭiyle a’zāya cān
4456. Nebātı iden ādemīye ṭabīb
İden çeşm-i bīnā ke-şāb-ı Haṭīb
4457. Bu ne hikmet olur ki bir kaṭre ḳan
Olur şaḥm ü laḥm pey ü üstüḥ’ān
4458. Bu zāhirdür icāb kılmaz mevād
Degül muḳteżāsiyle kevn ü fesād
4459. Unutma anı rüz u şeb Hüsrevā
Ki itdi seni ḥāk iken pīşvā
4460. Bir avuc türāba virüp ‘ālemi
Aña rām kıldı benī ādemī
4461. Hemīşe idüp hıfz-ı şıḥḥat şehā
Ṭa‘āmı şaḳın yime bī-iştihā
4462. Ṭa‘ām üzre idḥāl kıлма ṭa‘ām
Daḥı sīr iken terk eyle niyām
4463. Yemek olmadan hażm içme şarāb
Bozup mi‘deyi ḥāli eyler ḥarāb
4464. İder çok yimek kişiye çok ziyān
Olur az yimek ten-dürüste nişān
4465. ‘İlācuñ re’isi nedür ihtimā
Gelür nefse gerçi ki ḡayet belā

4466. Bulur ihtimā ile şihhat mizāc
Ṭabīb idemez ihtimāsız ‘ilāc
4467. Olur ihtimā ile şihhat maşūn
İder muhtelif neyse ṭab‘ı zebūn
4468. Mi‘ide olur süst anı fec ider
Aña eylemez aşşı sūz-ı ciger
4469. Az iç az ye az it cimā‘ı şehā
Ki dāyim ola şihhat üzre kuvā
4470. Ḥakīmāne iç çün içersen şarāb
İdüp anı memzūc ḥalṭ eyle āb
- 64^a [161^a]
4471. Demi ḥarḳ idüp şarfı bozar mizāc
Zarūrī olur itmek aña ‘ilāc
4472. Dimāğa gide çün ider çok zarar
Mi‘ide ḳabūl itmez olsa şeker
4473. Az iç geh geh iç anı iy şehriyār
Ki idmānı eyler kişiyi ḥumār
4474. Teşennüc getirür ider sekte hem
Vire sekt-i a‘şāb idüp ḳalbe ğam
4475. Bu meşhūr-durur aḥşā ḳulunc iner
Anuñ keşretinden şehā el-ḥazer
4476. İki kerre olmak yiter ide mest
Mizāca virür sekr bī-ḥad şikest
4477. Mey oldur ola ṭa‘mı ḥūb u ‘atīḳ
Ḳoḳusu ola müşg cismi raḳīḳ
4478. Eger dursa ḳırābda çok zamān
Taa‘ffün bulup eylemeye ziyān
4479. İder südde şirīn olıcak şarāb
Çü turş ola a‘şābı eyler ḥarāb

4480. Egerçi ki dil la'1-i rengin diler
Olur aķı ıbnna veli mu'teber
4481. Gerekdir ki aķdāhı ola şıgār
Virür imtilā çünki ola kibār
4482. Geçe her ķadeh arasında zamān
Tevālī ile olsa eyler ziyān
4483. Ziyāde gerekmez tanaķķul şehā
Ki şabh olmadan řālih olmaz ğidā
4484. Zārūrī ider anı tenfīz-i mey
Getürür řudā'ıyle elbette ķay
4485. Levāzımları çok řarābuñ şehā
Ri'āyet gerek kim bulasın řafā
4486. Gerek ola bezm-gāh-ı laşif
Müzeyyen ola hem-çü 'Adn-i şerif
4487. Ola gül-sitān aķa āb-ı zülāl
Getürmeye baķsañ ne sūya melāl
4488. Muğannī vü sāķī gerek sāde-rū
Ola her biri serv-ķad müşg-bū
4489. Ĥarifān-ı meclis gerek ařdıķā
V'egerni ki meyden bulunmaz řafā
4490. Geyüp cāme-i nev yiye ol ğidā
Kıl az içmek ile şehā ibtidā
4491. Yidürmez yimek beng gibi řarāb
Ziyāde yimekten gerek ictināb
4492. Yime beng kim 'aķla virür keder
Yubūset virüp řalbe eyler zarar
4493. Yi yāķūtīler kim olur ķüt-ı rūh
Müferrihdür andan olur çok fütūh

4494. Sükûn u hareket de hem i'tidâl
Gerek iy şehin-şâh-ı şâhib-celâl
4495. Giresin çü hammâma oturma çok
Çok oturmak eyler mizâcı çü yok
4496. Lezîz olsun âbı binâsı kadîm
Gerek vüs'ati k'ola nef'i 'azîm
4497. Cimâ'ı çok itme eyâ tâc-ver
Ki çok itmek anı ider çok zarar
4498. Mi'ide ne hâlî ne memlû gerek
Zarûrî tabî'at gerek istemek
4499. Tahayyülsüz olmak gerek intişâr
Ki ola kemâli ile iktidâr
4500. Gide fikr-i fâsid oluban hafîf
Yiyessin şönda gîdâ-yı laîf
4501. Yirine gele harc olan mevâd
Ki olur bedel olmayıcağ fesâd
4502. Ki sevdâ-yı emrâza oldur 'ilâc
Düşe balğamiyye dahı ihtiyâc
4503. Velî vaz'-ı müstaḥsene i'tibâr
İderler eṭibbâ eyâ şehriyâr
4504. Kuvâyı za'îf eyler itseñ keşîr
Şaḫınmak gerek iy emîr-i kebîr
4505. Ne a'sâb ḫalır ne ḫalb ü miyân
İdüp ra'şe vü fâlic eyler ziyân
4506. Olur mey egerçi şehâ sūd-mend
Ziyâde osa cisme eyler gezend
4507. Şaḫın ḫanı oldur bedendeki cân
Virür şihḫate naḫşı anuñ ziyân

4508. Gerek faşđ olsa źarŭrĭ ŧehā
Velĭ terk kıl olsa ğayrı devā
4509. Çü mĭzā[c] faşđ ile mu‘tād ola
Darŭrĭ olıcak ne ŧıĥĥat bula
4510. Aña rŭĥ dir çŭnki iy ŧeh ĥekĭm
İder ğitmek ile ŧaĥĭĥi saĥĭm
4511. Gerek tenĥıye kiŧiye ğāĥ ğāĥ
Eger ŧıĥĥate olur ise ğŭvāĥ
4512. Çü ŧerbet libāsı yumaĥ ğibidŭr
Ziyāde yumaĥ cāmeyi eskidŭr
- 64^b [161^b]
4513. Ne kim eyleseñ sŭnnet it i‘tidāl
Dilerseñ saña gelmeye iĥtilāl
4514. Gerek ŧerbet ićen ide iĥtimā
Olur dā aña yoĥsa ŧoñra devā
4515. Budur ŧarĥ ammā ki iy ŧeh ĥekĭm
Mŭcerrib olup ola ğāyet ‘alĭm
4516. Ťabĭb olmayınca ider çoĥ ziyān
Ziyān itmegi ğo alur belki cān
4517. Ki nĭme faĥĭĥ ile nĭme ŧabĭb
İder ĥalk ićeninde ziyānı ‘acĭb
4518. Mŭcerrib çŭn olmaya iy ŧeh ŧabĭb
Olur ŧa‘bede-bāz merdŭm-firĭb
4519. Gerek ‘alĭm olsun gerek feylesŭf
Çü yoĥ tecrŭbe fenne bulmaz vuĥŭf
4520. Gerek ŧıbba sa‘y eyle[ye]nde zekā
Zekā olmasa sa‘y olur hebā

HİKĀYET

4521. Meger var imiş ṭabīb-i zārīf
Firāsetde bī-miṣl yār ü zārīf
4522. Varur kim ide bir marīza devā
Devāsı ile tā ki bula şifā
4523. Marīz oldu gün günden ammā za‘īf
Cesāmet gidüp oldu ğāyet naḥīf
4524. Müfīd olmadı eylediği devā
‘İlāc ile bulmadı aṣlā şifā
4525. Didi ihtimā eylemezsen meger
Ki eyler ziyān ḥastaya gül-şeker
4526. Çü yok iṣtihā yime zinhār laḥm
Ḥuṣūṣā ki ol laḥmda ola ṣaḥm
4527. Eger yir iseñ guṣt eyler ziyān
Baña nabz ider yidügiñi ‘ayān
4528. Bunu diyüben çıkdı gitdi ḥekīm
Kebāb istedi göñli yidi saḳīm
4529. Dişi arasında ḳalur et meger
Velī ḥasta ol pāreden bī-ḥaber
4530. Seḥerden gelür ḥāce k’ide devā
Tecessüs ider kim ‘alāmet bula
4531. Bile tā ki ne yidüğini ‘alīl
Yidügi ziyāde midür ya ḳalīl
4532. Tecessüs iderken görür nāgehān
Dişi arasında et olur ‘ayān
4533. Görüp anı nabza yapışdı hemān
Te’emmül idüp didi kim bu nişān
4534. Anı gösterür et yimişsin meger
Anıñçün olmuş marāz mu‘teber

4535. Ne deñlü ki ben eyler isem devā
Müfīd olmadı çünki yok ihtimā
4536. Tabī'at tabībe olıcağ mu'ın
Marazdan marīz olur elbet emīn
4537. Tutulmaya çünkim didügi tabīb
Kaçan ola şihhat marīza naşīb
4538. Olur hastanuñ derd ü dāğı füzün
Olur derd artup tabī'at zebün
4539. Tabī'at bulur kuvvet olsa devā
Mu'ın ol tabībi ço kıl ihtimā
4540. Marīz u mu'ālic olıcak mu'ın
Maraz münhezim olur iy dūr-bīn
4541. Marīz eyleyüp 'özü ikrār ider
Virür yidügünden tabībe haber
4542. Gehī incinüben gehī nāz ider
Olur hayli dīnārın andan gider
4543. Sürür ile çün taşra çıkdı tabīb
Didi aña şākirdi kim iy lebīb
4544. Ne bildüñ yidüğini et ol 'alīl
Saña oldu kañkı 'alāmet delīl
4545. Didi kim firāset gerekdür hemān
Olur hastada niçe dürlü nişān
4546. Yidi et diyü eyler idüm gümān
Göründi dişi arasında nişān
4547. Muqarrer bilüp itdüm aña 'itāb
'Alāmet beyān itmez aña kitāb
4548. İşidüp bu söz[i o] şākird-i dūn
Didi kim nezāket imiş hep fūnūn

4549. Bilinür çü his ile hâl-i ‘alîl
Niçe bir olam tâbi‘ ü hem zelîl
4550. Yiter itdüm üstāduma inkıyād
Gerek kim olam bāşuma üstād
4551. Koyup kāmîl üstādı ol bî-naşîb
Olur kendü başına ol da tabîb
4552. Tabîbe ider bir marîz ihtiyâc
Varur ol ‘alîle ki ide ‘ilâc
4553. Marîzi görüp didi kim gey şaşın
Eger et yir iseñ ölürsin hemîn
- 65^a [162^a]
4554. Fevâkihler ile kılalum ‘ilâc
Ki olmaya edviyeye ihtiyâc
4555. Bunı diyüp ol cāhil oldı revân
Gelür şubh olduğu gibi hemân
4556. Görüp nabzını didi kim iy saķîm
Niçün dutmaduñ didüğini heķîm
4557. Yiyüp et niçün kendüñ itdüñ harâb
Ne lâzım idi şimdi saña kebâb
4558. Ayıtdı Hüdâ haķķı iy pür-hüner
Yimedüm didüğüñ ki ide zarar
4559. Didi ben giderken dün itdüm nazār
Ki har-gürre var idi vü mâde-har
4560. Durur mâde-har lîk har-gürre yok
Görinmez nazār itdüm eṭrâfa çok
4561. Anı şöyle beñzer ki itdüñ kebâb
Eyü varmaduñ kendüñ itdüñ harâb
4562. Ayıtdı gelüp hasta kim iy sefîh
Kamu sîreti gibi vechi kerîh

4563. Bu ‘aql ile olmakdan ise hekim
Yeg ol har-fürüş olasin iy le’im
4564. Bunı diyüben kodı anı ‘alil
Sürildi o nādān-ı hōr u zelil
4565. Tabībün gerek zihni gāyet laṭif
Ṭama‘ kılmaya ola ṭab‘ı şerif
4566. Dil ü cān ile ide itse ‘ilac
Zer ü sime göstermeye ihtiyac
4567. Çü hāzık ṭabīb ele gire şehā
İdinmek gerekdür anı muḫtedā
4568. Dürüş sen daḫı ‘ilm-i ṭibba müdām
Anı fen idinmege kıl ihtimām
4569. Ne deñlü ki var ‘ilm-i ṭibda kitāb
İdinmek gerek iy şeh-i kām-yāb
4570. Bilüp nabz u ḫārūradan ol ḫabir
Ṭabīb ol saña vü cihāna emir
4571. Gerekdür ‘amel ‘ilm olıcak tamām
Ki bī-tecrübe ‘ilm olur ḫarām
4572. Bu lāzım degül kim olasin hekim
Ḥavāşına eşyānuñ ol tek ‘alim
4573. Muḫaddem ‘ulūm üzre ‘ilm-i beden
Şehā eyle tekmiline sa’y sen
4574. Benüm bildüğüm budur iy şehriyār
Kılalum kelāmı hemin ihtişār
4575. Ele aldı Soḫrāt daḫı [bir] kalem
Ḥired-nāme itmek için [ol] raḫam
4576. Yazar ibtidā nāmede nām-ı Ḥaḫ
Ki her sâbıḫa zikri oldı sebaḫ

4577. Olur ādeme feyż andan kemāl
Ki ne zıd var aña ne nidd ü hemāl
4578. Nişānı çe ger çok velī bī-nişān
Vücūdı güvāhı anuñ *kün fe-kān*⁹⁵
4579. Zuhūrı buṭūn u buṭūnı zuhūr
Ki rüşenligünden ḥafī oldı nūr
4580. Yok anuñ vücūdını bilmez beşer
Virürler şıfātından ammā ḥaber
4581. Anuñ zātın itmez ta‘aqqul ‘uḳūl
Tefekkürde ḥayretten olur melūl
4582. Ne mümkin şığa zerreye āfitāb
Çaçan ḥazm ide bahri bir ḳatre āb
4583. Ne deñlü ki derk ide derrāklar
Anuñ künhüne irmez idrāklar
4584. Neyi isteyüp devr ider āsumān
Nişānın arar sū-be-sū şu revān
4585. Yanup yaqılır ḥasreti ile nār
Ki ‘arz-ı cemāl eyleye Kird-gār
4586. Tek-u-püyada dir hemīşe şabā
Ki büyü ola vuşlata reh-nümā
4587. İdüp secde ḥayretde ḳalmış türāb
Ne vaḳtın irişe diyü feth-i bāb
4588. İder cümle eşyā vişālin ṭaleb
Müyesser degül birine bu ‘aceb
4589. Meger ol kişi kim riyāzet ide
Ḥaḳ emr eyledügi ṭarīḳa gide

⁹⁵ Bu beyitte Yâsin 36/82'ye telmih vardır. Âyetin orijinal metni ve meâli şöyledir:

إِنَّمَا أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ

“Bir şeyi dilediği zaman, O'nun emri o şeye ancak “Ol!” demektir. O da hemen oluverir.”

Bu ifâde şu âyetlerde de geçmektedir: Bakara 2/117, Âl-i İmrân 3/47, Âl-i İmrân 3/59, En'am 6/73, Nahl 16/40, Meryem 19/35, Mümin 40/68.

4590. Didi nāmede ol iy pādişāh
Bilür çünki her itdügüni İläh
4591. ‘İbādına her ne ki itseñ ‘aṭā
Virür saña ecrini elbet Ḥudā
4592. Eger zūlm ü қаһr idesin bī-günāh
İder Ḥaḳ seni қаһr bī-iştibāh
4593. Çe ger ḥükmüñe rām rüy-i zemīn
Degülsin velī ādemī-āferīn
4594. Ne ni’met virür ise Perverdigār
Aña şükr idüp eyle luṭfın şümār
4595. Ziyāde olur şükr idicek ni’am⁹⁶
Ki küfrāna Kevşer şuyı ola kem
- 65^b [162^b]
4596. Müdām egleyüp gönlüni ol feraḥ
Ḳo ol fikri kim ḳalbe vire teraḥ
4597. Yime ğam ki eyler kişiyi helāk
Cuvān iken eyler sepīde hebāk
4598. Nazardan şaḳın kim iricek naḳar
İder taḥt ile tācı zīr ü zeber
4599. Şaḳın kim irişmeye zaḥm-ı zebān
Ziyāde ider tīĝdan kim ziyān
4600. Gerek şāh olsun gerekse gedā
Eyüye ‘ivaż eylük eyler Ḥudā
4601. Gidüp ādemī çün ḳalur nīk-nām
Anuñ kesbine sa’y ḳıl şubḥ u şām

⁹⁶ 4594 ve 4595. beyitlerde İbrāhīm 14/7’ye telmih vardır. Âyetin orijinal metni ve meâlî şöyledir:

وَإِذْ تَأَذَّنَ رَبُّكُمْ لَئِن شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ وَلَئِن كَفَرْتُمْ إِنَّ عَذَابِي لَشَدِيدٌ

“Hatırlayın ki Rabbiniz size: Eğer şükrederseniz, elbette size (nimetimi) artıracam ve eğer nankörlük ederseniz hiç şüphesiz azabım çok şiddetlidir! diye bildirmişti.”

4602. Gedā kim ala nāmu bulmaya nān
Yeg ol āhdan kim omaya niān
4603. Añılmaz ne mülk ü ne cāh u ne māl
Velī hare dek zıkr olunur kemāl
4604. oyan kimse ‘ālemde bir yādigār
Olur hare [de]k zinde iy ehriyār
4605. Beādur anuñ artı iy nīk-nām
Tevālūd-dürür yādigār-ı‘avām
4606. Binā āhenīn olsa olur arāb
Cedīd olur ammā hemīe kitāb
4607. Aña himmet eyle ki dānā ola
amu ayra erre tūvānā ola
4608. o arc itme bed-gevhare cevheri
Ki zer idemez kimse ākisteri
4609. anı emrūñi olana ehl-i rāy
Kim ola saña rāy ile reh-nümāy
4610. o nādānı nādān vehhām ider
İde ünkü vehhām bed-nām ider
4611. Gehī nerm olma gerek geh dürüt
Gehī elde kīse gerek gāh müt
4612. ü reg cevze beñzer ihābı kemān
Temettu‘ tevau‘ ayāl-i muāl
4613. ü öldürmelü am ola esīr
Amān virme aña dilerseñ serīr
4614. İki am arasında olsa cidāl
Temāācı ol eylesünler ıtāl
4615. Ki her anısı amuñ olsa tebāh
Saña fāyide [ol] eyā ehriyār

4616. Havāle gerek kelbe hūke müdām
Kişiye gele tā huzūr-ı tamām
4617. Zer āteşdür idinmesin anı yār
Ki maḥşerde müşkil olur sūz-ı nār
4618. İnen olma sīr olduğından [ferah]
Ki hayza virür albe gāyet terah
4619. Kişi bulduğın yimek olmaz hemān
Çü semmiyyeti ola eyler ziyān
4620. Ne rāha ki gitmiş degüldür beşer
Sülük itme zinhār vardur ḥaḫar
4621. Şu reh kim dırāz ola olmaya bāk
Yeg ol orudan kim ola hevlenāk
4622. Şehā eyle dervīşe dāyim ‘aḫā
Ki iḥsān ider def‘ dürlü azā
4623. Çü iḥsānı çok eyleye şehriyār
Olur āsumān-ı azāya ḥişār
4624. İder çünki redd-i fezā sīm ü zer
Anı ‘ākıl olan niçün ḥıfz ider
4625. Ne şol deñlü vir kim ola bende mest
Ne muḫtāc idüp ıl şehā teng-dest
4626. Şehā içme biğāne mülkinde mey
Şaın kim ḥumārında olmaya ay
4627. Bilüp muḫbili muḫbile ıl nazār
Ki sa‘y ile olmaya gevher ḥacer
4628. apuñda şaın müdbire virme rāh
Üzüm üzüme göre olur siyāh
4629. Vefā-kiş ol eyle ‘ahde vefā
Sözün mu‘teber ola tā kim şehā

4630. Diger-gün ola çünkü iy şeh hışāl
‘Alāmet-durur mülk olur pāy-māl
4631. Qadīmi rūsūmı gözet zīnhār
Ki mu‘tād olupdur şıgār ü kibār
4632. Ne vaz‘iyle dönse sipih-r-i bülend
Gerek ittifāk irmeye tā gezend
4633. Gözet nice geçdüğini rüzigār
Ki devr-i zamān olur āmūz-gār
4634. Saña ‘izz ü devlet ğınā virdi dest
Şaķın itmesün bāde-yi kibr mest

HİKĀYET

4635. İşitdüm Süleymān ‘aleyhi’s-selām
Bu maħlūka hüküm eyler iken tamām
4636. Getürmişdi tahtını bir gün Şabā
Müşerref idi hazretiyle havā
- 66^a [163^a]
4637. Giderken gelür fikrine kim Hūdā
Benüm gibi halk itmedi pādīşā
4638. Olup cümle maħlūka fermān-revā
Nebiy-yi Hāk olup ola reh-nümā
4639. Hāka her nefesde hezārān sipās
Ki emrūme rām oldı cinnī vü nās
4640. ‘Anāşır cemādāt ü hayvānlar
‘Aķārībler dīv ü şeytānlar
4641. Gerek evc-i gerdün gerek baħr ü ber
Kamu emrūme rām ü fermān-ber
4642. Bunu fikr idüp eyler iken nazār
Serīr üzre bir mūr gördi gezer

4643. Eline alup mürı itdi su'āl
Didi bir benüm gibi şāhib-celāl
4644. İřitdüñ ya gördü[ñ] ise vir haber
Şaķın vehm idüp kılma benden hāzer
4645. Žu'ā eyleyüp didi kim iy rasül
Direm bildigüm olma ammā melül
4646. Hāķuñ cümle maħlūķını ben faķīr
Kaķan künc içinde bilem iy emīr
4647. Velī bir laķīfe diyeyüm saña
Birez iltifāt eyle luķ it baña
4648. Getürür egerçi ki taħtuñ havā
Beni sen getürürsin iy muķtedā
4649. Saña 'izzet eyler çe ger cinn ü nās
Benüm 'izzetüm daħı eyle kıyās
4650. Baña daħı şol 'izzi virdi İlāh
İdindüm Süleymān elin taħt-gāh
4651. Budur bende-i eż'afı 'izzeti
Kaķıdūr kaķı olanuñ raġbeti
4652. Bunuñ ħikmeti var v'egerni rasül
Ne ħod-bīn olur vü ne ħod hem fużül
4653. Naşıħat-durur ħalka bundan murād
Cihāna rasül eylemez i'timād
4654. Aña kim ide 'arz-ı Yezdān cemāl
Görinmez gözine bu 'izz ü celāl
4655. Şu kim ide 'ālemde fikr-i 'amīķ
Ĥarāmīsüz olmaz bilür bu tarīķ
4656. İdüp ħāzret-i Ĥaķķa mürsel niyāz
Didi iy ħaķā-puş u dānā-yı rāz

4657. Bilürsin ki yoğ bende-i bī-ḥaṭā
Ḥaṭā-pūşsin baḥş eyle ‘aṭā
4658. Eger itmeseñ ‘özri yā Rab ḳabūl
Ḳamu ins olurdı ḳalūm u cehūl
4659. Bunı diyūben secde itdi rasūl
Ḥudā itdi nāz u niyāzın ḳabūl
4660. Cihānı saña ḳıldı teslīm İlāh
Emīn-i Ḥudāsın eyā pādişāh
4661. Ḳo kibri şu vech ile ḳıl ‘adl ü dād
Ki olmaya devrūnde cevr ü fesād
4662. Şaḳın ḳulm ile kimseden alma māl
Ki tā ırmeye maḥzenüñe zevāl
4663. Şaḳın çünki Ḳādı ola Kird-gār
Ḳarınca olur eñ ulu şehriyār
4664. Bilüp ‘ālemüñ ḥalḳını cümle ḥıŷ
Dilin kimsenüñ itme zinhār riş
4665. Şu ḳolda ki var ḳābiliyyet şehā
Ne himmet ki eylerseñ olur sezā
4666. Şu vech ile depren sen iy şehriyār
Ki maḥşerde olmayasın şermsār
4667. Ḥisāb andadur ‘ömr def‘i geçer
Ki dānā ider ḥātımeye naḳar
4668. Çü iḥsān idesin şehā ḳıl tamām
Budur luṭf iy Ḥusrev-i nīk-nām
4669. Alasın çü bir mülki itme sitem
Ḳamu ḥalḳına eyle luṭf u kerem
4670. Şehā itme ğamz idene i‘timād
Ḳopar ğamzdan dürlü dürlü fesād

4671. Çü vâki‘ ola kıl berāber hemīn
Budur ‘adl iy şāh-ı rüy-ı zemīn
4672. İki haşm olmaya çün rû-be-rû
İnanma birisine iy ceng-cû
4673. İnanma her işitdügüne şehā
Bu dünyā-durur çok olur iftirā
4674. Eger gelse tenhā cihānuñ ğamı
Gerek āşikār idesin hurremi
4675. Siyāset gerek şāh olanda müdām
Zarūrī ki meyl eyleye hāş u ‘ām
4676. ‘Abūs olma iy şāh-ı gerden-keşān
Ki insāna oldur besā bed-nişān
4677. Kula intikām itme iy nīk-nām
Ki eyler saña dahı *zû l-intikām*⁹⁷
4678. Dilerseñ ki yār ola saña zafer
Ciger-dārı kıl server-i mu‘teber
- 66^b [163^b]
4679. Şu kim ne kalem ehli ola ne tīr
Şağın anı zinhār idinme esīr
4680. İder kīne tīgını tebdīr-i tīz
Çü birinde olmaya itme sitīz
4681. Dilerseñ ki pāyüñ ola āsumān
Her işde müşāvīr ol iy pehlevān

⁹⁷ Bu beyitte İbrāhim 14/47’ye telmih vardır. Âyetin orijinal metni ve meâli şöyledir:

فَلَا تَحْسَبَنَّ اللَّهَ مُخْلِفاً وَعْدِهِ رُسُلُهُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ ذُو انْتِقَامٍ

“O halde, sakın Allah'ın peygamberlerine verdiği sözden cayacağına sanma! Çünkü Allah mutlak üstündür, kimsenin yaptığına yanına bırakmaz.”

Bu ifâdenin geçtiği diğer ayetler için bk.: Mâide 5/95, Âl-i İmran 3/4.

4682. ‘Adūya göz açtırma virme emān
Ki hükümüñe rām ola cümle cihān
4683. Cihān-gīrlık fikrin eyle müdām
Dilerseñ selāṭīn saña ola rām
4684. İñen aldamasun şaḡın devr-i dūn
Ki merdāneyi zen kılamaz zebūn
4685. Muḡalled şanur bilmeyen ‘ālemi
Velī ejdehādur yudar ādemi
4686. Ümīd itme fānī cihāndan vefā
Ki ġāyetde çoḡ yüz görüpdür şehā
4687. Şu deñlü gerekdür şehā ḡord u ḡāb
Kişinüñ ki olmaya cismi ḡarāb
4688. Kişi ḡord u ḡāb ile ḡayvān olur
Behāyim riyāzetle insān olur
4689. Bilinen bu ‘aḡl ile iy pādişāh
Refīḡ ola fikrūñe feyz-i İlāh
4690. Eline alup ḡāme Hermes ḡakīm
Yazar ibtidā nām-ı ḡayy [u] ḡadīm
4691. Ki ne evveli var ne ḡod āḡır
Ne peydā buṭūnı ne ḡod zāhiri
4692. Ġanī eyleyen ol faḡīr iden ol
‘Azīz eyleyen ol ḡaḡīr iden ol
4693. ‘Azīz ol-durur kim ola ḡaḡ-şinās
İde ḡazretine hemīşe sipās
4694. ḡaḡa her nefesde hezārān sipās
ḡara topraḡ iken bizi itdi nās
4695. Didi soñra kim iy cihān-gīr şāh
Saña virdi bu devleti çün İlāh

4696. Gerek şükr idesin Hüdāya şehā
Ziyāde olur şükr idicek ‘aṭā⁹⁸
4697. Gözüñ aç ҡo h̄ābı vü bīdār ol
Geçer mestlik tīzde hüşyār ol
4698. Ki bīdār olmasa şāhā beşer
Hamākatde hardan olur ol beter
4699. Yi dünyāyı dünyā gamını yime
Bugünüm yaruna ҡala mı dime
4700. Bu dünyāyile olma ҡāni‘ hemīn
Ki maḥfidür aşl-ı metā‘-ı şemīn
4701. Şu deñlü gelüpdür bu dünyāya şāh
Ki yok ḥaddi iy şāh-ı şāhib-külāh
4702. Çü sen loḳmadasın şeh-i loḳma-h̄ār
Gürisne ҡoma ḥalkuñ iy şehriyār
4703. Ded ü dām kim şayda olur revān
Şikem-perligi içün olur devān
4704. Olur aç olan gerçi şāhā zebūn
Velī ḥayzalıḳ derdi iden füzūn
4705. Çü ‘ālī-dürür şāhlar pāyesi
Gerek rāstlıḳ ola sermāyesi
4706. Virür şubḥ-ı kāzib şal‘āta fesād
Budur resm olur şādıḳa i‘timād
4707. Çü yok kimseden ḥavf-ı fermān-revā
Ne lāzım yalan söylemek Hüsrevā
4708. Bilürsin bu meşhürdur Hüsrevā
Ki üç kişiyeye raḥmet itmez Hüdā

⁹⁸ Bu beyitte İbrāhim 14 / 7’ye telmih vardır. Āyetin orijinal metni ve meālī şöyledir:

وَإِذْ تَأَذَّنَ رَبُّكُمْ لَئِن شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ وَلَئِن كَفَرْتُمْ إِنَّ عَذَابِي لَشَدِيدٌ

“Hani Rabbiniz şöyle duyurmuştu: "Andolsun, eğer şükrederseniz elbette size nimetimi artırım. Eğer nankörlük ederseniz, hiç şüphesiz azabım çok şiddetlidir.”

4709. Zinā ehli p̄ir ola mu‘cib faḳīr
Yalan söyleye ola şāhib-serīr
4710. Re‘āyāya her kim iderse sitem
Mücerrebdür elbet olur ‘ömri kem
4711. Re‘āyāya zūlm ide çünkim sipāh
Virür āḫiretde cevābını şāh
4712. Zamānuñda bulmasa ḫalkuñ ḫuzūr
İderler ḫamusından iy şeh nüfūr
4713. Aña sa‘y kıl iy şeh-i kām-yāb
Yiyüp ḫalk sen çekmeyesin ‘azāb
4714. Gire çünki bir kīseye iki dest
Tehī olur elbette iy şīr-mest
4715. Sipehden göre zūlm çünkim ‘avām
İderler şehe bed-du‘ālar müdām
4716. Çü senden cihān ḫalkı bīzār ola
Ḳaçan ide nefrīn yirine du‘ā
4717. Ulu işler itmek gerek ulu şāh
Virür himmete göre devlet İlāh
4718. Ulu şāh kılmasa ‘ālī hüner
Bu zāhirdür olmaz iñen mu‘teber
4719. Gerek şarf ola mümkinde iḳtidār
Ki biri olur anlaruñ şad-hezār
4720. Dutar küfr ile mülk dirler ḫarār
Velī zūlm ile olmaya pāy-dār
- 67^a [164^a]
4721. Şeh olan kimesne ide çün hüner
Ṭolar anuñ ile cihān ser-be-ser

4722. Göresin çü bir resmde var sitem
Götür anı iy şāh-ı şāhib-kerem
4723. Ki bid‘āt ile mülke irer zevāl
Şaḡın devletüñ olmaya pāy-māl
4724. Tek eyleme ḡanı şehā eyle ḡan
Ki ḡan itmek ile yıḡılmaz cihān
4725. Olur ḡulm idicek çü ‘ālem ḡarāb
Şaḡın ḡulmden iy şeh-i kām-yāb
4726. Rüsümüñi al iy Ḥudāvend-i tāc
Ki olmaya tārācuñ adı ḡarāc
4727. Döge sīne çün sitem-dīdegān
Nice taḡt-ı şāhī yıḡar āsumān
4728. Du‘āya sitem-dīde ḡaldırır dest
İder āhenin kūh ise daḡı pest
4729. Çü zenbūr şehd için ola helāk
Ḥolar şehd yirine ol ḡarfa ḡāk
4730. Şikeste osa mīve için şecer
Ḥaçan vire bir daḡı andan şemer
4731. Anıñçün Ḥaḡ itdi seni ser-bülend
Ki irişmeye zīr-deste gezend
4732. Çü mülkine düşmen işin ide şāh
Ne lāzım aña ḡāricī kīne-ḡāh
4733. Çü bī-dād ola kendü şāh-ı cihān
Kime eylesünler cefā-keş figān
4734. Çü yok ḡudretüñ itmege şīre zūr
Ḥo bāri şikest eyleme pāy-ı mūr
4735. Yetīm aḡçası māl-i bīve-zenān
İder ‘ömre vü dīne iy şeh ziyān

4736. Ser-ā-ser bu ‘ālem nişīb ü firāz
Degül kāmile zerre iy ser-firāz
4737. Cihān ejdehāsından iy nīk-nām
Ne cān kırtılır ne bulunur merām
4738. Olur iş bu eşkāl çünkim hayāl
Ne lāzım hayāl için iy şeh melāl
4739. Şehā müste‘ār oldu çün bu libās
Çıkar sen çıkarmadın anı inās
4740. ‘Avām eylediyse n’ola şehriyār
İderler birini daıı ihtiyār
4741. Çü ardıncadur ādemīnūñ ecel
Sefāhatdur eylerse tül-i emel
4742. Bilürsin bu gerdün-ı merdüm-firīb
Her anda ider niçe vaz‘-ı ‘acīb
4743. Gehī şağa devr eyler ü şola gāh
Muğarrer degül hāli iy pādişāh
4744. Şu dölāb kim döndüre anı bād
Anuñ devrine ola mı i‘timād
4745. Cihāna şehā i‘timād itme hīç
Ki bir ejdehādur yatur pīç pīç
4746. Eger hükümüñe rām olursa cihān
Ne mümkün vire merg bir dem amān
4747. Senüñ ile ölmekde birdür faķır
Ne fāyide olmağdan andan emīr
4748. Yiter günde çün kişiye nīm nān
Ne lāzım ide rīş desti ‘inān
4749. Olur iki loğmayla işkem çü sīr
Niçün her denīye olasın esīr

4750. Virür rızkuñı halk iden Celîl
Taleb eyleyüp itme nefsüñ zelîl⁹⁹
4751. Çü bir loqma bir hırqa ola hemân
Yiter âdemiye olıcak mekân
4752. Selâmet anuñdur ki âsüdedür
Cihân-gîrlık fikri beyhüdedür
4753. Sa‘âdet o şâhuñ-durur Husrevâ
[Ki] kalbinde qalmaya anuñ hevâ
4754. Yi memlûküñ olanı iy şâh heb
Ki arduñca itmeye vâriş taleb
4755. Yatup uyuma oluban bî-haber
Bu vâdîde var seylden çok haber
4756. Tağıtma sipâhuñ idersüñ sefer
Ki gelmez bir arada olsa zarar
4757. Yiter saña üstâd-ı bārân u berf
Olur ictimâ‘ıyla deryâ-yı jerf
4758. Çü bir şahşa Yezdân ola kâr-sâz
Olur âdemî-zâdeden bî-niyâz
4759. Virür çünki saña melâyik haber
Zarar yoq olursa ‘adû baqr ü ber
4760. Gerek gâh ceng gerek gâh sūr
Refîk-i hîred-mendden olma dūr
4761. Şehâ itme gam-gîñ yüzine nigâh
Ki şādîligüñ eylemiye tebâh

⁹⁹ Bu beyitte rızkın Allâh’tan olduğıyla ilgili Hud 6 /11’e telmiş vardır. Âyetin orijinal metni ve meâli şöyledir:

وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ رِزْقُهَا وَيَعْلَمُ مُسْتَقَرَّهَا وَمُسْتَوْدَعَهَا كُلٌّ فِي كِتَابٍ مُبِينٍ

“Yeryüzünde hiçbir canlı yoktur ki, rızkı Allah’a ait olmasın. Her birinin (dünyada) duracakları yeri de, (öldükten sonra) emaneten konulacakları yeri de O bilir. Bunların hepsi açık bir kitapta (Levh-i Mahfuz’da yazılı)dır.”

4762. Bu himmetler ile göre āfitāb
Niçe ura āni‘dūr iy kām-yāb

67^b [164^b]

4763. u ni‘met ki ola ehā nā-gūvār
Helāk eyler olanı bisyār h̄‘ār

4764. Fütāde olursa ‘adū olma ād
Düe dura iin bitürür ki bād

4765. ‘Adū mergine ‘āıl olmaya ād
Ki ma‘lūmıdur anda var itırād

İKĀYET

4766. İki kii bir hücre iün meger
Durup biri biri ile ceng ider

4767. Bu vech ile itdüklerini cidāl
Görüp vardı bir ehl-i āhib-kemāl

4768. Didi kim eyā cilt [ü] nādānlar
Beer eklide lık hayvānlar

4769. Degül kimsenüñ mülki hōd bu ribā
Bu deñlü neden hücreye iribāt

4770. Gidersiz ikiñiz de itmek itāb
alur yine hālī bu hān-ı harāb

4771. Didügi gibi ol eyā ehriyār
Degül mülki bu ‘ālemüñ pāy-dār

4772. Alup ayrdan saña virse n’ola
Vire yine a‘dāña āyed ola

4773. Muarrer degül salanat Hüsrevā
Ne a‘dāya aldı ne alur saña

4774. u vech ile ıl halka ‘adl ile dād
Seni hayr ile eyleyeler ki yād

4775. Ola çünki rencide halk-ı cihān
Vefāt idicek sen uzanur zebān
4776. Tama⁶ bende mālına iy pehlivān
Palanını yimek gibidür hemān
4777. Vezirüñe eyle şehā i⁶tibār
Gerek çünki ‘âkil ola ihtiyār
4778. Sözine çü şeh kılmaya i⁶timād
Kimesne aña eylemez inkıyād
4779. Bile çünki bî-ğadr idügün ‘avām
Ne hıdmet buyurursañ olmaz tamām
4780. Vezir ol-durur kim ola ked-ğudā
İde halk-ı ‘ālem aña iktidā
4781. İledüp getürmek ile bir haber
Muğarrerdür olmaz kişi mu⁶teber
4782. Gerekdür vezir olana iktidār
Olmaz ki bî-ğadrine i⁶tibār
4783. Şehā çün gele mülkiñe bir ğarīb
Nevālünden itme anı bî-naşīb
4784. İşün luğf u ‘afv olsun iy pādişāh
Ki anuñ ile muttaşşıfdur İlāh¹⁰⁰
4785. Şu cirmi ki ‘afv idesin kıılma yād
Ki ‘afvuña olmaz olur i⁶timād
4786. Olan ‘âkil iy Husrev-i baħr ü ber
Cihān büstānın temāşā ider

¹⁰⁰ Allāh’ın lütfedici olmasıyla ilgili Kur’ân âyetleri için bk.: Enam 6/103, Yusuf 12/100, Hac 22/63, Lokman 31/16, Ahzab 33/34, Şura 42/19, Mülk 67/14; Allāh’ın affedici olmasıyla (عَفْو) ilgili Kur’ân âyetleri için bk.: Bakara 2/52, Nisa 4/43, Nisa 4/99, Nisa 4/149, Nisa 4/153, Hac 22/60, Nur 24/22; Özellikle insanlara karşı affedici olmak Araf 7/199’da emredilmektedir. Âyetin orijinal metni ve meâlî şöyledir:

خُذِ الْعَفْوَ وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِينَ
“Sen af yolunu tut, iyiliği emret, cahillerden yüz çevir.”

4787. Gerek seng olsun gerekse giyā
Gereklü olıcak olur mūmiyā
4788. Hāḳīkatde āşyāndur[ur] bir ḥayāl
Ki olur pezīrā-yı naḳş-ı zevāl
4789. Gerek la'l olsun gerekse ḥacer
Yirinde gerek iy şeh-i mu'teber
4790. Gerek 'abde tedrīc ile pāy-gāh
Ḳadīmī budur resm iy pādişāh
4791. Çün olmaya tedrīc ile pāy-gāh
Olur cümle rencide senden sipāh
4792. Didüm bildüğümü ben iy tāc-dār
Ḳiyās eylesün bāḳīsin şehriyār
4793. Olana sürüş-ı Ḥudā reh-nümā
Ne ḥācet ola kimsene pīşvā
4794. Cihān durduğınca dur iy şehriyār
Vücūdınla bulsun şeref rūzigār
4795. Hemīşe olup fetḥ u nuşret ḳarīn
Ola ḥükmüñe rūy rūy-i zemīn
4796. Gel ā sāḳī cām-ı revān vir baña
Nice cām rıḳl-ı girān vir baña
4797. Gelüp tā ki temkīn duta dil ḳarār
Sebük-ser [gibi] olmayam şermsār
4798. Yine ḥaṭr ya saza ṭaḳ zīr ü bem
Geçenden geçelüm bu demdür ki dem
4799. Gice yüklüdür bī-vefādur felek
Seher kim bilür ne ṭoğarsa gerek

İSKENDER-İ ŞAĦİB-KİRĀN ĀYİNE-İ İSKENDERİ SĀHTEN DER-ŞEHR-İ
SİKENDERİYYE

4800. Elā iy suĥen-dān-ı cevher-şinās
Suĥen gevherin dūrre kıılma kıyās
4801. Ki kĀnī anuñ levĥ-i maĥfūz dur
Bilür ģadrini her ki maĥfūz dur
- 68^a [165^a]
4802. Bu fende ĥaber-dār iseñ kııl nazār
Ne resme dizilür göresin dūrer
4803. Ki Pervīn görüp anı şermendedür
Le'ālī o şermiyle efgendedür
4804. Birine degül gerçi kıymet cihān
Velī bezl iderem anı rāygān
4805. Aña līk şarrāf-ı dānā gerek
Cemāl itmege seyr-i dānā gerek
4806. Bulur nuţķ ile ādemī imtiyāz
Fürū-dest olur nuţķ ile ser-firāz
4807. Feşāĥat-durur nuţķa viren şeref
Olur bī-feşāĥat suĥen bang-ı ģaf
4808. Feşāĥat-durur ģālib-i nuţķa cān
Müşerref belāġatla ehl-i beyān
4809. Çü söylemeye bir kelāmı faşīĥ
Melīĥ ise güyende olur ģabīĥ
4810. Cihān gülşeni bülbülidür faşīĥ
Olur nuţķ-ı cān-baĥş hem-çün Mesīĥ
4811. Bu mülk ü bu māl ü bu mansıb gider
Muĥarrer ģalur ĥaşre deñlü eşer

4812. Baña ʔurfe bāzīçe itdi zamān
Cihānuñ ğamı ʔıldı beste dehān
4813. Büküp ʔaddüm itdi beni deyr pīr
Belā bendine ʔıldı devrān esīr
4814. Çü sī-sāleyem n'ola dirlerse şāb
Degül mū-sepīd olduğında ğisāb
4815. Dönüp reng-i kāfūra müşg-i siyāh
Dirīğ oldu pejmürde hem-çün giyāh
4816. Eger 'özüüm olmasa iy ʔadr-dān
ʔolardı sözüüm cevher ile cihān
4817. Ne şark u ğarb u ne baħr [ü] ne ber
Arayan bulurdı naźīrüm beşer
4818. Velīkin yine sa'yüm oldur müdām
Ki tā ğaşre olam emīr-i kelām
4819. Ne deñlü gelürse ki şāhib-kemāl
Benüm defterümden yazalar mişāl
4820. Bu dilde Nizāmī gibi reh-nümā
Olup mā'adāya olam pişvā
4821. Olayıdı iğlīme nāmum revān
Olup ğāmemüñ zīr-i desti cihān
4822. Dirīğā ki bulmadum ammā revāc
Bulınmaz bu bezmin 'ināya 'ilāc
4823. Gice gündüz itdüm bu fenne heves
Şadām olmadı münğaṭi' çün ceres
4824. Beni itdi Ğaħ bülbülü nağmeler
Ki işitmez ise ne ğam anı ker
4825. Virür 'āleme mihr-i tābān zıyā
Anı şeb-pere görmez ise n'ola

4826. Dirîgâ ki bu fenn-i hûb u laîf
Ki meyl eyler idi vazî' ü şerîf
4827. Kesâda düşüp oldu kadri zelîl
Havâdârı ğâyet eķall ü kalîl
4828. Görürem degül t̄alibi hîç kes
Göñülden iñen itmez oldum heves
4829. Velî sa'yi idüp çeküp yine renc
Murâdum budur kim yazam Penc-genc
4830. Bunı yazmadan zer degüldür murâd
Murâdum bu 'âlemde koyam bir ad
4831. Cihânda ne deñlü ki var sîm ü zer
Degüldür bahâ nazma iy pür-hüner
4832. Yitürmez kelâma kimesne bahâ
Meger t̄alibi Şâh Maħmûd ola
4833. Virür idi her beyte mişkâl-i zer
İdüp kıyili 'izz ile mu'teber
4834. Murâdum degül kimseden sîm ü zer
Murâdum hemîn 'arz kıлмақ hüner
4835. Nedür sîm ü zer kim t̄aleb-kâr olam
Koyam 'ırzı anıñ içün h'ör olam
4836. Hudâ virdüğünden yiyecekce var
İder her gün iħsân şeh-i nâm-dâr
4837. Şehin-şâh Ebü'l-feth şeh Bâyezîd
Sa'âdet ola yârı 'ömri mezîd
4838. Ola çünkü sedd-i ramak iy 'azîz
Ziyâde dileyen olur nâ-temîz
4839. Çü mi'deñ t̄olusını yirsen hemân
Ziyâde içün çekme bâr-i ğasân

4840. BEHİŞTİ elüñe yine al kalem
Yeñi deftere yazmağičün raķam
4841. Bu beyhüde fikr ile ‘aql oldı süst
İdersem neyi fikr gelmez dürüst
4842. Ki tā aña meşğül ola ‘aql ü cān
Ola ğamdan āsüde dil bir zamān
4843. Dimiş pīr-i pīşine-i pīşvā
Ki kāmillere ol-durur reh-nümā
- 68^b [165^b]
4844. Sikender cihān-dār-ı āfāk-gīr
Cihān-baḡş-ı serdār ü şāhib-serīr
4845. Çü da‘vet için oldı me‘mūr çüst
İder cümle esbāb ‘azm-i dürüst
4846. Pes emr eyledi Ḥusrev-i Rūm u Rūs
Ki birine şāh ola İskenderūs
4847. Olup nāyib-i şāh-ı şāhib-kırān
Ola ‘adliyle müşerref cihān
4848. Nice ‘adl iderseydi şāhib-kırān
İde bī-ķuşūr anı Pūr-ı mihān
4849. Geçüp tahta oturdı çün ol cuvān
İtā‘at ider aña ḡalk-ı cihān
4850. Didi māderine cihān-pehlevān
Ki iy kār-dān māder-mihterān
4851. Bilürsin ki ferzendüm İskenderūs
İşitmiş degül daḡı bang-ı ḡorūs
4852. Gözet kimseye eylemeye sitem
İşi ‘adl ü dād ola luḡf u kerem

4853. Ne emr eyleseñ ola fermān-pezīr
Halel bulmaya mülk ü tāk [ü] serīr
4854. Zārūrīdür itsem gerek ben sefer
Gözet olmasun mülkde şūr u şer
4855. Yola çıkanuñ hālını kim bilür
Nicesi gelürse nicesi ölür
4856. Gelür sīm yine devlet ile eger
Geçüp tahta yine olam dād-ger
4857. Ölürsem ben olup şeh-i Rūm u Rūs
Yirüme ola şāh İskenderūs
4858. Nice terbiyet eyledüñse beni
Gözet terbiyet eyle Lillāh anı
4859. Dağı luṭf it iy māder-i ehl-i hāl
Baña āhuret haqqın eyle helāl
4860. Helāl eyleyüp itdi Bānū enīn
Didi iy şehin-şāh-ı rüy-i zemīn
4861. Teraqqī idüp miḥnet-i iştiyāk
Helāk idicekdür beni iftirāk
4862. Cemālūñi bu çeşm-i lü'lü'-feşān
Göre mi yine iy cihān-pehlevān
4863. Nereye giderseñ Hudā ola yār
Her işde mu'īn ola Perverdigār
4864. İdüp ehl-i beytine bedrūd şāh
Çeküp leşkerin eyledi 'azm-i rāh
4865. Şehe pīşvā Hızr [u] İlyās idi
Enīsi ḥakīm-i Belīnās idi
4866. Gelür çünkü İskenderiyyeye şāh
Konup anda āsāyiş eyler sipāh

4867. Şehe şehr halkı şikāyet ider
İder dīv-i Efrenc şehre zarar
4868. Belīnās ile fikr idüp ser-firāz
Olurlar bu müşkil işe çāre-sāz
4869. İder vaz‘-ı fi’l-ḥāl fermān-revā
Bir āyīne kim ola gītī-nümā
4870. Ne cānibde cem‘iyyet itse sipāh
Bilürdi yakın aña bī-iştibāh
4871. Ne semte ki keştī olur[sa] revān
Olur idi mir’āt içinde ‘ayān
4872. İder emr bennālara şehriyār
Yaparlar ol āyīne için menār
4873. Tılsımla ḳor anı üstine şāh
Ki bir kimsene dāyim ide nigāh
4874. Nereye ki keştiyle gelse fireng
Muḳābil varup ideler anda ceng
4875. ‘Adūdan emīn oldu pes ol zemīn
Şeh-i ‘āleme itdiler āferīn
4876. Olup çeşm-i a‘dāya mīl ol menār
Olur ḳal‘a ḳulle-i muḳkem ḥiṣār
4877. İdüp anda bir niçe gün ‘adl ü dād
Geçüp vardı Mıṣr[a] şehin-şāh şād
4878. İdüp seyr Mıṣrı emīr-i celīl
Olur pes temāşā-gehi nehr-i Nīl
4879. Geçüp Maḳdese vardı şāh-ı cihān
‘İbādet ider anda niçe zamān
4880. Şehin-şāhı zālīm imiş ‘azl ider
Yirine ider naşb bir tāk-ver

4881. Pes andan geçüp eyledi ‘azm-i rāh
Ki Beyt-i ‘Atīki tavāf ide şāh
4882. Ki anı ide çünki mücrim tavāf
Olur şübhesiz āhıretde mu‘āf
4883. Gerek pür-günāh ol gerek bī-günāh
Tavāfını emr eylemişdür İlah
4884. Çü kudret ola şihhat ola amān
Tavāfı anuñ farzdur bī-gümān
4885. İdüp pāk Kābe yolın şehriyār
Kıomadı tarīk-i mübārekde hār
- 69^a [166^a]
4886. Kābāyil kamu hükmine oldu rām
Beriyе olur hem-çü dārü’s-selām
4887. Varup Kābeyi şeh ziyāret [ider]
Taşadduğ ider bī-‘aded sīm ü zer
4888. Şu deñlü döker sīm fermān-revā
Olur cümle müflisleri ađniyā
4889. Şu deñlü ider renc şāh-ı cihān
Dutar bir yüzün şanki tūfān-ı kan
4890. Toyup lahm-ı kırbāna vahş u tuyūr
Nevāle götürdi üşüp mār ü mūr
4891. Şütür püşte gibi yatur cā-be-cā
Doğunmaz idi şātdan yire pā
4892. Zer ü sīm olup Hāğ yoluna seyl
Tolup hūn-ı kırbān olur birke Nīl
4893. Yüzün Kābeye sürdi kıldı namāz
Tazarru‘ kıilup Hāğğa itdi niyāz
4894. Şu deñlü taşadduğ ider şehriyār
Olurlar kamu ađniyā ol diyār

4895. Ne reng idügin bilmeyen s̄im ü zer
Pür eyler ol ihs̄an ile k̄iseler
4896. Yimeyen kişi ‘ömri içinde n̄an
İderdi ‘aṭā ni‘met-i b̄i-kerān
4897. İder şol ‘aṭāyı şeh-i şark u ğarb
Ki uğurluĝa tevbe eyler ‘Arab
4898. H̄aremde nişār itdi şöyle direm
Diremden toĝunmazdı yire ḳadem
4899. İdüp pāk Kâbe yolın ol dil̄ir
İder cā-be-cā birkeler müsted̄ir
4900. Menāzilde yapırdı yir yir ribāṭ
Ki reh-rev ḳona itmeye ihtiyāt
4901. Virür Kâbe yoluna emn ü emān
‘Adūdan kimesneye irmez ziyān
4902. İdüp ṭabla içini pür s̄im ü zer
Zen ol rāhdan eyler ise güzer
4903. Kimesne ne aña ne māla nazar
İder gezse ol memleket ser-be-ser
4904. İder vaḳf aña Mış ile Şāmı şāh
İder zarf-ı Kâbe ḫarīr-i siyāh
4905. Aña vaż‘-ı ḫuddām ider şehriyār
İder bir niçe şāliḫi ihtiyār
4906. Ki her biri ḫıdmetde ḳāyim ola
Mesīḫ [u] muşallī vü şāyim ola
4907. Civārında bir şehr bünyād ider
Ki anı mücāvirlere ide maḳar
4908. Gelicek müsāfir de ide ḫuzūr
Gerekse ünāş ü gerekse zükūr

4909. Tamām itdi ḥaccı çü şāhib-kırān
Geçüp mağribe rāst kıldı ‘inān
4910. Zamān ile deryāya irişdi şāh
Ḳonar diñlenür anda cümle sipāh
4911. Getür sākıyā zehr-i dehre emi
Ki gird-āb-ı ğuşşa sāğar gemi
4912. Bu gird-ābdan ḳurtulur mı beşer
Mu‘in ola keştī-yi sāğar meger
4913. Yine muṭribā al ele arğanün
Bahār irdi itdi teraḳḳī cünün
4914. Ki def‘ine sevdānuñ ola ‘ilāc
‘ilāc olmayıcak bozulur mizāc

REFTEN-İ İSKENDER BE-CĀNĪB-İ MAĞRĪB

4915. Melāḥat biḥārında mellāḥ-ı çüst
Ki seyr eylemişdür muḥīṭi dürüst
4916. İdüp ğūṭa deryāda ğavvāş-vār
Çıḳarmış niçe lü’lü’-i şāh-vār
4917. Bize ol le’ālīden idüp nişār
Şu vaz‘ ile zeyn eylemiş idi yār
4918. Dimiş çünki deryāya irişdi şāh
Müheyyā ider bī-kerān zād-ı rāh
4919. Buyurdı revān Ḥusrev-i Rüm u Zeng
Ki keştīler ihzār ide fireng
4920. Getürdi ference şehi biñ gemi
Alur eñ kemini ki hep ‘alemi
4921. Yidi yıllıḳ esbāb ol nām-dār
Getürdür daḫı keştīlere ḳoyar
4922. Silāḥ u seleb esb ü ester şa‘ir
Geyimler kecimler libās u ḫarīr

4923. Gerek olacak nesne-yi bî-kuşūr
Alup koydı keştiye bî-ḥad kenūr
- 69^b [166^b]
4924. Bulup bir hümāyūn u ferḥunde dem
Girer keştiye pādişāh-ı ‘Acem
4925. Müsellah girür elli biñ nām-dār
Ki her biridür ejder-i kār-zār
4926. Kimüñ kim refiḳi Belīnās ola
Enīsi daḫı Hızr [u] İlyās ola
4927. Nereye ki isterse olsun revān
Ne yirde ne deryāda ider ziyān
4928. Bulur niçe mellāḫ deryā-şinās
Sefer eylemiş baḫrde bî-ḳiyās
4929. Bilür ‘umḳını vü mesālikleri
Muvāfiḳları vü mehālikleri
4930. Ki deryāda mānend-i bād-ı vezān
Ne semte ki isterse ola revān
4931. Aḫup her biri keştinüñ bād-bān
Münāsib havā ile oldı revān
4932. Aḫup her biri bāl hem-çün ‘uḳāb
Revān oldı deryāda mānend-i āb
4933. Arada şehüñ fülki hem-çün felek
Velī bād-bān aña bāl-i melek
4934. Felek gibi ser-geşte vü bî-ḳarār
Serī‘ idi seyr eylese māh-vār
4935. Hilāl idi içinde bedr-i münīr
Ḥaḫīḫ ile evc aña dāyim mesīr

4936. Yürür baħrde çün felekde hilāl
İder şūr-ı deryāyı āb-ı zülāl
4937. Ya ‘aks-i hilāl idi şuda ‘ayān
İçinde anuñ şems-i devlet nihān
4938. Hemīn vaz‘da bir ĩur gümüş kemān
İrer tīri dūr ise daħı nişān
4939. ‘Aceb esb-i rehvār ü çüst ü devān
‘Acebter velī bu deminde ‘inān
4940. Bu ĩikmet oķı ĩavısı pūr-tāb olur
Atılsa kemāniyle tīri gider
4941. Dikilmişdi fülk üzre zerrīn ‘alem
‘Alem āfitāb idi keşti zulem
4942. Veyāħud neheng idi ol bāl-ver
Şināver gehī geh açar bāl ü per
4943. Yudarsa cihān mālını ser-be-ser
Çü hażm eyle[ye]mez yine ĩay ider
4944. Resenler dūrülmişdi mānend-i tār
Virür idi āvāzlar çeng-vār
4945. Ne semte ki olsaydı ol revān
Görinmezdi izinden aşlā nişān
4946. Çe ger sīnesi yāy māhī mişāl
İder līk uğraduğın pāy-māl
4947. Görinür yaķından egerçi ĩişār
Şanurdı ıraķdan gören ĩuşgsār
4948. Tüvānā idi līk çün nā-tüvān
Ağaçdan ayağ ile olur revān
4949. Şadef idi keşti şeh içinde dūr
Ya dūrç idi la‘l-i semīn ile pūr

4950. Süleymān serīriydi keṣṭī hemān
Getürmiṣ idi anı āb-ı revān
4951. Olup ṣāha ol keṣṭi taḥt-ı revān
Olur çetr-i sultānı hem bād-bān
4952. Kemānuñ kiriṣi bir olur hemīn
Bunuñ bī-‘aded līk iy dūr-bīn
4953. Göreñler virür keṣṭiye zīb ü fer
Dizilür iki cānibe hem-çü per
4954. İder zeyn anı ālet-i kār-zār
Ne keṣṭī olur bir demürden ḥiṣār
4955. Olur pīṣvā küṣṭī-yi pehlevān
Çü baḡ beççe ardunca cümle revān
4956. Ne deñlü cezāyir ki var mu‘teber
Varup her birin ṣāh da‘vet ider
4957. Beṣerden ne cānibde alsa ḥaber
Varur idi elbet ṣeh-i mu‘teber
4958. Müselmān olanı kılup ber-ḳarār
İderdi ‘inād ideni tār-mār
4959. Gezüp böyle deryā yüzün ser-be-ser
Cezāyirleri dīne da‘vet ider
4960. Cezāyir işi çünki oldu tamām
Varur Tūnusa Ḥusrev-i nīk-nām
4961. Bulur anda bir ṣāh-ı Ḳaydāfe-nām
Çü ṭāvūs-māde-zen-i ḥōṣ-ḥırām
4962. Elinde yidi mülk-i maḡrib tamām
Muṭī‘i idi hem ḥavāṣ u ‘avām
4963. Ṣehūñ geldiginden çün alur ḥaber
Sipāhını cümle müheyyā ider

4964. Olur encümen leşker-i bî-‘aded
Ki ta‘yîn idemez kıyās añā ḥad
4965. Çıķup keştiden ķurdı şeh bār-gāh
İḥāta ider bār-gāhı sipāh
- 70^a [167^a]
4966. Tefekkür idüp Ḥusrev-i kām-yāb
Burayı görür fikr idicek şavāb
4967. Risālet tarīķi ile vara şāh
Göre kim ne vaż‘iyledür ol sipāh
4968. Ne üslüb ile ḥaşm eyler kıtāl
Ne mekr ile a‘dā olur pāy-māl
4969. Ola muṭṭali‘ cümle aḥvāline
Tafaṭṭun bula cümle a‘māline
4970. Alup pīş-keşlerden oldı rasül
Varup Tūnusa ķarşu itdi nüzül
4971. Çü Kaydāfe elçiden alur ḥaber
Çıķup ķarşu iğrāz u ikrām ider
4972. Getürüp çü iğrāz ile ķondurur
‘Acāyib ġarāyib ni‘am gönderür
4973. Yatup ol gice şāh ārām ider
Tefekkür ider tā irince seḥer
4974. Bu işine olur peşimān şāh
Ne çāre bulamaz ḥalāşa çü rāh
4975. Seḥerden durup itdi Bānū ḥaber
Ki gele rasül-i şeh-i baḥr ü ber
4976. Gelüp pīş-keş çekdi itdi du‘ā
Du‘ā ile itdi söze ibtidā
4977. Ayıtdı ki İskender-i Feyleķūs
Şeh-i Rūm u Īrān u Bulġār [u] Rūs

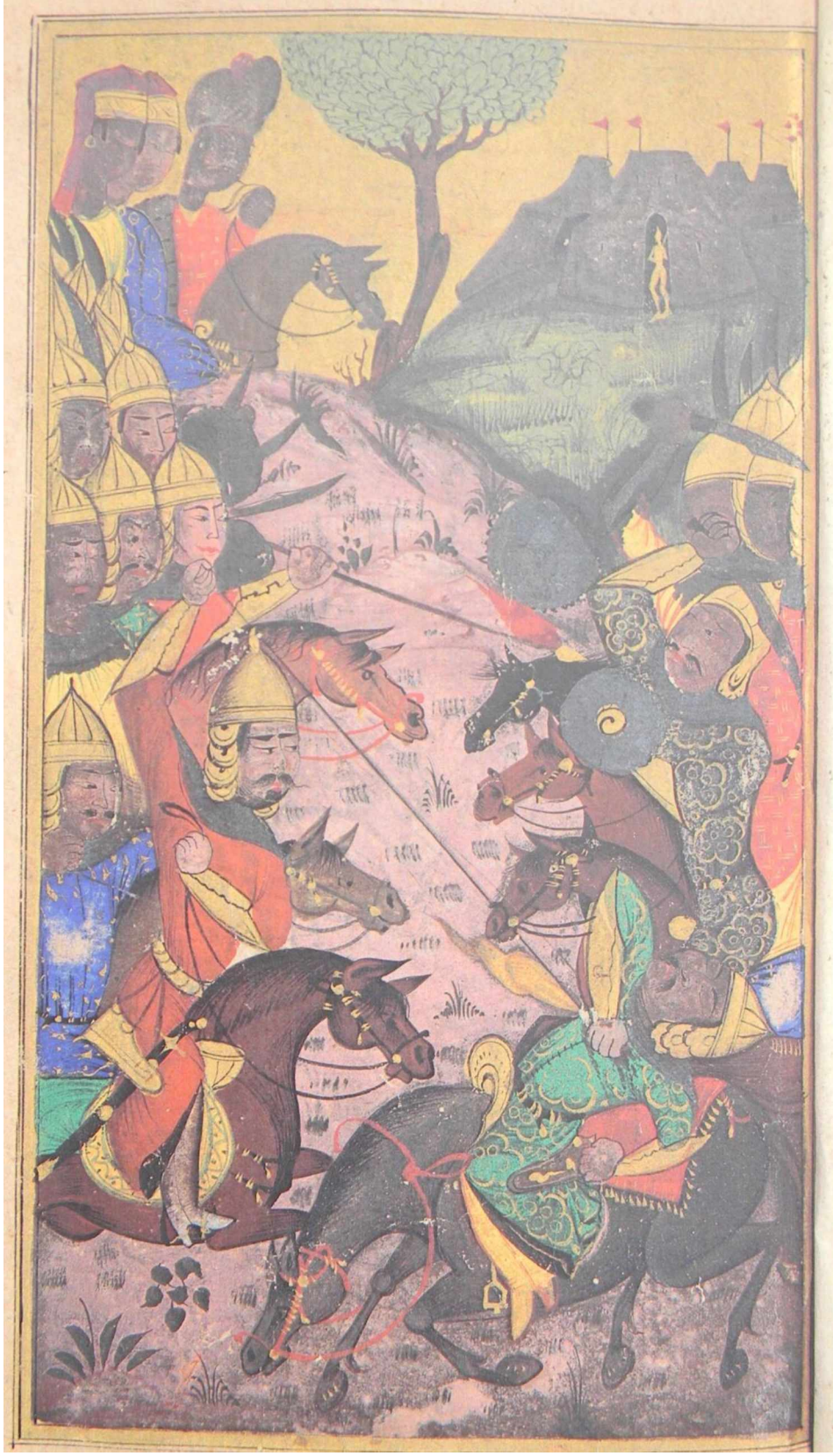
4978. İdüp hazretüñüze çok çok selâm
Didi hikmet-âmiz bir kaç kelâm
4979. Ki da‘vet için gönderübdür Hudâ
Beni mülk-i mağrib-zemîne şehâ
4980. Cihânda ne deñlü ki şahib-külâh
Var ise baña oldu cümle sipâh
4981. Tutup ‘alemi tığ ile ser-be-ser
Her emrüne râm oldu [ol] baħr ü ber
4982. Ne iklîme kim çekdüm ise sipâh
Zafer virdi Hallâķ-ı ħurşid ü mâh
4983. Saña şimdi geldüm ki da‘vet idem
Müşerref olup hazretüñle gidem
4984. İderseñ eger dîn-i Haķ ihtiyâr
Senüñdür yine mağrib iy ħuş-yâr
4985. Sözüme eger eyleyüben ‘inâd
Bu emrüne kılmaz iseñ inķıyâd
4986. Ne fâyide endîşe-i Dârufür
İdersen sen anı düşer şehre şür
4987. Budur hazretüñe hemânâ haber
Bilür bâķisin Bânu-yı mu‘teber
4988. Nazar eyleyüp şah-ı şahib-nazar
Şehün kavlı ü fi‘linde diķķat ider
4989. Ferâset ile bildi bende degül
Ser-efrâza beñzer figende degül
4990. Gelür yâdına bir zamânda meger
Şehün şüretin Çinde bir pür-hüner
4991. Yazuban getürmiş idi armağan
Anı şaķlamış Bânü-yı bânuvân

4992. Getürüp ider çün ħarīre nazar
Muħaḳḳaḳ bilür budur ol t̄ac-ver
4993. Didi elçiye kim şafā geldi şāh
Felek rām emrine encüm sipāh
4994. Dilerse ki olmaya ceng ü cidāl
Girüp mülke [ol] kılmason p̄ay-māl
4995. Bu yir ħalkı görmiş degüldür sitem
Cefā itmesün şāh-ı şāhib-kerem
4996. V'egerni olur cem' ħarbī sipāh
Ṭolar ħāk ü ħün ile āverd-gāh
4997. Ḳosun dīnūñe da'vet itmegi şāh
Ki rāzī degüldür bu şulhe sipāh
4998. Ki müşkil olur eylemek dīni terk
Ola i'tikādı ħuşūşā ki berk
4999. Eger seyre geldiyse gelsün n'ola
Ḳılalum varup şāh ile merħabā
5000. Şehūñ ħıdmetinde ḳomayam ḳuşūr
Yiyüp içüp itsün niçe gün ħuzūr
5001. Varup pādişāha idüp āferīn
Öpesin çü bī-çāresinden zemīn
5002. Didüğim diyesin bile şehriyār
İde iki emrūñ birin ihtiyār
5003. Kelāmını Bānū çün itdi tamām
Getürdür rasūle firāvān ta'am
5004. Çü yindi ta'am u içildi şarāb
İder ħāne-i ħalvet ol kām-yāb
5005. Ḳalur çünki tenhā ikisi hemīn
Didi şāha Bānū-yı mağrib-zemīn

5006. Ne kişisin aşluñda hıç var mı şāh
Ki sende mehābet ҡomişdur İlah
5007. Ayıtdı ki bir ceng-cū serverem
Velī şāh-ı İskendere çākerem
- 70^b [167^b]
5008. Ne şāhem ne aşlumda var pādişāh
Kaçan serve mānend ola [kim] giyāh
5009. Didi Bānū kim şāh olana yalan
Degüldür revā iy cihān-pehlevān
5010. Sikender tabuñdur ne lāzım ‘inād
Delīlümde var itmışem i’tikād
5011. Bu sözi diyüp açdı pes bir harīr
Harīre nazār itdi şāhib-serīr
5012. Görür şūretin anda ‘aynen hemān
Şariḥ oldı ҡalmadı şekk ü gümān
5013. Tağıtmadı ‘aqlını ol ser-firāz
Daḥı ҡılmadı ölmeden ihtirāz
5014. Żarūrī didi kim Sikender benem
Ḥudāvend-i dīhīm ü efser benem
5015. Murādum seni görmek idi hemān
Çü gördüm yoluma oluram revān
5016. Didi Bānū iy şāh-ı Cem-iḳtidār
Revā mı ki elçi ola şehriyār
5017. Şu kim dūr-ı endīş ü dānā ola
Bunuñ gibi fi’l olmaz aña revā
5018. Saña benden irmek ne mümkin ziyān
Velī key şaḳın duymasun bed-gümān
5019. Benüm bir ҡarındaşum olmış esīr
Ḥalāş eylemiş anı şāhib-serīr

5020. Unutmaq ne mümkin ol ihsānı ben
Bu sırrı şaķın ũuymasun merd ü zen
5021. Ki bī-rahmdur oğlum iy pehlevān
Mebādā ki şāha ide bir ziyān
5022. Baña tīđ çekmeyesin eyle ‘ahd
İdem ben dağı tā ħalāşuña cehd
5023. Neye varur iş yoksa ma‘lūmdur
Ço kīni ki ġāyetde meyšūmdur
5024. İder ‘ahd ü peymān ol tāc-ver
Ki çekmeye kaşdına tīđ ü teber
5025. Gide yoluna eylemeye ziyān
Ne cenk eyleyeler ne seyl ola ũan
5026. Rasūle virür bī-‘aded sīm ü zer
Müzehheb geyimler muraşşa‘ kemer
5027. Yatup ol gice şehrde şehriyār
Şeherden biner yüklenür cümle bār
5028. Tunus şehri içinde bir nev-cuvān
Meger şāhu görmiş imiş bir zamān
5029. Göricek şehi bildi ol pür-hüner
Varup eyledi şāh-zāde ħaber
5030. Didi ol gelen elçidür şehriyār
Bu iqlīme gelmişdürür bende-vār
5031. Görüp yolların tā ki ħālin bile
Zevāli nedendür kemālin bile
5032. Bu iqlīmi feth eylese rāygān
Çerisine irmeye aşlā ziyān
5033. İşitdi çü bu sözleri Qandarūş
Şecā‘at gelüp cūşa itdi ħurūş

5034. Görüp cūşına oldu def'i süvār
Bile bindi üç biñ yel-i nām-dār
5035. Seherden durup vehm ile şehriyār
Geyüp ālet-i harb olur çün süvār
5036. Çıķup şehirde def'i olur revān
Ki nāgeh tıyup sırrını bed-gümān
5037. Yetişüp gelüp eyleyeler kıtāl
İre devletine şehūñ iħtilāl
5038. Olup gāv-ser gūş tā düm hadīd
Dilāverler olmuş idi şenbelīd
5039. Gelür meskenine şehūñ Kandarūş
Görür ğaybet itmiş seherden sürūş
5040. Çıķup şehirde süst eyler 'inān
Giderler şehūñ der-peyince devān
5041. İrişüp şehe çekdi şemşir-i kīn
Görüp haşmı döndi [çü] bāz-ı haşīn
5042. Eline alup gürze-i gāv-ser
Döner elli serdār ile kīne-ver
5043. Ol üç biñ cihān-gīr ile nīk-nām
İder ceng tā kim irişince şām
5044. Çü şām irişüp tīre oldu cihān
Perī gibi oldu [çü] gözden nihān
5045. Cidāl iderek leşkere geldi şāh
Görüp şāhı dil-şād oldu sipāh
5046. Onı elli kişinūñ olmuş şehīd
Beşi ceng içinde olur nā-bedīd
5047. Gelüp bākisi şāh ile şād-kām
Alurlar ele bāde-i la'l-fām

71^a [196^a] İskender'in Mağrib'de düşmanla savaşmasını anlatan bir minyatür.

71^b [196^b]

5048. Fezāhat ile döndi ol bed-gümān
Taşavvurdan idüp beğāyet ziyān
5049. Gelür çünkü Kaydāfeye Qandarūş
Hazīn ser-nigūn hasta-hātır hamūs
5050. İder aña Kaydāfe gāyet ‘itāb
Hacīl olduğundan viremez cevāb
5051. Didi kim halāş oldu ol pehlevān
Dirīgā ki itdüñ bize çok ziyān
5052. Bozup ‘ahdi olduk yanında yalan
Bize andan irse gerekdür ziyān
5053. Bu cānibde sultān-ı şāhib-serīr
Bu işden olur kīne-ver hem-çü şīr
5054. İdüp bir tedārük şeh-i kām-yāb
Nezāket ile ide mülkin harāb
5055. Ne leşker çeküp çekdi ne tīg-ı kīn
Ne Kaydāfe kaldı ne mağrib-zemīn
5056. Çü Kaydāfenüñ işi oldu tamām
Buyurdu cihān-dāver-i nīk-nām
5057. Geçüp bā-şükūh ‘azm kıldı sipāh
Ki da‘vet ide Qāvili pādişāh
5058. Ki çün şehir-i meşhūra ire haşem
İçinde dike şāh-ı ‘ālem ‘alem
5059. Göre hem nice batduğın āfitāb
Şu mı mağrib-i şems yāhud türāb
5060. İdüp tahta-i keştīyi pīle-bār
Getürdür bile Husrev-i nām-dār

5061. Gerek olıcak yine keştî ider
Nice bahre uğrarsa eyler güzer
5062. İrer bir yire şâh-ı âfâk-gerd
Görür ser-be-ser hâki geverd-i zerd
5063. Ne insâna şu var ne esbe giyâh
Havâ kıtil ol hâkden sem miyâh
5064. Geçer sür'atiyle o şahrâyı şâh
Gelür bir yire hâki gâyet siyâh
5065. Bilür kîmyâdur o hâk-i siyâh
Buyurdu alur hişşe andan sipâh
5066. Geçüben anı gitdi niçe zamân
İrer bir fezâyâ cihân-pehlevân
5067. Fezâ ortasında bir ulu hişâr
Yapılmış görür Husrev-i tâc-dâr
5068. Şanasın ki yek-pâredür ol hişâr
Degüldür []¹⁰¹
5069. İdüp devr seyr eyledi ser-be-ser
Velî bulmadı girmege aña der
5070. Çihil-pâ ile aldı piçân kemend
Atup kullesine anuñ itdi bend
5071. Buyurdu ki bir peyk-i çüst ü sebük
Çıka ol ipe olmaya hâble yük
5072. Çıkup sūra peyk eyleyicek nazâr
Hemîn ihtiyârı elinden gider
5073. Atar kendüyi şehre mânend-i tîr
Görüp incinür anı şâhib-serîr

¹⁰¹ Yazma metinde boş bırakılmıştır.

5074. Ki olmadı ma'lūm aña hīç hāl
Gelür hâtırına niçe ihtimāl
5075. Yine emr kıldı birisine şāh
Çıķup sūra eyleye şehre nigāh
5076. Çıķup ol dahı eyledi çün nazār
Düşüp virmedi pādişāha haber
5077. Çihil-pāya baġladılar bir kemend
Kemendüñ ucın itdiler yirde bend
5078. Tenende gibi şā'id oldı hemān
Ne kulle aña pāyeler āsumān
5079. Çıķup pes ol ipiyle cān-bāz-vār
Nazār eyledi şehre ol nām-dār
5080. Görür anda bir kaşr ġāyet 'azīm
Zer idi biri huştınuñ biri sīm
5081. Alup kaşrı ortaya bir büstān
Şeref virmiş ol tākā bāġ-ı cinān
5082. Dırahtı o bāġuñ kamu sīm ü zer
Le'ālī ile la'l-i rummān-ı ter
5083. Zümüröd ile berki pīrüzeler
Çü taħrīk İe yel dökilür dürer
5084. Kamu ferşi şehrüñ hemānā ruḡām
Şafālar virür kalbe çün sīm-i ḡām
5085. Nesīmī mu'anber zemīn kīmyā
Cevāhir güli vü zümüröd giyā
5086. O kaşruñ ucında çü havz-ı na'im
Müdevver düzülmişdi bir havz-ı sīm
5087. Ne deñlü ki 'ālemde vardur şuver
Nazīri var anda velī sīm ü zer

5088. Görüp anı kaçd eyledi ol dil̄r
Ki kendüyi pertāb ide hem-çü t̄r
5089. Vel̄i beste idi çekerler iner
Gelüp virdi hep gördüğünden haber
- 72^a [197^a]
5090. Ta'accüb idüp gāyet ol tāc-ver
Hişārı teferrüc kıluḡ devr ider
5091. Gezerken görür sūrda şehriyār
Aşılmış durur levḡa-i zer-nigār
5092. Oḡuyup anı vāriş-i Key-ḡubād
Bilür yapmış ol sūrı Şeddād-ı 'Ad
5093. Bulur levḡada şāh birkaç rumūz
Ki vār sūr ḡurbında medfūn künūz
5094. Kıyāsiyle ol yiri ta'yīn ider
ḡazarlar çıkar maḡzen-i sīm ü zer
5095. Sipāha ider baḡş şāhib-ḡırān
Aşup levḡi yine olurlar revān
5096. Giderken irişür bir iḡlīme şāh
ḡamu ḡalkı ol cānibūñ rū-siyāh
5097. Çü 'ifrīt her bir[isi] sehm-nāk
İder heybeti zümre-i şīri çāk
5098. Dehānı çü tennūr surḡ u siyāh
Olur enfinūñ zıllı pīle penāh
5099. Dudaḡı ayaḡı hemānā şütür
İki çeşmi tās idi ḡan ile pür
5100. Gözinūñ beyāzı olıcak 'ayān
Ufuḡdan virür tīre günden nişān

5101. Kaçan kim açā esneyüben dehān
Şafağdur olur şān bulutda ‘ayān
5102. İdüp dīnine da‘vet ol kavmi şāh
Kimin mü‘min itdi kimini tebāh
5103. Bulınmaz idi ol siyāha ‘aded
Velī ḥāzret-i Ḥağdan irdi meded
5104. İdüp ba‘zı zūlmet ile [ol] tebāh
Helāk itdi tīg ile ba‘zın sipāh
5105. Ol iklīmi ıslāḥ idüp tāc-ver
Şimāli koyuban cenūba gider
5106. Getür lāle-veş sāḳi cām-ı nebīd
Ki ğam beñzimüz eyledi şenbelīd
5107. Gide ğuşşamız göñlümüz açā gül
Olup şād u ḥandān olavuz çü mül
5108. Yine muṭribā al çıturġu ele
Terennüm-serāy oldı çün bülbüle
5109. Çalam şevğ-i sāz ile ben de ki kef
Ola sāğar-ı mül elümde çü def

REFTEN-İ İSKENDER BE-CĀNĪB-İ CENŪB

5110. Suḥen-senc-i şarrāf-ı cevher-fürüş
İdüp yazmağā ḥāme-i pür-sürüş
5111. Bu defterleri eyleyicek rağam
Dimiş kim ser-efrāz-ı Rūm u ‘Acem
5112. Çü ğarbuñ şimālini itdi tamām
Diledi cenūbı dağı ide rām
5113. Varur bir yire şāh kim ser-be-ser
Görür ḥağk ma‘būdı bir ḥuşk-ser

5114. İdüp da‘vet ol halkı şāh-ı cihān
Geçüp oldu yine yolına revān
5115. Gidüp bir ulu kūha iriŝdi şāh
Ne ādem bulamaz peleng aña rāh
5116. Çü mergül-ı cānān besā pīç pīç
Çadem başmamıŝ farkına kimse hiç
5117. Çü zülf ü dehān [u] nigārın ŝebk
Gider gāhi ğāyetde bārīk ü teng
5118. Zemīni anuñ ser-be-ser seng idi
Şabā peykine yolları teng idi
5119. Dögerler sipeh cümle sümme edīm
Ki in‘āmuñ olmaya ricl-i saķīm
5120. Geçüp anı bir vādiye irdi şāh
Nice vādī cin bulamaz aña rāh
5121. Çü vādī-i dūzah ‘aceb sehm-nāk
Olur zümresi kim nazār itse çāk
5122. Şu kim itmeyüp vehm ide nazār
Görür idi hūt u hamelden eŝer
5123. Anuñ içi elmās ile līk pür
Dıraŝende her kıt‘a hūrŝiddür
5124. O yirlerde gördi şeh-i kām-yāb
Ki yir yir oturmuş taş üzre ‘uķāb
5125. Buyurdi ki bir niçe esb-i naħīf
‘Āmelden ķalub olmuş ola za‘īf
5126. Getürdüp boĝazladuban tāc-ver
İdüp çār yek hufre pertāb ider
5127. Düşer vādiye pāre pāre luħūm
Görüp anı aţyār eyler hüçüm

5128. İnüp çünki her pāresin bir ‘uqāb
Çıkarıdı buyurdı şeh-i kām-yāb
- 72^b [197^b]
5129. ‘Uqābı kovup etleri aldılar
Kamu döşürüben şehre geldiler
5130. Yapışmış görür lahma elmās şāh
Murādınca döşürdi itdi penāh
5131. Geçüp gitdi Cablusa şehrine şāh
Geçüp māh u sāl irdi aña sipāh
5132. Varup görüdi ol şehri şāhib-kırān
Çe ger şehri ammā ki nişf-i cihān
5133. Tolu kavm-i kāvīl ile ol hişār
Gider heftelik yola şavt u zağār
5134. Anuñ gibi görmüş degüldi hişār
Göricek ta‘accüb ider şehriyār
5135. Görür kavm kim geldi bir encümen
Temāşāya çıkdı kamu merd ü zen
5136. Görür çıkdığın şehri halkını şāh
Buyurdı girer def‘i şehre sipāh
5137. Yapup kapuyı şehri eyler hişār
Kalur taşrada halk hayrān u zār
5138. Olup encümen bir yire ol diyār
Gelürler ki şehri kılalar hişār
5139. Görür şāh kim geldi bī-ḥad ‘adū
Kamu sehm-nāk ü kamu tünd-ḥū
5140. Elinde kamunuñ birer üstüh‘ān
Nice üstüh‘ān tiz hem-çün sinān
5141. Bulınur idi rīk-i deryāya ḥad
O halka bulınmaz[dı] ašlā ‘aded

5142. Gürūhı görüp eyledi emr şāh
Silāha girüp bindi cümle sipāh
5143. Çıķup şehrden bağladılar alāy
Mübārizler aldı ele oķ u yāy
5144. Daķı görmemişlerdi tīr ü kemān
Silāh ü seleb tīĝ ü gürz-i girān
5145. Göricek ķamusı olur vehm-nāk
Bilürler olurlar şavaşda helāk
5146. Dilince didi bunlara şehriyār
Ki sizüñ-dürür yine iş bu hiřār
5147. Murādum benüm bu ki da‘vet idem
Müselmān olasız ķoyuban gidem
5148. Müselmān olıcak bulursız emān
Size zerrece benden irmez ziyān
5149. Müselmān olur şehir halkı tamām
Velī deşti olanı olmadı rām
5150. Düşer bunlaruñ içine ihtilāf
Hemīn bezm-i Rūsīye döndi meřāf
5151. Olup encümen eyledi deşti ceng
Şu resme ki şāha zemīn oldu teng
5152. İdüp üstüñāniyle baĝrını çāk
Niçe serveri eylediler helāk
5153. İder zulmete emr-i pes pādiřāh
Helāk itdi haşşı bi-izn-i İlāh
5154. O ķavmiyle varup şeh-i kām-yāb
Görür nice batduĝını āfitāb
5155. Görür şāh kim çün ola gāh-ı şām
Güneş cānib-i ĝarbe ide hırām

5156. Girüp h ameye  ayna eyler gur b
Nice  ayn m anend-i kev er  uz b
5157.  ur b ide   n  e mde  fit b
D  er t bi inden günün  uya t b
5158.   n ol t b ile  e me c   n olur
D   p mevc uruban  ur   n olur
5159. Gider iki günlük yola dek ol  b
Neye kim iri irse eyler  ar b
5160. D   p çünki ol  e me ola rev n
 der ird gi va  iyi b -rev n
5161.  em n-i  erende bes  c never
 d p pu te ol  e me ya n  ider
5162. Yed kleri ol  avm n anlar hem n
Ne  orb  ne b ry n bilürler ne n n
5163. O  avm n  am  geyd gi  erm-i ded
Nedür c me g rmi  degüldür e ad
5164.  a an t bdan  e me c   n olur
  iden  ad sını  ayr n olur
5165. O c  u n  ad sı gider elli m l
  idicek eyler dim gi  al l
5166.  d p seyr ol  e meyi t c-ver
Dönüp yine  ehre teveccüh ider
5167. Gelüp  eherde durd  bir  a    h r
Olur yine t ze sip [h]   sütür
5168.  d p c nib-i  ar a pes meyl   h
Geçüp  arbdan eyledi  azm-i r h
5169. Getür s  iy  lu f k l ba a c m
Ki pu te olam eyleyüp n   h m

5170. Niçe hāmlar gibi cūş u hurūş
Olam puhteler gibi bir dem hamūs

73^a [198^a]

5171. Yine mūsikār al ele muṭribā
Nevā başla kim gönlüm ister nevā

5172. Nevāñ ile ben de bulam tā nevā
Cihānda niçe bir olam bī-nevā

REFTEN-İ İSKENDER BE-CĀNĪB-İ ŞARK

5173. Eyā maṭla‘-i āfitāb-ı kemāl
Ki yok zihni-pākūñ günine zevāl

5174. Olur cümle āfāka pertev-figen
Şeref bulur anunla her encümen

5175. Ƙo ol şemsi virsün cihāna zıyā
Ki her zerreye tābdur kīmyā

5176. Ne aşşı velīkin dirīgā hicāb
Oluban olur ğuşsa aña seḫāb

5177. Dimiş tūṭi-i Gence şekker-maḳāl
Ƙalem çeşmesinden aḳıdup zülāl

5178. Ki çün ol cihān-gīr-i gītī-neverd
İdüp devr arzı çeküp germ ü serd

5179. Temāşā idüp mağribi ser-be-ser
Güneş maṭla‘ına teveccüh ider

5180. Giderken görür bir mu‘azzam diyār
İçinde anuñ bir ulu şehir var

5181. Ƙamu ḳavmi zībā-ruḫ u ehl-i ‘iş
Ƙamunuñ işi ‘iş imiş yaz u ḳış

5182. Velī anlaruñ cümlesi büt-perest
Mey-i şirkden olmuş ol ḳavm mest

5183. Var ol şehride bir put-i mu'teber
Ki ol kavm aña 'ibâdet ider
5184. Nice bütdür ol büt heyûlâsı zer
Velî şüreti la'l ü dürr ü güher
5185. Var iki elinde dıraşşân güher
Virürdi gicede zıyâ çün kamer
5186. Zıyâsı ala anuñ ol kavm-i 'âķ
Gice olsa yaķmazlar imiş çerâğ
5187. Görüp ol büti şeh ta'accüb ider
Ki anuñ gibi görmemişdi güher
5188. Bozup şeh büti aldı gevherleri
Ferah itdi cismiyle serverleri
5189. İder anlara dîn-i İslâmı 'arz
Olur halka ma'lûm sünnetle farz
5190. O halkı koyup geçdi şâh-ı cihân
Olur pes cenûbına şarkuñ revân
5191. Görür dürlü dürlü gürûh-ı 'acîb
Ki her kavm biri birinden ğarîb
5192. Eger her birinden virürsem nişân
Yalıñuz bu sıfr ile tolar cihân
5193. Dinür *el-keâmü yecürrü'l-keâm*
Murâdum benüm hamse itmek tamâm
5194. Gidüp sür'at ile şeh-i baħr ü ber
İrer bir ulu baħre ol tâc-ver
5195. Nice baħr yanında lücce muħîķ
Degül 'öşri anuñ bisâķ-ı basîķ
5196. Kenârında baħrüñ konup pâdişâh
Olur anda âsüde ol gün sipâh

5197. Çü şâm irişüp oldı hengām-ı h̄āb
Göründi şuda şem‘-i h̄urşīd-tāb
5198. Bir iñen tatar şem‘ deryāyı heb
Görür anları şāh eyler ‘aceb
5199. Ki her şem‘ yanında bir dil-pezīr
Oturdı idüp baħr-i jerfi serīr
5200. Cemāli kemālinde vü her biri
Olur geh nihān geh ‘ayān çün perī
5201. Virür her biri tāb hem-çün güher
Kimi raqş urur kimi nağme-ger
5202. İşiden ol elhānı hayrān olur
Zarūrī olup baħre pūyān olur
5203. Girer mest olup baħre bī-vehm ü pāk
Düşüp baħre ġarq olup olur helāk
5204. Çü ma‘lūm oldı şehe iş bu hāl
Buyurdı şehin-şāh-ı şāhib-celāl
5204. İder emr h̄urşīd-i pertev-figen
Ola tā ki encümleri encümen
5205. Ne deñlü ki var kūs u rüyīne-nāy
Naķāra vü santūr u tabl u derāy
5206. Çalup cümlesin eylediler şadā
Ki irişmeye ġūşa baħrī nevā
5207. Çü h̄urşīd gösterdi zerrīne-def
Görinmez olur baħrde līk kef
5208. Buyurdı şehin-şāh-ı şāhib-hüner
Ki düzdi yine keştiyi keşti-ger

73^b [198^b]

5209. Belīnāsa didi ki iy feylesūf
Kamu huşk hāline buldum vukūf
5210. Murādum bu deryāyı seyrān idem
Görem baħr halkın yoluma gidem
5211. Buyurdu Belīnāsa hem şehriyār
Hadīde cilā vire āyīne-vār
5212. İde şāha şandūk-ı āyīne-vār
Göre baħri āyīneden şehriyār
5213. Ki şandūk-ı āhen içine gire
Bu deryānuñ içinde ne var göre
5214. Aña āhen olmaya hergiz hicāb
Şehāb olmaya merdüm-i çeşme āb
5215. Tamām itdi şandūkı çün üstād
Girer keştiye vāriş-i Key-ķubād
5216. İdüp sīnede yir şehe çün revān
Açup bād-bān keşti oldu revān
5217. İder pūya deryāda ol bād-pā
Olur hem-‘inān aña bād-ı şabā
5218. Olur şöyle ol esb-i çübīn revān
Ki bir mīl menzil olurdu her an
5219. İdüp baħrūñ içinde māhī şitāb
Şitābān olur çerħde āfitāb
5220. İrişmez biri aña pūyān olup
Kılurlar çü izlāl hayrān olup
5221. Çü şandal kılur der-peyince felek
İrişmez açup nūrı şeh-per melek
5222. Resenler virürler şadā hem-çü çeng
İder ‘ālemi devr vaķt-i zağenk

5223. Gidüp niçe müddetler ol şehriyār
Görür baħr yüzinde her ne ki var
5224. İdüp қа‘r-ı deryāya daħı heves
Didi Şu yüzinde niçe yir çü ħas
5225. Gezüben havā ile ğaltān olam
Yiyüp [içüben] mevci gerdān olam
5226. Tevekkül idüp Ħaķķa ğavvāŐ-vār
Bulam қа‘rda lü‘lü’-i Őāħ-vār
5227. Vuzū-sāz olup kıldı evvel namāz
Namāzı tamām idüp itdi niyāz
5228. Niyāzın қабул eyleyicek İlāħ
Görür bir melek geldi pes pādiŐāħ
5229. Sürüşü göricek olur Őāħ Őād
Bilür kim bulur bāb-ı mu‘laķ ğüşād
5230. Gelüp çün melek virdi Őāħa selām
İder Őāħ-ı ‘ālem daħı iħtirām
5231. Didi iy Sikender buyurdu Ħudā
Baňa tā ki olam saňa reh-nümā
5232. Murāduñca seyr eyle baħri Őehā
Ki çok baħrde daħı ħalķ-ı Ħudā
5233. Benem mālīk-i baħr iy tāc-ver
Baňa rāmdur Őuda her ne ki var
5234. Őaķın vehm kıлма gidelüm hemān
Ħaķuñ ‘avni ile saňa yok ziyān
5235. İŞidüp bu sözi olur Őādumān
Getürdür o Őandūķı Őāħ-ı cihān
5236. Őığınup Ħaķa Őāħ-ı pīrüz-ger
Girer dürcüñ içine hem-çün ğüher

5237. Zarūrī olanı bile aldı heb
Gerek o gicük kim olunmaz taleb
5238. Çü şandūkda oldı ol dūr nihān
Şadef gibi şandūk yumdı dehān
5239. Taqup aña zencīr-i kandīl-vār
Şalarlar anı bahre bī-ihtiyār
5240. Kālup taşra aḥbāb oldı ğamīn
Ḥazīn olup eylerler idi enīn
5241. Deñiz vehmi vü ḥavf-ı şāh-ı cihān
Kamu ḥalkı itmiş idi bī-revān
5242. Çıkarlardı evce gehī çün hilāl
İnerler gehī ka'ra lenger mişāl
5243. Ḥayāl-i tūrāb ile pūr dīdeler
Rik ile tolu sā'at idi meger
5244. Ne var murğ-ı ābī ki ola enīs
Ne bir dem gelüp cağd olur celīs
5245. Görinen göze gāh gāhī neheng
K'olur zümresi çāk görse peleng
5246. Görinür gehī mā'ī bes mehīb
Şalar ḳalbine ehl-i fülküñ nehīb
5247. Çü tıfl esb-i çübīne idüp heves
İderlerdi ābīyle bāzī çü ḥas
5248. Yelek gibi keştī olıcak revān
Olurdı gemi ehli ḳaddi kemān
5149. Kāçan dursa bir yirde lenger-mişāl
Virürlerdi bīm ile biñ ihtimāl
5250. Görür kendüyi itmek ister helāk
İder baḥr ceybini ol fülk çāk

74^a [199^a]

5251. İnüp ka‘re gāhī şadef gibi zūd
Çıkar mevc ile ebre geh hem-çü rūd
5252. Dehānı nehengüñ olup mevc-gīr
İderdi çü miķrāz қағ‘-ı harīr
5253. Muḥīti havā-gīr idi mevc-i dūd
Sipāh ebre virürdi Āb-ı Kebūd
5254. Egerçi ki şīrīndür āb-ı zülāl
Ziyāde olıcak getürür melāl
5255. Şala āba āteş kaçan baḥr-i telḥ
Deñiz şuyı gibi ider kāmı telḥ
5256. Çe ger teşne yanında mergüb-ı āb
İder ‘ālemi līk çoğı ḥarāb
5257. Çıkarur düri baḥrden cevheri
Kişi baḥre atmaḥ neden gevheri
5258. Velīkin göricek ala rāygān
Bilinmez bahā-yı metā‘-ı girān
5259. Çü deryāya şandūḳ oldı revān
İrişdi ten-i mürde-i baḥre cān
5260. Olup Hızr mellāḥ-ı şāh-ı cihān
Olur Baḥr-i Aḥḍerde keştī revān
5261. Dutar mehd bendini Hızr-ı nebī
Şeh içinde cünbān hem-çün şabī
5262. O şandūḳı alur kuçağa melek
Zarar eylemeye ki aña semek
5263. Şorar gördüğünü aña tāc-ver
Virür her ne kim şorsa elbet ḥaber

5264. O şandūķuñ içinde şāh-ı cihān
Olur zerde-i beyze gibi hemān
5265. Nedāmet odı ile şāh-ı celīl
Yanar şanki ķandīl içinde delīl
5266. Ne fāyide ğamdan olan oldu līk
Aşı dōgmek olmaz şikest olsa dīk
5267. Melāmet selāmetde olur revā
Selānetsüz olur melāmet ħaṭā
5268. Yaķar ķünkü pervāne-i sūz u tāb
Ne fāyide virürse şem‘ aña tāb
5269. Çü [o]ĝlan-ı tıfl ola āzürde-ser
Aña şoñra laṭme ne aşşı ider
5270. ‘Acāyib ğarāyiblerinden cihān
Görür baħrūñ ol şāh-ı şāhib-ķırān
5271. Görür anda bir ħalk büzīne-ser
Zarūrī güler her kim itse nażar
5272. Kāmu tıfl mānendi yārī-künān
Ne şuya olursa olurlar revān
5273. O ķavmūñ saķalını şāh-ı cihān
Görür liħye-i teyse beñzer hemān
5274. Görür anda bir ķavm hem pādişāh
Ki ħüsni kemāl ile virmiş İlāh
5275. Olur yüzlerini gören bī-ķarār
Yanında melek ħūr ile şermsār
5276. Şaçın meyzer idüp iderler şitāb
İder şek gör[ür]se birin āfitāb
5277. Görür anda bir ķavm şāh-ı cihān
Başı ādemī cismi māhī hemān

5278. Görür bir dağı kavm şāhib-ķırān
Yüzi ādemī-zāde vaz'ı yılān
5279. Biri birisine olaşup gider
Velī kimseye eylemezler zarar
5280. Görür bir dağı kavm ol şehriyār
Beşer şüreti vaz'ı āvūs-vār
5281. Münakkaş per ü bāli hem-çün tezerv
Olur tīre baķup aña çeşm-i gev
5282. Şināver gemi gāh perrān olur
Şehin-şeh görüp anı hayrān olur
5283. Görür bir keşef şāh-ı şāhib-şükūh
Gezer baħr içinde mānend-i kūh
5284. Binā olsa üstinde dutmaya mīl
Yanında degül mūr mānend-i pīl
5285. Dağı görđi bir hūt ol ser-firāz
Ziyāde 'arīz ü be-gāyet dirāz
5286. İder on gün on gice māhī gezer
Güciyle o şandūk öñinden geçer
5287. Görür anda hem bir ulu ejdehā
Yidi başı var her biri çün semā
5288. İde günde yüz biñ nehengi ğıdā
Dağı sīr olmaz ü pūr-iştihā
5289. Bir ay idüp üstinden anuñ güzer
Dümine güciyle irer tāc-ver
5290. Melek didi iy Ğusrev-i baħr ü ber
Bu deryāda ğāyet çok olur haķar
5291. Yanuñca eger olmasam ben devān
Ğudā haķķı iy şāh-ı şāhib-ķırān

5292. Ne bir keşti olsa eger şad-hezār
Balık var içinde ki cümle yudar
- 74^b [199^b]
5293. Didi şeh kime hāfız olsa Hūdā
Yanında şogulcan degül ejdehā
5294. Şu kim korka Allāhdan iy hūdīv
Göricek anı vehm ider nerre-dīv
5295. Çü hāfız-durur ben kulına Hūdā
Ne korku melek de enīs olmasa
5296. Mu‘īni ola ‘abdinüñ çünkü Rab
Meyāncı gerekmez arada sebeb
5297. Melek kurb bulup olur mu‘teber
Dimiş *lī ma‘allāhi hayrū l-beşer*
5298. İkilik gidüp çünkü vahdet ola
Ara yırde hergiz melek mi kıala
5299. Melek işidüp bildi itmiş günāh
Du‘ā eyleyüp oldu pes ‘özü-ḥ‘āh
5300. Gidüp gördi pes şeh yine bir gürüh
Teni müstedir ü başı hem-çü küh
5301. Gözi her birinüñ ‘aķık-i Yemen
Mehābetde her biri bir Ehremen
5302. Temāşā idüp bunları şehriyār
Niyāz itdi Hāllāka bī-iḥtiyār
5303. Giderken görür yine ol tāk-ver
Teni āteşin çağz şuda gezer
5304. Nefes virdügince çıkar iltihāb
Deminden gider ka‘r-i bahre şihāb

5305. Hemīn āteşīn kūh līkin revān
Kaçar andan olan teninde revān
5306. Melek didi İskendere H̄usrevā
Deñiz ka‘rınıñ seyri ancaķ ola
5307. H̄aķuñ cümle maħlūķın iy şehriyār
Kişi görmeye ‘ömri olsa hezār
5308. Cihān seyrin itmege iy pāk-zāt
Gerek kim kişi iče Āb-ı H̄ayāt
5309. Anı her ki bulup iče H̄usrevā
Ne öle vü ne haşre dek pīr ola
5310. K̄o deryāyı kıl aña iy şeh heves
Anuñla murāda olur dest-res
5311. Begendi sürüşuñ sözün şehriyār
Dili āba meyl itdi bī-ihtiyār
5312. Sürüşa ider emr fermān-revā
Çıkarup ki şandūķı fülke k̄oya
5313. İdüp şeh didüğini fermān-pezīr
İder anı ğaybet nazardan çü tīr
5314. Görüp halk şandūķı eyler du‘ā
Bu iķbāli itmezler idi recā
5315. ‘Urūc itdi deryā yüzine melek
O fülk-i felek-ķadr oldu felek
5316. Çıķup tīre-deryā içinden bahār
Şeref buldı zātı ile rūzigār
5317. Açıldı şadef gitdi çünkim şehāb
Çıķar burc-ı ābīden ol āfitāb
5318. Çü Yūnus çıķup tīre yirden dilīr
K̄odı maħbesi itdi mesned serīr

5319. Çü Yūsuf çıkup habsden şehriyār
Feraḥ oldı her bende Ya'kūb-vār
5320. Ki efkār ü vehm ile her nām-dār
Olur idi her ānda Circīs-vār
5321. Mübārek teninden gidüp tāb-ı zūr
Aritmiş nemek gibi ol āb-ı şūr
5322. 'Aceb midür itdügi deryā zarar
Taḥammül mi eyler şu içre şeker
5323. Meh-i nev gibi toğdı çün ol kamer
Münevver olur cümle baḥr ile ber
5324. Giricek gümüş sīb idi tāk-ver
Velīkin çıkar hem-çü nārenc-i zer
5325. Çü şandūk içinden çıkar ser-firāz
Dehen-bāz olup kıldı şandūk rāz
5326. Çıkup cān içinden kalur kendüzi
Açuk kal[]¹⁰² şāhuñ gözi
5327. Çıkardı elinden bunuñ gibi dūr
N'ola olsa ḥünñin sirişk ile pūr
5328. Şadef līk çün ḥāşıl eyleye dūr
Anuñ ḥālī elbet tehī olmadur
5329. Belīnās ile Hızra ol tāk-ver
Virür gördügi nesnelerden ḥaber
5330. Çü sūrāḥ-ı gevher oluban ḥamūş
Le'ālī-i şāha dutarlardı gūş
5331. Buyurdı hemīn şāh-ı āfāk-gīr
Ki cünbiş ide yine çübīn serīr
5332. Olup keştiye ol melek reh-nümā
Getürdi yirine yine bī-ḥaṭā

¹⁰² Yazma eserde boş bırakılmıştır.

5333. Gelür ol yire kim var idi haţar
Vara çünki keştî iderdi zarar
5334. Çü mellâh aña vara hayrân olur
Hemîşe felek gibi gerdân olur
- 75^a [200^a]
5335. Olup ‘âķibet sîne-i keştî çâk
Halâş olamaz halk olur helâk
5336. Yapar ol boğazda iki mîl şâh
K’ide ihtiyâţ eyleyen ‘azm-i râh
5337. Geçüp eylemeye muhîta güzer
Elinden gider yoksa mâl ile ser
5338. Niçe mîl yirden görünürdi meyl
Ola tâ ki gümrâh ola båd-ı leyl
5339. Düzer anda bir nây ol pâdişâ
Ki virür bir aylık yola dek şadâ
5340. Şadâ eyledügünce rüyîne-ney
Zarûrî gözedürdi mellâh pey
5341. İşidüp şadâsını keştî döner
Ne keştîye ne halka olur zarar
5342. Koyup anı geldi mekânına bâz
Bulur âşiyânını güyâ ki bâz
5343. Olur keştîyi şeh irâqdan ‘ayân
Görür muntazırlar anı nâ-gehân
5344. Kulûba pür olmuşdı gerçi terah
Velî viridi keştî kudümü ferah
5345. Dirahşân direfşi göricek sipâh
Göge atdılar şad oluban külâh
5346. Firâķıyla olmuşlar idi [melûl]
Revân oldılar bahre mânend-i seyl

5347. Çü deryāya ol baħr oldu revān
Ĥurūşıyla cūşıyla ıoldı cihān
5348. Döküp sāhile gözlerinden güher
Şadef gibi sāhil pür oldu dürer
5349. Kenāra gelüp Ĥusrev-i ser-firāz
Çıkup taşra kıldı Ĥudāya niyāz
5350. Görüp cümle aħbābını oldu şād
Ĥazāyinüñ ebvābın itdi güşād
5351. Virüp nezr ü kırbān ider bī-ħisāb
Ĥalāşına şükrāne ol kām-yāb
5352. Oturdu çıkup tahta şāhib-serir
Elin öpdı geldi şağir ü kebir
5353. İdüp anda asāyiş ol gün sipāh
Durup şubħ-dem itdiler ‘azm-i rāh
5354. Ki seyr eyleye maṭla‘-ı pehlevān
Şimāline şarkuñ olalar revān
5355. Çekildi yine rāyet-i zer-nigār
Olur nızelerden zemīn lāle-zār
5356. İdüp maṭla‘-ı şemse ṭoğrı ‘inān
Gider leşker ile cihān-pehlevān
5357. Gider bir niçe māh reh şehriyār
Görinür irakdan bir ulu Ĥişār
5358. Nice şehir-i dünyādan ola füzün
Var ola içinde hezārān Ĥuşün
5359. Yapan itmiş ol şehre biñ ‘ālī bāb
Burūcina irmez kemend-i şehāb
5360. Bulur bir kişi yolda pes tāc-ver
Şorar şehir Ĥālinden aña Ĥaber

5361. Didi kim budur maṭla^ç-ı āfitāb
Bunuñ māverāsı ser-ā-ser ḥarāb
5362. Ne ḥayvān var ayruḫ vü ne ḥod beşer
Olursa daḥı tāb-ı ḥōrdan beşer
5363. Seher çünki ṭāli^ç ola āfitāb
Olur tābı ile anuñ germ āb
5364. Neye kim toḫunursa tābı yaḫar
Şecer mūm olup revġan olur ḥacer
5365. Cabulḳādur adı bu şehrüñ şehā
Cehennem olur ḳuşluġa dek havā
5366. Ğidāmuz hemīn ḥūtdur Ḥusrevā
Daḥı bilmezüz andan artuḫ ğidā
5367. Bu şehrüñ her evinde iy şehriyār
Düzülmiş zamān ile bir ġār var
5368. Seher geh doğuncaḫ şudan āfitāb
Yaḫar her neye kim toḫunursa tāb
5369. Girer ġāraya cümle merd ile zen
Ḥazer eyleyüp iy şeh-i encümen
5370. Güneş çünki eflāke ide ^çurūc
İderler ḳamu ġāralardan ḥurūc
5371. Gice olsa iy şāh-ı şāhib-ḳırān
Yigirmi biñ ādem olur pās-bān
5372. Otuz yirde nevbet dögilür şehā
İrişmez biri birisine şadā
5373. Varup şehrüñ içinde ḳondu sipāh
Ḥişārı murādınca seyr itdi şāh
5374. Yatup ol gice anda ārām ider
Seherden ṭurur Ḥusrev-i baḥr ü ber

5375. Ki göre nice toğduğın āfitāb
İrüp tāb bī-huş olur kām-yāb
5376. Belīsān sürüben Belīnās aña
Du‘ā eyledi Hızır [u] İlyās aña
- 75^b [200^b]
5377. Mübārek gözini açup şehriyār
Didi kim günüñ ne ‘aceb hāli var
5378. Virür gerçi kim ‘āleme nūr u fer
Var evvel ki tābında anuñ zarar
5379. Durup elli gün anda ol tēc-ver
İdüp halkını cem‘ da‘vet ider
5380. Biri kılmadı da‘vetini kabūl
Çatı incinüp şāh oldu melūl
5381. İder zulmete emr şāhib-kırān
İhāta ider bunları bir zamān
5382. İder anlara çünkü zulmet ‘azāb
Gidüp ğıll u ğış oldılar sīm-i nāb
5383. Müselmān olur havf idüp ol gürūh
İder dīni ta‘līm şāhib-şükūh
5384. Durup anda bir ay dağı pādişāh
Düzüp berg-i rāhın ider ‘azm-i rāh
5385. Ki varup şimāli temāşā ide
Yapa sedd-i Ye‘cūc andan gide
5386. Baña sākiyā cāme ile meded
Ki Ye‘cūc-i vehme olur seyli sed
5387. Göñül mülkin evhām ider pāy-māl
Şu resme ki ta‘mīre qalmaz mecāl
5388. Ele muṭrib al sen de mişķālūñi
Birez yan yađıl da baña hālūñi

5389. Diyeyin saña sırrumu baña sen
Dutuşup tutayum senüñ ile ben

REFTEN-İ ZÜ'L-ĞARNEYN BE-CÂNİB-İ ŞİMÂL-İ ŞARĞ

5390. Suhen-güy-ı pîşîne sihr-âferîn
Belâgatda gösterdi sihr-i mübîn

5391. Nice sihr bil kim kerâmetdür ol
Velî olduğına 'alâmetdür ol

5392. O vech ile şîrîn ü mu'ciz- kelâm
Havâşuñ işidür diyemez 'avâm

5393. 'Avâmuñ kelâmı çü şavt-ı himâr
Ğurı nazmdur aña ne i'tibâr

5394. Didi luţf ile şâh-ı şâhib-ğırân
Şimâline şarkuñ olıcak revân

5395. Beyâbânda olur idi ay revân
Perende vü cünbendeden yok nişân

5396. Geçer ol beyâbânı çün şehriyâr
Bulur bir şerîf ü mu'azzam diyâr

5397. Dih ü şehr ile toptolu ol diyâr
Ğamu deşt ü şahrâları lâle-zâr

5398. Olup encümen halk pîr ü cuvân
Gelüp şâha karşı iderler figân

5399. Didiler ki iy Hüsrev-i kâm-yâb
Bu mülküñ nihâyetde hâli harâb

5400. Yakın yirde vardur iki ulu küh
Var ol kühlardan öte bir gürüh

5401. Degül âdemî lik aşl-ı beşer
Ğatı mu'zî her biri dedden beter

5402. Kamu āhenīn çeng ü elmās nāb
 Kamu mūde vü hūde hem-çün kilāb
5403. Kamu ādemī-hōreler çün peleng
 Dedi ejdehā hōr-i elmās çeng
5404. Egerçi eli vü ayağı kaşır
 Velī pençesinde olur mūr şır
5405. Kışa kāmeti dırnağı bes dırāz
 Dişi tīz ü hāric hemānā gürāz
5406. Şacı saçalı surh u çeşmi kebūd
 Kel ü kerden-i cismi mānend-i dūd
5407. Eri cümle dāmād ü zenler ‘arūs
 Karışmış kamu çün dūcāc ü horūs
5408. Gelüp bir yire çün ola içtimā‘
 İder biri birine karşı cimā‘
5409. Birisi toğurmaya çünkim hezār
 Muqarrerdür olmaz eyā şehriyār
5410. Ne duhter ne māder ne hemşire-vār
 Mūsāvī ara yirde hınzır-vār
5411. Ser-ā-pā teni seg gibi mūy-dār
 Çü hınzır her biri murdār-h‘ār
5412. Kulaqları her birinūñ çün kilim
 Gözi teng ü gāyetde başı ‘azīm
5413. Kulağı kabası vü pīrāheni
 Çü hayvān bün-i hārlar meskeni
5414. Biri bister ü biri yorğan olur
 Ne deñlü ki sermā vü tūfān olur
5415. Saçalı sürinürdi yirde çü düm
 Karınları her birisinūñ çü dem

76^a [201^a]

5416. Üşüp yirler ölse kaçan biri fevt
Dügündür birisine birine mevt
5417. Eger baħr olmasa iy kām-yāb
Çomazlardı ‘ālemde bir çatre āb
5418. Tek-u-pūyada her biri bād-pāy
Dil-i tefte sindān-ı pūlād hāy
5419. Deñizden çıkar yılda bir ejdehā
İdinürler ol ejdehāyı ğıdā
5420. Belā seyline ejder olmasa sed
Bu cānibde kılmazdı aşlā eħad
5421. Geçüp kūhdan iy şeh-i kām-yāb
Gelüp geh iderler bu mülki ħarāb
5422. Ne keşt ü ne bāğ u ne ħod çārvā
Çalur ħalk cümle olur bī-nevā
5423. İderler daħı çok behāyim helāk
Necisden ider[ler] bu iklīm[i] pāk
5424. Kaçarsa niçe gürgden gūsfend
Kaçar ħalkuz andan iy ercümend
5425. Bilüp hāl-i Ye’cūcı şāhib-ķırān
Çeküp leşkerin oldı kūha revān
5426. Varup gördi kim ser-bülend iki kūh
Nice kūh-ı gerdün şāhib-şükūh
5427. Hemīşe olur hāyil-i āfitāb
Süremez yüzün dāmenine şehāb
5428. Açup bāl uçup irmez aña tıyūr
Çonup bulmaz irişse yelden ħuzūr
5429. Hemīn var ara yirde bir reh-güzer
O sed olsa geçmezdi bād-ı seħer

5430. İder emr sultān-ı şāhib-şükūh
Ki cem'iyet eyleyeler ol gürūh
5431. Döke sīm ü zer pādişāh-ı zemīn
Mu'īn ola yapmağa anlar hemīn
5432. Kazıldı çü bünyād-ı sedd-i sedīd
Çıkar hufreden anda kān-ı hadīd
5433. Görüp anı şād oldu ğāyetde şāh
Ayıtdı yine 'avn kıldı İlāh
5434. Hadīd ile bunda yapam bir binā
Ki irişmeye haşr olunca fenā
5435. Getürdür ne deñlü ki haddād var
İderler demür hıştlar bī-şümār
5436. Nice hışt her birisi bir cidār
Anı cerr-i eşkāl ile şehriyār
5437. Mühendislere yapıra bī-kuşūr
Halāş olup ol halk ide hużūr
5438. Çıkar kānuñ altında bir yerlü taş
Ki şalmışdı pehnāsı arza firāş
5439. İder zulmete emr pes şehriyār
Olur ol güzer gāh kūha hişār
5440. Yapılınca tā Sedd-i İskenderī
Güzer itmeyeler memerden biri
5441. Urrur sedde seng üzre bünyād şāh
İder rüz u şeb sa'yi cümle sipāh
5442. İdüp rüy-i maħlūl-i gil pīşe-ger
Şerādan şüreyyāya dek sed ider
5443. Çün ol halka Hağdan irişdi meded
Yapar fitne bābına sultān sed

5444. Tamām itdi bir yılda ol nīk-nām
Olur ʔül u ‘arżı yüz mīl tamām
5445. Tamām idicek seddi ol ser-firāz
Hudāya idüp şükr kıldı niyāz
5446. Kılup şāha ol halk idüp āferīn
Didiler ki gelmese şāh-ı zemīn
5447. Çü gālib zamān ile bu kavm-i dūn
İderlerdi halk-ı cihānı zebūn
5448. Ne insān ʔalurdı ne hōd cānever
İrişürdi bu kavm-i dūndan zarar
5449. Didi şeh Hudādan irişdi meded
Buña yoḡsa āhenden olmazdı sed
5450. Bir ay anda āsāyiş itdi sipāh
Yine leşkere eyledi emr şāh
5451. ʔoyup gürg ol toḡdı nerre-i şāh
Sipāhı çeküp eyledi ‘azm-i rāh
5452. Getür sāḡiyā baña Āb-ı Hayāt
Ki ḡam-gīn ider ʔalbi fikr-i memāt
5453. Hıḡūr itmeye hāḡıra bīm-i cān
Zemīnden olınmaya fark āsumān
5454. Ele muḡribā vāsıḡ-ı mızrab al
Bizi germ eyle birez çinī çal
5455. Sipihrüñ çü hōrd olısar kāsese
Nemize gerek bu cihān tasası

REFTEN-İ İSKENDER-İ ZÜ’L-ḲARYNEYN BE-ḤALEB-İ ĀB-I ḤAYĀT Kİ MŪCİB-İ ḤALĀŞİST EZ-MEMĀT

76^b [201^b]

5456. Metā[‘]-ı girān-māye idi hayāt
Eger olmasa der-peyince memāt

5457. İder albi urrem egeri ki nr
Virr Őora zulmet velkin ftr
5458. Dilerse ki irmeye hergiz memt
Olup ale vkf i b-ı ayt
5459. Olur rz geri ki perde-rb
İder bend amm ki Şeb dest  p
5460. ızır eŐmesi kim virr zindeg
Nice zindeg bil ki pyendeg
5461. aatdr ol iy arat-Őins
Mecz Şanur geri kim an ns
5462. Kim ol eŐmeden ie bir atre b
Ol bd olur olsa alem arb
5463. Mcerred olup r gibi hemn
Zamn diŐatndan olur emn
5464. Şudan kim degildr Őarb-ı hev
Saadet anu kim ip mest ola
5465. Bu hŐyrldan iriŐr ziyn
YitiŐr murdna ser-mest olan
5466. Olur al-ı cz cu vehme sebep
Gidermek an aile msteab
5467. Odur al kim ra hem-rh ola
Olur nefis-i dn nki gm-rh ola
5468. Yaup alı vir ne-i albe nr
Dilerse ki ola mebbed srr
5469. İder nki pervne Őema ziyn
Ziynn aŐŐ bil anu hemn
5470. icb olan oldur e ger nrdur
Anu ile dil-dr mestrdur

5471. Nizāmī suhen-dān-ı sihr-āferīn
Dimiş kim şehin-şāh-ı rüy-i zemīn
5472. Giderken bulur bir mu‘azzam hişār
Ne var pās-bānı ne apusu var
5473. Auk apusu hem-ü bāb-ı kerīm
Hem eṭrāfı [anuñ] ü bāğ-ı na‘īm
5474. Nedeñlü ki urbunda deşt ü tağ
Degül hāli bir cümle bostān u bāğ
5475. Gezer gelle gelle olup gūsfend
Şobānı yok irmez birine gezend
5476. Gezer deşt ü vādīde bī-bīm miş
Tenin eylemez gürg dendānı riş
5477. Egeri ki ok bāğ ile būstān
Velī yok birinde daı bāğ-bān
5478. amunuñ apusu öñi meşhedı
Yapılmış iraqda velī ma‘bedı
5479. Ne āđı var ol şehrde ne mülük
amusı ganī līk ehl-i sülük
5480. Begendi o avmi atı tāc-ver
İmāretlerine idüben nazar
5481. Rumūzına gördi irişmez nazar
Şorar anlara şāh-ı ‘ālem haber
5482. Ser-ā-ser idüp sırrı şāha ‘ayān
Rumūz aşlını eylediler beyān
5483. Didiler ki iy şāh-ı şāhib-ırān
Size hikmetin eyleyelüm beyān
5484. Budur hıfz olmaduğı bu hişār
Ki bu avme yok dūşmen-i kīne-dār

5485. Çü kimse ile eylemezler cidāl
Kimesne dahı eylemez pāy-māl
5486. Çü kimseneye kimse itmez zarar
Gerekmez buyūta hişārına der
5487. Çü kādī Hudādur ne lāzum beşer
Bilür her ne kim işlesün hayr ü şer
5488. Olur biri nān ile evveli sīr
Arada budur olmaduğı faķır
5489. Gören kimse dāyim evinde mezār
Ölümin unutmaz eyā tāc-dār
5490. Çü yād ide mevtini dāyim beşer
Koyup hayr işi işlemez hiç şer
5491. Añup mevtini eyler Allāhı yād
‘İbādātı terk idüp itmez fesād
5492. İder fikri mevtün kulūbı hazīn
Velī çok me‘āşiden eyler emīn
5493. Mesācid ne deñlü ki olursa dūr
Ziyāde olurmuş ‘ibādetde nūr
5494. Çü Haķ yoluna vaķf ola büstān
Gerekmez aña Husrevā bāğbān
5495. Hudā vaķfıdur gele iy dūr-bīn
Haķuñ vaķfı olsa ‘aceb mi emīn
5496. Bilüp bunlaruñ hālını şehriyār
Didi kim zihī halk-ı perhīz-kār
5497. Görür şer‘de bunları müstaķīm
Kamusı şahīh arada yok saķīm
- 77^a [204^a]
5498. Koyup da‘veti itdi ihsānlar
Görür şāhuñ in‘āmın insānlar

5499. Grisneyidi Hüsrev-i tc-ver
Ta'm rzu eyledi m-hzar
5500. Getürdi Şehe bir taba bir 'azz
Aar iŐth ile ser-pŐı tz
5501. Elin Őundi yimege gördi güher
Didi bu kaan demi sr ider
5502. Aytdlar iy Hüsrev-i tc-dr
BunuŐ 'aŐŐına 'lemi arh-vr
5503. İdüp devr idersin bunu cüst  c
Zemni gezüp yel gibi s-be-s
5504.  yinmez ne dirsın idinüp murd
Baup rengine tfl-veş olma Őd
5505. Bu sözden naŐhat alup Őehriyr
İder ha söze meyl b-iŐtiyr
5506. Didi kim buradan ıkar bu güher
Ki görmiş degül bunu bir tc-ver
5507. Didiler cevhirler idüp niŐr
Buradan Őeh zulmete rh-vr
5508. HaŐsi budur zulmetŐ Hsrev
Getürüp gideler idinür nev
5509. O yirde güneş tb virmez Őiy
Şeherden niŐn yo hemişe dc
5510. Ne reh bellü anda ne olur kıys
Varur mdiy ile kaÇd itse ns
5511. Bu milketde odur Őeh mdiyn
Bu hdmet in beslenrler hemn
5512. Bu halkuŐ ticretleri bu hemn
Daı kr bilmezler iy dr-bn

5513. K alup kürre  unkim gide m diy n
Gezer z lmet içinde niçe zam n
5514. Bilür gitd gi yolu yine hem n
Ya ılmaz t ri ini iy d r-b n
5515. Dimişler ki var anda  b-1 H y t
 cen ödeme hergiz irmez mem t
5516. Mu arrer-dürür gerçi kim bu haber
Vel  kimse görmiş degüldür eşer
5517.  u yüz bi  yaŐarsa  irişür mem t
Ne l zım kişi içmek  b-1 H y t
5518.  demez bu semte kimesne sefer
Ki z lmet içinde çok olur ha ar
5519. Kişi r Ően likda olmaz em n
Orada görinmez sem  v  zem n
5520.  u söylendi sult na evŐ f-1  b
 der meyl  ba Şeh-i k m-y b
5521. Getürdür rev n iki bi  m diy n
Y rimekte her biri b d-1 vez n
5522. Alur  askerinden iki bi  dil r
Cuv n-s l   her biri d niŐde bir
5523. Olur her biri m diy na s v r
Getürdür gerek olanı Őehriy r
5524.  d p piş-v  H zr  ol t c-ver
Eline virür iki  al  güher
5525. Ki meh-veş vire t re içre ziy 
Bile  anda gitd gin ol reh-n m 
5526. Yoluna eger gelse v d  v   ah
Düşüp  lmeye t  ki kimse teb h

5527. Koyup haylini anda şāhib-ķırān
Olur mādiyāna binūben revān
5528. Girer zulmete çün sehāba kamer
Düşer ka‘r-ı deryāya hem-çün güher
5529. O zulmet içinde şeh-i baħr ü ber
Durur ejder ağzında güyā güher
5530. Ya zulmet içinde şeh-i kām-yāb
Güneşdür ki mestūr kılmış sehāb
5531. Mu‘azzez idi ğāyet ol şehriyār
Siyeh atlasa girdi ya Kābe-vār
5532. Şehin-şeh ya Muşhaf idi bī-hılāf
Ki olmuş aña Mekke zarfı ğılāf
5533. Ya ol zulmet içinde şāh-ı cihān
Olur Āb-ı Ğayvān gibi nihān
5534. Yüzi tāb-ı günden virürdi ferāĝ
Gezerdi o zulmetde hem-çün çerāĝ
5535. Cebīninde var idi nūr-ı Ğudā
Virür idi zulmet içinde ziyā
5536. Gezerdi o nūr ile cümle sipāh
Görinür idi gitdügi yirde rāh
5537. Görür çok ‘acāyibler o ser-firāz
Olur ketb olunursa kışşa dırāz
5538. BEHİŞTĪ olur çün beşer ‘ömri az
Ķo bu kışşayı itme ifnen dırāz
5539. Üçün dahı yaz hamseyi kıl tamām
Nizāmī gibi tā olasın be-nām
- 77^b [204^b]
5540. Çü şākird-i şālīş tapuñdur aña
Sebaķ-dāşa baķ düşdi ğayret saña

5541. Aña oldı şākird üç üstād-ı fen
Biri Cāmi H̄usrev biri biri sen
5542. Otuz iki yaşına irdi çü sāl
Ko kālī dūrüş olmağa ehl-i hāl
5543. Çün olduñ bu sinde iñen mū-sepīd
Emelden geçüp itme çok çok ümīd
5544. Ki insāna ‘ālemde t̄ül-i emel
Virür guşşa ‘ömrine eyler hālel
5545. Cuvān iken itdi seni guşşa pīr
Gürisne idüñ zehr-i ğam itdi sīr
5546. Olur āhırı pīrligüñ çü merk
Cihāna gönül bağlama eyle terk
5547. H̄azān ile geçdi bahārum dirīg
Şerīf olmadı rūzigārum dirīg
5548. Nizāmī yazarken bu efsāneyi
Pür itmelü olmışdı peymāneyi
5549. İki sinnimüzce imiş sinni rāst
‘Adedde yoğ imiş ne zāyid ne kāst
5550. Tamām ile bir mi olur nā-tamām
Mūsāvī midür puhte ile ya hām
5551. Aña rah̄met it iy H̄udā-yı rah̄īm
Ki yok luţfuña hadd ü fażluñ ‘azīm
5552. Dimişler yazanlar bu efsāneyi
İdüp medh ol şāh-ı ferzāneyi
5553. Varur bir yire şeh haşısı güher
Türābı vü rīki k̄amu sīm ü zer
5554. Güherden murādınca aldı sipāh
Süvār oluban itdiler ‘azm-i rāh

5555. Varur bir yire kim zemīni yılan
Yılan üzre cevlān ider mādiyān
5556. Geçer biñ belā ile ol yiri şāh
Niçe ādem ü esb olur tebāh
5557. Giderken o zūlmetde Hızır ile şāh
Olur iki nā-gāh bir yirde rāh
5558. Gider birine Hızır birine şāh
Naşīb eyledi Hızra ābı İlāh
5559. Bulur Hızır bir çeşme çün āfitāb
Dıraşende necm idi her kaçre āb
5560. Hızır tūṭī āyīne-i şāfī āb
Cemālini gördi şuda bī-ḫicāb
5561. Nice çeşme şāfī vü sīm-āb-reng
Var anda ḫaşı laʿl ü yāḫūt seng
5562. Yanında degül kaçrece selsebīl
Açar her yaña olmuş ammā sebīl
5563. Dinilse n'ola Āb-ı Ḥayvān nām
Ki lezzet alur kevşer andan müdām
5564. Münīr idi çün çeşme-i şubḫ-gāh
Kenārında tāze hemīşe giyāh
5565. Şafādan taḫarrükde dutmaz qarār
Hemīn pīr elindeki sīm-āb-vār
5566. Hemīn māh idi līk nākāste
Zülāl idi laʿl ile ārāste
5567. Revān olup eṭrāfa virdi [çü] tāb
Hem āteş dimek cāyız aña hem āb
5568. Şafāda neye beñzedürse beşer
Ziyādedur[ur] ṭab'a virür keder

5569. Anup Hızır [u] İlyās içüp oldı sîr
Çıkardı ne deñlü giyerse harîr
5570. Görüp çeşme[yi] yundı çünkim nebî
Nite tâze olup olıdı şabî
5571. Yuyup hıngini virdi Āb-ı Hayât
Remîm itmeye tâ ki anı memât
5572. Nemek-süd-ı mâhî getürmiş meger
Ġidâ itmege yolda şâhib-hüner
5573. Şalar çeşmeye tâ ki gide gümân
Düşicek şuya mâhî oldı revân
5574. Bilür şāhuñ ol itdügi maṭlabı
İder şîşesin pür şudan ol nebî
5575. Binüp Hızır [u] İlyās oldı revân
Belirmez Sikenderden ammâ nişân
5576. Elinden düşüp şîşesi nâ-gehân
Şikeste olup oldı ābı revân
5577. Olur şîşeye çün bu sırr-ı ‘acîb
Bilür şāha ol şu degildür naşîb
5578. Bulup şāhı zulmetde pîrüz-ger
Virür çeşmeyi bulduğundan haber
5579. Bir ay itdiler Hızır ile cüst ü cū
Ne cānibdedür bilmediler o şu
5580. Te’essüf çeküp şāh-ı şāhib-ķırān
Yine döndürür rüşenāya ‘inān
5581. Gelür şāha hātifden anda hıṭāb
Ki dön menzilüñe eyā kām-yāb
- 78^a [205^a]
5582. Naşîbüñ degül çünki çekme belā
Rücū‘ eyle aşluña iy muḳtedā

5583. Kafeşdür bilürsin saña zindelik
Neden ola maşşüd pâyendelik
5584. Niçün gözde kıala bir avuç türâb
Görinmez cemâl olsa gözde niķâb
5585. Elestüñ güninde olan ‘ahdi sen
Unutma şaķın iy şeh-i büt-şiken
5586. Saña oldu müştâķ ğulmân u hür
Berü gel yaraşmaz ki zulmetde nür
5587. Bilür şeh daķı vaķt olmuş yaķın
Yine geldügi yire gider hemîn
5588. Gider gice vü gündüz itmez ķarâr
Çıķar zulmet içinden ol tâc-dâr
5589. Gehî mevte ğam-ĝin gehî vaşla şâd
Gelür ‘askerine yine nâ-murâd
5590. Getür sâķiyâ baña rengin-şarâb
Ecel eylemedin tenümi türâb
5591. Gider bu cihâna gelen yine mest
Tehî olmasun bâdeden bâri dest
5592. Ele muķribâ nâyuñ al ķıl enin
‘Ömür didüĝün bir dem imiş hemîn
5593. Kılalum bu bir demde bâri huzür
Cihân ĝuşşasiçün niçe bir fütür

ŞIKESTE ŞODEN-İ ZÜCÂC-I MİZÂC-I SİKENDER

5594. ‘Aceb ĝâfil olur benî âdemi
Mü’ebbed şanur kendünün ‘âlemi
5595. Bir iki gün olmaĝ ile ked-ĥudâ
Şanur kim olur ĥaşre dek muķtedâ

5596. İder cem‘ genci şanur kim kıala
Dimez ben öliceğ bu nice ola
5597. Ne yir ne yidürür ‘abeş hıfz ider
İder ğayr-ı hıız ol vebālin çeker
5598. Tevārīhe kılsun nazār şāh olan
Bile tā haķīķatsiz imiş cihān
5599. Ki her cildi içinde var şad-hezār
Keyūmerş ü Kāvūs u İsfendiyār
5600. Olan şehlüĝe ĝarre ‘āķıl degül
Zeri bilmeyen faızla fāızıl degül
5601. Bu şehlük didüĝün kıurı i‘tibār
Belāsına mevtün olamaz hişār
5602. Görirsın [ki] ĝerdün dölābdur
Şehün her biri kıatre-i ābdur
5603. Çü dölābda şuda yok ihtiyār
Tolu olduĝı ĝöze ne i‘tibār
5604. Sübüt u sü‘ūd oldı kārı hemān
Taķarrurdan aşlā yok anda nişān
5605. Hemīşe ider halk için ol enīn
İşidür anı ĝuş-ı ehl-i yakīn
5606. Döker ādemī-zād için çeşmi seyl
Velī remzin añlara kıll-i kıalīl
5607. Eĝer olsa dölābda ihtiyār
Muķarrerdür ol kim dutardı kıarār
5608. İdüp dāyimā rakş bu āsiyā
İder ādemün hākini tütüyā
5609. Bilinseydi eczā-yı hāk-i siyāh
Dinilürdi her cüz’i bir nām-ı şāh

5610. Bu devre irince zamān kim bile
Ne şehler külāhın derbeder yeke
5611. Ne serverleri eylemişdür helāk
Ne diller olubdur ğamı ile çāk
5612. Gerek řāh olsun gerekse gedā
Mūsāvī olur çünki topraĝ ola
5613. Ben ol şeh idüm diyemez üstüh'ān
İnanmaz dise daĝı ħalk-ı cihān
5614. Ne mañsıb senüñdür ne mülk ü ne māl
Vir ehline kim olmaya pāy-māl
5615. Çü řassāmsın 'adl ile ol řasīm
Kerīm ol ki faẓl ide saña kerīm
5616. Gidüp sen gele çünki bir ked-ħudā
Žarūrī gide ol da ol ħaĝ yola
5617. Olur eylüge piş-vā ehl-i dīn
Bulur emn anuñla zamān ü zemīn
5618. Birin aĝladup itme birini řād
İñen eyleme devlete i'timād
5619. Degül mülk ü mañsıb çün iy řehriyār
Birine virüp itme birini zār
5620. Nedür ħikmeti rüz u şeb bu cihān
Ne kim gösterür ise eyler nihān
- 78^b [205^b]
5621. Nedür bilmez aşlın benī ādemi
şanur gördüĝi gibi bu 'ālemi
5622. Yapup çünki bir řařrı ma'mūr ider
Dönüben ider anı zīr ü zeber
5623. Yazup çünki bir naşşı ider dürüst
Döner pāre pāre ider anı çüst

5624. Çü kälâyı nesc idüp ide tamâm
İder rîze rîze pes iy nîk-nâm
5625. İder şîşeler gerçi âyîne-vâr
Havâdiş taşıyla virür inkisâr
5626. Urur yire bir göze olsa tamâm
Urur senge pür mey ola çünki câm
5627. Gelüp geçdi ‘âlemde çok pâdişâh
Göze görinen yine hâk-i siyâh
5628. Cihânda egerçi ki çokdur ferîd
Birisine feth olmadı bu kilîd
5629. Egerçi ki bu manzar-ı şîşe-fâm
Görinür müzeyyen çü zerrîn-câm
5630. Koyupdur velî şîşeye ‘âlemi
Perî gibi maḥbûs idüp âdemi
5631. Bu deñlü göz ile olup dîde-bân
Gözedür қаzâ tîrini âsumân
5632. Açup bunca ‘ibret gözini semâ
Temâşâ ider ‘âlemi Husrevâ
5633. Hâzer it ki bu şîşe-bâz-ı sipîhr
Şunar zehr itmez kimesneye mihr
5634. Neler gördi kevkeb göziyle felek
Cihândur neler daḥı görse gerek
5635. Gelüp geçmede halk âb-ı revân
Muḥarrer velî ḥâli üzre cihân
5636. Olur dürlü dürlü çe ger rûzigâr
Velîkin bu köhne cihân ber-ḳarâr
5637. Olur köhne elbet daḥı nev olan
Yeñidür hemîşe bu köhne cihân

5638. Cihān oldu çün cāy-ı geşt ü direv
Ne ise kühen oldurur aña nev
5639. Yağup bozmadan eyleyüp büstān
‘Arağ ne idinür ‘aceb bāğ-bān
5640. Şu göz kim aña cevheri tütüyā
Vesīle bulamazdı idüp recā
5641. Zamān geçmek ile dirīğā vü āh
Tolar içine rīk ü hāk-i siyāh
5642. Niçe bir ki āzār iderdi harīr
Yatup hāk üstinde bulmaz haşīr
5643. Kālur hāk içinde niçe la‘l-i pāk
Çü hāk idi aşlı olur yine hāk
5644. Olur bir binānuñ esāsı çü āb
‘Aceb olmaya olsa def‘i harāb
5645. Çü yolda yūñülde ola nağd-i hāş
Harāmī elinden ola mı hālāş
5646. Ye sīm ü zer olmaya ictimā‘
Ki kalmaya nāmuñdan artuğ metā‘
5647. Cihān kağbesi ile olma ferağ
Virür ‘ākıbet kalbe vaşlı terağ
5648. Cihān dūndur meyli dūna ider
Nağar ehli itmez denīye nağar
5649. Felek nağmesi itmesün nā-şikīb
Ki ol lağn-i Hindūdur āhū-firīb
5650. Murādınca āhūnuñ eyler şadā
Velī mevtdür kim ider merhabā
5651. Şafirini çala kūrüp çünki dām
İder niçe şeh-bāzı şayyād dām

5652. İşidüp ider murğ tül-i emel
Olur ol nevā aña şūrī ecel
5653. Giyer sebz şayyād-vār-ı felek
Şikār eyler olursa ādem melek
5654. Cihānda eger yüz yaşasa kişi
Hemīn gelmek ü gitmek olur işi
5655. Eger ‘ömrüñ olursa dahı hezār
Şanasın ki tutmaduñ ašlā qarār
5656. İki kapusı var cihān bir ribāṭ
Ribāṭ içre olmaya ‘iṣ ü neşāṭ
5657. Birinden girüben birinden çıkar
Gerek nākes olsun gerek mu‘teber
5658. Çü bulmadı maqşūdına şeh vuşül
Koyup zulmeti çıqdı yine melül
5659. Çıqup zulmet içinde ol āfitāb
Yine tābişi ‘āleme virdi tāb
5660. Gelüp dikdi şahrāda gerçi ‘alem
Velī geldi yādına rāh-ı ‘adem
5661. Aña itdi ilhām i‘lām-ı hāl
Ki ‘ömri günine irişür zevāl
5662. Gelür gūşına çünki bang-ı raḥīl
Zarūrī olur şāh-ı ‘ālem alīl
- 79^a [206^a]
5663. Mizācı bozulup olur nātüvān
Zarūrī konar şāh-ı şāhib-kırān
5664. İdüp sāyebān aña zerrīn siper
Dilāverler altına cevşen döşer
5665. Za‘īf olmuş idi anı aldı h‘āb
Yine açdı çeşmini ol kām-yāb

5666. Görinüp sipihr aña zerrīn siper
Görür bisterin āhen ol tāk-ver
5667. Te'emmül idüp bildi şāhib-ķırān
Ki bu za'fdan virür elbette cān
5668. Ki dimiş idi aña encüm-şümār
Senüñ ölecegüñ yir iy şehriyār
5669. Zemīn āhen ola sipihr ola zer
Unutma şaşın iy şeh-i baħr ü ber
5670. Bilür kim budur remz ehl-i nücüm
Tamām oldı 'ömr irdi ol vaķt-i şüm
5671. omadı řabībine k'ide devā
Bilürdi ki bulmaz devādan şifā
5672. Didi vaşla māni'-dürür çün 'ilāc
Baña dā devādur gerekmez mizāc
5673. Ne zaħmet ki ola vişāle sebeb
Ne zaħmet o raħmetdür eyle şaleb
5674. Zemīnden çü hāki beden aldı řarż
Edā eylemek řarżı insāna farż
5675. Vaşiyet için şāh-ı Rüm u 'Acem
Eline alur kāğıd ile şalem
5676. Vaşiyetler idüp ināsına şāh
Virür oğlana taħt u tāk [u] sipāh
5677. Hālef olup ola ki ķāyim-maķām
Selāřin ola hūkmine cümle rām
5678. Vaşiyetlerin çünki itdi tamām
Za'if oldı gāyetde ol nīk-nām
5679. Bu za'f ile yaturken ol kām-yāb
Ru'āf oldı 'arız ruķı oldı şan

5680. Döküldi çün ol kandan la'î-i nâb
Zebûn oldu almadı cisminde tâb
5681. İdüp rûhunuñ şâhbâzı şitâb
Mekân-ı kadîme gelür iztîrâb
5682. Cemâlin 'ayân eyledi Zü'l-celâl
Gider iztîrâb buluban [ol] vişâl
5683. Yaardı oda âteş-i iştîyâk
Olup urbet-i vaşl gitdi firâk
5684. Bu dünyâyı tutmuş idi şeh tamâm
Diledi ide mülk-i 'ubâyı râm
5685. Velî vaşl ü dîdârı iden murâd
İki 'âleme eylemez i'timâd
5686. Seher-gâh idi şâh-ı şâhib-ırân
Cinân bağına olduğında revân
5687. Ne cân nezğînüñ zahmetin çekdi şâh
Ne hergiz enîn eyleyüp itdi âh
5688. Çe ger geldi dünyâya ağılayı zâr
Tebessüm ile gitdi ol şehriyâr
5689. O şeh ki idüp ceybini şubh çâk
Havâ derd ile başına saçdı hâk
5690. Yanup yaıluban remâd oldu nâr
Döküp eşk seylin şu ağılardı zâr
5691. 'Anâşır cemâdât olup sügvâr
ara geydi gerdün olup bî-arâr
5692. ara çul geyüp ebr ü hîng-ı felek
Başın açdı ağıladı hür u melek
5693. Selâtin idüben girîbân çâk
Şehi yudılar yaş ile cümle pâk

5694. Tutup mâtemin oldu her bâz zâğ
Şeker-nüş tûñiler oldu kelâğ
5695. Boyanup siyeh renge aţlas libâs
Ne zer-beft bellü ne çil ne palâs
5696. Koyup cevşeni şâh-ı leşker-şiken
Cihândur bu geydi zârürî kefen
5697. Gül-âbiyle cismini Hızır itdi pāk
Velî giryeden ola yazdı helāk
5698. Yuyup koydı tâbüta gerçi rasül
Velî hâtırı oldu gâyet melül
5699. Bilürdi nebî mevti ‘ayn-ı vişâl
Dil-i rüşeni dutdı fi’l-cümle hâl
5700. Alup dûşa anı getürdi keyân
Kamu cism-i mürdeydi ol mürde-cân
5701. Keser perçemin tûğ olur kaddi ham
İrişdüirdi dāmâne ceybi ‘alem
5702. Döger sînesin kûs u yüzini zîl
Olur nevhadan halk-ı ‘âlem ‘alîl
5703. Biri de oluban tırâz-ı sinân
Şikeste perişân çü zülf-i bütân
5704. Nebî meyyit öñine düşüp gider
Buyurdığı yirde şehi defn ider
- 79^b [206^b]
5705. Çe ger her kişinüñ işi âh olur
Hemîn gûra dek lîk hem-râh olur
5706. Ziyâde seven bekler üç gün mezâr
Çün üç gün geçe tutmaz ayruğ qarâr
5707. Mu‘azzedür âdem var iken hayât
Velî zindegânide yokdur şebât

5708. Dili yok-durur söyleye çün mezār
Berāber olur bende vü şehriyār
5709. Geçüp çünki bir yaşda tutmaz qarār
Bu tāk-ı keyāniye ne i‘tibār
5710. Degül taht altuñda çünkim muķīm
Muķarrer şanan anı olur leīm
5711. Gidicek Sikender gibi şehriyār
BEHİŞTİ saña baña ne i‘tibār
5712. Koma ‘ilm ü a‘māli elden şakın
Saña kalıcaķ dağı oldur hemīn
5713. Bugün yarın eyle geçer rüzigār
Yigitlikde şihhatde yokdur qarār
5714. Cuvān iken olmaķ gerek kişi pīr
Ki olmaya kim pīr-i nefse esīr

ĤĀTİME-İ KİTĀB

5715. ‘Aţāyāsı çok Ĥaķķa yüz biñ sipās
Ki virdi baña cevher-i bī-ķıyās
5716. İder kaçrededen baħr cevher ‘ayān
Ferāyidler ile pūr olur cihān
5717. Kılup zerreden şems-i rüşen bedīd
Velī genc-i maħfiye eyler kilīd
5718. Eger olsa her bir kalemde zebān
Şenā eylesem durduğunca cihān
5719. Bu ihsānuñ olmaya şükri tamām
Ola şükri-i ihsān yanında kūnām
5720. Şunaldan bu iķbāl eli baña dest
Yanumda semā pāyesi oldu pest

5721. Ne deñlü ki var idi genc-i defīn
Çü keşf oldu itdüm şamusını çīn
5722. Cihān halkına cümle kıldum revān
Ki harc ideler durduğunca cihān
5723. Bu luţfa velī kimse itmez sipās
Sebeb bu ki azdur şināsā-yı nās
5724. İdüp himmeti sa‘yi leyl ü nehār
Kerāmetler idem besā āşikār
5725. Velī eylemez kimsene iltifāt
Berāber Furāt ile Āb-ı Hayāt
5726. Nizāmī dahı olsa zinde eger
Ĥasanođlı andan olur mu‘teber
5727. Dirīgā dirīgā dirīgā dirīg
Güneş zihnüme olmasa ğuşsa miĝ
5728. Semāya zemīne virürdi ziyā
İderdi kıra toprağı kīmyā
5729. Yazarken [bu nazm-ı] şerīfī faķır
Zamāne beni itmiş idi haķır
5730. Cihān hāline itdügümce nazār
Sem olurdu ağzumda olsa şeker
5731. Nice şı‘r fikri giyā vü şa‘ır
Kişiyi ider lāl olsa Zāhır
5732. Murādātı lāğar ne zer var ne zūr
‘Aceb mi eger gelse kıalbe fütür
5733. Bu Türkī dile virdi nazmum şeref
Hele olmadı rüzigārum telef
5734. Eger virmesem Türkī nazma hayāt
Şadām ile tolmaz idi kāyināt

5735. Şu kâmil ki her haqqa inşâf ider
Dimez baña kim ögünür lâf ider
5736. Bulaydum geçenler gibi i'tibâr
Ya hamse ya Şeh-nâme yazmağ ne var
5737. Tıolardı benüm nazmum ile cihân
Müşerref olurdu kamu ins ü cân
5738. İderken bu nazm-ı şerîfi raqam
Gice şubha dek silmez idüm qalem
5739. Şad u bîst gâhî gehî şad tamâm
Yazardum gicede idüp ihtimâm
5740. 'Ulûma idüp kendüzin işti'âl
İderdüm şeb ü rûz kesb-i kemâl
5741. Bu yolda sürinür idüm hâme-vâr
Geçerdi gam u derd ile rûzigâr
5742. Eger eylesem öşr-i maqdûr şarf
Cihân cümlesi olmazdı nazma taraf
5743. Degüldür 'aded çoklığı mu'teber
Eyü nazm itmekdür ammâ hüner
5744. Bu efsâneyi yazdı üç pehlevân
Üçi dağı devrinde şâhib-kırân
- 80^a [207^a]
5745. Nizâmî ile Husrev-i Dihlevî
Biri Tûsi Şeh-nâmesi Pehlevî
5746. Çü ben muqtediyem üçü muqtedâ
Disem *kelbühüm rābi'ühüm*¹⁰³ n'ola

¹⁰³ Bu beyitte Kehf 18/ 22'e telmih bulunmaktadır. İfade âyetin orijinalinde رَابِعُهُمْ كَلْبُهُمْ "rābi'ühüm kelbühüm" şeklinde yer almaktadır. Ayetin orijinal metni ve meâli şöyledir:

سَيَقُولُونَ ثَلَاثَةً رَابِعُهُمْ كَلْبُهُمْ وَيَقُولُونَ خَمْسَةً سَادِسُهُمْ كَلْبُهُمْ رَجْمًا بِالْغَيْبِ وَيَقُولُونَ سَبْعَةً وَثَامِنُهُمْ كَلْبُهُمْ قُلْ رَبِّي أَعْلَمُ بِعَدَّتِهِمْ مَا يَعْلَمُهُمْ إِلَّا قَلِيلٌ فَلَا تُمَارَ فِيهِمْ إِلَّا مِرَاءً ظَاهِرًا وَلَا تَسْتَنَفِثْ فِيهِمْ مِنْهُمْ أَحَدًا

"(Ey Muhammed!) Bazıları bilmedikleri şey hakkında atıp tutarak: "Onlar üç kişidirler, **dördüncüleri köpekleridir**" diyecekler. Yine, "Beş kişidirler, altıncıları köpekleridir" diyecekler. Şöyle de diyecekler: "Yedi kişidirler, sekizincileri köpekleridir." De ki: "Onların sayısını Rabbim daha iyi bilir. Zaten onları pek az kimse bilir. O hâlde, onlar hakkında

- 5747 Bu şan‘atda anlardır engüşterin
Faķirem ol engüşterine nigin
5748. Çü helvā pesin olur iy piş-bin
Olan mu‘teber lezzetidür hemin
5749. Söze baķ gözetme hudüş u kadem
Degül mu‘teber çün vücüd u ‘adem
5750. Baña baķmasun nazma kılsun nazār
Bu fenden olan kimsene behre-ver
5751. Üçinün kitābından oldu bu hüb
Hased ehli bula meger kim ‘uyüb
5752. İnanmaz iseñ imtiħān it ‘aziz
Temiz eyler olanlar ehl-i temiz
5753. Yoķ üçünde bunda bulunan hayāl
Ķo ta‘biri elfāzı budur kemāl
5754. Ne çāre velikin olan kec nazār
Kelām-ı kadime daħı ta‘n ider
5755. Gerekmez bu ilhām-ı Ķaķdan ‘udül
Gönül levhine eylemişdür nüzül
5756. Buña münkir olan degüldür beşer
Behimedür ol belki daħı beter
5757. Kelāmuñ bilen kadrini ehl olur
Bilüp hıķd kılmak katı cehl olur
5758. Bu zevki bilen yine rühānīdür
Şaķın şanma kim hazz-ı nefsānīdür
5759. Ķo söyleyeni söylenen söze baķ
Eger var ise sende dehn ü mezāk

(Kur’an’daki) apaçık tartışma(yı aktarmak)dan başka tartışmaya girme ve bunlar hakkında onlardan hiçbirine bir şey sorma.”

5760. Bu fende Nizāmī-yi devrem hemān
Baña pīr olan-durur rāh-dān
5761. Şu kim ola maṭlūbı bu kīmyā
Benüm cevherüm eylesün tūtiyā
5762. Eger virmesem Türkī nazma nizām
Bu tarzı bulamazdı ṭab‘-ı ‘avām
5763. Ol üç server ile olup pençe-gīr
Nice eyledüm mā‘adāsın ḥaḳīr
5764. Kimesne beni itmedi ser-nigūn
Kime dest urdumsa itdüm zebūn
5765. Ulular irişdüdüğü yire tīr
İrişdürmişem belki geçdim faḳīr
5766. Ecelden virür ise devrān emān
Bu menzilde ben de dikem bir nişān
5767. Ki tā ḥaşr olunca ola ber-ḳarār
Beşer irmege bulmaya iḳtidār
5768. Bu meydānda öndül baña oldu Ḥaḳ
Ki sâbıqlara nazm oldu sebaḳ
5769. İden ‘ayb isnād ma‘yüb ola
Cihānda vü ‘uḳbāda maḡdüb ola
5770. Beşerden ‘aceb midür olsa ḳuşūr
Ḥuşūşā ki olmaya ehl-i ḥuzūr
5771. Ğam ile yazıldı bu ğarrā kitāb
Ḥaṭāsın bulup itme baña ‘itāb
5772. Ḥaṭā eylese ādem oğlu n’ola
Velī ‘ayb-cūluḳdur ulu ḥaṭā
5773. Ḥased eyleyen gerçi kim ṭa‘n ider
Nazīrin getürmekdür ammā hüner

5774. Güreş dutduğum haşma eyle nazār
Kıyās eyle ma'lūm ola tā hūner
5775. Bu halkuñ dilinden kim olur mu'āf
Haṭāsız kul olmaz gerek i'tirāf
5776. Kerīm olan eyler bu 'özri kabūl
Bilür halk derdüñi olma melūl
5777. Kıo 'özri BEHİŞTİ' shehe kııl du'ā
Ki şāhuñ du'āsı ile ḥatm ola
5778. Du'āsı ile eyle nazmuñ tamām
Du'ā itmeyene 'aṭāyā ḥarām
5779. İlāhī mürūr itdügünce zamān
Ola şāh āfāk-ı şāhib-kırān
5780. Tamām olduğına bu silk-i dürer
Şorar ise tāriḥ-i şāhib-hūner
5781. Toğuz yüz toğuzında oldı tamām
Bu nazm-ı hoş-āyende temme'l-kelām

TEMME'L-KİTĀB Bİ-'AVNİ'L-MELİKİ'L-VEHHĀB Fİ-TĀRİḤİ SENE İŞNĀ
'AŞERA VE TİS'A Mİ'E (912/1506-1507)